

TEATRUL

REVISTĂ A CONSILIULUI CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

Festivalul național „Cântarea României“

★

10 de ani de dramaturgie sovietică

Colocviul regizorilor, ediția '77

articole de ION ZAMFIRESCU, CONSTANTIN
MĂCIUCĂ, PAUL EVERAC, MIRA IOSIF
și VALENTIN SILVESTRU)

ECHINOX

plesă de

LEONIDA TEODORESCU

MIHAI BERECHET, CĂTĂLINA BUZOIANU, SO-
FIA COROAMĂ-STANCA, VALENTIN PLĂTĂ-
REANU, MIRCEA ȘEPTILICI și ALEXA VISARION
despre

Critică și critici

Cronică • meridiane • note •

Sus, Radu Beligan și Gheorghe Dinică în
„Romulus cel Mare“ de Fr. Dürrenmatt —
Teatrul Național din București

Știnga, Ștefan Iordache și Melania Cirje
în „Ursul“ de A. P. Cehov — Teatrul „Not-
tara“

Revistă lunară editată de
Consiliul Culturii și Edu-
cației Socialiste și de Uni-
unea Scriitorilor din Re-
publica Socialistă Româ-
nia

Redactor-șef

RADU POPESCU

Redactor-șef adjunct

FLORIN TORNEA

A doua ediție a Festivalului național „Cîntarea României”

CONSTANTIN MINDREANU : O afirmare elocventă a de-
mocratismului culturii noastre socialiste . . . . . p. 1

60 de ani de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie

HORIA DELEANU : Modernitatea teatrului maiakovskian . p. 4

MIRCEA MANCAȘ : Ecurile Marelui Octombrie în teatrul
interbelic . . . . . p. 7

MIRA IOSIF : Teatrul în slujba revoluției . . . . . p. 10

IOSIF H. ANDRONIC : Amintiri despre... O seară de
pomină . . . . . p. 12

I. N. : O revelație documentară . . . . . p. 13

În dezbattere : Critica de teatru (2)

LEONIDA TEODORESCU : Setea de profesionalism . . p. 14

MIHAI BERECHET : Tezeu și Hipolit . . . . . p. 15

SORANA COROAMĂ-STANCA : Criticul — exponentul
spectatorului . . . . . p. 16

VALENTIN PLĂTĂREANU : Cu dragostea atentă a con-
structorilor de viori . . . . . p. 17

CĂTALINA BUZOIANU : Relația regizor—critic . . p. 18

ALEXA VISARION : Critica — un îndreptar valoric . . p. 19

MIRCEA ȘEPTILICI : O convorbire în foyer . . . . . p. 20

Turnee de peste hotare

DOINA MOGA : Orchestra Radiodifuziunii chineze . . p. 22

Interferențe

FLORIAN POTRA : „A reconstrui” (critic) un spectacol p. 22

A II-a ediție a Colocviului regizorilor din teatrele dramatice

MIRA IOSIF — Colocviul regizorilor . . . . . p. 23

CONSTANTIN MĂCIUCĂ : Regizorul : creator și anima-
tor teatral . . . . . p. 25

ION ZAMFIRESCU : Regizorul în lumina unor judecăți
contemporane . . . . . p. 27

PAUL EVERAC : Modificări sensibile în concepția și în
practica teatrului . . . . . p. 30

VALENTIN SILVESTRU : Contextualitățile artei regizorale p. 36

VALERIA DUCEA : Filmul spectacolelor . . . . . p. 36

Foto : Ileana Muncaciu
REDACȚIA ȘI ADMI-
NISTRAȚIA
Bul. N. Bălcescu nr. 2,
sect. 1
Tel. : 14.35.88 și 14.35.58

A DOUA EDIȚIE A FESTIVALULUI NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI“

O afirmare elocventă a democratismului culturii noastre socialiste

de CONSTANTIN MÎNDREANU

*secretar al Consiliului Central al Uniunii Generale
a Sindicatelor din România, vicepreședinte
al Consiliului Culturii și Educației Socialiste*

„Cîntarea României“, amplul Festival național al educației și culturii socialiste, impresionanta manifestare a muncii și creației libere a poporului nostru, a ajuns la a doua sa ediție, care se va desfășura din octombrie 1977 pînă în august 1979 și va sta sub semnul celei de-a 35-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă.

Prima ediție, indisolubil legată de aniversarea unor evenimente de o covârșitoare importanță din istoria patriei, a dovedit că Festivalul național „Cîntarea României“, inițiat de secretarul general al partidului, a fost, într-adevăr, „cel mai larg cadru de intensificare a activității cultural-educative, a participării maselor largi populare la dezvoltarea valorilor spirituale ale patriei — o formă nouă de afirmare a talentului, sensibilității și geniului creator al poporului nostru.“

Nu vom mai repeta datele statistice care atestă spectaculoasa emulație, sub raport cantitativ și calitativ, generată de prima ediție a Festivalului. Ele au mai fost date publicității și sînt cunoscute. Mult mai importantă și necesară ni se pare relevarea unor elemente esențiale ale experienței acumulate în această perioadă, la care se adaugă, după cum este firesc, și experiența temeinică, multilaterală, dobîndită în cei peste 30 de ani de edificare a culturii noastre socialiste, care pot și trebuie să constituie temelul noilor și însemnatelor înfăptuiri ale actualei ediții a Festivalului. Al acesteia și al celor ce vor urma, întrucît Festivalul a fost conceput ca o manifestare educativă, politico-ideologică și cultural-artistică, permanentă, cu competiții bienale în domeniul creației și al interpretării, pentru artiștii amatori și profesioniști.

Ceea ce trebuie reținut, în mod deosebit, ceea ce definește scopul principal al acestui Festival, este îmbinarea armonioasă, integrarea organică a muncii și a creației. Cu prilejul primei ediții, nu toți au aprofundat suficient acest principiu, aplicîndu-l, uneori, doar formal. Nu este vorba numai de faptul că, de pildă, se cere ca formațiile artistice să fie promovate și în funcție de realizările în producție ale colectivelor pe care le reprezintă sau că se recomandă ca, în general, interpreții amatori să aibă o atitudine înaintată față de muncă și o conduită morală ireproșabilă. Și nici doar de faptul că și creația tehnică este inclusă în competiție.

Acest principiu, al unității dintre muncă și creație, emană din concepția profund umanistă a partidului nostru, privind dezvoltarea și împlinirea multilaterală a personalității umane. Festivalul „Cîntarea României“ asigură un climat favorabil manifestării depline a oamenilor muncii, în sfera creației de valori materiale și spirituale.

Pentru a încetățeni pretutindeni acest climat — pe marile șantiere ale țării sau în complexele întreprinderi industriale, pe ogoarele cooperatelor agricole sau în fermele zootehnice, în școli și în universități, în teatre sau pe platourile studiourilor cinematografice — toate manifestările politico-educative sau cultural-artistice, incluse în programul „Cîntării României“, trebuie să țintească spre realizarea unei sinteze cît mai expresive a elementelor muncă-creație-etică, deoarece prin intermediul acestora se poate stimula, cel mai eficient, procesul de formare și de dezvoltare a conștiinței socialiste, de plămădire a omului nou, constructor conștient și devotat al socialismului și comunismului, pe pămîntul României.

Reunind într-un front comun activitatea artistică de amatori și arta profesionalistă, Festivalul național „Cîntarea României” înlătură acele bariere artificiale apărute, pe alocuri, de-a lungul anilor, datorită unei înțelegeri superficiale a specificului culturii socialiste, ca fenomen unitar, indivizibil, ca bun al întregului popor.

Între activitatea artistică a oamenilor pentru care arta nu reprezintă o funcție specializată, deci, a așa-numiților artiști amatori, și a celor pentru care ea înseamnă o modalitate de exercitare a unei profesii, nu pot exista deosebiri de conținut. Pentru că, în condițiile societății socialiste, teoria marxistă privind caracterul popular al artei s-a materializat în realități palpabile, a atins o treaptă superioară, prin faptul că alături de crearea valorilor artistice cît și emoția estetică pe care o produc acestea sînt, deopotrivă, accesibile întregului popor.

Festivalul „Cîntarea României” reprezintă o afirmare elocventă a democratismului culturii noastre socialiste și prin faptul că îmbină acțiunea de largă răspîndire a valorilor artistice în masele populare cu aceea de valorificare plenară a potențialului creator al oamenilor muncii.

Prima ediție a Festivalului a oferit nenumărate exemple privind colaborarea creatoare dintre artiștii profesioniști și cei amatori, în scopul realizării unor manifestări artistice cu caracter militant, revoluționar, capabile să satisfacă exigențele estetice, din ce în ce mai evaluate, ale publicului contemporan. Această colaborare s-a afirmat în multiple ipostaze. Sînt cunoscute, de pildă, acțiunile întreprinse de colectivele teatrelor „Nottara” și „Bulandra”, pentru prezentarea unor spectacole împreună cu artiști amatori din cîteva mari întreprinderi bucureștene. Peste 2000 de artiști profesioniști au instruit formații de amatori participante la Festival. Majoritatea instituțiilor de artă, muzicale sau dramatice, au organizat spectacole în întreprinderi, în cluburi, în case de cultură, stimulînd totodată fructuoase dezbateri cu oamenii muncii, ca principali beneficiari ai actului de cultură.

Este incontestabil că în prima ediție a Festivalului național „Cîntarea României” a fost acumulată o bogată și interesantă experiență în această direcție.

Dar ceea ce s-a realizat nu reprezintă decît un început. Ediția a II-a, care a fost declanșată de cînd, trebuie să amplifice și să adîncească colaborarea dintre artiștii amatori și cei profesioniști, să o ridice pe trepte calitativ superioare.

Spectacolele realizate în comun sînt, fără îndoială, o modalitate dintre cele mai eficiente. Dar ele nu trebuie improvizate și nici încropite la repezeală, pentru cine știe ce împrejurare festivă. Mult mai utilă ar fi stabilirea unei colaborări permanente între un teatru și una sau mai multe întreprinderi, de pildă, și crearea unor spectacole bine gîndite, cu un conținut cît mai bogat, exprimat prin modalități cît mai originale și mai atrăgătoare, spectacole care să placă publicului, dar să constituie, în același timp, adevărate modele pentru mișcarea artistică de amatori, în general.

Acordarea unei asistențe artistice permanente formațiilor de artiști amatori de cele mai diferite genuri este o datorie cetățenească a artiștilor profesioniști. În această privință, avem o tradiție cu care ne putem mîndri și am putea cita zeci și chiar sute de nume de artiști profesioniști care și-au făcut un titlu de glorie din sprijinirea dezinteresată, cu dăruire și pasiune, a artiștilor amatori.

Poate că ar fi, însă, necesar să organizăm mai temeinic, cu mai mult discernămint, asistența de specialitate acordată artiștilor amatori. Centrele județene de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă ar putea fi mai active în această direcție. Numărul formațiilor artistice de amatori înscrise în Festivalul „Cîntarea României” a crescut în așa măsură — fără îndoială că, în a doua ediție, el va trece de 100.000 — încît depășește cu mult numărul cadrelor artistice profesioniste, în general. De aceea, trebuie făcută o repartizare cît mai judicioasă a instructorilor, acolo unde prezența lor poate fi reabente folositoare. Se mai întîmplă, din păcate, ca un artist emerit să aștepte zile de-a rîndul ca o formație oarecare să fie mobilizată la repetiții, în timp ce, în alte părți, colective disciplinate și harnice de artiști amatori să nu-și poată afirma din plin aptitudinile și pasiunea creatoare, pentru că le lipsește o îndrumare de specialitate.

Pentru a asigura, însă, o cuprindere a tuturor formațiilor participante la Festival este necesară și găsirea unor modalități cît mai operative și mai eficiente de pregătire a instructorilor amatori, prin cursuri de scurtă durată, prin schimburi de experiență, prin dezbateri însoțite de demonstrații practice etc., în organizarea cărora să fie atrase și uniunile de creație, și cele mai calificate cadre profesioniste.

O atenție specială trebuie acordată, în ce privește asigurarea instruirii de specialitate, teatrelor populare. Se știe că acest gen de colective reprezintă o formă superioară a amatorismului artistic și că ele sînt investite cu funcții educative dintre cele mai însemnate. Cu puține excepții (Teatrul popular din Lugoj sau cel din Rîmnicu Vilcea), ele au lipsit, însă, din palmaresul etapei republicane a primei ediții a „Cîntării României.”

Și, în această, mai ales fiindcă majoritatea teatrelor populare — și cele ale sindicatelor, în mod deosebit — nu beneficiază de asistența artistică permanentă a unor instructori profesioniști. Trebuie să căutăm și să găsim cele mai adecvate soluții, pentru a asigura și la Cugir sau Tulcea, și în orașul Victoria sau la Hunedoara, și în municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej sau la Alexandria, prezența consecventă a unor actori sau regizori profesioniști, care să sprijine teatrele populare în realizarea unor spectacole pe măsura posibilităților lor și a sarcinilor educative ce le-au fost încredințate.

Regulamentul celei de-a doua ediții a Festivalului „Cîntarea României” menționează, printre obiectivele acestei ample manifestări, „crearea unor opere noi, cu un bogat conținut de idei, inspirate din realitatea actuală a țării, din construcția socialismului, din istoria poporului nostru, din trecutul glorios de luptă al partidului și clasei muncitoare”.

Fără îndoială că, prin aportul masiv al creatorilor din toate domeniile artei, antrenați, în special, în concursul de creație din cadrul Festivalului, acest obiectiv va fi îndeplinit în mod exemplar.

Dar, solicităm atenția poezilor și dramaturgilor, în mod deosebit, pentru ca participarea lor la concursul de creație să nu se limiteze doar la prezentarea unor manuscrise juriului de selecționare și la așteptarea unor eventuale premii și distincții.

Zecile de mii de formații de artiști amatori — printre care se numără foarte multe colective de montaje literar-muzicale, formații de teatru, colective de păpușari sau formații de dans tematic — au nevoie de un repertoriu nou, original, cu o tematică variată. Pentru a satisface această masivă cerere de lucrări de diferite genuri, propunem poezilor, dramaturgilor, prozatorilor să participe la concursurile de creație oferind unor formații de amatori lucrările de care acestea au atîta nevoie. În felul acesta, valoarea creațiilor lor va fi verificată „pe viu”, prin contactul nemijlocit cu cei chemați să le valorifice scenie și, totodată, cu publicul de oameni ai muncii, căruii îi sînt închinată.

Pentru ca piesele într-un act, scenariile de montaje sau recitalurile de poezie, librettele de dans tematic etc. să reflecte cît mai veridic și mai emoționant realitatea noastră socialistă, marile idei și probleme ale epocii contemporane, scriitorii noștri sînt așteptați cu nerăbdare în întreprinderi, pe șantiere, pe ogoare, acolo unde se înfăptuiesc prevederile mărețe ale cincinalului revoluției tehnico-științifice. Cunoșcîndu-i mai bine, mai profund, pe cei care merită să devină eroii unor lucrări literare pe măsura epocii pe care o trăim, năzuințele și eforturile lor, frămîntările, împlinirile, strădanii lor, minuitorii condeiului vor izbuti să creeze acele opere de referință, în care contemporanii să se recunoască cu emoție și cu mîndrie, iar urmașii să deslușească esența, frumusețea și măreția epocii de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Participînd la cea de-a doua ediție a Festivalului național „Cîntarea României”, creatorii din domeniul literaturii și al artei trebuie să răspundă îndemnului exprimat de secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care, la Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971, sublinia: „Creația literar-artistică este chemată să răspundă cerințelor făuritorilor de bunuri materiale și spirituale, să îmbogățească și să înfrumusețeze viața spirituală a omului; pentru a fi la înălțimea imperativelor sociale, arta trebuie să-și tragă seva din frămîntările și năzuințele poporului”.

Desigur că, pentru ca a doua ediție a Festivalului național „Cîntarea României” să devină o cît mai elocventă afirmare a democratismului culturii noastre socialiste, este necesară rezolvarea multor altor probleme privind, de pildă, îmbogățirea și diversificarea vieții spirituale a marilor centre industriale și a noilor orașe muncitorești, asigurarea unui transfer de experiență, ritmic și consecvent, între profesioniști și amatori, adîncirea raportului dintre creația materială și cea artistică, valorificarea imensului nostru tezaur folcloric, prin prisma cerințelor etice și estetice ale epocii socialiste, și multe altele.

Este de datoria noastră, a tuturor, să nu preocupăm nici un efort pentru a asigura Festivalului național „Cîntarea României”, și la actuala sa ediție, o cît mai mare densitate ideatică, o cît mai largă sferă de cuprindere, precum și strălucirea proprie unei adevărate sărbători a artei și culturii noi, socialiste, a muncii libere și avîntate a poporului român. 11

Modernitatea teatrului maiakovskian

În căutarea unui acord deplin cu sensibilitatea spectatorului contemporan, oamenii de teatru din zilele noastre păstrează o serie de bune obsesii. Ei sînt, astfel, preocupați în cel mai înalt grad de apropierea publicului de spectacol, de descoperirea inspirată a unor noi locuri de joc, de identificarea eficacității limbajului direct, de detectarea modalităților de exprimare concentrată, laconică, și de altele.

Toate aceste preocupări legitime cheamă în memorie mai multe fenomene interesante, care, în istoria teatrului din veacul nostru, au prefigurat, au precedat, au *determinat* ipotezele de lucru, soluțiile de astăzi.

Zăbovind asupra direcțiilor esențiale ale dramaturgiei și artei spectacolului din vremea noastră, asupra tendințelor majore ale teatrului agitatoric, epice, documentar, asupra tulburătoarei poezii a teatrului politic, este cu neputință să nu ne amintim de un mare premergător pe acest tărîm, de Vladimir Maiakovski.

Cercetînd patrimoniul maiakovskian, constatăm lesne că ceea ce ne solicită, ne pasionează, nu sînt, în primul rînd, amintirile pioase, ci, mai cu seamă, un acut *interes contemporan*.

Maiakovski propune valorile expresive ale unui limbaj direct, alternînd metafora sensurilor dense cu simplitatea poetică a frazelor explicite. În acest spirit, el își consideră personajele drept „tendințe însuflețite”, refuzînd orice fel de fals rafinament și descoperindu-le, adesea, în cîteva linii, trăsăturile preponderente.

Fără nici un echivoc se exprimă el, într-o ordine de idei asemănătoare, despre piesa sa *Baia* (1929): „În ceea ce privește indicarea directă a celor care sînt vinovați și a celor care nu sînt, eu am o înclinație agitatorică... Mie îmi place să spun pînă la capăt cine e ticălos”. De aceea, el consideră comedia sa feerică *Ploșnița* (1928) o operă

„publicistică... tendențioasă”, vorbind și despre *Baia* ca despre „o lucrare publicistică”.

Apropiindu-ne de ceea ce se întîmplă în vecinătatea imediată a timpului de azi, nu pare deloc lipsit de interes să semnalăm un răspuns al lui Peter Schumann, întemeietorul și animatorul atît de talentat al celebrei formații americane The Bread and Puppet Theater. Practicînd cu har și sculptura, dar alegînd teatrul, el își explică astfel opțiunea: „Fiindcă în teatru poți să arăți cu degetul”. Iar reputatul scriitor german Peter Weiss, în notele asupra teatrului documentar care prefațează lucrarea dramatică *Vietnam Diskurs*, menționa, între altele: „Teatrul documentar afirmă că realitatea, oricare ar fi absurditatea cu care se maschează ea însăși, poate fi explicată pînă la cel mai mic detaliu.”

Dorința demonstrației foarte limpezi — la Peter Schumann —, dorința explicării pînă la capăt — la Peter Weiss —, țin, în linii generale, de același stil direct, de aceeași poezie agitatorică, proclamate și practicate cu strălucire, cu vreo jumătate de veac în urmă, de Maiakovski.

Limbajul direct, agitatoric, care nu elimină metafora, dar înlătură excesele ei, preferă o exprimare concentrată, laconică. Această predilecție este marcată, în dramaturgia lui Maiakovski, nu numai de structurile pieselor scurte (cum se constată, de pildă, în lucrările din 1920: *Ce-ar fi dacă?... frământările de 1 Mai ar sta într-un fotoliu burghez*; *Piesă despre popii care nu înțeleg ce înseamnă sărbătoarea*, *Cum își petrec unii vremea prăznuind sărbătoarea*, sau din 1926: *Radio Octombrie*), ci și de caracterul abrupt al situațiilor dramatice sau de modalitățile de exprimare verbală sintetică, din lucrările de mai largă respirație.

Caracterul direct, concentrarea expresivă a limbajului agitatoric implică și anumite tonalități, anumite intensități specifice. Referindu-se, de această dată, la dușmani, marele scriitor sovietic seria, în urmă cu ani. că „trebuie să le vorbești în limba incendiilor, cu cuvintele gloanțelor”. Așa cum, azi, Peter Schumann notează cu privire la reprezentările de o oarecare amploare: „Spectacolele de stradă trebuie să fie cît de enorme și de zgomotoase cu putință”.

„Spectacolele de stradă” despre care pome-
nește Peter Schumann ne duc cu gândul,
în mod firesc, la căutările neobosite de azi
în direcția obținerii unor noi locuri de joc,
menite să lege mai strâns, mai eficace, spec-
tatorul de spectacol. Intrăm, astfel, în zona
pasionantă a „teatrului în afara teatrului”,
care consemnează ieșirea, uneori fructuoasă,
a spectacolului din limitele unui lung corte-
giu de convenții.

Și aici ne întâlnim cu Maiakovski, care,
încă în 1920, scria un antract teatral pentru
arena circului: *Campionatul luptei mondiale
de clasă*. În 1921, a doua variantă a lucrării
dramatice *Misterul buf* (apărută în 1918)
era prezentată în limba germană — pentru
delegațiile mai multor partide comuniste din
străinătate — la cirul din Moscova. Iar
Baia este subintitulată de autor „dramă cu
circ și foc bengal”, tot așa cum *Moscova
arde* (Anul 1905), apărută în 1930, era pre-
zentată ca o acțiune de mase cu eîntece și
cuvinte, predestinată desfășurării în spații
largi.

Plantarea spectacolului maiakovskian în-
tr-un spațiu circular, înconjurat de specta-
tori, impunea o asociere intimă — chiar
dacă pe dimensiuni mult mai mari decît
cele obișnuite în sală — a publicului la ofi-
cierea ceremoniei teatrale. Proiectarea și rea-
lizarea reprezentației teatrale în acest spațiu
însolit nu reprezenta rodul simplu al unei
gîndiri originale; ea decurgea dintr-o inten-
ție programatică, proclamată de Maiakovski,
prin 1918, în publicația „Arta Comunei”:
„Arta nu trebuie concentrată în temple, în

„Baia” de Maiakovski — Teatrul Giu-
lești. Regia, Horea Popescu (1957).
Sus, Jules Cazaban (Teribilov). Jos,
stînga, Șt. Mihăilescu Brăila

muzee moarte, ci trebuia să se afle peste tot — pe străzi, în tramvaie, în fabrici...”

Nu numai dimensiunile unui spațiu teatral neobișnuit, nu numai amplele intensități de tonalitate îl fac pe scriitor să susțină o adevărată estetică a hiperbolei, a hiperbolei satirice. Declarînd că „teatrul nu este o oglindă care reflectă, ci o lupă”, Maiakovski consideră că și concentrarea pînă la cristal și amplificarea, de aceeași limpezime, a adevărului slujesc în chipul cel mai fericit apărarea acestui adevăr, în spiritul mobilizator al artei teatrului agitatoric.

Scriitorul sovietic vrea în mod hotărît să înscrie mijloacele inspirate ale artei sale în aria artei revoluționare. El confruntă în permanență, pe această linie, timpurile diferite (azi, mine, azi pentru mine) ale existenței umane, ale existenței sociale.

În 1927, în postfața la opera *Măreția și decadența orașului Mahagonny*, Bertolt Brecht propunea teatrului epic să înfățișeze lumea nu numai „așa cum este”, ci să arate, mai cu seamă, „lumea cum devine”.

În opera lui Maiakovski există o continuă interferență între lumea „așa cum este” și lumea „cum devine”, soluția secundă impunîndu-și, cu cea mai mare autoritate, și îndubitabila necesitate a funcțiunii apropiate și incontestabila superioritate.

În *Misterul buf* (apărută la noi în frumoasă, sîgvestă tălmăcire a lui N. Argintescu-Amza), Omul viitorului aduce în prezent semnalele vremurilor care vin, obligînd la comparații categorice în avantajul erei semnificate de acest personaj. În *Baia*, Femeia fosforescentă (care se recomandă astfel: „Sînt mandatarea anului 2030. Am fost bransată pentru douăzeci și patru de ore în timpul dumneavoastră”) operează o selecție în lumea celor din piesă, detectîndu-i pe cei apti să treacă în secolul XXI, în secolul simbolic al omeniei și al dreptății. În *Ploșnița*, interferența epocilor are loc în sens invers, protagonistul, Prisîpkin, fiind transferat peste cincizeci de ani, în 1979, pentru a se constata că este inapt — datorită scăzutului său potențial etic, uman — să funcționeze în timpul propus.

Este evident că aceste salturi în timp, aceste remarcabile ingeniozități de compoziție dramatică rămîn tributare, în cel mai bun înțeles al cuvîntului, dorinței pasionate a scriitorului de a explica și de a sluji „lumea cum devine”, lumea revoluției și a omului înnobilit de revoluție.

Substanța revoluționară și valorile artistice ale dramaturgiei maiakovskiene au constituit, pe diverse meridiane, punctul de pornire al unor foarte importante realizări de pe tărîmul artei spectacolului. În U.R.S.S., Meyerhold, Plucek, Iutkevici — printre regizorii de seamă —, Ștrauh, Ilinski, Vera Marețkaia — printre actorii renumiți — au înscris creații excepționale în spectacole cu *Misterul buf*, *Ploșnița*, *Baia*.

În teatrul românesc, rămîn memorabile, ca spectacole cu excepționale virtuți, cel puțin cîteva reprezentații maiakovskiene înregistrate cam acum două decenii.

În 1957, apărea la Teatrul Giulești premiera piesei *Baia*, tălmăcită în românește de Tudor Mușatescu și pusă în scenă de Horea Popeseu. Directorul de scenă, pe vremea aceea la începutul carierei, a realizat, cu acest spectacol, una dintre cele mai mari reușite, dintr-o activitate fecundă, în plină desfășurare și astăzi. Detectînd cu inteligență și cu talent valențele stilului agitatoric, el le-a pus în valoare în funcție de sens, nădrămuind suculența comică, dar păstrînd măsura grotescului, îngemănînd armonios violența limbajului cu aura poeziei, dovedind o adevărată știință a mișcării expresive imprimate unor numeroase grupuri de actori.

Am reținut în amintire, vie, creația — în rolul lui Teribilov — a marelui artist care a fost Jules Cazaban. Cu farmecul său nepetabil, cu o dezinvoltură (în mișcare și în emisiunea unor tirade aproape nesfîrșite) vecină cu performanțele virtuozilor din reprezentațiile comediei dell'arte, cu imensa discreție a talentului, el s-a găsit mereu în centrul scenei, fără s-o ocupe brutal, în centrul acțiunii, fără s-o strivească. L-au însoțit, cu multă dăruire: Șt. Mihăilescu Brăila (în rolul Optimistenko), compunînd o partitură în care umorul gras n-a fost nici o clipă alterat de vulgaritate, Tamara Bucuceanu (în rolul Woonderton), alternînd cu iscusință o naivitate aproape infantilă cu o ironie destul de rafinată, Corado Negreanu (în rolul Regizorului din piesă), păstrînd, în dezacord numai aparent cu unele linii dominante ale spectacolului, o comportare foarte firească, o naturalețe seducătoare.

Tot în 1957, doi tineri regizori — Ion Maximilian și Ioan Taub — puneau în scenă, la Teatrul de Stat din Timișoara, *Ploșnița*. Acești tineri regizori — realizînd, și ei la începutul carierei, un succes însemnat pentru întreaga lor activitate — au descifrat cu matură înțelegere lucrarea maiakovskiană. Ei au tradus-o scenic într-un spectacol în care au făcut risipă de fantezie și de bun-gust, găsind, în limitele generoase ale comediei satirice, accentele cele mai potrivite, mijloacele proprii pentru „demascarea spiritului filistin” (cum indica autorul).

Remarcabilă a fost soluția interpretativă a actorului Eugen Tănase, în rolul protagonistului Prisîpkin. El nu s-a lăsat intimidat de dificultățile rolului, știind să-și găsească un

echilibru variat, în raport cu situațiile și cu personajele diferite cu care intra în confruntare. Interesante accente proprii, filigranate, au imprimat în roluri episodice Geta Anghelută (Vinzătoarea de parfumuri) și Gheorghe Pătru (Lăcătușul).

În 1960, studenții Institutului de artă teatrală și cinematografică „I. L. Caragiale” realizau, la studioul lor, sub bagheta regizorului Ion Cojar, un spectacol cu *Poemul lui Octombrie*. Era, și a rămas în istoria teatrului nostru contemporan, una dintre cele mai izbutite reprezentări de teatru poetic revoluționar, de înflăcărat spectacol agitatoric. Regizorul a imaginat un cadru scenic sobru, definit cu o mare economie de mijloace. Această aparentă sărăcie a scenei, aproape goale, era premeditată pentru reliefaarea, printr-un sistem de raporturi invers proporționale, a intensității, adesea tragice, propuse de mesajul revoluționar al partiturii dramatice. Muzicalitatea armonioasă a mișcării scenice, ritmul riguros al tiradelor împlineau frumusețile tulburătoare ale acestui spectacol plin de puritate și de pasiune revoluționară. Figurau cu strălucire, în această admirabilă reprezentare, studenți care onorau, atunci, scena Institutului, care aveau să onoreze, ulterior, multe scene românești.

Apăreau aici și Marin Moraru, și Ștefan Iordache, și Mihai Mihail, și Traian Stănescu. Apărea și acea mare actriță, de impresionant fior tragic, care se chema Eugenia Dragomirescu, actriță stinsă, din păcate, atât de mult înainte de vreme.

Maiakovski îndemna, referindu-se la una dintre piese, dar gândindu-se la ansamblul operei sale: „În viitor, cei care veți expune, veți pune în scenă, veți tipări *Misterul buf*, schimbați-i conținutul, faceți-l contemporan, consonant cu ziua respectivă, cu minutul respectiv”. Recapitulând spectacolele realizate cu lucrările maiakovskiene, pe diverse scene, constatăm lesne că *apelul la contemporaneitate* nu are nevoie să fie repetat în acest cadru, deoarece este cuprins, în mod axiomatic, în opera scriitorului. Astăzi, într-o perioadă în care teatrul politic, documentar, agitatoric se impune insistent în sfera de preocupări a celor mai înzestrați slujitori ai scenei, întoarcerea la Maiakovski înseamnă, dacă se poate spune astfel, o... întoarcere înainte. Marile reușite ale teatrului românesc cu partituri maiakovskiene, ca și sigura *modermitate* a dramaturgiei scriitorului sovietic, ne propun și nouă, între altele, această... întoarcere înainte.

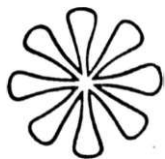
■ MIRCEA
MANCAȘ

Ecourile Marelui Octombrie în teatrul interbelic

Eveniment social-politic de dimensiuni istorice singulare, Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a avut o imensă înfrîurire asupra mișcării muncitorești din Europa și din întreaga lume și a contribuit, totodată, la răspîndirea ideilor înaintate ale oamenilor de cultură ai epocii. Transformările revoluționare în structura societății, inițiate de primul stat socialist, au stimulat puternic și înnoirea concepției despre literatură și artă, și n-au întârziat să aibă urmări asupra dezvoltării culturii europene umaniste. Valoarea politico-ideologică a artei, așa cum ea se afirma în articolul lui Lenin din 1905, „Organizația de partid și literatura de partid”, ca și noul umanism revoluționar prezent în operele scriitorilor ruși, au avut rezonanță în cultura apuseană, determinînd

luări de poziție clare, în sensul adeziunii la marelui act revoluționar și punînd pe primul plan ideea luptei pentru pace. Atunci au răsunat cuvintele lui Romain Rolland: „Salvați adevărul uman, salvînd adevărul rus!” În poemele lui Al. Blok („Cei treisprezece”) și Vladimir Maiakovski („Poemul lui Octombrie”, „Lenin”, „Poemul revoluției”), scriitorii din Apus au sesizat o nouă sursă creatoare pentru literatura pusă în serviciul umanității. În cadrul grupului „Clarté”, înființat și condus de Romain Rolland și de Henri Barbusse, ca și în unele opere literare ale timpului, ideea „umanitaristă” — deși lipsită de spirit revoluționar — a deschis perspective noi tematice și a entuziasmat prin sensul ei de adîncă simpatie umană. Iar operele tinerei generații, reprezentată de P. Vaillant-Coutu-

rier, Paul Eluard, Louis Aragon, în Franța, de Erich Maria Remarque, Ernst Glaser, și mai apoi de Bertolt Brecht, Johannes Becker ș.a., în Germania, au marcat, în literatura europeană, apariția spiritului, dacă nu chiar revoluționar, în orice caz, de puternică frondă progresistă, hrănit de ideile Marii Revoluții Socialiste, de fondul lor superior etic — al eliberării omului de exploatare și al instaurării unei orînduiri bazate pe justiție socială, pe suprimarea inegalității în drepturi. Toate acestea reprezentau un fascicul de lumină pentru idealurile democratice și umanitare ale celor mai avansate spirite din cultura occidentală.

În ceea ce privește teatrul, e locul să menționăm că organizarea și amplificarea rețelei de teatru în U.R.S.S. (care avea la bază decretul „Despre unificarea problemelor teatrale”) a beneficiat de experiența și de contribuția unor personalități creatoare originale (Tairov, Vahtangov, Meyerhold), ca și de fecunda activitate a lui K. S. Stanislavski, care, de la înființarea M.H.A.T., a inaugurat acțiunea de pregătire a actorilor și de educare a maselor spre o artă corespunzătoare aspirațiilor la cultură și educație ale imensului public nou (format, cu deosebire, din oameni ai muncii), receptiv la teatrul revoluționar. Aceste înnoiri pe plan artistico-ideologic atingeau valoarea unui adevărat sistem, specific prin fondul său revoluționar; ele au reținut atenția oamenilor de teatru de pretutindeni, în ciuda condițiilor instituționale diferite ale altor țări, care nu permiteau acolo, în această perioadă, o afirmare direct-revoluționară a artei. Ecoul lor a fost resimțit cu putere, mai întâi, în teatrul francez, saturat de psihologism intimist sau de frivolitatea comediei „bulevardiere” și, în genere, lipsit de problematică socială; în noile lucrări încep să apară acum, chiar dacă embrionar, direcții tematice antirăzboinice, umaniste.

Desigur, nu se poate vorbi despre o dramaturgie revoluționară, dar protestul care se conturează în ea împotriva sacrificării de vieți umane în războaiele generate de capitalism și calda pledoarie pentru pace — însoțită de acuzarea, uneori directă, a scopurilor militarismului agresiv — conțin, în spirit, elemente de ordin revoluționar. Astfel, în fantezia dramatică *Lilluli*, Romain Rolland mărturisește, cu îndreptățire și emoționant, asemenea convingeri pacifiste, alte piese aducând, și ele, mărturie ale tendințelor etice

umanitare din anii următori primului război mondial. Printre acestea menționăm *Mormintul sub Arcul de triumf* (1922) de Paul Raynald, un adevărat imn dedicat eroului necunoscut, și *Miracolul de la Verdun* de H. Schlumberger, satiră tragic-grotescă la adresa comandanților de armate din singeroasa înțeleștare care a făcut faima regiunii cu același nume.

Ecourile Revoluției din Octombrie au trecut, însă, dincolo de limitele condamnării războiului de cuceriri și de perspectivele unei epoci de pace și progres. Noua structură a societății socialiste, noile relații sociale și formația unui nou tip uman — eroul comunist, luptător și constructor, totodată — au interesat, în egală măsură, creația literară din Occident și ele fac, chiar dacă sporadic, obiect de dezbateri în dramaturgia timpului. Trebuie să recunoaștem că un teatru de idei, care propune și urmărește procesul transformării conștiinței umane, dovedind, prin aceasta, măcar în germene, atitudine revoluționară, e un moment înnoitor în teatrul european. O atare problemă e tratată, printre altele, în piesa lui Fr. Wolff. *Tay-Yang se trezește* (pusă în scenă de Erwin Piscator, la Berlin, în 1934), în care asistăm la evoluția unei eroine, de la o ființă pasivă, rezervată și surd revoltată, la o autentică luptătoare revoluționară.

Unul dintre cei mai reprezentativi dramaturgi de orientare revoluționară, vădind, în preocuparea de a găsi noi modalități teatrale, intenția de a exprima cât mai pregnant conținutul nou ideologic pe care-l afirmă în piesele lui, e, fără îndoială, Bertolt Brecht. Caracterul realist-raționalist al teatrului său „epic” este mijlocul prin care el crede că poate face cunoscut, direct și limpede, adevărul vieții, că poate reda artei dramatice o formă caracteristică, corespunzătoare stadiului politic revoluționar al relațiilor din societatea contemporană. Brecht preia noțiunea marxistă a „alienării” conștiinței, punând în discuție modul de viață în societatea bazată pe exploatare, și așază la baza conflictului dramatic al pieselor sale (*Un om e un om, Opera de trei parale, Mutter Courage, Domnul Puntila și sluga sa Matti, Omul cel bun din Si-Ciuan*) contrastul dintre fondul uman, inițial pur, și degradarea lui, impusă de condițiile existenței și de „morală” societății capitaliste. Sesizând cu spirit rece, rațional

— „distanțat” — situațiile și stările conflictuale ale realităților, Brecht demonstrează (chiar dacă, adesea, în chip parabolic) că drama personajelor din teatrul său e rezultatul unor condiții, al unor idei și al unor mentalități sociale reale, ilustrând constatarea lui Marx : „Nu conștiința umană creează existența socială, ci realitatea socială creează conștiința”. Și nu e lipsit de semnificație faptul că una dintre ultimele sale piese, *Zilele Comunei*, este — după diversele aspecte ale contradicțiilor societății capitaliste pe care le dezbate — o evocare, tot cu tîlce parabolic, a celei dintîi încercări de a se institui, prin lupta proletariatului, orînduirea comunistă.

Desigur, dramaturgia timpului privește încă incomplet și izolat, adesea, doar sentimental, conflictul de clasă, ca factor determinant în dinamica transformării omului și a societății. Oricum, regăsim în ele, fără îndoială, ecourile teatrului revoluționar, inițiat în primii ani de după Marele Octombrie în Uniunea Sovietică ; ele au stimulat și activitatea teatrului proletar, pe plan internațional.

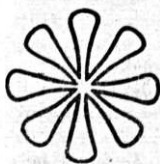
În această perioadă, mișcarea teatrală europeană va resimți, în egală măsură, influența teatrului revoluționar și în tendințele înnoitoare ale artei scenice, ale regiei.

Preocuparea de a iniția noi metode în regie ajunsese, mai ales în prima parte a perioadei interbelice, la un înalt nivel de teoretizare și de experiment teatral. Gordon Craig, Max Reinhardt, Appia, Jacques Copeau, Bragaglia ș.a. — prin practica și prin scrierile lor — au adus incontestabile contribuții la revizuirea și la înnoirea tehnicii teatrale. Dar, în pofida originalității ideilor acestor remarcabili gînditori și creatori de teatru, înclinarea către tehnicitate excesivă sau către efecte formale a văduvit, nu o dată, arta dramatică de substanța ei umanistă, limitînd audiența spectacolelor la o restrînsă categorie de spectatori. În acest context, direcțiile teatrului din țara Marii Revoluții (de la Stanislavski la Meyerhold, Tairov, Vahtangov) erau sortite a aduce un sprijin atît dramaturgiei, cît și spectacolului, imprimînd un caracter de masă fenomenului teatral.

Printre cei mai reprezentativi oameni ai scenei, în deceniul al treilea, Erwin Piscator s-a dovedit, poate, cel mai temerar în valorificarea mesajului de idei înaintate, prin

teatru. Ca și Brecht, Piscator afirma necesitatea revoluționării artei teatrale în cadrul unui repertoriu corespunzător : „Pentru mine, ca marxist revoluționar — scria el — (...) teatrul nu poate fi numai o oglindă a vremii. Misiunea teatrului revoluționar e de a porni de la realitate, de a acuza societatea noastră depravată și de a răsturna totul pentru a clădi o societate nouă”.

Inovator în elementele tehnice ale spectacolului și inaugurînd o adevărată școală de regie, Piscator își subordona înnoirile unui repertoriu de tip nou, unei cercetări critice a textelor dramatice clasice. Memorabile, în acest sens, au fost, mai cu seamă, satirile anticapitaliste pe care le-a montat : *Conjunctura* de Kurt Mahler, la Volksbühne („scena populară”), ori dramele de atitudine anti-războinică (*Războiul sfînt* de Otto Rombach) sau cele de evocare a luptei proletariatului (*Sturmflut*, adevărată „parafrază” a revoluției ruse). Slujind un asemenea repertoriu progresist-revoluționar, Piscator a revoluționat mijloacele și tehnica artei dramatice. Cea mai cunoscută inovație a sa, în această direcție, a fost imbinarea utilizării scenei turnante și a proiecției de film, ceea ce crea iluzia deplasării, completînd și amplificînd mișcarea actorilor în scenă. În fond, totul concursa la sublinierea sensului ofensiv și revoluționar al pieselor reprezentate și la accentuarea realismului dramatic. Astfel, în *Rivalii* de Karl Zuckmayer (Piscator-Bühne, 1929, Berlin) și în *Negustorul din Berlin* de Gustav Mehring, scena turnantă și filmul sugerau declinul inevitabil al lumii capitaliste.

Orientarea teatrului occidental pe linia politică revoluționară a constituit un pivot al rezistenței morale împotriva războiului, ce se contura în al patrulea deceniu, ca și un protest energetic împotriva fascismului, agresiv, barbar, antiuman. Forța ideilor revoluționare și înfrîurirea Revoluției din Octombrie au avut ecou și în țara noastră ; ele stau la baza manifestărilor teatrale ale cercurilor muncitorești și a activității artistice a sindicatelor, în perioada dintre cele două războaie ; ele au determinat o orientare progresistă și în repertoriul companiilor dramatice din România.

Teatrul în slujba revoluției

O scurtă vizită la Moscova și Leningrad, în primăvara trecută, mi-a demonstrat, încă o dată, ceea ce știam de mult: teatrul ocupă un loc important în viața oamenilor sovietici, viața teatrală este intensă și trăită cu înfrigurare de toată lumea, opinia publică se exereită, în materie de teatru, cu autoritate. Aș spune că, la Moscova, teatrul este extrem de popular, la fel de „circulat” ca și metroul; casele de bilete, răspândite pe toate străzile, la toate răspîntiile, mai ales în stațiile de metro, sînt luate cu asalt pentru spectacolele de succes, ca și trenurile în orele de vîrf, disputa pentru „un bilet în plus” începe încă de la ieșirea de pe scările subterane, din stațiile „Taganka”, „Malaja Bronnaia”, „Arbatskaia”, „Vahtangov” sau „Bolșoi”, unde se află și teatrele respective. Repertoriul teatrelor moscovite, modelat în funcție de profilul nenumăratelor scene din metropolă, se hrănește substanțial din literatura clasică rusă, din inepuizabilul fond de aur al teatrului revoluției și, evident, dă prioritate pieselor sovietice contemporane, noii dramaturgii care, în acest an jubiliar, închinat celor șase decenii de la Revoluția din Octombrie, cunoaște o explozie de titluri noi. În primăvară, la Moscova, dintre clasicii ruși, se reprezentau Griboedov, Gogol, Suhovo-Kobelin, Turgheniev, Tolstoi, Cehov, Gorki... Dintre autorii sovietici contemporani, toate generațiile, de la Arbuzov și Stein la Șukșin și Vampilov, Roșcin și Zorin, Ghelman și Radzinski, Rozov și Tendriakov. În pregătire, pentru această toamnă sărbătorească, noi piese (500 de teatre anunțau noi premiere), autori consacrați și nume noi: A. Ghelman (continuarea piesei *Da sa! Nu*), Evghenii Cebulin, Mihail Șatrov, A. Arbuzov, Dj. Valeev, Alex. Stein, M. Bugaev etc.

Lărgind albia repertoriului dramatic, s-au impus, cu mare succes de public, faimoase opere și capodopere epice ale literaturii ruse și sovietice, transpuse scenic. *Holstomer sau Istoria unui cal* de Tovstonogov, după nuvela lui Tolstoi, *Donul liniștit* de Șolohov, adaptat tot de Tovstonogov, pe aceeași scenă din Leningrad, sau *Maestrul și Margareta* de Mihail Bulgakov, pe scena moscovită a „Tagankai”, au însemnat importante momente artistice ale anului teatral. Cele câteva spectacole văzute mi-au confirmat, din nou, va-

riata configurație stilistică a teatrelor, multe dintre ele, nuclee-pepiniere pentru învățămîntul teatral, diversificarea expresiei artistice, lesne detectabilă în ceea ce noi numim, acum, *profil*; toate, structuri stilistice înglobate realismului scenic, abordat din neașteptate unghiuri, amintindu-ne că teatrul sovietic s-a format și s-a impus cu și prin Stanislavski și Meyerhold, Vahtangov și Tairov, că realismul în teatrul socialist s-a dezvoltat prin Zavadski și Ohlopkov, Efros și Akimov, Tovstonogov și Liubimov.

Teatrul „Vahtangov”, de pildă, imprimă „stilul casei” tuturor montărilor sale, de la reconstituirea și restituirea spectacolului programatic și emblematic *Prințesa Turandot* — actul de naștere al colectivului, formulat de Evghenii Vahtangov cu jumătate de veac în urmă — la *Omul cu arma*, semnat de Ruben Simonov, fiul lui Evghenii Simonov, colaboratorul și discipolul lui Vahtangov... Stilul trupei „Vahtangov” — tendința spre o apăsată și poetică teatralizare, jocul împins spre semnul metaforic — l-am recunoscut, de pildă, atît în remarcabilul *Richard al III-lea* (protagonist, cunoscutul actor de teatru și film Mihail Ulianov), cît și în ultima piesă a lui Arbuzov, *Așteptarea* (protagonistă, faimoasa Iulia Borisova). *Richard al III-lea* este o reprezentație monumentală, cu o puternică expresivitate emoțională, cu o reală cultură a imaginii (regia și scenografia, R. N. Kaplanian, Artist al Poporului din U.R.S.S.). Decorul etalează un imens dispozitiv variabil, care devine, pe rînd, pat de nuntă, temniță, cavou, masă a tratativelor, scară a puterii, tron. În acest spațiu, veșnic supradimensionat, se mișcă niște oameni mărunți; un Richard mic, agățat ca o insectă de gigantul scaun, moare strivit, așa cum o cer implacabilele legi ale istoriei. Gloucester, conceput și creat de Ulianov într-un vădit contur brechtian, comentat în neîntreruptă comunicare cu publicul, e un Richard înfățișat histrionic, desen grotesc (cu nu puțină linie tragică, urmărind — după mărturisirea pe care mi-a făcut-o protagonistul — o demonstrație politică pe tema împrejurărilor istoriei, care, într-o anume conjunctură, favorizează ascensiunea mediocrității. În regia lui Evghenii Simonov, *Așteptarea*, piesa lui Arbuzov despre

dezagădăcinare și despre dramaticele ei consecințe asupra destinului, se compune, de asemenea, din multe și pitorești imagini, înălțare alegorică, comentariul vizual adăugându-se jocului unor admirabili și populari actori ca Iulia Borisova, Lida Paškova, Boris Lanovoi, Nikolai Grițenko etc.

Anatolii Efros, reputat regizor de la micul teatru de pe Malaia Bronnaia, e și el o personalitate cu un stil propriu. Adept al unui teatru stilizat, al exprimării auster-laconice, Efros semnează regia unui *Don Juan* de Molière, spectacol care a cucerit lauri unor aprecieri internaționale. Asistăm la o lectură spirituală, inedită, la un dialog sfinteilor între Don Juan și Sganarelle (N. Volkov-L. Durov), la o dispută focalizată în ireconciliabilul conflict dogmă-gîndire liberă. Decorul, un țare din secoluri vechi, subred, oferă sugestia spațiului închis, din care rațiunea, nevoia de cunoaștere a omului vor să evadeze; statuia Comandorului nu mai apare „la vedere”, oaspetele de piatră fiind, probabil, proiecția lăuntrică a spaimelor, vocea lășităților eroului.

Tinerescul teatru „Sovremennik” nu-și desminte, nici el, programul cunoscut. În regia Liliei Tolmaceva (debut regizoral, această scenă-atelier încredințînd continuu spectacole tinerilor dotați din colectiv), *Tragedia lui Fariatiev*, tragicomedie datorată tinerei scriitoare din Leningrad, A. Sokolova, se compune ca o montare de delicată poezie, elegie cu valențe comice, invitîndu-ne să medităm la tristețea conviețuirii silnice, la destinele care nu se interferează, iubirea avîndu-și contratimpurile sale; un contrapunct e interpretarea tonică și inteligentă, plină de haz și de farmec, a tinerei M. M. Neelova, în rolul unei adolescente teribile, care știe cum trebuie să trăiască pentru a fi fericită, rezolvînd, așadar, evadratura cercului.

Teatrul „Taganka”, echipă cu o proeminență personalitate artistică și civică, captează plener interesul publicului. Afișul său e bogat, atractiv și interesant, spectacolele purtînd, toate, dacă nu prestigioasa semnătură a marelui regizor-animator care este Iurii Liubimov, oricum, „semnul casei”. La „Taganka” se jucau, în luna mai, spectacolele lor mai vechi, mai noi și chiar foarte noi, afișul alternînd *Cele zece zile care au zguduit lumea* de John Reed, *Omul cel bun din Siciuan* de Brecht, *Mama* de Gorki, *Ce-i de făcut?* dramatizare după Cernișevski, *Pugaciov*, poemul lui Escnin, *Livada cu vișini* de Cehov, *Tartuffe* de Molière, *Ascultați!* de Maiakovski, *Aici zorile sînt liniștite* de Vasiliiev, *Hamlet* de Shakespeare, *Maestrul și Margareta* după Bulgakov, *Schimbul* de Trifonov, *Ora de vîrf* de Stavițki etc.

Dramatizarea cunoscutului roman al lui Bulgakov a stimulat vii dezbateri în presă. În scriitura și concepția scenică a lui Liubimov, *Maestrul și Margareta* s-a dorit o „ars poetică” a artistului. Decorul adună pe scenă elemente distinctiv și semnificative din montări anterioare ale „Tagankăi”, toate, fa-

miliare publicului, cu multiple trimiteri culturale, căroră li se adaugă, în prolog și în epilog — imagine inedită — cupola unui cer înstelat; remember al cuvintelor scriitorului despre „stelele care vor rămîne și vor scripi chiar și atunci cînd umbra trupurilor și faptelor noastre se va fi stins de mult”. Montarea lui Liubimov, bogată în sensuri, familiară mai ales cunoscătorilor operei lui Bulgakov, intersectează nenumărate și variate planuri (epic, istoric, filozofic, sociologic), conexîndu-le sub imperativul maximei teatralității, înglobînd fantasticul și realismul, grotescul și pateticul, drama și estrada, discursul epic și hohotul tragic, virulența polemicii politice și gagul buf, sarcasmul negru și gestul clovnesc. Stilul baroc al Teatrului „Taganka” se asociază cu o ferventă angajare politică, mesajul revoluționar, concluziile ideatice și impactul activizator fiind fermentul novator al reprezentațiilor create aici, indiferent de scriitorul care semnează opera.

Temperament artistic complex, adept al unui neoclasicism scenic, constructor de spectacole de minuțioasă analiză psihologică, în termenii unui realism „nețărîmurit”, Gheorghe Tovstonogov reprezintă o altă viguroasă direcție în varietatea stilistică a peisajului teatral sovietic. Pe afișul teatrului „său”, Teatrul Mare de Dramă „Maxim Gorki”, găsim spectacole „vechi”, aici repertoriul permanent fiind o realitate cum nu se poate mai vie. N-am văzut decît o singură seară Lenin-gradul; la Teatrul „Gorki” — la Tovstonogov, cum se spune acolo — se juca *Micii burghezi*, reprezentație văzută și în turneul teatrului în București. Piesa lui Gorki se afla pe afiș de unsprezece ani, *Prețul* de Miller se joacă aici de opt ani, *Domnul Molière* de Bulgakov, de cinci ani etc. Permanent apar, însă, montări noi. S-a lansat, trasîndu-și o bogată viață scenică, piesa lui A. Ghelman, *Procesul-verbal al unei ședințe de partid* (cunoscută nouă sub titlul *Da sau Nu*), *Oameni energici*, dramatizare unor schițe de V. Șukșin, *Istoria unui cal* (Holstomer), eveniment scenic al stagiunii trecute.

Asist și la o repetiție a *Donului liniștit...* Pe circularul negru, luminile fixează scripura unui uriaș semicerc de metal: Donul. Două punți laterale aduc, într-o mișcare lentă, un grup de feteșene, bucurîndu-se, învelite la auzul „trenului”... Se întorc cazacii în staniță... Regizorul reface de cîteva ori mișcarea figurației, atent la detaliile psihologice... Grigori Melehov (Oleg Borisov) și frumoasa Axinia (Svetlana Kriucikova) se revăd pe malul Donului... Nu epoea, nu legendă, ci istorie și viață, viață și istorie, pretinde regizorul interpreților acestui monumental spectacol, pe care îl pregătea în cinstea aniversării Marii Revoluții din Octombrie. Repetiția la Tovstonogov mi s-a părut o admirabilă lecție de teatru, un curs viu despre arta pusă în slujba revoluției.

Amintiri despre...

...O seară de pomină

Încadrată, ba mai mult, înghesuită între birouri și agenții bancare, birouri de zarafi și agenții comerciale, se afla pe atunci, în anii primului război mondial, în București, pe o stradă din spatele Băncii Naționale — făcând parte din patruleterul, vast, al așa-zisului han Ghermani — o sală de teatru, destul de acceptabilă, știută sub denumirea de Teatrul „Modern”.

În toamna anului 1917, o formație de artiști dramatice români, în bună parte discipoli ai lui Alexandru Davila, reușind să obțină încuviințarea „Komandaturei” germane și izbutind să satisfacă cămătăreștile pretenții ale antreprenorului, a purces să inițieze o nouă stagiune teatrală. Compusă din actori care căutau un repertoriu adecvat darurilor lor scenice, noua formație își afirmă, într-un interviu acordat de artista Mărioara Voiculescu ziarului „Scena” (nr. 11, din 7 octombrie), preocupările :

„...zicem, vom juca ce vom crede, dar noi înșine nu putem crede decât ceea ce crede publicul. La urma urmei, orice altă credință e zadarnică. Dacă publicul nu crede în ceea ce credem noi, eforturile ne vor fi zadarnice. Alt drept de existență nici nu avem, în realitate. Oricât am vrea noi să ne închipuim că vom da directive publicului, de fapt, tot publicul e acela care ne dă nouă directive.”

Ținând seama, deci, de „ceea ce crede publicul”, de preocuparea *deosebită*, *principala*, a publicului, în toamna anului 1917, conducătoarea formației artistice de la Teatrul „Modern” crede a fi găsit o lucrare teatrală care să răspundă și să corespundă acestor imperative cerințe.

„Totuși, cred că am izbutit să găsim niște opere (teatrale) care vor câștiga favoarea tuturor. *Seara cea de pomină* am jucat-o acum câțiva ani (la Compania „A. Davila” — I.H.A.); reluînd-o azi, sper că succesul nu va rămîne în urma celui de atunci...”

Despre conținutul *Serii de pomină*, ne informează ziarul „Scena” (nr. 8, din 4 octombrie 1917) :

„...Desfășurarea acțiunii acestei piese (...) e azi de un interes și mai palpitant. Vom întrezări încă o dată, cu puterea cugetării noastre și cu scenele lui Leopold Kampf

(autorul piesei — I.H.A.), ...ceea ce trebuie să se fi petrecut și s-o mai fi petrecînd încă în Rusia, de la izbucnirea revoluției. Căci subiectul *Serii celei de pomină* e scos din revoluția rusească din 1905.

În seara zilei de 11 octombrie are loc premiera anunțată. A doua reprezentație, în seara următoare, se desfășoară nu în fața unor spectatori convenționali, nu în fața unui obișnuit „public de premieră”, ci în fața unui mare număr de spectatori animați și profund preocupați de evenimentele revoluționare, epocale, care, chiar în acele zile, ale lui Octombrie 1917, se precipitau în Rusia. Spectatorii aceștia, de ale căror „directive” teatrul se considera obligat să țină seama, s-au considerat și ei, la rîndul lor, datori să participe, în modul cel mai direct, la acțiunile dramatice ce se succedau pe scindurile scenei.

Excluzînd elogierea terorismului individual și individualist, etalat în desfășurarea piesei lui Leopold Kampf, majoritatea spectatorilor au scos în relief, prin vibrante și semnificative aplauze, cuprinsul manifest revoluționar al *Serii celei de pomină*. Strofele cîntece-
lor revoluționare rusești, strofa din *Internațională*, rezistența tenace, neînfrîcată, a eroilor piesei, în fața brutalei și sîngeroasei represiuni țariste — prezentă în actul II —, credința lor, nezdrcinată, în izbînda revoluției, în izbînda celor care, în 1905, fuseseră oprimați și suprimați, intensifică simțămîntele spectatorilor înghesuiți în balcoanele și la galeria teatrului situat — să reținem — cam în vecinătatea prefecturii poliției. În cele ce se întîmplau pe scenă, spectatorii aceștia vedeau noblețea credințelor și a luptei lor, dar și, totodată, greul luptei lor.

Actul final. Spectatorii din balcoane — aplecați mult înaintea, cu auzul încordat; spectatorii înghesuiți la galerie — aplecați mult peste balustrada lucie, roasă, lustruită — vibrează intens.

Pe scenă, două femei : Varvara și Ana. Chipurile lor tinere, întristate de necrutătoare represiuni țariste, sînt luminate de razele bucuriei. Manifestul lansat de cei care luptă *pentru cauza cea mare* — pentru cauza lor — a apărut.

„VARVARA (ridică manifestul ; citește cu voce voalată de emoție) : «Dar, curaj ! De cealaltă parte a frontierelor, spirite luminate ne urmăresc luptele. Inimi frățești bat în ritmul inimilor noastre. Popoare ce trăiesc de mult zîmbesc poporului ce abia se naște ; ora este aproape. Trebuie să ne înarmăm... Ceea ce n-a fost pînă acum decît o mică flacără poate, dintr-un minut într-altul, să strălucească, într-un incendiu formidabil, pe toată suprafața patriei. Un incendiu cum nîciodată n-a contemplat omenirea.» (Emoționată, întrerupe lectura.) Ana, continuă tu.

ANA (expresiv, cu intonații pline de ură) : «În sfîrșit, sclavul devine cetățean liber. Pe întinsele cîmpii, unde pînă acum a apăsător umbra neagră a tiraniei oarbe, de-a curmezișul căroră nu se auzea decît sunetul lanțurilor ocașilor mergînd spre exilul etern, ziua sfință se ivește. Trecutul nu mai este. Spectrul său e în agonie. Pentru toți, pline, bucurie, dragoste, lumină. Pentru cîțiva, cei mai fericiți, sacrificiul simplu și zîmbitor al vieții. Aurora va fi astfel mai frumoasă după seara cea mare. Timpul ne zorește, ceasurile zboară. Înainte, tovarăși ! La arme !»

Chemarea, de pe scenă, a revoluționarei Ana află răspuns în inimile celor aflați la galerie și în balcoanele teatrului. Textul autorului, dar și caietul de regie al regizoru-

lui, au fost, într-o clipită, spontan, dar și măiestru, amplificate ; spectacolul căpătă, printr-o neașteptată anticipație teatrală, aspect și vibrantă rezonanță piscatoriană. Din zeci de puncte din sală explodează jerbe de chemări :

— Trăiască revoluția rusă !

— Jos tirania !

— Trăiască revoluția lui Lenin !

— Trăiască Lenin !

Poliția, rapid avertizată de iscoadele ei, înconjoară sala, blochează ieșirile teatrului. Nu trece mult și cenușiu-investimintății „Feldpolizei“ ai „Hauptkomandaturii“ lui von Mackensen își fac apariția. Tropot de cizme grele, din belșug ținute, sunetul metalic al baionetelor zvîcnit înfipite în carabine, năvălesc să curme — să înăbușe — superbul aspect ce-l căpătase spectacolul din acea seară.

...Din acea seară — „seară de pomină“ — în care un nou lot de oameni ai oprimatei noastre mișcări muncitorești, de temerari inițiatori ai grupelor comuniste ilegale, fură încarcerări în cuștile instalate în spatele zidurilor masive ale subsolurilor și mansardei Cercului Militar — pe atunci, blestematul sediu al „Hauptkomandaturii“ trufașului militarism german.

Note

O revelație documentară

În ultimul număr (3) al revistei de istorie literară „Manuscriptum“, istoricul transilvănean Ioan Chindriș stabilește paternitatea și publică integral (din fondul de manuscrise ale Bibliotecii Filialei din Cluj-Napoca a Academiei) textul primei piese a lui George Bariț Inimile multămitoare. Stabilitarea originalității textului, socotit pînă acum doar traducere, are o importanță excepțională pentru istoria teatrului românesc.

Se știe, din paginile de jurnal, cît de impresionat a fost Bariț în 1836, urmărind, la București, reprezentații teatrale ale „Societății Filarmonice“. Întors la Brașov, el va milita pentru înființarea unei societăți locale de diletanți, pentru a se afirma și elementul național pe scenă. Astfel, la finele lui 1838 se joacă, în sala restaurantului Langer, piesa de salon Inimile multămitoare. Asupra autorului, Bariț însuși, din modestie, s-a pronunțat vag, în 1870 : „trădusă de mine ce mai știu eu de unde“. În realitate, diletanții români brașoveni jucaseră, în entuziasmul incandescent al sălii ce auzea cuvînt românesc pe scenă, o piesă originală. Argumentele, deplin convingătoare, preced,

în studiul lui Ioan Chindriș, textul tipărit integral.

Trebuie precizat că imosul editor și comentator al uneia dintre cele mai vechi piese românești face parte dintr-un colectiv clujean de istorici, condus de acad. Ștefan Pascu, colectiv ce editează, în 12 masive tomuri, corespondența emisă și primită de George Bariț. Au apărut, pînă azi (între 1973—1976), trei tomuri. Titlul generic al colecției monumentale este „George Bariț și contemporanii săi“. Un recenzent al volumului II observa, cu îndreptățire, că cele 12 tomuri vor însemna „o adevărată istorie epistolară a legăturilor culturale dintre țările române și Transilvania“.

I. N.

Critica de teatru (2)

LEONIDA
TEODORESCU

Setea
de
profesionalism

Cred că, acum vreo doi-trei ani de zile, critica dramatică a trecut printr-o criză reală. Printr-o criză de diletantism. A apărut, brusc, o inflație de cronicari dramatici, în sensul aproape exact al cuvîntului, adică, mai toată lumea a început să facă cronică dramatică. Situația a devenit oarecum periculoasă, pentru că destul de mulți oameni care aveau legături fragile cu teatrul (iar unii nu aveau chiar nici un fel de legături), în loc să părăvrăgească în familie despre spectacolul proaspăt vizionat, au simțit, subit, nevoia, o nevoie stringentă, să-și scrie opiniile, de o naivitate desăvîrșită, dublată, cam des, de insolență. Pericolul nu consta atît în faptul că a mai apărut la orizont un nechemat (zece, douăzeci), cît mai ales în faptul că, dacă inflația ar fi continuat și s-ar fi consolidat, critica dramatică risca să apară drept o ocupație derizorie. Din fericire, nu s-a întîmplat așa, pentru că cronicarii noștri de prestigiu (atîția cîți sînt, nu prea mulți, din păcate) i-au amorțit și i-au amuțit. Nu printr-o polemică violentă (nu s-a dus nici un fel de polemică, nici nu prea aveai cu cine duce), ci (ceea ce este foarte important), pur și simplu, prin cronicile curente, care i-au sufocat pe neaveniți.

Chestiunea aceasta m-a preocupat mult, am scris și un articol (tot în revista „Teatrul”), deși polemica este un domeniu pe care nu-l

frecventez. M-a preocupat și cauza acestei inflații de diletantism. Cred că una dintre cauze a constituit-o puținătatea debuturilor remarcabile, realmente valoroase; de aici, un număr foarte mic (aproape inexistent) de nume noi, care să tindă, prin ceea ce fac și prin cum fac, spre consacrare și autoritate. Și, atunci, mi-am amintit de ceva.

Acum vreo zece ani, cînd am debutat ca dramaturg, cam în aceeași perioadă, deci, cînd au debutat ca dramaturgi mai toți colegii de generație — Radu Dumitru, Sorescu, Băieșu, Mihai Georgescu, Naghiu, Dumitru Solomon —, debuta și un grup de cronicari dramatici, unii dintre ei, foarte interesați (Dinu Kivu, Monica Săvulescu, Florica Ichim, dar și alții), cu multă aplicație pentru un domeniu pe care-l frecventau cu evidentă plăcere și, mai ales, din ce în ce mai profesional. Aceste nume nu le mai întîlnești nici în revistele, nici în cronicile de specialitate; ceea ce nu înseamnă că cei în cauză nu mai au nici o tangență cu scrisul și cu teatrul. Monica Săvulescu face proză, o proză deosebit de interesantă, Florica Ichim este secretară literară la „Nottara”, Dinu Kivu, la „Giulești”. Toate bune și frumoase, dar nu mai fac cronică dramatică. De ce? Nu e vorba, cumva, de o risipă?

Critica dramatică presupune o dublă școală. În primul rînd, este vorba despre studiile propriu-zise, care, în orice caz, trebuie să fie foarte serioase și făcute la vremea lor. Pentru că numai niște studii foarte serioase dau o formație adevărată, ca și capacitatea de a asimila noile informații la un nivel cît mai apropiat de valoarea lor reală. Dar mai este vorba despre o școală, despre școala, propriu-zisă, a teatrului. Evident, în teatru, ca și în orice alt domeniu artistic, contează, în primul și în ultimul rînd, produsul finit; nu poți să scrii o cronică bună despre un spectacol prost, numai pentru că știi că au fost tot felul de cauze care au dus la niște rezultate jalnice. Dar un cronicar trebuie să cunoască lumea teatrului, mecanismele teatrului, limitele de autoritate etc., etc. Cele două școli determină tocmai profesionalizarea cronicii dramatice. De-aici încolo, intervine talentul, care produce tot felul de ierarhi-

zări, delimitări, eşalonări şi, în ultimă instanţă, conferă profesionalismului valoare şi autoritate. Dar cronica dramatică, înainte de a fi artă, este o meserie, şi încă o meserie dură, care trebuie practică cu regularitate, care trebuie să fie preocuparea majoră a cronicarului, iar nu un hobby oarecare.

Aici intervine un soi de paradox, o mare ciudăţenie. Pe de o parte, actul teatral (spectacolul, dacă-mi daţi voie să zic aşa) este un act public, un act oferit unui consum public. Dar orice consum, inclusiv consumul unui bun artistic, presupune o reacţie: îmi place, nu-mi place, e aşa şi-aşa, mi-am pierdut vremea degeaba, vai, ce inspirat am fost etc., etc. Oricare dintre aceste reacţii poate fi produsul unei formaţii sau al unei malformaţii. Oricum ar fi, însă, obligaţia actului teatral este să-l facă pe spectatorul-consumator de artă să mai vină o dată şi nu să-l ia la goană. Dar asta e o poveste veche şi se pare că tot veche va rămâne şi de-acum încolo. Diferenţa dintre un spectator şi un cronicar rezidă în faptul că spectatorul poate să spună despre spectacolul în cauză ce-i trece prin cap, iar cronicarul trebuie să spună ce va trece (datorită lui) şi prin capetele altora. Spectatorul nu ştie sau, în orice caz, nu este obligat să ştie că spectacolul de teatru este un act sincretic şi cum şi de ce este un act sincretic. El, însă, consumă actul sincretic, chiar dacă nu ştie ce-i asta. Cronicarul consumă tot actul sincretic, dar el trebuie să ştie ce face. Aici se finalizează importanţa şi necesitatea celor două şcoli ale cronicarului, care-l obligă să plece de la întreg la fragment şi să se întoarcă de la fragment la întreg. În sensul spectacolului de teatru, care înseamnă şi piesă, şi regie, şi actorie, şi scenografie, şi costume, şi lumini, şi... şi toate celelalte. Cronicarul trebuie să prindă spectacolul din zborul unei singure vizionări, dar, pentru asta, e nevoie de studiu şi de exerciţiu. Şi de cele două şcoli.

Şi, pînă la urmă, totul se rezumă într-un singur cuvînt: autoritate. Dacă eu, citindu-l pe cronicarul A, află că spectacolul B e bun şi mă duc să-l văd, înseamnă că cronicarul A m-a copleşit cu autoritatea lui nu numai în raport cu spectacolul B, ci şi în raport (mai ales) cu cronicile şi cu spectacolele dinainte. Dacă eu, citindu-l pe cronicarul C, află că spectacolul D e bun şi, tocmai de asta, nu mă duc să-l văd, atunci... Ce mai e, atunci? Atunci, nu mai e nimic. Pentru că, în cronica teatrală, ca şi în cronica literară, ca şi în cronica etc., etc., pînă la urmă, totul nu e decît o chestiune de autoritate. Orice om are dreptul să greşească, cronicarul este om, deci, are dreptul să greşească. Dar ca excepţie şi nu ca un mod de a fi. Altfel, există pericolul unei noi invazii de cronicari dramatice autofabricaţi. Pentru că (cel puţin, din punctul de vedere al cronicarului) este mult mai bună întrebarea *de ce mă înjură?*, decît întrebarea *de ce mă laudă?*

MIHAI BERECHET

Tezeu şi Hipolit

Meseria noastră nu se poate face decît „din dragoste”. Numai şi numai aşa. Cînd nu o faci astfel, cînd încerci drumuri ocolite, devine plictis, oboseală, corvoadă. Te îndrăgosteşti de meserie ca de o femeie. Graţie ei, poţi trăi, dincolo de viaţa de fiecare zi, prin ceea ce ai creat sau urmează să crezi; tot mulţumită ei îţi poţi dobîndi demnitatea cetăţenească, personalitatea umană şi artistică. Prin ea, sîntem legaţi de ceilalţi — de societate, de universalitate. Şi, în faţa meseriei, sîntem toţi egali. Comunicăm, ne manifestăm, schimbăm opţii, ne schimbăm optica, cristalizăm idei şi le transformăm în imagini, pe înţelesul celor mulţi, dorniei de multe şi, mai ales, de claritate.

În această dragoste de meserie, artistul plăteşte, adesea, tribut însingurării sale, îndoielilor ori spaimelor căderii, incertitudinii reuşitelor şi certitudinii nereuşitelor. Adesea, artistul simulează atotputernicia şi atotştiinţa. Dar, în taină, în zonele cele mai ascunse ale inimii, cite ezitări, cite rezerve, cite nemulţumiri, şi — de ce să nu ne permitem să fim patetici — cite dureri... Ca să-şi poată ţine capul sus, artistul, animat de un crez, de o pasiune şi de dragostea de meserie, îşi auto-deformează, uneori, personalitatea, sfidîndu-i, oarecum, din instinct de conservare, însingurarea, spaimela, îndoielele.

Sfidează, ca să scape de spaimela care-l hărţuiesc.

Din dragoste pentru artă şi pentru adevărurile artei sale, sfidează şi pe planul meseriei şi pe cel uman. Cînd este animat de o idee (şi de idei), artistul mărturiseşte, însă, sfidînd, un imens ataşament faţă de viaţă şi faţă de adevăr, de societatea în care se dezvoltă şi în care ajută şi pe alţii să se desăvîrşesc. Această strînsă legătură cu lumea înconjurătoare, cu societatea sa în marş, este de esenţă prometeică; ea e singurul lucru care contează în întreaga existenţă a artistului autentic, traiectoria operei sale în societate fiind ca mult mai importantă decît însăşi viaţa sa. Fiindcă, după dispariţia sa ca persoană fizică, opera sa lasă dire de lumină, după care viitorimea, oamenii altor lumi îl vor judeca.

Artistul își îngăduie, uneori, să sfideze și critica, rămânând astfel consecvent cu dispoziția sa de a-și sfida propriile complexe, incertitudinile și spaimile.

Cetățean, artistul este îndreptățit să sfideze critica atunci când realizează că o anume judecată critică poate provoca, de-a lungul anilor, un vid, și artistic și etic, în societatea pe care artistul și-o dorește pură din punct de vedere moral; el mai poate sfida critica și atunci când îi simte acțiunea nefastă, când, sub raportul misiunii, aceasta se situează pe poziții extremiste — fie de aparentă avangardă, fie conservatoare — inducând în eroare, făcând publicul și artiștii să nu mai știe unde se află adevărul, pe ce căi să umble și căror adevăruri să le slujească. Artistul mai este în drept să sfideze critica și atunci când simte că aceasta, în loc să-l ajute în dragostea cu care trebuie să se devoteze meseriei, îl împiedică s-o facă, din motive mai puțin obiective și mai mult personale.

Pe Cervantes, la vremea lui, o critică acerbă și nelolală l-a îndepărtat de teatru. Pe Camil Petrescu l-a crispat, l-a isterizat. Lui Racine i-a frînat productivitatea teatrală, determinându-l să se războiască cu ea; el scria, în prefața la *Bérénice*: „Toți acești critici se împart în cinci sau șase grupuri de autori nefericiți, care niciodată n-au putut sfîrși prin ei înșiși, prin mizgălelile lor, curiozitatea publicului. Ei așteaptă mereu ocazia apariției unor opere reușite, pentru a putea da atacul. Nu doar din gelozie, ci sperînd că cineva își va da osteneala să le răspundă, scoțîndu-i, astfel, din obscuritatea în care propria lor operă i-a ținut de-a lungul întregii lor vieți”.

Artistul adevărat trebuie să se întrebe dacă laudele exagerate ale criticii îl ajută sau dacă invectivele ei obstinate îl demobilizează. În forul său intim, el trebuie să știe să înlăture haosul pe care l-ar putea genera o critică dornică de „momente șoc”, de spectacole pretinse „eveniment”, care l-ar putea face să nu mai știe unde stă binele și unde stă răul, pentru cine și pentru ce muncește, cui i se devotază, în numele cărui crez activează, atunci cînd, datorită unor critici, meseria e împinsă s-o ia razna.

O asemenea critică poate fi sfidată mai ales atunci cînd artistul o simte nepregătită, pătimașă sau incompetentă. Artistul are acest drept, în numele libertății sale de creație, al nevoii sale permanente de a se manifesta, de a munci cu pasiune, de a-și iubi meseria, așa cum și publicul îl are, în numele visării, în numele dezvoltării sale umane.

Dincolo de tot și de toate, trebuie să înțelegem, însă, cu toții, necesitatea criticii competente, obiective, angajate, oglindă a activității noastre. Visul, pasiunea artistului, felul lui de a se exprima au nevoie întotdeauna de privirea lucidă, rațională, înțeleaptă, a criticului competent, nepărtinitor. Raportul dintre critică și fenomenul artistic este, după cum spunea uriașul gnom Toulouse-Lautrec, raportul dintre Tezeu și Hipolit.

Critica este Tezeu, arta este Hipolit.

SORANA COROAMĂ- STANCA

Criticul—
exponentul
spectatorului

Să distingem de la început cronică dramatică — rapidă, la obiect, incoruptibilă și subiectivă — de critica de teatru — așezată, temeinică, forînd în adîncime, practicînd digresiunea sugestivă și zborul planat, analizînd, sintetizînd, obiectivîndu-se și obiectivîndu-ne. Prima se exprimă mai ales prin presă, radio, televiziune, întrucît trebuie, sau ar trebui, să ajungă la cunoștința publică, fierbinte, încă, de toată încărcătura emoțională a unei serii de spectacol, înainte de a putea fi supusă în vreun mod oarecare revizuirilor, în primul rînd, de cenzura judecăților „la rece” a spectatorului, redevenit omul de toate zilele și nu omul din stal, ceea ce, să recunoaștem, este cu totul altceva. Cu alte cuvinte, aș pretinde cronicarului dramatic să seosească la teatru ca un spectator pregătit: cu întreaga lui cultură, cu întreaga lui disponibilitate cerebrală și emoțională, cu întreaga lui luciditate. Și, iarăși, i-aș pretinde să-și formuleze *pe loc*, mental, judecățile de valoare, ca orice spectator normal, al cărui exponent, în definitiv, este. Firește, asta nu înseamnă că un spectator, deci, și cronicarul, nu poate să aplaude, să ridă, să plîngă, să caște de plictiseală sau să se indigneze. Ba, aș zice, dimpotrivă. Am spus „mental”, doar fiindcă judecata de valoare este un proces complicat și strict intim, al spectatorului, în legătură cu ceea ce vede, aude, simte, înțelege, cunoaște ori dorește. Îl apreciez mult, chiar dacă mă irită sau mă incită la controversă, pe acest cronicar, incoruptibil în subiectivismul său. Toate mijloacele de difuzare rapidă și în masă trebuie puse la dispoziția lui. Ca și la dispoziția oricărui alt tip de spectator — de pildă, creatorul sau interpretul de teatru — care ar avea să ne comunice părerea sa avizată. Acestea se întîmplă adesea și e îmbucurător. Întristător este — și aceasta se întîmplă — atunci cînd cronică ajunge a fi difuzată prea tîrziu, răsuflată, epuizată, sălcie, ba, uneori, de-a binelea rîncedă. Este adevărat că sălcuiul,

rincedul, ambiguitatea, chiar și calofilia (și s-ar mai putea adăuga altele) se poartă, uneori, chiar înainte de a fi fost văzut spectacolul și de a fi fost precizată cronica respectivă. Dar acestea sînt cazuri mai rare. Nu putem reproșa cronicarilor, în general, ceea ce nu constituie o regulă, ci, din fericire, o excepție. Personal, consider că datorăm mult cronicarului de teatru, care, cu aceste excepții, rămîne un oaspete dorit, al nostru.

Critica de teatru, în schimb, mi se pare mai săracă. Atît prin numărul de căți apărute (multe dintre ele fiind doar o culegere sau o selecție de cronici), cît și prin profunzimea, importanța, anvergura și diversitatea tematicii abordate. Și aici există excepții. De data aceasta, pozitive. Dar, dacă excludem anuarele sau studiile apărute cu ocazia unui bilanț, a unei aniversări, a unei comemorări etc., dacă excludem mesele rotunde pe teme de specialitate, anchetele, cele cîteva monografii dedicate unor personalități sau instituții, paginile care pot forma obiectul criticii de teatru, din unele istorii literare, istorii ale teatrului sau din istorie, pur și simplu, dacă excludem cîteva cursuri universitare, ce mai rămîne? Cam puțin despre și pentru un teatru românesc, viu, dinamic, interesant, tradițional și înnoitor, un teatru posesor al unei bogate înzestrări originale, a numeroase realizări și personalități de prestigiu, beneficiind, în cele mai multe cazuri, de o largă audiență la public. Mi se pare că, încă, la ora actuală, teatrul românesc datorează mai mult, în materie de critică teatrală, profesorilor, scriitorilor, criticilor literari, decît criticilor de specialitate.

VALENTIN PLĂTĂREANU

**Cu
dragostea
atență
a constructorilor
de vlori...**

„Cel mai delicat instrument din lume este actorul. Îl poți distruge cu cîteva cuvinte” — sînt gîndurile lui Charles Chaplin, pe care Radu Beligan le-a ridicat la rang de „motto”, în cartea sa dedicată scenei și actorului. Nimic mai adevărat. Oricît de mare ar fi suc-

cesul intr-un rol, în confruntarea cu publicul, el nu poate fi gustat de interpret pe deplin dacă cuvîntul criticului nu-l consemnează; oricite cronici favorabile ai avea la un spectacol, e de ajuns una singură „proastă”, care să-ți revină obsesiv în minte, să te neliniștească, să-ți frîgă aripile delicate și efemere ale succesului.

Asta nu înseamnă că actorul vrea să fie „tămîiat”. În însăși alegerea profesiei noastre, în disciplina ei intimă, întră antrenamentul zilnic, cu opiniile atît de diverse ale colegilor, prietenilor, spectatorilor, despre spectacol în ansamblu și despre realizarea rolului, mic sau mare, în particular. Ceea ce așteptăm cu emoție, de fiecare dată, de la acest „arbitru”, criticul, în jocul plin de fantezie al scenei, în lumina înslătoare a rampei, sînt obiectivitatea și justețea cuvintelor sale, profunzimea analizei spectacolului și jocului, sprijinul, pentru etapa următoare, în definitivarea actului creator, pentru că cronica își pune „pecetea” ei la primele reprezentații, iar spectacolul de-abia se pregătește pentru lunga călătorie a succesului sau insuccesului!

De aceea, mi s-a părut bizar faptul că spectacole care se „joacă” cu mare succes, ani în șir, nu sînt revăzute, măcar din interes documentar, de vreun cronicar dornic să descopere „cheia succesului”, după care sîntem predestinați să umblăm.

Îmi amintesc de unele spectacole care, la început, erau lipsite de ritm, de scînteie, și care și-au pus în evidență calitățile după primele 10—15 reprezentații, de rodaj la public. Spectacole pe care critica le însemnase cu fierul roșu al eșecului, dar care, cu timpul, au făcut proba viabilității lor, a concepției regizorale și interpretative.

Atîtea fraze frumoase, la succesul unei piese originale, pentru autorul-debutant, și nici o vorbă despre munca migăloasă și modestă, de „cioplotor în piatra cuvîntului”, a actorului.

Mi-ar face plăcere să văd consemnată în cronici și o apreciere critică asupra auditoriului, a modului în care acesta percepe actul scenic; cu autoritatea ei, cred că judecata critică ne-ar putea ajuta să educăm și mai bine publicul. De ce o consemnare aparte doar pentru programul de sală, și nu o analiză a tuturor elementelor, de la intrarea în sală și pînă la plecare, care, toate, concură la atmosfera creatoare a actului de cultură?

Am admirat dragostea atență a constructorilor de viori pentru limpezimea sunetului, am văzut acorduri de pian, cu instrumente de ceașornicari, îndreptînd sunetele false ale instrumentelor; cu ce aparate de precizie trebuie să fie înzestrați criticii dramaticei, dacă au la dispoziție „instrumentul cel mai delicat din lume, care poate fi distrus doar cu cîteva cuvinte”?

CĂTĂLINA BUZOIANU

Relația regizor — critic

O discuție pe această temă pretinde un climat în care, așa cum nădăjdum cu toții vor fi dispărut definitiv cronicile „de cafea”, „de găscă”, „de parită” (cum ar spune Eminescu, gazetarul), o atmosferă demnă, să-i spunem civilizată, în care se evită tonul lătrător (chiar atunci când autorul e „contra”), virulența otrăvită (chiar atunci când autorul e indignat), procesul de intenție (chiar atunci când artistul ar avea — de ce nu? — o viziune greu descifrabilă).

Climatul acesta ar fi ideal dacă impostura artistică ar fi prompt detectată (dar există, oare, seismografe atât de sensibile?) și, politicos, dar ferm, invitată să părăsească spațiul adevărului pur (dar știu că acest adevăr absolut, spre care omenirea tinde de milenii, e intangibil). Sintem oameni, supuși erorilor, supuși pasiunilor și crezurilor proprii, supuși, mai cu seamă, implacabilei deveniri. Ne modificăm neîncetat, evoluăm sau involuăm (depinde de criteriile în funcție de care definim evoluția sau involuția, căci ceea ce, la un moment dat, poate fi trimbițat ca excepțional, se dovedește uneori, în timp, o tristă, regretabilă minciună).

Relația regizor-critic ar trebui să fie un dialog, un echitabil schimb de opinii (desigur, nu în sensul că fiecare regizor ar trebui să răspundă fiecărui critic după fiecare cronică).

Pornind de la premisa că toți aderăm la aceleași principii, că avem aceeași concepție despre lume, același țel, cum se spune în cuvinte adevărate, dar care au devenit locuri comune, pornind de la premisa că toți dorim să contribuim la consolidarea prestigiului țării noastre în concertul universal și la plasarea teatrului românesc — original, prin adâncile sale rădăcini — pe orbita circuitului

mondial de valori, se poate menține acest climat național fără să fie provincial, universal fără să fie cosmopolit, unitar fără să plătească tribut uniformității și mediocrității.

Un schimb de opinii corect, sportiv, ar determina mutații profunde în conștiința creatorului sau l-ar ambiționa să-și continue drumul, neclar la început, până la consacrare sau la căderea definitivă.

Îndrăznesc să afirm că dialogul criticii cu spectacolul teatral este necesar și atunci când — în numele libertății de opinie, suverană în țara noastră — criticul săvârșește erori, amendate de timp. Dacă e cinstit, dacă susține cu fermitate un punct de vedere (chiar dacă acesta se dovedește, mai târziu, depășit), cronicarul este demn de stimă: un partener inteligent va ști să extragă din acest punct de vedere semnalul de alarmă care poate anunța un pericol viitor.

Criticul are nu numai dreptul, ci și datoria de a demasca impostura artistică; iar regizorul, creatorii spectacolului, în general, au, de asemenea, posibilitatea de a demonstra incompetența criticului, lipsa unei solide culturi teatrale, precum și a informației (lipsă de informație, de care, din păcate, unii critici dau dovadă).

E bine să trăim într-un climat de corectitudine profesională, e bine să nu ne cîntăm ode unii altora, e bine să refuzăm atmosfera călduță, de automulțumire a mediocrității placute; e bine, cu condiția să avem criterii valorice comune. Altfel, ajungem la atât de dese situații în care, într-un loc, un spectacol este amendat cu asprime, chiar desființat, pentru a fi salutat cu entuziasm în altă parte. Pentru noi, cei care am trăit frământările anilor trecuți, cazul lui Aureliu Manea este un exemplu concludent. Să nu uităm că el a fost considerat (îndrăznesc să afirm că, într-adevăr, era) drept cel mai original, cel mai profund talent al ultimelor serii de regizori și, în același timp (uneori, de către aceiași oameni), drept un pericol pentru teatrul românesc.

Nu vreau să discut nici cauzele, nici efectele acestor inconsecvențe în păreri. Un lucru poate fi excepțional într-un context și derizoriu sau mediocrul într-altul. Sigur că „fiecare om vede toate celea” — cum spunea Eminescu — „într-altfel și aude fiecare lucru într-altfel și numai limba îi unește în înțelegere”. Dar, independent de erori, n-ar fi fost mai folositoare, atât pentru regizor, cât și pentru mișcarea teatrală românească, grija, atenția plină de înțelegere pentru evoluția unei individualități ieșite din comun, dar clocitind de posibilități promițătoare? Mai aproape de începuturi, mi s-a întimplat și mie să fiu derutat de opiniile contradictorii care mă vizau; nu înțelegeam (și nu înțeleg nici astăzi) de ce, pentru unul și același spectacol, eram violent desființată și ditirambic elogiată. Îmi amintesc, desigur, și de cronic

drepte, echilibrate, cinstite până la duritate, fără să fie jignitoare. Acestea le sînt, pe drept, recunoscătoare.

În ultimii ani, fenomenul teatral românesc este mult mai divers. Sînt mai mulți regizori tineri cu perspective strălucite sau promițătoare și, în orice caz, se conturează un climat civilizat. Se simte, dealtfel, tot mai accentuat influența festivalurilor, a colocviilor, a tuturor modalităților de a dialoga deschis, de a angaja un fertil schimb de opinii.

Nu avem nevoie de laude, nici nu sîntem supraoameni, ca să dăm, în serie, producții fără cusur. Avem nevoie de o critică exigentă, pe care s-o simțim alături de noi, interesată de ceea ce realizăm, care să ne urmărească, cu dragoste — de ce nu? — în orice caz, cu înțelegere și cu grijă. Avem nevoie de colegi de generație, care să ne spună deschis adevărul, avem nevoie de personalități competente, care să ne judece sever, considerîndu-ne în timp și în spațiu, nu izolîndu-ne sub un clopot de sticlă, ci raportîndu-ne la nivelul valorilor universale.

Nu avem nevoie nici de lingușitori de duzină, nici de răfuieți meschine. Detest tonul dulceag, de prietenie interesată, ca și tonul demagogic, care, într-o vreme, a făcut atîta rău teatrului românesc, devîndu-l de la o direcție de dezvoltare excepțională și întîrziîndu-i cu cîțiva ani, pînă la apariția și maturizarea altor talente, cristalizarea. Avem nevoie de oameni care să ne ajute, arătîndu-ne greșelile, comentîndu-ne cu seriozitate evoluția, încercînd să ne cunoască frămîntările, aspirațiile, afinitățile, acest amalgam care ne definește personalitatea.

Avem nevoie de premii drepte la concursuri și de veritabile dialoguri profesionale. Trebuie să recunoaștem că, de cele mai multe ori, putem fi satisfăcuți de grija ce ni se poartă, de exigența ce ni se pretinde.

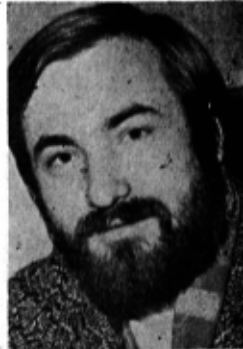
În climatul de stimă reciprocă, de cînst, de principii ferme, ideologice, dar și artistice, arta teatrală nu poate decît să înflorească, punînd în valoare comorile de înțelepciune și de frumusețe adunate din bătrîni.

În felul acesta, peisajul nostru teatral ar cîștiga nu numai în profunzime, ci și în diversitate (ceea ce, după părerea mea, ar fi extrem de important). Trebuie să rezistăm împreună rețetelor infailibile: „așa se poartă” sau „așa e mai comod” și să încercăm să definim ce ar trebui și ce merită să se numească, astăzi, teatru contemporan românesc.

Abia atunci vom putea spune că am ajutat la afirmarea în lume a unei școli de teatru românești, cu adevărat originală, că am dat glas să cînte și aripi să zboare întrebărilor ce ne frămîntă, problemelor ce le avem de rezolvat, astăzi, acum, aici.

ALEXA VISARION

Critica — un îndreptar valoric

Critica reprezintă, pentru mine, un îndreptar valoric și, în același timp, posibilitatea de a învăța continuu lecția sinuoasă a teatrului. Citeș cu real interes comentariile critice, încercînd să deslușesc în ele gîndirea unui spectacol, valoarea ideatică a concepției ce-l susține. La noi, în ultimul timp, critica de teatru a devenit una dintre puținele surse de accentuare și definire a specificului teatral. Cîteva personalități marcante, ce activează cu noblete în critica românească, încearcă, cu eforturi lăudabile, să mențină vie atenția asupra acestui fenomen spiritual multiseclar, cu tradiție serioasă în cultura noastră.

Cred în critică și sînt convins că ea reprezintă un aport substanțial la evoluția spectacolului contemporan. Scotesc necesar ca publicațiile noastre să acorde un spațiu mult mai larg dezbaterii critice, punctelor de vedere diferite asupra fenomenului teatral, opiniilor polemice ce se raportează la fenomenul analizat.

De foarte multe ori, spațiul redus acordat criticului de teatru în coloanele presei zilnice reduce munca unui colectiv de creație la o înșiruire superficială de epitete și de adjective, ce nu au mai nimic de-a face cu critica.

Cred în analiza profundă, personală, a spectacolului, în activitatea obiectivă, stimulatorie și responsabilă, a criticului de teatru, care propune dezbaterii publice o interpretare a spectacolului, o nuanțare subtilă a sensurilor, implicîndu-se plenar în propunerile reprezentative.

Critica românească de teatru promovează cu insistență teatrul românesc actual. Dar, ca și spectacolele noastre, ea este inegală, suportînd fluctuații valorice în conținut și în formă, încurajînd, uneori, arbitrarul, ce viciază climatul teatral. Alături de cronica de teatru, studiul critic înlesnește pătrunderea în semnificațiile unui text. Să oferim noi, realizatorii teatrului, studiului critic, judecății de valoare, spectacole profunde, vibrante, cu sensuri substanțiale, pentru ca actul ei de selecție și de sinteză să poată distinge și determina coordonatele reale, specifice, ale dezvoltării teatrului nostru.

Critica autentică nu laudă sau înjură, ea creează, prin valorificare responsabilă.

MIRCEA ȘEPTILICI

O convorbire în foyer

Spectacolul începuse într-o atmosferă sărbătorească. Ne aflam la teatrul care ne oferea prima... premieră a stagiunii. Nu știam de ce, dar succesul se simțea în aer, înainte de ridicarea cortinei. Poate, pentru că regizorul — un tânăr fără barbă și fără plete — avusese, între alte inovații de avangardă, și ideea îndrăznească să întrebuițeze și cortina. Biletele se procuraseră cu mari greutate și intervenții și toți cei ce primiseră invitații erau în sală. Piesa era o comedie originală a unui autor debutant, pe care toate teatrele din țară se luptaseră s-o reprezinte. Prima parte a spectacolului se terminase într-un triumf rar întâlnit. Cronicarii dramatici riseră aproape la fiecare replică și aplaudaseră, furtunos, la scenă deschisă; fusese chemat la rampă autorul — tot un tânăr fără plete și fără barbă —, regizorul nu mai știa cum să mulțumească ovațiilor; interpreții se îmbrățișau între ei, în fine, asistam la o mare sărbătoare teatrală.

În pauză, în foyer, tot ce se vorbea sau tot ce am putut auzi că se vorbea era despre sau în legătură cu... cronică dramatică. Nu știam: de ce ? !

— Dragii mei — spunea un autor dramatic foarte des jucat — eu, precum știți, sînt un... clasic în viață. Sînt ani de zile de cînd n-am mai scris... cronică dramatică; dar, pentru tînărul ăsta, voi pune mîna pe condei și voi scrie o cronică așa cum merită. În sfîrșit, am un urmaș demn de mine !

— Maestre, eu, tot precum știți, sînt un autor dramatic nejuocat și ușor, fragmentar publicat; dar și eu voi scrie o cronică pentru acest tînăr autor, fără-ndoială, cel mai bun dintre noi. Sînt mîndru de succesul lui !

— În curînd, plec să pun un spectacol — spunea un regizor cu mari succese în țară și în străinătate. Unde ? Nu știu, că am mai

multe solicitări; dar, indiferent unde și ce mi se va propune, nu mă las pînă nu pun și piesa asta ! Și îi aduc „bătătuții” niște cronici de antologie. Din import !

— Mestere — întreabă un tînăr regizor, deocamdată, fără nici un succes — pe matală te-au ajutat, în carieră, cronicarii dramatici ?

— Enorm ! Pentru mine, cronică dramatică e cel mai prețios îndreptar. Spun „îndreptar”, pentru că, ținînd seamă de obiecțiile cronicarilor, îndrept, refac spectacolul, în conformitate cu viziunea lor.

— A tuturor ? Nu e dificil ?

— Nu, pentru că există, întotdeauna, o asemenea unitate de vederi încît nu trebuie să schimb decît distribuția, decorul și o parte din text. Îți dai seama — ești regizor, nu ? — că pentru mine e un fel de... recreație. Și-ți mai dau un detaliu. După fiecare premieră, le cer cronicarilor dramaticei cîte o fotografie cu autograf !

— Eu, dragul meu — intervine o actriță în vîrstă, fără vîrstă — pentru că vorbiți de fotografii, sînt foarte supărată pe gazetari. Îmi publică numai fotografii în care arăt prea tînără și prea frumoasă !

— Mă iertați că vă întreb — se aude vocea suavă a unei actrițe care-și spune vîrsta, 20 de ani — dar nu știu ce să fac ? Eu n-am, pînă acum, decît o cronică dramatică. O țin sub pernă. Serie și despre mine, că am fost... „în notă”. Și ? Să-i dau eu o fotografie cronicarului, sau să-i cer, lui, una ?

— Hai să fim serioși — și, dintr-odată, se face liniște în jurul unui actor cu circa patruzeci de ani de „carieră” — nu vă faceți sînge rău pentru o cronică nefavorabilă. Cronicarul e și el un om, cu slăbiciunile, simpatiile și antipatiile lui. Din tot ce am văzut și trăit eu, pînă acum, în teatru, pot să vă spun că nu s-a născut, încă, interpretul sau creatorul care să înfruncească sufragii universale, și nici cronicarul care să-i mulțumească pe toți. Sigur că, în meseria noastră, se poartă nasul de ceară și sîntem al dracului de sensibili la orice nuanță, la orice cuvînt mai subțire sau mai gros.

— Și, ce-i de făcut cînd, vorba dumneavoastră, cuvîntul e prea gros ? — întreabă, timid, un actor cu circa patruzeci de zile de la absolvirea Institutului de teatru.

— Te faci că nu bagi de seamă. Dacă poți. Pentru că, cine spune că nu-l doare, minte. Din fericire, durerea durează puțin. Vine altă premieră, altă cronică... sau, vorba lui Ion Iancovescu : „Supărarea pe care mi-o face un cronicar durează o zi, cînd a apărut cronică; dar eu îl supăr. cît timp joc piesa, de două sau de trei sute de ori, nu ?”

— Dumneavoastră credeți în... obiectivitate ?

— Bineînțeles. Obiective sînt metrul, kilogramul și alte unități de măsură, precise și controlabile; dar, în aprecierile omenești, nu se poate să nu intre și o cantitate de subiectivitate. Depinde cîtă, unde și cum e plasată !

— Îmi dai voie să te contrazic ? — între-
rupe firul argumentației un reputat cronicar
dramatic. Ce spui dumneata nu e valabil
pentru cronicarul conștient de menirea lui.
Cronicarul știe că scrisul său va fi — peste
vremuri — singura mărturie a faptului de
artă viu, complex și strălucitor, dar, din pă-
cate, efemer, care e spectacolul de teatru.
Iată de ce eu am fost, sînt și voi fi obiec-
tiv. Vin la spectacolul despre care trebuie
să scriu, în cea mai bună dispoziție posibilă,
îmi las acasă toate necazurile personale, toa-
te prejudecățile, toate adversitățile și toate
simpatiile și sînt convins că scrisul meu nu
va mîhni pe nimeni ; sau, dacă — cumva —
s-ar întimpla așa ceva, rămîn împăcat cu
mine, pentru că n-am scris decît adevărul !

— Așa gîndesc și eu și, cu toate că sînt,
mă se pare, cel mai tînăr cronicar dramatic,
sînt fericit că aud un răspuns autorizat la
îndoielile, mari și grele, ce mă cuprind la
acest început de drum. Am citit o mare parte
dintre cronicile teatrale pe care le-au scris
marii noștri înaintași. Nu-i nevoie să vă spun,
dumneavoastră, cite nume ilustre au... ilustrat
cronica dramatică, la noi în țară : Eminescu
și Caragiale, Liviu Rebreanu și Mihail Se-
bastian, Tudor Vianu și Tudor Arghezi, Ion
Marin Sadoveanu și Tudor Teodorescu-Bră-
niște, Victor Ion Popa și Victor Eftimiu,
Soare Z. Soare și Ion Sava — și mă opresc
numai la cîțiva mari, dispăruți, pentru că
lista s-ar putea continua cu multe, foarte
multe nume. M-am întrebat : ce i-a îndemnat
pe toți acești oameni, care aveau și alte pre-
ocupări creatoare, să vină și spre luminile,
trecătoare, dar atît de atrăgătoare, ale scenei ?

Acum, am aflat răspunsul și aș dori, din
toată ființa mea — nu spun vorbe mari ! —
să le calc pe urme. Este ceea ce ați spus și
dumneavoastră : nevoia ca, prin scrisul no-
stru, să lăsăm vremurilor o pagină, un crîm-
pei de adevăr !

Cuvintele tînărului cronicar, care nu spu-
nea, firește, nimic nou, multora dintre cei
ce-l ascultaseră, dar care promiteau o caldă
și curată preluare de ștafetă, au fost urmate
de o liniște în care toți, bănuim, se gîndeau
la cît poate fi, într-o cronică dramatică, a-
devărul, de... adevărat...

— Eu, se amestecă în vorbă un spectator
anonim — aș vrea să citească... „adevărul“ din
cronicile dramatice... dar, n-am timp. Am, în
schimb, o cumnată, care vede toate specta-
colele și ne spune și nouă la care merită să
ne ducem. Nu reprezintă și ea un... „adevăr“ ?

— Bineînțeles — intervine, politicos, direc-
torul administrativ al teatrului — pe noi să
știți că ne interesează foarte tare „adevărul“
cumnatei dumneavoastră... Tocmai studiem
introducerea unui sistem de vînzare a bile-
telor noastre în abonament, așa că...

De undeva răsună, discret, soneria care
anunță reluarea spectacolului.

Îndreptîndu-se spre sală, un pictor sceno-
graf sensibil își întreabă colega de alături,
specializată în costume :

— La ce mai lucrezi acum ?

— Dragă, n-are importanță. Oricum le-aș
face, costumele mele sînt, de ani de zile...
adecvate.

— Și, ce, e rău ? Și eu fac, de ani de zile,
decoruri... adecvate.

— Tovarășu' director — se apropie de di-
rectorul administrativ un plasator vigilent —
știți, domnul cronicar X... pleacă de la spec-
tacol...

— Imposibil ! Soția dumnealui tocmai în-
tră în sală...

— Nu soția, tovarășu' director, dînsul !
L-am văzut eu acum, cînd...

— Bine, vezi-ți de treaba dumatăle...

— Mă iertați, dar, știți, eu țin cu teatrul
și mă gîndeam...

— Taci ! Domnul cronicar s-a dus să dea
un telefon... și nu te mai gîndi și tu... că, în
teatrul nostru are cine să... gîndească...

Și soneria continua să cheme spectatorii
care intrau în sală... unde, în locul zumzetu-
lui care aștepta vibrațiile gongului — ciu-
dat ? ! — soneria răsuna din ce în ce mai
prelung, mai puternic, mai aproape ! Și ?

Era întuneric, dar nu mai eram în sala
teatrului și soneria continua...

Am oprit ceasul deșteptător ! Adormisem
cu gîndul la un articol pe care trebuia să-l
scriu, despre cronica dramatică.

Turnee de peste hotare

Orchestra Radiodifuziunii chineza

Alcătuită din 60 de instrumentiști și dintr-un grup de soliști vocali, Orchestra Radiodifuziunii chineze a oferit, la început de stagiune, publicului bucureștean și din alte localități din țara noastră, prilejul de a asculta un foarte interesant program, în care tradiția și inovația fac casă bună. Instrumentele populare tradiționale

— caohu, jambal, tzen, flutier, lusen, pipă —, spectaculoase și de un farmec inefabil, au răsunat, în îmbinarea lor simfonică, oarecum familiar urechilor noastre, dată fiind înrudirea, măcar în timbru, cu parte dintre instrumentele și ale muzicii noastre populare.

Programul concertului a fost constituit din piese de inspirație populară, închinată muncii, idealurilor întregii colectivități, în care a apărut evident sensul nou al valorificării moștenirii tradiționale, și din piese contemporane, care, păstrând specificul rezonanței tradiționale, s-au dovedit puternic vitalizate de temele vieții noi.

Orchestra și dirijorul Pen-Su-Ven au smuls admirația auditoriului, pentru omogenitatea, precizia de intonație și sincronismul execuției. La rîndul lor, soliștii — toți, virtuozii cu personalitate distinctă, dintre care amintim pe Ha-Su-Fen (executînd la un străvechi instrument cu corzi ciupite — pipa), Van-Guo-Dun, Tin-Esuo-Sen, Su-In-Hou (cîntînd la caohu, la jambal, la tzen) — au contribuit din plin la succesul concertului, rafinată demonstrație a melosului pentatonic, ca și a caracteristicii structuri temperamentale și spirituale a poporului chinez.

Doina Moga

I n t e r f e r e n țe

FLORIAN POTRA

„A reconstrui“ (critic) un spectacol

Au dreptate, cred, cei care afirmă că, pentru criticul dramatic, a vedea un spectacol înseamnă, înainte de toate, a-l reconstrui: nu povestindu-i trama, subiectul, operația, de obicei, psihologicește inexactă și aproximativă; nici demonstrînd ce anume a făcut pînă acum autorul piesei, fapt, în genere, prea puțin interesant și, oricum, insuficient din punct de vedere al spectacolului; și nici prin adjectivarea, aproape inevitabil necorespunzătoare, marginală, a interpretărilor actorilor. Cum, atunci? Călea mai ades folosită — dintre cele viabile și trainice — este aceea a analizei (acute) a mișcărilor ideologice și a efectelor estetice, dobîndite, în primul rînd, de regie, calea analizei ofertelor de poezie și a motivelor intelectuale prin care se coagulează intențiile și rezultatele muncii unui colectiv scenic, sub imperiul voinței regizorale. Absolut necesară, analiza pertinent ideologic-estică nu devine și suficientă în spectacologia modernă. Trebuie să i se a-

daugă, cu drepturi egale, analiza componentelor tehnico-formale ale spectacolului teatral: adică, a tot ce ține de „meserie“, de meseria regizorului, dar și a scenografului, a actorului, a realizatorului de costume, de lumini, de sunete etc., etc., lanț întins de jur împrejurul textului dramatic însuși. E vorba de o îndatorire atribuită și criticului, de a intercepta, înăuntrul acestui ansamblu de componente, un punct de întretăiere a unor mijloace, tehnici și materiale, specific teatrale, apte să caracterizeze, chiar și sub unghi intelectual și poetic, al mesajului, împlinirea imaginii scenico-teatrale.

Dublarea analizei ideologice și artistice, estetice, cu analiza tehnicilor și a mijloacelor de comunicare constituie, de fapt, o exigență deseori manifestată, particular și public, cu precădere, în tabăra regizorilor. Nu rare au fost, și continuă a se păstra, intervențiile directorilor de scenă (solidari cu regizorii cinematografici), prin care criticii sînt invitați să

se familiarizeze cu diversele părți ale întregului scenic, condiție sine qua non — susțin ci — pentru a vedea, a înțelege și a reconstrui cu eficacitate un spectacol. Evident, nu în perspectiva încălcării atribuțiilor regizorului (în genere, ale omului de teatru și din teatru), ci în aceea a unei contribuții prețioase la difuzarea și la sistematizarea materialelor teatrale, alături în folosul specialiștilor cît și, mai ales, în folosul publicului celui mai larg. Depart de a se pleđa, astfel, cauza unei tehnici zări înguste, scop în sine, a criticii dramatice (teatrale), aceea din urmă va apărea consolidată, îmbogățită, fie ca orizont și ca viziune specifică (inclusiv specificitatea națională), fie ca limbaj critic clarificat și primenit, în pas cu evoluția artelor contemporane.

„Clasică“ literaturii noastre de specialitate oferă argumente și modele ilustre în acest sens: Tudor Vianu (Arta actorului), Ion Marin Sadoveanu (Dramă și teatru), Camil Petrescu (Modalitatea estetică a teatrului), G. M. Zamfirescu (Mărturie în contemporaneitate), Mihail Sebastian (Intîlniri cu teatrul), Victor Ion Popa (Scrieri despre teatru), Ion Sava (Un program teatral și alte articole din „Lumea“).

A II-a ediție a Colocviului regizorilor din teatrele dramatice

Vaslui-Bîrlad
26 septembrie
- 1 octombrie
1977

Colocviul de regie desfășurat la Vaslui-Bîrlad (26 septembrie—1 octombrie 1977) a deschis, în mod semnificativ, prin amploarea și prin ținuta manifestărilor, seria marilor acțiuni profesionist-civice din cea de-a doua ediție a Festivalului național „Cîntarea României”.

Lucrările Colocviului s-au putut desfășura cuprinzător și cu aplicație datorită eforturilor reunite ale Consiliului Culturii și Educației Socialiste — sub egida și cu sprijinul căruia a fost organizat —, ale Asociației oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale (A.T.M.), a cărei secție de critică a fost inițiatoarea și animatoarea acestei acțiuni, și ale Comitetului județean de cultură și educație socialistă Vaslui, eminentă și însuflețită gazdă, împreună cu Teatrul „Victor Ion Popa” din Bîrlad, sub acoperișul căruia s-au reprezentat majoritatea spectacolelor și s-au purtat convorbirile.

Cea de-a doua ediție a întâlnirii regizorilor, care continuă, la scurt timp, lucrările primului Colocviu, al tinerilor regizori (aprilie 1976), statornicește, așadar, o binevenită tradiție a confruntărilor specializate între creatorii spectacolului și receptorii acestuia — criticii de teatru și spectatorii. Dacă întâia ediție ne-a adus față în față doar cu tinerii directori de scenă, proiectînd în prim-plan problemele noilor generații de creatori, în complexitatea raporturilor text-spectacol-public, Colocviul din acest an s-a dovedit a fi o manifestare mult mai cuprinzătoare; ea a reunit, timp de o săptămînă, peste o sută de regizori, foarte mulți dramaturgi, critici, actori, secretari literari, directori de teatre, activiști de partid și de stat, cadre didactice din învățămîntul superior teatral. Reuniunea a fost consacrată problemelor actuale ale artei și științei regizorale, punctele înscrise pe agenda zilnică fiind formulate în funcție de spectacolul oferit dezbaterii. Materialul concret pe care s-au axat discuțiile, în majoritate substanțiale, au fost șapte spectacole, selectate nu neapărat după criteriul caracterului lor reprezentativ pe planul valorii, ci considerate apte să genereze o diversitate de opinii, în acord și în polemică, și să ducă, astfel — așa cum s-a și întîmplat — la concluzii generalizatoare privind starea și problemele actuale ale direcției de scenă, la noi. Ultimele două zile au fost consacrate sintezelor, întîlnirilor

cu caracter teoretic mai pronunțat, al căror punct de pornire au fost cîteva dense comunicări prezentate de regizorii Dan Alecsandrescu, Lucian Giurchescu, Alexa Visarion și Dan Micu.

Datoria față de dramaturgia românească, tema comunicării lui Dan Alecsandrescu, directorul Teatrului de Stat din Tîrgu Mureș, a prilejuit o argumentată pledoarie pentru maxima valorificare a piesei românești de calitate, chemînd la dinamitarea inerțiilor și a rutinei, care permit, uneori, pătrunderea în repertoriu a lucrărilor slabe, nesemnificative, atît pe planul ideilor cît și al expresiei artistice. Diverse aspecte ale muncii regizorului cu autorii au fost relevate în cuvîntul directorului Teatrului de Comedie, Lucian Giurchescu, care a seriat, cu autoritate, o seamă dintre drepturile și îndatoririle regizorului, raportate la ansamblul structurilor teatrale. Alexa Visarion, activ participant la toate dialogurile, a analizat, în comunicarea din Colocviu, *raportul dintre idee și imagine în discursul regizoral*, insistînd asupra unui act esențial pentru clarificarea viziunii: lectura — o lectură activă, participatorie, în sensul deplinei angajări față de operă, preluîndu-i cu responsabilitate ideile, fie în adevîrte partizană, fie cu discernămint critic. Subliniînd că dominantă gîndirii regizorale se realizează din caracterul complementar al binomului gînd-soluție, idee-imagine scenică, că regizorul se definește prin gîndirea impli-

că în spectacolele sale, prin calitatea relie-fării acestei gândiri în elemente teatrale, ex-punerea lui Alexa Visarion a adus un punct de vedere clarificator în unele momente po-lemice ale dezbatărilor. *Condiția profesiona-lității* a constituit tema comunicării lui Dan Micu, expunere la obiect, vizând formația regizorului ca principal factor de concepție și de organizare a artei spectacolului. Pledind pentru disciplină artistică și pentru calitatea educației profesionale, indispensabilă în struc-turarea personalităților și în definirea stiluri-lor, Dan Micu a combătut lipsa de profesio-nalitate care se ascunde în spatele unor ima-gini și formule spectaculare de tip „miste-rios”, ca și falsul profesionalism, exprimat prin meșteșug și prin pedanterie, golite de sensuri ideologice și estetice.

Dezbatările, caracterizate printr-un puter-nic spirit constructiv, prin colegialitate și prin respect pentru profesiune, au antrenat un foarte mare număr de participanți — dra-maturgi, directori de scenă din toate gene-rațiile, critici de teatru, cadre universitare din învățământul artistic, activiști culturali, spectatori.

În discuția finală s-au impus câteva expu-neri, remarcabile prin profunzimea analizei și prin bogăția de idei. Dramaturgul Paul Eve-rac, apăsând climatul de lucru, spiritul de superioară responsabilitate care a guvernat a-ceastă reuniune, a fixat, într-un cuvânt de sinteză, locul regizorului în complexitatea contextului teatral contemporan, precizân-du-și, cu fermitate, câteva puncte de vedere asupra fenomenului nostru teatral. Profeso-rul Ion Zamfirescu s-a referit la mandatul de personalitate culturală, care, prin tradiție istorică, a revenit directorilor-animatori ai teatrului românesc. Dramaturgul Theodor Mă-nescu, analizând pe larg lucrările sesiunii — binevenit prilej de „reciclare” pentru oa-menii de teatru — a descompus relația re-gizorului cu textul, în lumina ideilor ce ur-mează a fi susținute, insistând asupra ne-cesiității îmbogățirii culturii politice a acto-rilor și regizorilor, inferioară, în unele cazuri, nivelului opere reprezentate. Dezvoltând câteva aspecte legate de funcția critică a tea-trului, dramaturgul s-a pronunțat pentru un teatru aflat în avangardă, care să investi-geze societatea socialistă, relevându-i din in-terior, în spirit comunist, contradicțiile.

Animator și coordonator al Colocviului, cri-ticul Valentin Silvestru a oferit participanților, zilnic, o sinteză a lucrărilor, formulând apoi, în secțiunea finală, un limpede pro-gram desprins din ideile care au circulat și au fost atestate. Valentin Silvestru a amintit statutul artistic al regizorului, stabilit prin tradiția istorică și culturală a școlii naționale de teatru, și a evidențiat contribuția esențială a directorilor de scenă în modelarea rea-lismului scenic, în impunerea conceptului tea-tral românesc.

În concluzii, tovarășul Constantin Măciucă, directorul Direcției instituțiilor de spectacol artistic și a artelor plastice din C.C.E.S., a

accentuat rolul esențial al regizorului în rea-litatea, în mișcarea și politica noastră tea-trală. El a subliniat importanța manifestării de la Vaslui-Birlad pentru dezvoltarea artei spectacolului, pentru perfecționarea acesteia, ca parte integrantă a politicii culturale a partidului. Tovarășul Constantin Măciucă s-a referit la adâncul proces de democratizare a culturii, caracteristic societății noastre, ob-servând că simpoziioanele regizorale se înscriu ca un factor dinamic, activizator, în viața noastră teatrală, stimulind schimbul de idei, confruntările. Evidențiind creșterea spiritului de răspundere al regiei și al criticii în fața actului artistic, precum și vădita unitate po-litică și ideologică a mișcării teatrale, vorbi-torul a precizat caietul sarcinilor imediate și de perspectivă: obligațiile regizorilor față de repertoriul național, sarcinile ce le revin în multiplicarea legăturilor dintre arta pro-fesionistă și uriașul rezervor de energii ar-tistice amatoare, rolul lor în diversificarea formulelor de spectacol, în perfecționarea pe-dagogiei muncii cu actorul, și a pledat pen-tru o neconținută aspirație a regizorului la funcția de animator cultural.

Colocviul de regie — ediția a II-a, Vaslui-Birlad — a demonstrat, dincolo de utilitatea imediată a confruntărilor și a schimbului de opinii și de metodologii, importanța demer-sului teoretic în practica muncii regizorale, în raporturile ei cu dramaturgia, cu critica și cu publicul. Această săptămână de lucru, adevărat maraton artistic, a fost o întâlnire-test, cu ecou republican, de verificare a ma-turității și de confirmare a înaltelor răspun-deri artistice, impunând cu fermitate dis-cursului estetic al directorului de scenă con-diția angajării politice. Utilizând cele șapte montări ca eșantion al nivelului general al artei spectacolului, Colocviul a confirmat, din nou, potențialul valoric al teatrului nostru, permițând o nouă și revelatorie trecere în revistă a forțelor sale regizorale. Linia sa dominantă s-a dovedit a fi atitudinea mili-tant-activă a detașamentului de regizori în construirea unui teatru-tribună a ideilor, școală a bucuriilor artistice, factor de cultură socialistă. Regia și-a definit din nou, aici, statutul de artă vitalizată de o concepție filo-zofică, integrată sistemului culturii socialiste; în dezbatări, s-au reformulat, cu și mai mul-tă claritate, direcțiile programatice ale artei noastre regizorale; raporturile ei cu textul; funcția culturală a direcției de scenă; în-scrierea experimentului în coordonatele cer-cetării aplicate; necesitatea diversificării sti-listice; îmbogățirea mijloacelor de expresie — toate acestea, având drept scop afirmarea plenară a potențialului de forțe scriitoricești, actricești, scenografice, de care dispune miș-carea noastră teatrală.

Mira Iosif

Regizorul: creator și animator teatral

Colocviul regizorilor din teatrele dramatice, organizat în orașele Vaslui și Birlad — cea dintâi manifestare de amploare în cadrul noii ediții a Festivalului național „Cântarea României” —, a constituit un eveniment major de cultură teatrală. Spre deosebire de colocviul precedent, perimetrat la activitatea tinerilor regizori, de această dată au fost abordate probleme de ansamblu ale regiei, în vederea potențării contribuției ei la amplificarea funcției educative a teatrului, la o mai substanțială definire a personalității școlii noastre de teatru, la continua diversificare stilistică și elevare artistică a spectacolelor. Amplul schimb de opinii s-a desfășurat într-un spirit angajat, prezidat de conștiința misiunii culturale a regizorului în promovarea politicii teatrale și a rolului artistic primordial în realizarea spectacolelor. Spre deosebire de colocviul precedent, în care au fost analizate, desigur, într-un context mai larg, aspecte privind *esența creației regizorale*, de această dată au fost abordate, îndeosebi, probleme referitoare la *calitatea acestei creații*.

Calitatea creației regizorale a fost examinată atât în componentele ei ideologice, cât și în cele artistice, solidarizate în unitatea spectacolului. Cerințele unei arte autentice nu pot fi satisfăcute decât de o regie conștientă de funcția ei social-artistică, susținută de o viziune artistică cristalizată, de o fantezie inspirată, care găsește forma cea mai adecvată de exprimare, într-un câmp ideologic amplificat, a textului dramatic.

Originalitatea — ca formă superioară a calității — se definește, printre alți factori constitutivi, prin forța de a afirma, în structura spectacolului, o artă poetică ce-și extrage sevele nutritive din a-

derența la realitate, susținută prin prisma unei viziuni ideologice și estetice fidele față de sensul dezvoltării istorice, capabile să descopere direcțiile viabile în substanța socială, să propună noi forme și mijloace expresive sau să le reactivizeze într-o configurație inedită pe cele verificate. Originalitatea este produsul atitudinii novatoare — în primul rând, în câmpul axiologic al conținutului, descoperind noi perspective de investigare și interpretare a dramei, îmbogățind registrul interpretativ cu noi funcționalități. Regizorii care au respins rutina și inerția ca drumuri care duc spre nonartă și au fost preocupați să găsească noi mijloace de integrare a spectacolului în viața societății au propus noi moduri de comunicare teatrală sau le-au revalorizat pe cele existente, cu proaspete posibilități de semnificare.

Desigur, problema inovației artistice este extrem de complexă și reclamă o examinare nuanțată. Dacă se realizează un consens asupra faptului că inovația este condiția necesară de existență a oricărei arte, uneori se semnalează tendința — înregistrată și în unele intervenții izolate ale Colocviului — de a înțelege unilateral conceptul de inovație, limitându-l la sfera mijloacelor de expresie, experimentul urmînd să se producă exclusiv în activitatea de studio. O asemenea accepțiune restrictivă a inovației nu poate să ducă decât la rezultate parțiale, iar în unele cazuri, la un experimentalism formalist. Inovația este, în primul rând, un produs al viziunii artistice apte de a surprinde realitatea cu o mai mare acuitate ideologică, cu o mai rafinată și educată sensibilitate, de a releva mai pregnant semnificațiile, de a spori valențele conotative, punîndu-le în valoare cu mijloace de expresie adecvate. În cazul regiei, inovația se revelează ca o modalitate de a îmbogăți sem-

infracțiunile dramatice, regizorul legitimându-se, după expresia lui H. Gouhier, ca un „al doilea poet“ : „A recrea — acesta este sensul exact al mizanscenei. Or, a recrea nu este decât o variantă a creației, nu creație a unei drame, ci creație inspirată de dramă; fidelitatea față de text acționează ca o inspirație care unește regizorul cu poetul și, în același timp, îi însușește imaginația. Tocmai această finalitate creatoare face din animatorul dramatic un al doilea poet“. Pe aceste coordonate, regia și-a sporit continuu contribuția la înfăptuirea operei teatrale, valorificând ideile directoare ale dramei, menținând în conul atenției relația statornică, dar nu univocă, dintre invenția regizorală și text. În ansamblu, toate experiențele regizorale viabile pornesc de la postulatul că textul este factorul fundamental în spectacol, iar marile performanțe regizorale s-au înfăptuit prin respectarea, nu mimetică, ci creatoare, a textului dramatic. Arhitecturarea spectacolului pe geografia de idei a textului, reliefaarea în imaginea de scenă a tectonicii acestuia, conferă spectacolului premisele unității artistice, pe care regizorul o realizează prin concepția sa, deopotrivă creatoare și critică față de text, sursă a diversității stilistice și a înnoirii mijloacelor expresive.

Inovația regizorală, prezidată de exigențele calității, trebuie să conducă la amplificarea artistică a constelației de idei a piesei, reliefaată într-o imagine mai complexă, aptă să transmită, cu sporită vigoare, înțelesurile acesteia; ea se comunică și se verifică, totodată, în organicitatea operei teatrale, în unitatea factorilor din sinteza spectacolului.

Pledoaria pentru calitate trebuie rostită cu convingere și consecvență, pentru că este intim implicată în exigențele superioare, în continuă creștere, ale climatului nostru spiritual, în posibilitățile reale ale școlii românești de teatru, materializate în reprezentații cu ecou prelung. Ea trebuie rostită răspicat, pentru că întâlnim încă frecvent reprezentații consumate sub semnul unei platitudinii agresive, în care textul este rostit sec, fără o preocupare evidentă de a-i etala valorile și semnificațiile, conducând, din contra, la estomparea lor. În unele cazuri, din dorința de a epata cu orice preț, regizorii au fost tentați să se îndepărteze de cheia de semnificații a textului, tratând o dramă ca pe o comedie sau inventând o metaforă scenică în flagrantă discordanță cu înțelesurile textului dramatic.

Dinamismul și exigențele teatrului nostru contemporan reclamă asumarea de către regizori, cu mai multă autoritate, a statutului de animator dramatic. Îndatorirea de bază, de animator al trupei în mijlocul căreia își desfășoară activitatea — respectată de mari oameni de teatru —, a fost, mai mult sau mai puțin, ignorată de unii regizori, mai tineri, dar, din păcate, și mai vîrstnici, care s-au mărginit să-și promoveze propriile opțiuni repertoriale, fără să țină seama de politica de repertoriu, de obiectivele educaționale și estetice, de profilul și de stilul teatrului. Cantonarea în sfera îngustă a unui pretins elitism, incompatibil cu ambianța noastră artistică, se cere eradicată cu fermitate. Funcția de animator dramatic presupune intervenția activă a regizorului în toate problemele vitale pentru programul teatrului și pentru viața colectivului. Ea se afirmă, în primul rînd, în alcătuirea repertoriului, în cadrul căruia dramaturgia originală trebuie să ocupe o poziție privilegiată și să fie slujită de regizori cu rigoare profesională; ea trebuie să întretină o fertilă comunicare cu dramaturgia, stimulînd interesul acestora spre temele și spre problemele de stringentă actualitate, pregătirea spectacolului putînd începe încă din faza definitivării textului dramatic; de asemenea, să acorde o mai mare atenție montării pieselor dramaturgiei clasice, care trebuie să se găsească permanent în repertoriul teatrelor. În sfera animației includem, de asemenea, activitatea regizorului ca pedagog al trupei, nu numai în perioada de pregătire a spectacolului, impunînd un spirit de echipă, un stil de interpretare ostil rutinei și manierei, ci și în activitatea generală, stimulînd interesul colectivului pentru dezvoltarea profesionalității. Regizorul este chemat să fie un animator al acțiunii de intensificare a relației cu publicul, descoperind noi modalități, nu numai pentru a provoca reflecția publicului constituit, ci și pentru a crea un public din rîndul oamenilor muncii de la orașe și de la sate. Regizorii sînt chemați să anime activitatea studiourilor artiștilor amatori, inițiate de cîteva teatre — modalitate care se cere adoptată de toate instituțiile de spectacol —, studiouri necesare spre a stimula activitatea formațiilor de amatori în etapa de masă a Festivalului național „Cîntarea României“.

Creator și animator sînt, așadar, cele două atribute care trebuie să definească activitatea regizorului contemporan, în această etapă, în care teatrul se dovedește a fi unul dintre cei mai activi și mai eficienți factori educa-

Regizorul în lumina unor judecăți contemporane

Consider că regizorul contemporan se află în centrul unei mutații epocale. Vechea concepție a regizorului-artizan se modifică sensibil; cea care îi ia locul atribuie regizorului funcțiuni și răspunsuri de factor activ și reprezentativ în procesul culturii. Categoria — putem spune — iese din anonimul ei tradițional. Regizorul, în prezent, nu s-ar mai putea mărgini la a da verticalitate și expresie scenică imediată unui text anumit; sarcina lui este să străbată mai în adânc, urmînd ca în textele de teatru aflate în preocuparea lui profesională să descopere noi posibilități de cunoaștere, de interpretare, de transpunere artistică, de contact revelatoriu cu diferite postulări și înțelesuri umane.

Refac cu mintea situații din propria noastră experiență sau istorie regizorală, de-a lungul ultimelor cinci-șase decenii. Aceste situații îmi par cu totul caracteristice; ele reflectă pe plan național un proces contemporan de proporții mondiale. Deslușesc, în înlăuntrirea lui, trei perioade-cheie. Anume:

Într-o primă perioadă, încheiată în jurul anului 1930, figura dominantă a regiei noastre dramatice era Paul Gusty, continuator, oarecum, al spiritului instituit de Alexandru Davila; dătător de măsură în materie; model de profesionalitate; prezență constantă, hotărîtoare, înțelegînd ca, în stil realist, cît mai aproape de litera textului și cît mai în acord cu accepțiunea comună, să acopere, cu știință limpede și meșteșug clasic, întreaga construcție a spectacolului.

A doua perioadă se înscrie între cele două războaie mondiale. O bogată încrucișare de inițiative și deschideri, unele, de tip impresionist, altele, cu tendință expresionistă. Vechiul realism regizoral e pus sub semnul îndoielii. Este la ordinea zilei smulgerea acestui realism din conformismul lui tradițional. Se vorbește, acum, de modernism și modernitate, de europenizare, de sincronism cu spiritul veacului. Două nume de protagoniști ai regiei moderne, Adolphe Appia și Gordon Craig, în special acestea, devin domenii de studiu și teme de referință. Asistăm la luări

de atitudine cu notă antinaturalistă, cu amendări vizibile ale academismului formal, cu apeluri din ce în ce mai stăruitoare la simbol și metaforă. Își face drum conceptul de „poetică” a scenei. Categoria „spectacolului”, ca entitate în sine, deopotrivă și ca „totalitate expresivă”, capătă o pondere aparte. Mari rezerve față de realismul decorativ; se proclamă, în schimb, ideea stilizării, implicit, ideea de abstractizare a spațiului scenic. O noțiune inedită, *reteatralizarea*, deși încă destul de incertă, își face, totuși, drum, aspirînd să devină categoric de judecată în dezbaterile teatrală a vremii. Este perioada în care, ca regizori deschiștori de drumuri, îi aflăm pe Soare Z. Soare, Victor Bumbescu, Ion Sava, Ion Șahighian, Victor Ion Popa, G. M. Zamfirescu, A. Maican, Sică Alexandrescu, și în care, ca gînditori asupra fenomenului teatral, putem număra pe Camil Petrescu, Victor Ion Popa, Ion Marin Sadoveanu, Alice Voinescu, Tudor Vianu ș.a.

A treia perioadă este aceasta, pe care o vedem desfășurîndu-se sub ochii noștri. Ea frapază printr-o multiplicitate de aspecte și prospecțiuni. Este vie, efervescentă, încărcîndu-se mereu de sensuri și semnificații, toate, cu puternică tinctură problematizantă. Putem desluși în ea tot atîtea opțiuni pe cale de cristalizare, ca și postulări ori ipoteze în plin conflict. Recunoaștem, în unele dintre manifestările ei, forme de avangardism. Unele dintre acestea, poate, ascund în ele gînduri de estetism pur ori plăceri cauzistice; altele, însă, denotă rațiuni ținînd de substanța, funcțiunile și datoria fenomenului teatral. Sîntem purtați într-un climat eclectic; aceasta, nu cu intenții neutrale sau în sens compilatoriu, ci cu un rost activ, penetrant, urmărind să discearnă și să prelucereze date din cît mai multe direcții existente. E vorba de un climat receptiv, în care putem afirma că și-au dat înlînire spiritele de seamă ale regiei moderne și contemporane: de la Stanislavski, Meyerhold și Reinhardt la Brecht și Grotovski; de la Gordon Craig la Peter Brook; de la Copeau la J.-L. Barrault ș.a.m.d. Nu mai puțin, sîntem aduși și în fața unei acțiuni de

asimilare și de creație originală, reprezentând, în totul, un capitol de inteligență românească, de sensibilitate artistică, de simț ascuțit al contemporaneității, de întuire justă, perspicace, a ceea ce poate și trebuie să reprezinte teatrul, într-o contextualitate actuală a culturii.

Mutația amintită — de la vechiul artizanat evasianonim la inițiative și răspunderi de prim-plan în cultura vremii — mărește tabloul de examene pe care regizorul dramatic de azi trebuie să le treacă în fața lumii și a conștiinței contemporane. Care sînt aceste examene? Ce ar trebui să prevaleze, în fiecare dintre ele? Ce valențe complementare se pot ivi, în ceea ce ar avea drept scop să exprime o deplină profesionalitate a regizorului contemporan? Sînt întrebări, acestea, care comportă dezvoltări și comentarii. Încerc, în mîna acestora, să fixez cîteva linii de forță, să rezum printr-o scurtă sistematizare.

În primul rînd, regizorul contemporan are de trecut anumite examene față de propria sa artă. Sînt de îndeplinit, în raport cu ceea ce propune azi această artă, sarcini de pionierat. Depășirea tradiției nu înseamnă anularea acesteia; înseamnă selecțiune, asimilare, continuitate, integrare. Nu poate fi ușor ca, în mulțimea de tentații ori solici-tări care bat, azi, la poarta acestei arte, să se găsească nota justă, capabilă, realmente, să țină cumpăna progresului adevărat, asigurîndu-i acestuia ritmul necesar. Avangarda, incontestabil, își are meritele ei; deopotrivă, însă, ea poate fi însoțită și de riscuri. Soarta faptelor depinde, adesea, în chiar valoarea lor intrinsecă, de felul cum au fost puse în acțiune, de ceea ce li s-a imprimat în punctul lor de plecare. Excesele de zel; dorința exaltată de nouitate; împingerea speculației ori a cazuisticii estetice peste limitele adevărului natural al faptelor; erorile de psihologie, în ce privește dispoziția de receptare a sentimentului comun — toate acestea pot duce la rezistențe sau imunități, pufînd să umbrească sau chiar să compromită, fie și intenții spirituale inspirate. Totul e ca mutația contemporană ce se petrece în disciplina regizorală să se constituie ca un fapt de durată, nu ca unul de experientialism prețios și efemer.

Vin, apoi, examenele pe care le impune administrarea textului literar. Chestiunea nu este simplă; nuanțele, aici, pot să joace tot atîta rol cît și dispozițiile cardinale. În mîna regizorului dramatic se află un important instrument de cunoaștere și propagare a literaturii. Teatrul — pentru a relua o imagine preferată a lui Giraudoux — poate fi, în vremea noastră, pentru mulți oameni doritori de instrucție sinceră și sensibilă, un incomparabil curs seral. Regizorul, și el, trebuie socotit, în cultură, printre gestionarii sau custozii de răspundere ai unor capodo-

pere literare. Rostul acestora, știm, include două condiții egal de obligatorii pentru cei care vor să și le apropie. Pe de o parte, capodopera fixează și cristalizează cuceriri definitive ale minții, adevăruri general-umane; pe de altă parte, ca este depozitara unor substraturi nesfîrșite, în care umanitatea se poate căuta și descoperi mereu pe sine. Capodoperele, totuși, sînt puține. Ele nu apar intempestiv, ci sînt produsul unor procese de integrare, la capătul unor filtrări și selecții prelungi, cu inevitabile înălțări și coborîri. Drumul spre capodopere trece, neapărat, prin mulțimi întregi de încercări premergătoare. Regizorul, deci, trebuie să-și simtă răspunderi și față de textele dramatice mai obișnuite; bineînțeles, în măsura în care aceste texte reflectă realități ale vieții și se înscriu ca valori de utilitate în cursul ascendent al culturii de teatru. În acest context intră și capitolul delicat, cu pericolul atîtor cîntece de sirenă în el, al așa-numitelor „desacralizări” sau „răsturnări” de mituri. Pînă unde poate să meargă această desacralizare? Cu ce rosturi și prin ce mijloace? Intră, astfel, în joc un anumit simț critic, cu rigori descinzînd din însăși esența culturii, de care regizorul trebuie să țină seama. Firește, actul teatral îngăduie, și chiar reclamă, îndrăzneli de viziune și de interpretare; aceasta, însă, nu fiecum, ci cu condiția să aibă acoperire axiologică, în măsură s-o ferească de teribilism, de sofisticări aleatorii, de revolte de suprafață și de fronde din principiu.

Să ne gîndim, mai departe, la examenele pe care regizorul trebuie să le susțină față de actor, colaboratorul său cel mai apropiat! Stăruie, în atmosfera vremii, o seamă de întrebări, toate pufînd să dea de gîndit. Există, oare, o sudură reală, îndejuns de puternică, de eficace și de edificatoare, între concepția regizorală contemporană și mentalitatea actoricească, în genere? Care sînt și cum pot fi înțelese mai bine acele linii subtile de demarcație între speculativitatea regizorală și puțința actorului de a-și realiza personalitatea proprie? Teoretic, da, se consideră că este absurd a se vorbi de un primat sau de altul, între actor și regizor; ră-mîne, totuși, de văzut dacă, în febra căutărilor înnoitoare, cu atît mai mult cînd se pot ivi și rezistențe de concepție, un asemenea primat nu devine inerent. Actorul are dreptul la o carieră lungă, cu înrădăcinări profunde în materia stabilă a profesiunii sale și a obiectivelor de cultură pe care trebuie să le slujească. De cîtă modernitate și de cîtă clasicitate va trebui să se țină seama în formarea lui, pentru ca dezideratul amintit mai sus să se poată înfăptui armonic, nu ca un dirigism de un soi sau altul, ci ca un proces de simbioză creatoare?

Vin la rînd, la fel de complexe și de necruțătoare, examenele regizorului cu publicul. Acesta din urmă, desigur, este în dreptul lui să ceară; nu mai puțin, trebuie să admită că are, față de cultura teatrală, și datorii.

Mircea Constantinescu și Radu Vaida în „Emigranții” de Mrozek, Teatrul de Stat din Oradea, secția română

Faptul nu-i poate fi impus ca o lecție din afară; e nevoie să fie adus, spiritualmente, în situația de a-l înțelege prin el însuși, ca act de respect și de încântare pentru ceea ce i se oferă de pe scenă. Afinitatea pentru teatru este o trăsătură permanentă a psihologiei comune; nu e, însă, mai puțin adevărat că destule aspecte ale vieții contemporane pot pune, în calea acestei afinități, întârzieri și piedici. Într-adevăr, sînt situații în care publicul poate reprezenta o garanție de măsură, de bun-simț, de chemare la realitate, de convergență morală și socială, în cadrul unei comunități anumite; dar există și situații diferite de această, în care publicul se poate dovedi labil, capricios, intolerant și inegal, așteptînd să fie măgulit prin satisfacții imediate, cu preferințe marcate pentru manifestarea facilă și zgomotoasă, refractar sau oarecum indiferent la cea tăcută și înțeleaptă. Regizorul contemporan, cu atît mai mult cu cît aspiră la eliberări esențiale din servituți ajunse în stare de rutină, trebuie ca, în această mulțime stufoasă de împrejurări, să găsească mijloace de limpezire și echilibru.

În sfîrșit, există încă un examen, tot atît de greu ca și celelalte, reclamînd, de asemenea, gîndire substanțială și atenție în continuă concentrare: acela pe care regizorul din zilele noastre trebuie să-l susțină ca om de cultură și aproape ca factor congener al unei noi literaturi dramatice. Ne putem întreba: Claudel, Camus, Sartre, Giraudoux, Beckett, Cocteau, O' Neill, Dürrenmatt, Montherland, Bernanos, Eugen Ionescu — pentru a nu-i aminti decît pe aceștia — și-ar fi descoperit și conformat, oare, vocația lor de dramaturgi și ar fi putut să intre, ca atare, în circuitele simțirii contemporane, fără colaborarea lor consubstanțială cu regizori re-

prezentativi ai vremii? Și am putea concepe, în sens modern, să zicem: teatru simbolist, teatru poetic, teatru politic, teatru de idei ș.a., fără ca actul punerii acestora în scenă să presupună, în afară de conștiința artistică și de meșteșugul de rigoare, și tot atîta înțelegere a proceselor spirituale ce frîmîntă lumea contemporană? Putem veni, dealtminteri, și cu propriul nostru exemplu: și dramaturgia mai veche a lui Lucian Blaga și cea de astăzi a lui D. R. Popescu sau Marin Sorescu au nevoie, pentru a-și dobîndi deplina lor expresie și pentru a recolta toate sufragiile la care au dreptul, de contribuția integratoare a cunoașterii regizorale.

★

Ce pot conchide, prin prisma constatărilor de mai sus?

Cultura contemporană îl așază pe regizorul dramatic într-o lumină încărcată de sensuri și răspunderi noi. Vechiul artizanat, desigur, este și trebuie să rămînă, mai departe, în picioare; nu, însă, pe vaduri de rutină profesională, ci cu deschideri spre forme diferențiate de gîndire și de interpretare. În seria modelelor intelectuale pe care ni le impune epoca, regizorul dramatic este și el unul dintre acestea. Putem considera că momentul avangardei pure a trecut; ceea ce trebuie să se constituie și să se consolideze acum este o mentalitate regizorală de profunzime, de mare curaj și, deopotrivă, de mare prudență. Toate acestea, nu plecînd de la ideea că modalitatea teatrală s-ar afla într-o criză din care să trebuie a fi salvată, ci, dimpotrivă, de la sentimentul activ că această modalitate poate interveni cu folos în miezul unor importante întrebări și dezbateri contemporane.

★

Sînt încă sub impresia celor discutate la Colocviul regizorilor din teatrele dramatice, ediția a II-a, Vaslui-Bîrlad, 1977. Se afla acolo, în majoritate, o lume tînră, cu pasiune autentică pentru problemele de teatru și pentru implicațiile lor regizorale. Pe alocuri — nu așa ascunde — aparente de prezumție, de sfidare modernizantă, de călcare agnostică peste reguli; în realitate, însă, avem de-a face cu o lume efervescentă, generoasă, instruită, capabilă de entuziasm și de dăruire, cu vibrație intensă, prezentă, spiritualmente, în procesele epocii. Și, trebuie să adaug: nu o lume iconoclastă, cum, poate, s-a afirmat cîteodată, ci una gata să înțeleagă, cu propria ei conștiință, să asimileze, să apere, să inoveze, să respecte și să îndrăznească mult.

Ca om dintr-o altă generație, nu am simțit că în această ambianță aș fi fost un corp străin. Dimpotrivă! Sînt recunoscător pentru ceea ce am putut să înțeleg și să-mi însușesc acolo. Mi-am dat seama că, în viața noastră românească și în vocația noastră umanistă, ca popor, cultura de teatru continuă să însemne o forță autohtonă și o prezență în universalitate.

Modificări sensibile în concepția și în practica teatrului

1 M-am declarat încântat și surprins — vorbind la Birlad — de faptul de a fi fost invitat la Colocvii. E înția oară că o reuniune de proporții republicane îmi face această onoare, ratificând sentimentul că e util să se vorbească despre teatru în prezența și nu în absența dramaturgilor, a căror reprezentare a fost mai puțin cerută, fie la alte colocvii de regie, fie la colocvii de critică teatrală, fie chiar la colocvii de dramaturgie scurtă, deși toate acestea se desfășurau pe materiale furnizate de scrisul teatral. Am apreciat, deci, această justă restituție, punînd-o în legătură și cu o indicație venită de la secretarul general al partidului, care spunea, nu demult, că actul critic trebuie asumat și exersat în egală măsură (cel puțin) chiar de către creatori.

2 Acest lucru eu mi l-am îngăduit cu mulți ani înainte (am spus în continuare), și anume, încă din anii 1966, 67, 68, 69, 70 și 71, sensibilizat de un fenomen de decalare între sensurile purtate de textul teatral și o „libertate” a spectacolului, ce mergea pînă la anarhie și pînă la distorsionarea și coruperea sensului. Atunci, cu riscul de a rămîne oarecum singular, am luat atitudinii fățișe împotriva acestui fenomen de formalism și estetism necontrolat, unit cu cosmopolitismul și ascuns sub haina unui fals modernism. Prin trecerea timpului, printr-o strădanie ce s-a generalizat, printr-o învățătură ce a devenit document de partid, acest pericol s-a diminuat sensibil, gîndirea și practica de teatru au suferit, în general, modificări substanțiale, o nouă pleiadă de regizori tineri arată semnele unei vrednice maturizări, făcînd astăzi mai slabe temerile de atunci.

(Dealtfel, materialele scrise sau rostite în 68, 69, 70 — așa adăuga — au zăcut multă vreme la unii vameși, apărînd abia la sfîrșitul anului 1975, cînd lucrurile apucaseră deja un alt curs. De unde, și cele cîteva amendări făcute în interval, cu plăcerea de a vedea că avertismentele și lupta n-au fost zadarnice.)

3 Luînd parte la spectacolele și la discuțiile acestui Colocvii, am sesizat un ton, de data asta, de o mult mai mare adevărare la fond, și cu o direcție pe care aș numi-o „normală” în dezvoltarea teatrului, și anume, cu grija ca sensurile unei piese să capete o tălmăcire corespunzătoare, necontrazicătoare, în actul de valorificare artistică a reprezentației.

Lucrul acesta a apărut evident încă de la primul spectacol ce l-am văzut, făcut de Magda Bordeianu pe textul *Dezertorului* de Mihail Sorbul. Lucrat într-o manieră cu orice preț „modernistă” (fie suprarrealistă, cum zicea tovarășa Toia, fie expresionistă, cum zicea tovarășul Băleanu), cu un Schwalbe tripartit și cu o Caliope tripartită, înotînd într-o pегră bălțată, cu o moarte de asemenea triplă și cu o zbatere în chingi a lui Trandafir Silvestru, foarte didactică, între cinci oglinzi inutile, spectacolul a creat nedumeriri și critici în rîndul regizorilor tineri, care n-au mai apărut extaziați de „noutatea” lui, cum am apreciat că s-ar fi întîmplat altădată, semn că fețele exterioare, fără un suport ideatic solid, nu mai au darul de a lua ochii. Au mai fost, în jurul acestui spectacol, unele justificări milosîrdioase, cu despletiri suave de vorbe și cu poticneli psihanalitice, unele încercări de a-l explica prin nevoi de cromatică sau prin vlăguirea substanței dramaturgice; regizoarea însăși l-a taxat drept o încercare-de-depășire, drept o împlinire-de-experiență, drept o luptă-cu-un-Rău-multiplăcat, triplarea lui Schwalbe fiind echivalentă metaforică a balaurului cu trei (de ce nu cu șapte?) capete; dar opinia cvasigenerală a fost, de data asta, alta.

Ea a primit o formulare foarte succintă și foarte exactă din partea lui Visarion Alexa, regizor fruntaș al tinerei generații, care a arătat că „semnele” nu pot fi noi niciodată dacă nu pleacă de la noutatea organică a concepției, de la felul cu adevărat nou de a gîndi spectacolul, ca sens; altminteri, traficul abuziv de semne noi pe structuri care nu sînt noi, sau cu care nu se îngemănează, devine *periculos*.

Cum să nu nu aderi la o asemenea concepție, cum să nu fii mulțumit cînd ea înțîlnește convingerile proprii, de atîtea ori exprimate în chiar cartea „Încotro merge teatrul românesc?” ?

Am fost curios dacă Valentin Silvestru, care a condus cu tact și competență dezbaterile, va avea o altă poziție. Nu, el a apreciat, de asemenea, în sinteza discuției la *Dezertorul*, că marginile experimentului se opresc acolo unde se chinuiește sensul și că înțercarea „modernistă” a Magdei Bordeianu nu a reușit, fiindcă nu a propus nimic valabil, altceva decît niște modalități, pe un text cam desuet.

4 Discuția *Dezertorului* — am spus în continuare — cumulează în mod feroc multe dintre problemele de teorie pe care am fi chemați să le dezbatem aici, și anume: chestiunea moștenirii literare; „înnoirea” clasicilor; limitele experimentului regizoral; noul și falsul nou; raportul text-spectacol; transferul de modalitate; spectacolul ca act de *catharsis* pentru regizor; deontologia regizorului. Adică, exact problemele (adaug acum) cu care m-am confruntat cu zece ani în urmă, și care se găsesc în cartea mea. Și care, din fericire, au fost, la Birlad, prospectate dintr-un unghi, de data aceasta, asemănător.

Am ținut, la acest punct, să-mi precizez, la rîndul meu, poziția rămasă constantă:

Spectacolul este o valoare artistică ce pleacă de la text. Spectacolul nu este (numai) acest text, ridicat în picioare, ci creație de artă, dincolo de litera textului. Regizorul este un creator cu o îndreptățire proprie, care creează valori sau distruge valori. O regie poate fi bună sau rea. Ea este totdeauna rea, cînd se înscrie în răspărul textului. Atunci reprezentarea își pierde justificarea, oricîte sulimanuri și dresuri „artistice” s-ar îngrămădi în jurul ei. Cine dorește să exhibe numai procedee de teatru, n-are decît să-și invente singur textul, sau să-l găsească în altă parte decît în perimetrul literaturii dramatice.

Și eu cred — am spus — în polisemia sensului, în posibilitatea unui text bogat de a genera mai multe variante de spectacol. Evident, unul dintre aceste spectacole poartă mai direct și mai expresiv semnificația textului, și aceasta se înîmplă îndeobște cînd textul este tratat cu un soi de respect, pe care tînrul regizor Al. Colpacci — referindu-se la *Emigranții* lui Mrozek — îl numea „umilintă”. (Ce cuvînt ciudat, dens spiritual, față de infatuarea anarhică a teoreticienilor de acum zece ani!) Autorul este cel care poate să ratifice un asemenea spectacol, să-l considere „canonic”, adică dătător de scamă al sensurilor implantate în text.

Autorul cunoaște cel mai bine, înțelege cel mai exact sensurile proprii sale piese. Nu este, însă, întotdeauna și cel mai apt să le exprime într-un spectacol. El poate, e în-

dreptățit să dea o versiune proprie textului său, în încercarea de a pune în lumină sensuri ce au rămas, îndeobște, mai puțin valorificate. Nu e o regulă ca autorul să reușească optim pe planul reprezentăției, ca reprezentăția „de autor”, fiind, în orice caz, cea mai exactă, să fie, necondiționat, și cea mai bună. O anumită profesionalitate, ba chiar o înaltă profesionalitate, este, fără îndoială, necesară. Unită cu înțelegerea în adîncime a textului, ea poate da rezultate remarcabile.

În această privință, noua generație de regizori a dovedit, în cîteva cazuri, o mare capacitate de înțelegere și de transpunere. Ceea ce ne încurajează și ne crește sensibil încrederea în ea.

5 S-a pus chestiunea valorificării moștenirii literare. Am ridicat-o, în următorii termeni: la Botoșani, de pildă, planificîndu-se aniversarea sau comemorarea lui Mihail Sorbul, i se iau textele și li se încearcă „rezistența”: rezistența la „nou”. Din capul locului, deci, e refuzat Sorbul cel canonic. Nu sîrbătorirea lui se face, ci a ceea ce ar putea el lăstări. Ca să lăstărească, el trebuie, însă, mutat în altă cheie. Rezistă el, să zicem, în cheie expresionistă? După cîte am văzut, nu. De ce s-a ales această cheie? Fiindcă nu s-a crezut în viabilitatea lui.

Ce are de făcut regizorul, dacă i se dă un asemenea mandat și nu-i convine? În primul rînd, să-l depună. Dacă nu poate și nu poate să-l depună, atunci e bine să caute pe linia pe care textul lui Sorbul promite mai mult. O asemenea linie există totdeauna în direcția adîncirii psihologice, realiste, a fineței de nuanță, care n-are limită. Iar dacă e să-l modernizeze, să-l deschidă unor sensuri contemporane, trebuie să i se aprecieze mai exact implicațiile, legate mai întîi de ideologia piesei și abia după aceea de modul de tratare. E justă așezarea pegrei, ca o „pată de contrast” (cum zicea cineva), într-un București cuprins de invadator și, în piesa lui Sorbul, *rezistent*? Este posibilă, legitimă, această mutare de sens? Răspunsul meu e negativ.

În aceeași ordine de idei, se pune și chestiunea dacă se poate forța postum intenționalitatea unui autor, de a se lăsa sau nu reprezentat într-un teatru public. Eminescu nu și-a terminat piesele. Era un scriitor extrem de exigent, refăcea de o sută de ori un rînd. Dar un teatru îi ia ciornele și fragmentele neduse la capăt și face din ele, sub semnătura poetului, act artistic autonom, cenzurabil *ca piesă*, atît de către critică, cît și de către marele public. Este, oare, drept, legitim, să procedeze astfel, expunîndu-l pe Eminescu dincolo de marginea la care el a consimțit să se lase expus, atrăgîndu-i eventuale micșorări de prestigiu, ca pentru orice lucru ne-finit? Este, oare, drept să se facă același lucru cu Radu Stanca, poet, regizor,

dramaturg, om de teatru complet, care ar fi avut, dacă ar fi dorit, ocazia să-și reprezinte piesa *de vivo*, dar a păstrat asupra ei o rezervă prea ușor înfrîntă de teatru, și cu consecințe nu foarte fericite asupra prestigiului acestui minunat scriitor. Valorificare prin Muzeul literaturii române și prin teatrul său, da! oriind; dar forțarea notei în fața marelui public nedumerit? După mine, nu.

O altă față a aceleiași probleme se pune atunci cînd un text definitiv este inoculat cu un transplant de semnificație care îl depășește vizibil, sau îl „aduce la zi” prin comentarii adiacente — sau, pur și simplu, îi schimbă direcția — cum a fost cazul piesei *Zamolxe*, unde regia, intervenind contondent, a făcut dintr-un panteist un ateu. Întrebarea mea este dacă putem opera oriind și oriunde ne convine o asemenea răsturnare de sens sau e mai bine să ne asumăm propriile noastre concepții în propriile noastre opere, iar pe cele moștenite să le lăsăm *ne varietur*? Am răspuns că, oricum, o protecție a patrimoniului literar și dramaturgie se impune, asemenea protecției patrimoniului artistic, și că ea ar fi preferabil să fie exersată de un for cultural obștesc asemănător celui în care tocmai ne aflăm.

6 Am trecut, apoi, la aspecte legate de valorificarea dramaturgiei contemporane. Și aici progresele sînt simțitoare. Desigur, n-am uitat că, în decursul anilor, cîțiva dintre bunii noștri regizori s-au aplicat consecvent asupra textelor dramaturgiei contemporane și, prin munca, însuflețirea, talentul lor, au făcut posibilă transformarea lor în spectacole de valoare, acreditîndu-le pe ele și, odată cu ele, pe autorii lor, adică pe noi. Dar, tot așa, n-am uitat că, în decursul aceluiași ani, alți regizori, foarte buni și ei, foarte în mijlocul reflectoarelor criticii, s-au ferit de dramaturgia românească actuală, găsind-o cu totul nepotrivită aptitudinilor lor, disprețuind-o condescendent, iar unele teatre de elită, ca Teatrul „Bulandra”, de exemplu, neglijdnd-o stagiuni de-a rîndul. Acești regizori erau atunci obsedați de propria lor realizare (care s-a și împlinit, la unii) și nu de realizarea unei mai bune fuziuni între dramaturgie și spectacol, în beneficiul literaturii noastre naționale. Ei acceptau greu să slujească afirmarea dramaturgiei contemporane și, încurajați critic, o făceau cu un aer desilă, pe care l-au împins, uneori, pînă la a se despărți cu totul de baza noastră autohtonă.

Astăzi, însă, generația nouă de regizori nu mai manifestă, față de dramaturgia noastră contemporană, aceeași indiferență snobă, ba chiar realizează fapte de mare vrednicie pe texte ale autorilor români. Așa și Visarion Alexa, și Dan Micu, și Emil Mandrie și Tudor Mărășcu, și Alexandru Colpacci, Ion Ieremia, Nicoleta Toia, Olimpia Arghir. Cătălina Buzoianu, Al. Tocilescu, Cătălin Naum și alții au luat piesa românească, dincolo

de obligația lor civică strictă, ca pe un fapt viu, nou și prospectiv, realizînd cîteva spectacole apreciable, iar același Teatru „Bulandra”, care altădată „nu găsea”, s-a evidențiat prin punerea în valoare a unor texte bune românești, în condiții de prioritate artistică și de distribuție optimă. Modificarea, îmbunătățirea sînt, deci, sensibile, ele nu ating numai zone de suprafață, contactul regiei tinere cu dramaturgia nu mi se mai pare a fi făcut cu strîmbături din nas și căutări de limanuri prin alte părți, ci cu un sentiment de responsabilitate serioasă față de cultura românească. Iată cum alte îngrijorări, de acum zece ani, ale autorului cărții, se risipesc...

7 Putem să credem că ele se risipesc și din cauza unui anumit progres al dramaturgiei. Acest aspect, critic și autocritic, comporta, în discuția de la Vaslui-Birlad, un capitol aparte. N-am avut timpul necesar pentru o sinteză, de aceea m-am oprit, apalitic, asupra cîtorva aspecte mai generale și asupra unor lucrări actuale, încercînd să le arăt luminile și umbrele, după o apreciere, evident, subiectivă. M-am înspăimîntat mai puțin la ideea că, făcînd aceste analize așa cum le făceam și cu ani în urmă, în cartea mea, de pe poziția creatorului, voi fi taxat iar de negativist, distructiv, defetist, lichidator și autist, epetite care au plouat peste mine cînd îmi exersam un drept și o obligație firească, recomandate astăzi cu atîta înțelepciune de secretarul general al partidului. Și, într-adevăr — altă modificare sensibilă —, n-am mai primit, de data aceasta, nici un asemenea epitet, deși analizele mele erau tot critice, scormonind în substanța unor piese îndeobște valoroase. Ceea ce dă o idee bună despre libertatea discuțiilor și despre temeinicia concluziilor finale. Cît și despre progres.

M-am referit întîi la piesele istorice care evocau Independența și războiul din 1877. Am socotit că ele sînt meritorii, dar că le lipsește, în cea mai mare măsură, ceea ce s-ar putea numi *riscul intelectual*, adică o interpretare de pe o poziție nouă, sau măcar dintr-un unghi nou, mai puțin ilustrativ, mai puțin confortabil, a faptelor documentare, a căror punere în pagină rămîne, deocamdată, de o cumințenie benignă, cînd circumscrișă la confruntări de opinii reale ori posibile, cînd adiată de un vînt romantic, ba chiar rocambolesc, cînd deviind în fapte marginale și în procese mai puțin angajante sau în eposuri dramatice în care nici o trăsătură de schemă nu e neglijată. Alteori (adaug aici), apare o tendințiozitate excesivă, sub învelișul livresc al unei picturi de gen, care mută chestiunea conștiinței pe un fond de atavism obscur.

Relevabile sînt, totuși, prin factura lor mai inedită, piesele *Răceala* de Marin Sorescu, *Muntele* de D. R. Popescu și *Descăpătînarea* de Al. Sever.

Răceala — spuneam — este o bufonadă scilpitoare, plină de reverberații, cu adevăruri lansate în maniera nebunilor shakespeareni, cu voite simplificări și candori, de o grație pamfletară. Ea este, însă, compozițional, un hibrid, fiindcă ultimul sfert, în cu totul alt registru, încearcă să edifice un sublim al simplității țărănești, și reușește să se facă acceptat, scotesc, numai prin inerția celorlalte trei sferturi, adică al ludicului dezlăsat și transparent. Proba piesei (prin absurd) ar fi o relație inversă între cele două părți.

Spectacolul lui Dan Micu, făcut și el cu strălucire, relevă și valorifică excelent caracterul specios al piesei, care nu mai poate, gândesc eu, rivni la o întru chipare cât de cât apropiată aceleia a Teatrului „Bulandra”. În forma aceasta, atributul de *transiență obiectivă* al piesei rămâne în discuție. În teorie generală, o piesă izbutită în ea însăși trebuie să poată fi și înscenată, cu oarecare sorți de izbândă, oriunde. Pieseile lui Marin Sorescu nu se pot înscena, însă, oriunde, ci, într-un chip special și rar, în anumite teatre, cu anumiți actori. Acest fapt de experiență trebuie să producă și anumite corolare teoretice.

Muntele lui D. R. Popescu este o piesă legendar-parabolică, în care omul nostru și, implicit, căpetenia noastră din vechime, apare ca un iubitor de pace, hitru și isteț, blajin, raționator, „încuier”. Ca și la *Răceala*, sîntem în fața unei ipoteze de lucru, mai exact, a unei creații-postulat, și nu într-o simplă punere în pagină. Ca și la *Răceala*, se încearcă edificarea și legitimarea unei simplități funciare, pusă pe șotie, jucăușă, rezolvînd noduri grave prin cuvinte în doi peri. Se deduce, astfel, din cele două piese, scrise de două condeie nervoase, de elită, un soi de mitologie oltenască a istoriei, în care profundele esențe se prefac într-un omenesc diurn și apropiat, simplu la nesfîrșit, și mîndru de a fi atît de simplu și de al dracului. E un soi de sublim întors pe dos, foarte omenos și la îndemînă, ca dumezeul argezean iscat din scame și din firimituri. O rivnă pacifistă bîntuie pe acești eroi, cum bîntuie și pe alți eroi din filme, care își bat adversarii fără să vrea să-i supere. Dromichaïtes al lui D. R. Popescu combate noaptea pe întineric și pe neștiute; ziua stă și crește albine. Nu i se poate refuza, nici acestei ipostaze istorice, o anumită grație, chiar dacă ea se învecinează cu derizoriul.

Spectacolul lui E. Mandrie mi s-a părut, și mie, că schimbă cheia pe parcurs: pleacă de la liturgie și sfîrșește în apropiere de parodie. Tot diurnizînd, interpretul principal l-a scos complet pe Dromichaïtes din istorie și l-a băgat în basm folcloric, într-un soi de Alixândrie familiară, cu iz de Păcală. Piesa e mai serioasă.

Descăpătînarea lui Al. Sever ridică problema reconstituirii istorice, din unghiul fie al *noului adevăr* descoperit de autor, fie al reverberației de tîlc în contemporaneitate (cum fac, de pildă, celelalte două). Aici mi

se pare că sîntem într-o carență. Dramaturgul n-a descoperit în plus și n-a elaborat o nouă ipoteză privind epoca și eroii ei, dimpotrivă, a simplificat supărător, prezentînd o legendă aurie a lui Miron Costin, victimă aparent inocentă a lui Constantin Cantemir. Calitatea lui Miron, de șef al partidei filo-polone, comunicările lui oculte cu Sobiesky și cu Brîncoveanu, încercările lui de a trece (chiar în anul morții) la poloni, ca și statutul său de mare proprietar feudal au fost lăsate în umbră, cum a rămas neexplicat și mobilul urii lui Iordache Ruset sau determinările economico-sociale, arhondologice sau de orice alt ordin, care să conducă la decapitare, afară de o anumită pendulare a voievodului între dreptate și teamă. Cu asemenea lipsă de argumentare, Cantemir, oricît de bonom, apare un casap, iar Iordache, un Iago, sangvinar, dar fără motiv.

Dar să admitem că nu veracitatea l-a călăuzit pe autor, ci dorința de a da o „ipoteză artistică plauzibilă” (cum s-a spus în seдинță), și care să aibă un tîlc pentru noi, cei de astăzi. Acest tîlc mie mi-a scăpat, căci antinomia „domnie de fier — domnie de aur” e abia enunțată și nu exploatată dramaturgic. Scriitorul s-a oprit, prudent, la acest enunț și s-a ocupat, mai degrabă, să-l scoată pe Miron Costin din orice implicație politică, decît să-l contrapună în vreun fel puterii. Piesa mi se pare, de aceea, ușor idilizantă și romantică. Dimpotrivă, verbul în care e scrisă are o robustețe realistă, de multe ori aforistică, și o calitate artistică remarcabilă, de unde îi vine și seducția. Înfruntările, articularea argumentelor sînt, nu o dată, strălucitoare, ca și construirea, prin replică, a unor psihologii de teatru mai complexe (în cazul, de pildă, al lui Cantemir). Alte situații sînt din cel mai bun arsenal shakespearian, ceea ce nu e deloc puțin. Cu atît mai mult regret că nu pot descoperi, nici în ordinea veracității istorice, nici în aceea a plămîuirii semnificative, o idee care să mă ciștige sau să mă incite.

Stilizînd spectacolul, regizorul Tudor Măărăscu i-a împutînat pasionalitatea, ceea ce adaugă la puținătatea argumentelor dramatice. El a fost împins la asta de ipostaze ne-realiste, ca Vocea din biserică, Umbra de la han, sau chiar Ilic Frige-Vacă dormind sub... masa complotiștilor. Asemenea elemente trimis cu necesitate la altă convenție decît discursul realist, dar și riscul e mare, căci unele scene realiste își pierd, cum spuneam, acuitatea prin stilizare și prin „înstrăinare”, devin demonstrative. Jocul actorilor n-a valorificat, după mine, textul, nici în cazul unui Velîșco monocord și răcnit, nici într-un voievodului Cantemir, pendulînd între țîrcovnicie bufă și pidosnicie umbroasă, nici în cazul pioșeniei apostolice a lui Miron Costin.

Cu toate aceste serioase rezerve, cele trei piese configurează un peisaj dramaturgie variat, colorat și, nu o dată, succulent, și faptul că tentează registre adiacente realismului ca-

nonie, fără să părăsească niciodată coerența discursului, le face și mai interesante.

Timpul m-a stînjinit să-mi extind analiza și la alte piese din repertoriul contemporan. Rămîne cîștigat că, în cazul pieselor de mai sus (și al altora, evident), aplicația tinerilor regizori de a le pune în scenă nu a mai fost „de serviciu”, ci a ridicat fructuoase probleme de creație și colaborare.

8 Am dorit să-mi spun punctul de vedere și în ce privește experimentul.

M-am simțit dator să precizez că nu numai că nu sînt împotriva lui, cum s-ar fi colportat, dar aș ține, din contra, la o extindere fără limită a experimentului, ca factor prospectiv, în acele stațiuni-pilot care sînt studiourile experimentale de pe lîngă teatre. De ce — ziceam — sculptura să-și găsească la Măgura și la Arcuș un teren deschis de prospectare, pictorii — adaug — să poată expune experimentul după dorință, la înalta indicație a secretarului general al partidului, muzicienii să aibă cadru (și chiar public) pentru experiențele lor, iar regizorii să nu poată încerca orice modalitate nouă de punere în scenă? Abia atunci se va vedea ce este viabil și ce nu, în gîndirea despre nou a cutărui regizor, iar izbutilrile lui ar putea alimenta scena pentru marele public. A face experimente, cu titlu de experiment, în locuri de experiment, cu texte clasice, pentru specialiști, nu poate fi deloc rău. Rău este — și a fost, adesea — a prezenta publicului neprevenit aceste versiuni experimentale drept canonice, a le difuza de la început ca bunuri artistice verificate, deși ele înfrîng uneori și litera, dar și spiritul textului.

În cadrul Coloeviului, am văzut o formă experimentală a *Domnișoarei Iulia* de Strindberg. Ea nu a fost convingătoare pentru mine, cum nu a fost nici pentru alții. S-a uzat de o prezentare emblematică, în pantomimă, și apoi de un joc presupus esențializat, adică redus la rudimente pasionale prezentate cu autocenzură și cu mare economie de coneret. Despuind drama de situarea ei în ambianță, denuidînd-o pînă la schemă, răpindu-i determinările puritane care o motivează, ca și momentul cathartice al dansului care o condiționează, regizorul a rămas în față cu o prea banală poveste triumfiulară, sărăcită de noimă, care, sub raportul decurgerii ei, devenea fastidioasă și neinteligibilă. Experimentul mi s-a părut, totuși, util, măcar prin aceste învățăminte.

De fapt, la ce se reduce cele mai multe dintre experimente, decît la translația dintr-o gamă în alta, la sondarea adevărului pe care un nou înveliș formal, un nou sistem de semne, le pot realiza, cu vechiul conținut? Cînd ceva se produce în plus față de vechea accepțiune, se poate considera că experimentul și-a atins ținta. Cînd se produce altceva, e discutabil. Cînd avem mai puțin (pe plan de semnificație și adevăr artistic) e un eșec.

În privința asta, voi sublinia cu plăcere la articolul apărut în „Știința” sub semnătura Nataliei Stancu, în zilele Coloeviului, atunci cînd autoarea se exprimă astfel:

„Problema gustului, măsurii și echilibrului ce prezidează nașterea spectacolelor rămîne și ea deschisă. Progresul, în această privință, este, după mine, legat de nivelul de cultură al tinerilor regizori. Ridicarea lui necontenită, lucidă, cu simțul critic al golurilor ce se cer umplute și al orizonturilor ce se cer lărgite, va rezolva și alte probleme ale teatrului nostru”.

Și, mai jos: „...slaba frecventare a repertoriului nostru clasic de către tineri regizori sau originalitatea lipsită de valoare (reduceri de personaje, răsturnări sistematice de sens și situații), provin din aceeași sursă: insuficienta cultură literară și teatrală, incapacitatea de a estima cu adevărat valorile literare ale textelor ce se cer fructificate scenic”.

Aceste lucruri prea adevărate, spuse de un tînr critic, mi se par, de asemenea, simptome evidente ale unor modificări sensibile ale climatului de teatru de la noi. Cine ar fi îndrăznit, pînă nu demult, să acuze de incultură o seamă de spectacole aberante, obținute prin distorsionarea textelor clasice, fără măcar licența experimentalismului?

9 Un aspect pe care Coloeviul de la Vaslui-Birlad nu l-a dezvoltat în suficientă măsură a fost relația dintre spectacol și public, incidența social-morală a spectacolului. S-a vorbit ca între specialiști, pe probleme de meserie, pe coduri de valori estetice îndeobște acceptate, iar rarele și deloc inutilele punctări dinspre public n-au putut deturna discuția spre aspectul de finalizare a operei de artă în act educativ nemijlocit.

Or, dihononia ce s-a stîrnit, cu ani de zile înainte, în jurul unor spectacole „celebre” nu era în legătură cu calitatea lor estetică, ci cu valoarea lor educativă.

Aici, socotese eu, critica are încă de făcut niște îndreptări. Ea trebuie să explice de ce spectacole considerate slabe, pe texte considerate mediocre, au o audiență mare la public, încercîndu-se astfel de o valoare alta decît cea pe care o discutăm noi. Și de ce spectacole considerate de critică foarte bune, pe texte considerate excelente, nu au nici măcar o audiență normală.

Nu este, de pildă, adevărat ceea ce se scrie, în articolul citat mai sus, că unele evenimente artistice ale stagiunii trecute (printre care și *Descăpătînarea*, abia apărută) „au contribuit substanțial la angajarea unui dialog mai viu cu publicul și au susținut cu succes eforturile de modelare a unui om nou”. Era și greu, după trei sau patru spectacole, nu foarte urmărite...

Cum se face că un lucru totuși bun, remarcabil sub multe aspecte, cum e *Descăpătînarea* (și nu e singurul exemplu) nu

„angajează un dialog mai viu cu publicul”, și alte spectacole, mai puțin meritorii, o fac, chiar dacă nu susțin prea bine „eforturile de modelare a unui om nou”?

Ideea convertirii actului estetic într-un act de educare social-morală a unui public plătit, plasarea mai decisa și în unghiul de vedere al acestui public, subiect final al actului artistic, iată o îmbunătățire ce se cercă împlinită de aci înainte cu mai multă osîrdie, pentru ca problemele de formare a regizorului, experiențele, trăirile, abilitările lui stilistice să nu se petreacă în sine, ca o chestiune personală sau de clan de specialiști, ci să țină mai evident spre mari valori formative ale acestei societăți.

În privința aceasta, gândirea unora dintre regizorii tineri, prezenți la Coloeviu, ridică bune nădejdi, în timp ce alții continuă a considera teatrul ca pe o sursă de voluptăți și tribulații formative personale sau, în cel mai bun caz, profesionaliste, simțindu-se dependenți numai de cenzura opiniei critice profesionale, nu și a opiniei publice consumatoare.

10 În legătură cu critica profesionistă, tot ce am avut de spus a fost că ea nu trebuie să fie obiect de teamă pentru nimeni.

În condițiile unei democrații care face din discuție, din dialog, treaptă metodologică a dezvoltării, nu mai este cazul — adaug — ca actul critic să fie emis pontifical sau primit în genunchi. Orice părere de critică teatrală se poate pune în discuție, combate, argumenta și firesc este să fie apărută tot prin argumente. A rămas în urmă vremea cînd a răspunde la o critică cu o critică a criticii însemna a supăra pe critic, iar a supăra pe critic însemna a te desființa. Autoritatea critică stă în înălțimea și în pertinenta argumentelor, în consecvența și în moralitatea atitudinii, în talent, și nicidecum în contundență sau zeflema. Sarcasmul — observa, cu bun temei, cineva, în Coloeviu — e uneori o armă de luptă minuită cu ascendență sau condescendență atunci cînd adversarul e puternic și nu poate fi învins. Perfect adevărat, raționalitatea, răspunsul punct cu punct, dialogul la obiect, e o cale mai bună. Omul de artă, dramaturg, regizor, actor, critic, apără cu mijloace permise un punct de vedere, iar societatea îi permite să-l apere. Ar fi grav dacă un creator ce nu acceptă critici neargumentate sau susține păreri mai singulare, la un moment dat, ar sta sub amenințarea excomunicării și n-ar avea cădere, într-o societate ca a noastră, să-și spună cuvîntul. Eu mi l-am spus mereu, alții au aceeași îndreptățire.

11 În privința aceasta, Coloeviul republican al regizorilor, de la Vaslui-Bîrlad, a fost exemplar. Opiniile au fost exprimate fără nici o limitare de timp sau de conținut, constituindu-se, nu o dată, în foarte substanțiale dizertații critice, făcute cu finețe

și cu o urbanitate deplină. Am menționat părerile expuse cu claritate și cu discernămint de Visarion Alexa. Alături unele propoziții relevabile ale lui Dan Micu. Dintre critici, și Margareta Bărbuță și Mira Iosif au avut contribuții interesante. „Greul” l-au dus însă Natalia Stancu și, mai ales, Valentin Silvestru, căruia i se datorează, de fapt, întreaga acțiune de animație ce a condus, prin Coloeviu, la constituirea unui organism de oameni de teatru care a funcționat, în sfîrșit, ca o adunare obștească responsabilă. Acest lucru nu este de neglijat. El reprezintă o strădanie mereu reluată și care începe să fructifice. Consiliul Culturii și Educației Socialiste, A.T.M. sau autorități de o mare forță organizatorică și ospitalieră, ca cele de la Vaslui, au făcut posibilă funcționarea unui organism teatral democratic, care ia act de sine și dă act de starea teatrului în acest moment. Cele mai multe dintre judecățile parțiale ce s-au emis acolo, pe probleme, de criticii citați, și de alții, ea și de animatorul-coordonator al Coloeviului, sînt și ale mele. Iar judecata mea generală, globală, este că, față de anii trecuți și pe bună dreptate, combătuți în tendințele lor, de mine și de alții, s-au produs, în concepțiile și în practica de teatru, modificări sensibile care ne risipesc multe temeri și încredinări și ne dau temei să fim mai activi, mai deschiși, mai optimiști.

Teatrul Dramatic „Bacovia” din Bacău : „Domnișoara Iulia” de Strindberg

Contextualitățile artei regizorale

Colocviul regiei teatrale, de la Vaslui-Bîrlad, a studiat, printre altele, contextualitățile profesiei. Se știe că regie în stare pură nu există, ea se aplică unui text, relevându-se prin actori, într-un spațiu determinat, prin urmare, se află, permanent, într-un sistem de relații și de raportări. Acest sistem definește, în esență, teatrul ca o artă cu statut propriu și cu acțiune specifică asupra unui public. În această privință, există un consens cvasitotal, la care participă opiniile lui I. L. Caragiale, Lucian Blaga, Tudor Vianu, Ion Marin Sadoveanu — ca să pomenim doar câteva nume configurative de teoreticieni ai unor epoci diferite — precum și părerile teatrologilor noștri de azi. După prima întâlnire a regizorilor (tineri), care a avut loc la Bîrlad, în 1976, atare păreri au apărut în mai toate organele de presă. „Scnteia” considera că pe regizorii actuali „îi unește credința comună în misiunea plină de răspundere a artei regizorale, ca artă de concepție integrată procesului colectiv de creație a spectacolului, operă de artă unitară, de sine stătătoare” (Margareta Bărbuță); „Principalul punct al concepției lor — zicea și „Luceafărul” — este, firește, autonomia spectacolului, gândit ca fapt artistic nou, ca operă de sine stătătoare” (Marius Robescu); „Era

socialistă” considera, într-un amplu studiu, creativitatea travaliului regizoral ca implicată în însăși esența artei teatrale „care nu este ilustrat, dramă citită în decor și costume... ci o creație mai bogată și mai complexă decât drama, definită de modalitatea spațio-temporală a comunicării” (C. Măciucă).

O opinie contrară a formulat, însă, recent, colegul nostru Radu Popescu, într-un articol din „România liberă”, el socotind, printre altele, că una dintre erorile grave ale unui trecut nu prea îndepărtat ar fi proclamarea teatrului „ca artă de sine stătătoare”, „această proclamare fiind o infiltrație snobă, străină de ideologia noastră, de toate tradițiile, ca și de toate autenticele tendințe de înnoire ale teatrului nostru”. Dar, după cum se poate remarca din presa actuală (vezi și articolele ce s-au publicat în „Scnteia”, „România literară”, „Contemporanul”, „Luceafărul”, „Scnteia tineretului”, „Cronica” și altele, imediat după Colocviul din septembrie anul trecut), eroarea — dacă ar fi să fie o eroare — nu aparține numai trecutului, ci și prezentului; în ea ar cădea, deci, aproape toată lumea care face teatru și gândește asupra lui, ei, acestei lumi, venindu-i în sprijin și mulți gânditori și practicieni, încă din veacul trecut, cum ar fi, încă o dată, Caragiale

Filmul spectacolelor

Așadar, timp de o săptămână, la Vaslui și la Bîrlad, au fost prezentate șapte spectacole; puse în scenă de regizori diferiți, din generații diferite, aceste montări, semnificative opțiuni repertoriale, au constituit baza unor ample și rodnice dezbateri profesionale, în spiritul sincerității și al exigenței.

Despre unele dintre spectacolele prezentate la Colocviu s-au scris, în paginile revistei noastre, cronici ample, despre altele, vom face reveniri în numerele viitoare. Totuși, relevăm, de pe acum, în legătură cu ele, unele trăsături, fiindcă fiecare reprezentație a avut aici, în climatul confruntării profesionale și al schimbului de experiență, o anume temperatură și vibrație, o anume stare de spirit — „de premieră”; le raportăm la momentul pre-

zentării lor în Colocviu, ca și la reflectarea lor în dezbateri.

Deci:

DA SAU NU de Alexandr Ghelman

TEATRUL NAȚIONAL „VASILE ALECSANDRI” DIN IAȘI. Regia: BRANDY BARASCH. Decorul: GHEORGHE ANTON.

O încercare de teatru politic, lipsită, însă, de atitudine creatoare, fără un gând regizoral stimulator, în stare să impune montării atmosfera realistă, ardența problemei dezbătute și timbrul pregnant actual al textului lui Ghelman. Prea puțin expresivă, amorfă și statică, reprezentația n-a oferit actorilor posibilitatea afirmării.

(„Teatrul nu este un gen de artă, ci o artă de sine stătătoare“), Ion Eliade Rădulescu, Vasile Alecsandri, C. A. Rosetti, Mihail Pascaly, Grigore Manolescu și foarte mulți alții, propozițiile lor infirmind, implicit, și aserțiunea că ar fi vorba de un străinism snob, în materie. Însăși ideologia teatrală românească s-a constituit pe baza afirmării teatrului ca instituție și ca artă, aceste concepte zămislindu-se înainte chiar de a exista clădirea teatrului.

În cadrul artei teatrale, regizorul are o funcție decisivă, pe care o corelăm, azi, tocmai cu sarcinile ideologice, civice, sociale, morale ale culturii naționale. Nu e vorba de „mitizarea regiei“, ci de transcrierea, în termeni generali, a practicilor curente la noi și în toată lumea. E interesant de observat că, sub acest raport, gândirea noastră teatrală a dat dovadă de un mai pronunțat simț al realității și de o mai penetrantă clarviziune decât s-a întâmplat în alte mișcări, căci încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-a statornicit la noi principiul însemnătății regiei, înțeles, în esență, cam așa cum îl concepem și azi; în puține țări există o definiție a regiei într-un statut al teatrului, de felul aceleia din „Reglement“-ul tipărit la Iași în 1864, unde se vorbește „Despre regizor, ale sale drituri și îndatoriri“, stipulându-se, în articolul 4, că principala îndatorire a acestui personaj privește „tot ce se atinge de izbutirea scenică a bucăților“. Iar de la începutul secolului al XX-lea, rolul său a fost perceput, ori măcar intuit, de dramaturgi, actori (vezi „Amintirile“ lui C. Nottara), de critici („Regizorul are astăzi o însemnătate hotărâtoare... concepția lui asupra unei piese servă de bază interpretării artiștilor... toți cei ce joacă în piesă trebuie să urmeze această concepție. El

este în laboratorul teatral, criticul antemergător criticii publicului și al criticilor de profesie“ — Emil D. Fagure, în „Adevărul“ din 19 octombrie 1905).

Cum, în cursul Colocviului de la Vaslui-Birlad, scriitorul Paul Everac, profesorul Ion Zamfirescu, criticul Natalia Stancu și alții, precum și, evident, toți regizorii, au pronunțat pertinente propozițiuni teoretice cu privire la anvergura funcției regizorale în arta teatrală actuală, nu e cazul a se mai insista asupra principiului.

Dealtminteri, și acolo, și în alte dezbateri colective, s-au impus alte problematici, reale. De pildă, aceea a legăturilor dintre teatru și literatură. Între teatru și literatura ce-i este destinată există raporturi sinalagmatische. Teatrul e, dintr-un anume punct de vedere, în slujba dramaturgiei, stimulând creația literară, promovind predilect piesele naționale, propagându-le. Literatura dramatică e, la rândul ei, dintr-un anume punct de vedere, în serviciul teatrului, căci, elaborând lucrări pentru scenă, scriitorii au în vedere sarcinile specifice ale acestora și modalitatea culturală originală de acțiune a teatrului asupra conștiințelor, aria sa de preocupări, limbaul propriu. Cum regizorul este factorul principal de concepție a spectacolului, e lesne de înțeles că angajamentul politic, spiritul militant al teatrului, tonusul civic al reprezentăției se realizează, esențial, prin regie. Aceasta devine, în timpul nostru, piatra de hotar dintre platitudine și creație autentică, dintre transcripția scenică impersonală și metaforizarea atractivă. Un spectacol incolor deserveste piesa tot astfel, cum o piesă fadă deserveste teatrul, împiedicându-se, și într-un caz și în celălalt, onorarea obligațiilor reciproce. S-a văzut și în Colocviul despre care vorbim: *Nu sîntem îngeri* de Paul Ioachim,

DEZERTORUL

de Mihail Sorbul

TEATRUL „MIHAIL EMINESCU“ DIN BO-TOȘANI. Regia și scenografia: MAGDA BORDEIANU.

Spectacolul cel mai viu disputat, în cadrul Colocviului. Discuțiile au relevat o anume ruptură între text și spectacol, din pricina concepției: o actualizare forțată, elemente stilistice eteroclite, țșnite dintr-o bogată inventivitate, ostentativ aplicate, soluții ale unei expresivități îndrăznețe, ce nu se acordă, însă, cu litera și, cu atât mai puțin, cu spiritul autorului. O viziune regizorală voit convențională a prezentat lumea ușor desuetă a piesei într-un registru expresionist, ca pe o lume stranie și absurdă, bolnavă, descompusă. Proliferarea răului generat de război — așa cum încearcă regizoarea să-și argumenteze viziunea — s-a tălmă-

cit scenic prin multiplicarea unor personaje (ofițerul neamț Schwalbe și Casiope Buzatu, mama). Textul, înscris în limitele teatrului realist-critic tradițional, n-a suportat dilatarea la proporțiile unui univers tragic și înfricoșător. După cum s-a remarcat, în cazul de față actualizarea forțată a diluat ideea de bază a dramei, în loc s-o întărească. Momente interesante, de o pregnantă teatralitate, vii, expresive, n-au putut atenua carentele de ansamblu. Artificialitatea viziunii s-a răsfrint, înainte de toate, asupra actorilor. Lipsiți de un suport ideologic și artistic solid, ei au oscilat între comic, liric și tragic.

NU SÎNTEM ÎNGERI

de Paul Ioachim

TEATRUL „VICTOR ION POPA“ DIN BÎRLAD. Regia: CRISTIAN NACU. Scenografia: MUGUR PASCU.

în regia monotonă, necreatoare, a lui Cristian Nacu, a apărut celor care nu cunoscuseră lucrarea drept o nereușită literară, în timp ce la București, în regia inspirată a Soranei Coroamă, aceeași dramă a fost apreciată ca interesantă și puternică, atât de către public cit și de către critică. *Da sau Nu* de A. Ghel-man, cu care Alexa Visarion a făcut la București un spectacol strălucit (la Giulești), a apărut în reprezentația ieșeană din cadrul Colocviului (regizor B. Barasch) ca discursivă și prelungă, cu aspecte statice. Se pot pune aceste diferențe numai pe seama talentului regizorilor ori trupelor? Nu, căci și Cristian Nacu și tânărul Barasch sînt, fiecare în felul său, dotați și și-au dovedit, iarăși fiecare în felul său, în ani mulți, ori mai puțini, înzestrarea indiscutabilă. Problema e a atitudinii creatoare în conceperea actului scenic și, firește, a consecvenței riguroase cu care e susținută. Încercarea Magdei Bordeianu de a trata, într-o manieră diferită de a antecesorilor, *Dezertorul* de Mihail Sorbul (Botoșani — încercare parțial reușită, cu unele imagini calpe sau obscure, dar cutezătoare, în fond), compoziția bogată și complexă prin care Mircea Marin a proiectat piesa lui O. Dragun *Maria și copiii ei* în universul politic actual al Americii Latine, remarcabilul spectacol de dezbatere, contemporană *Emigranții* de Mrozek, conceput, la Oradea, de Alexandru Colpacci, austeră și, totuși, tinereasca montare băcăuană *Domnișoara Iulia* de Strindberg (regizor, Cristian Pepino) semnifică posibilități felurite și actuale de potențare a influenței benefice a teatrului asupra spiritelor, pe sensul vector al poli-ticii culturale generale.

Remarcînd, uneori, în Colocviu și în afara lui, în lucrările scenice din primele luni ale

stagionului, o cantitate insuficientă de gîndire aplicată, carențe profesionale, cîteodată, provincialism (și la București) — drept corolare ale minoratului teoretic —, încultură spectaculară, indiferentism sau prizonierat al prejudecăților și ideilor perimate, pripă și improvizatie, vom observa că, în toate împrejurările de asemenea natură, nu se mai poate vorbi nici de realism, nici de autenticitate actoricească, nici de limbaj (modern ori nu). Evident, nici de funcționalitate culturală. Un spectacol negîndit, lipsit de combustie creatoare, e dezangajant sub toate raporturile. Numai prin operele scenice valoroase ne afirmăm în cultura patriei și ne susținem originalitatea națională în lume. Spiritul concesiv față de mediocritate, azi, cînd întreaga noastră societate cultivă calitatea, e, prin forța lucrurilor, apolitic și actual.

Colocviul a discutat îndelung și sub multiple aspecte îndatoririle regizorului. Mai puțin, drepturile lui și, dacă mi se permite, îndatoririle altora față de dînsul, căci în universul teatrului e și el un artist cu drepturi măcar egale cu ale celorlalți.

E necesar să i se ceară cît mai mult și să i se acorde tot sprijinul, ca să realizeze, prin piesele românești, printr-un repertoriu universal mereu înnoit, țelurile teatrului de azi. Căci această forță artistică se exercită, acum, într-o arie largă și vorbește pe larg, cu adevăr și frumusețe, despre spiritualitatea noastră. Davila avea perfectă dreptate în cele spuse în urmă cu peste cincizeci de ani: „Teatrul a fost întotdeauna cel mai eficace mijloc de propagandă pe care l-au avut la îndemînă ideile noi și credințele mărețe“.

Cu atît mai mult e, astfel, astăzi. ■

DOMNIȘOARA IULIA

de August Strindberg

TEATRUL DRAMATIC „BACOVIA“ DIN BACĂU. Regia și scenografia: CRISTIAN PEPINO.

Destinată unui experiment, reprezentația a oferit cîteva momente interesante. Spectacolul a impus ceva din intensitatea ciudatei confruntări a celor trei energii autodestructive, supuse unor forțe anihilînd orice control al rațiunii. Insuficienta muncă depusă, însă, pentru armonizarea manierelor interpretative, precum și lipsa de vigoare, de consecvență, în cristalizarea expresiei, au dus, în cele din urmă, la o simplificare exagerată; forțele și mobilurile specifice, care determină comportamentul personajelor, în permanență surprinzător, au apărut estompate. Potențialul dramatic al conflictului, comple-

O montare banală, lipsită de strălucire, într-o lectură liniară, un spectacol sărac în expresivitate, care n-a reușit să evite facilitățile și aproximațiile în exprimare și care, printr-o nepotrivită distribuție în rolurile tinerilor, a accentuat slăbiciunile piesei, în loc să le atenueze. Adevărul literar al scrierii, ideile sale politice și sociale au rămas la stadiul enunțului. Neprijinite de bogăția de argumente a faptelor de viață, neîncălzite de emoție, preceptele morale și etice ale dezbaterei au sunat tezig și schematic. S-a remarcat, totuși, ponderea efortului actoricesc al lui Constantin Petrican, care a ales calea simplității, tonul lui sincer și direct lăsînd să se întrevadă, în conturarea figurii contradictorii a eroului Radu Vereș, însușiri interpretative variate. O schiță interesantă, pe linia veridicității tipologice, a realizat și Aurelian Napu, în Arghir.

„Nu sintem îngeri“ de Paul Ioachim — Teatrul „V. I. Popa“ din Birlad. Regia, Cristian Nacu.

xitatea relațiilor, timbrul dureros și amar al autorului s-au ascuns în spatele unui șir monoton de explozii temperamentale, stropite, din când în când, cu lacrimi adevărate, de melodramă.

MUNTELE

de D. R. Popescu

TEATRUL TINERETULUI DIN PIATRA NEAMT. Regia : EMIL MANDRIC. Scenografia : DIMITRIE SBIERA.

Am scris, la vremea potrivită*, despre spectacol. Revenim, subliniind că ne aflăm în fața unei montări de echipă, care valorifică, viu și autentic, meditația contemporană a autorului asupra permanenței noastre istorice. Remarcabile soluții scenice, de inspirație folclorică, la hotarul dintre legendă și actualitate, luminează expresiv, într-o armonioasă construcție multifuncțională, ideile și metafora textului. În Colocviu au fost supuse discuțiilor și amendate excesele etnografiste și folclorizante ale montării, precum și unele neîmpliniri ale caracterului lui Dromichaites. Deși marcat de spirit colectiv, spectacolul lasă să se distingă și unele compoziții individuale — viguroase, realizate pe muchia dintre tragic și comic — ale actorilor Horațiu Mălăele, Rozina Camhos, Cornel Nicoară, Traian Pârlog, Mihai Cafrița, Carmen Petrescu, Corneliu Dan Borcia.

MARIA ȘI COPIII EI

de Osvaldo Dragun

TEATRUL DRAMATIC DIN BRAȘOV. Regia : MIRCEA MARIN. Scenografia : MIRCEA MATCABOJI.

* „Teatrul“, nr. 7, 1977.

Și această expresivă și spectaculoasă premieră europeană a fost prezentată pe larg în paginile revistei noastre.** Strămutat pe o scenă mai mică, spectacolul a pierdut cite ceva din pregnanța și din puterea de șoc. Aceasta nu i-a împiedicat, însă, pe spectatori și pe specialiștii adunați la Birlad să observe calitățile incontestabile ale acestei montări originale, fastuoase, bogate în fan-tezie. La capitolul unității stilistice și al omogenității interpretării, i s-a cerut regi-zorului o preocupare mai susținută pentru îndrumarea actorilor în aprofundarea caracterelor, în situarea lor precisă în universul specific piesei. Mai expresivă decât la premieră, Geta Grapă a fost elogiată pentru compoziția ei solidă, veritabilă demonstrație de virtuozitate.

EMIGRANȚII

de Slavomir Mrozek

TEATRUL DE STAT DIN ORADEA. Regia : ALEXANDRU COLPACCI. Scenografia : TATIANA MANOLESCU-ULEU.

Act temerar, de lansare, în premieră pe țară a unui text dificil, acest spectacol s-a situat la cea mai înaltă cotă calitativă a săptămânii birlădene. Expresie a unui spirit creator, a unei sensibilități originale, montarea expune polemic, cu o distanțare oarecum ironică — într-o imagine scenică lapidară și sugestivă, complexă și unitară — crezul realist, meditația gravă a autorului asupra dezrădăcinării, asupra solitudinii, asupra alienării, asupra tristului destin al omului lipsit de un ideal, de căldura înțelegerii fraterne.

Valeria Ducea

** „Teatrul“, nr. 5, 1977.

despre

■ piesa polițistă și experiența de viață a dramaturgului

■ imaginație în teatru

■ modele pentru tinăra generație

O convorbire de Paul Tutunglu

— Mărturisesc, stimate tovarășe Ștefan Berciu, că, o vreme, cînd am aflat că lucrați „la judiciar”, am fost incitat, mergînd la spectacolele cu piese de teatru semnate de dumneavoastră, să evaluez — dacă se poate spune așa — cantitatea de imaginație de care dispune autorul de piese polițiste, el înșuși, în viața de toate zilele, ofițer de miliție.

Cred că n-am reușit, atunci, să despart perfect, ca spectator, faptele imaginare de faptele întîmplate. Ceea ce, cred, confirmă o reușită a scriitorului. Iată că am prilejul să vă întreb, acum: ați devenit scriitor din dorința de a aduce în scenă o realitate la care participați sau, dimpotrivă, pentru a da cadrul firesc imaginației de care dispuneți?

— Îngăduiți-mi să elimin din această întrebare cuvîntul „dimpotrivă”, pentru că, în cazul meu, cele două alternative nu se exclud, ci converg de minune. Pentru mine, cei douăzeci de ani petrecuți în „judiciar” au însemnat o meînchipuit de bogată experiență de viață, și această experiență trebuia împărtășită, într-un fel; am ales dramaturgia.

Cît privește despărțirea faptelor reale de cele imaginare, la care v-ați referit, cu privire la scrisul meu, trebuie să mărturisesc: activitatea mea mi-a oferit un imens bagaj de fapte, dar, mai mult decît orice altceva, m-a înarmat cu logică și cu tact. Realitatea mi-a stîrnit imaginația; nu de puține ori, deși lucrările mele n-au avut la bază nici măcar umbra vreunui fapt real, acțiunea și personajele au apărut posibile, firești.

— De ce, între proză și teatru, ați ales teatrul? Vreau să subliniez faptul că demersurile dumneavoastră în roman au avut, totuși, ecou...

— Cînd doi termeni ai unei relații rămîn atîta vreme împreună, înseamnă că alegerea a fost reciprocă. Desigur, s-ar putea naște întrebarea: cît de fericită a fost, pentru fiecare, această alegere? În ceea ce mă privește, de ce n-aș mărturisi, chiar cu riscul unei anumite lipse de modestie (numai pentru acest răspuns): teatrul a cîștigat în mine un slujitor credincios, un pionier al genului polițist în țara noastră, un dramaturg care, în nici una dintre cele 13 piese, cite i s-au prezentat pînă astăzi, nu și-a îngăduit, nici o clipă, să se lase furat de aventura grațuită; dimpotrivă, a urmărit întotdeauna să transmită un mesaj educativ, să atragă atenția asupra unor stări de lucruri condamnable, să țină trează vigilența maselor, să cultive spiritul de dreptate și cinstea, să întărească respectul pentru viața umană, pentru avutul obștesc, pentru ordine.

De ce am ales teatrul? Ei bine, pentru că am găsit în el calea cea mai potrivită dorinței mele de a comunica semenilor, direct, experiența și crezul meu de viață.

Ce-i drept, după o vreme, am scris și proză: un volum de nuvele și șapte romane. Cel de-al optulea, „Pichetel în alarmă”, a și văzut lumina tiparului. Sper ca Editura „Albatros” să-mi editeze, chiar în acest an, romanul intitulat „Purgatoriul”, pe care l-am predat la sfîrșitul anului 1975.

— Cu ce ochi priviți lumea actorilor?

— Îi stimez... Ei sînt sarea spectacolului, ei sînt sufletul ideilor, al închipuirilor noastre. Ei sînt glasul nostru, al dramaturgilor.

— Dar lumea... cronicarilor?

— Nu mi-am iubit toți profesorii, dar i-am prețuit și le-am fost recunoscător, ori de cîte ori știau ceea ce știam și eu sau chiar ceva mai puțin. Întotdeauna, însă, am venerat pe dascălul care, pe lîngă dojană, îmi spunea și cum să mă îndrept.

— Vă amintiți, sper, că am anunțat descoperirea unui alt Ștefan Berciu, în spectacolul Ce-aveți cu Bibicu?, pus în scenă la Botoșani. Avem ocazia, acum, să aflăm și părerea dumneavoastră.

— În tot ceea ce am scris și voi mai izbuti să scriu, am fost și voi rămîne același om al cetății, care a luptat și luptă pentru triumful binelui, al cinstei și al demnității omului. Ce-aveți cu Bibicu? n-a fost o comedie de dragul hazului, ci înfățișarea unui act colectiv de denunțare a necinstei, de incriminare a unui delapidator, supus opoziției publice și zdrobit cu arma risului. Desigur, mijloacele au fost altele, dar cred că mi m-am depărtat de mine însumi.

— Intenționați să arătați publicului și un Ștefan Berciu autor al unor piese de teatru... nepolițiste?

— Greu de făcut o asemenea afirmație. Dar, piese de teatru „nepolițiste“, în afară de Ce-aveți cu Bibicu?, am mai scris și au fost reprezentate (Naufragiații, Pisica sălbatică, Trădătorul, Barul aventurilor). N-aș putea avea, însă, conștiința împăcată, dacă aș afirma că sînt pe deplin străine de amprenta acestui gen. În sfîrșit... hai să le spunem „nepolițiste“. Poate că tot astfel va fi categorisită și noua mea piesă (la care încă lucrez) și în care atac — sper — pînă la desființare genul de escroci care se îndeletnicesc cu vrăjitoria, cu ghicitul și cu prezicerile. Ridiculizez și biciuiesc în ea, deopotrivă, practicienii, cît și pe cei ce se lasă pradă unor astfel de înșelătorii. Și, din nou, stimulate interlocutor, îmi iau îngăduința să precizez că nici această comedie n-am conceput-o de dragul hazului, ci din dorința de a releva maselor, mai ales tinerei generații, odată cu ridicolul situației în care victimele-clienți sînt avîrliți, și grotescul tragic care poate pîndi naivitatea.

— Din ce generație de scriitori faceți parte?

— La orice vîrstă îmi veți pune o astfel de întrebare, vă voi răspunde, ca un școlar

cuminte: fac parte din actuala generație de scriitori.

— Sînteți spectator de teatru? Credeți în viabilitatea acestei categorii de consumatori de artă?

— Dacă m-aș îndoi, fie chiar și pentru o clipă, de viabilitatea acestei categorii de consumatori de artă, n-aș mai scrie teatru și, odată cu asta, cred că aș înceta să exist.

— Ce educă și cît educă teatrul?

— Consider că teatrul este un mijloc deosebit de eficient de transmitere a celor mai generoase idei, scena fiind, poate, cea mai captivantă tribună, de la care pot fi rostite și exemplificate marile lecții de viață. Sînt pe deplin încredințat că toți cei care slujim această instituție, teatrul, putem contribui neîncipuit de mult la îndeplinirea programului Partidului Comunist Român, pe plan etic, ajutînd la întărirea conștiințelor, la formarea caracterelor celor din tînăra generație, educînd masele în spiritul luptei revoluționare, într-un cuvînt, participînd la educarea omului de tip nou, demn de societatea noastră socialistă.

Note

Teatrul în „Biobibliografia” Lucian Blaga

Semnalam în numărul trecut al revistei noastre o apariție editorială importantă: în volumele 4 și 5 de „Opere”, întreaga producție dramatică a marelui poet Lucian Blaga.

Din nou avem satisfacția de a semnala o scriere privind pe clasicul poet, de această dată, din unghi strict informativ — biobibliografie Lucian Blaga. Apărută la Editura Științifică și Enciclopedică (editură cu strălucite inițiative biobibliografice — Mihail Kogălniceanu, Vasile Părvan, George Călinescu, Nicolae Bălcescu, Nicolae Iorga, Ion Slavici, A. D. Xenopol etc.), masiva operă se

datorează unui distins bibliograf și istoric literar, D. Vatamaniuc, autor, printre altele, al monografiei documentare exhaustive Ion Slavici.

În 8776 poziții bibliografice, se înregistrează prezența în cultura română a poetului, între anii 1910—1977. Au fost cercetate circa 1000 de ziare și reviste, cuprinzîndu-se toate sectoarele prodigioasei activități a lui Blaga. Biobibliografia are o mare importanță pentru cine se va ocupa de Lucian Blaga, personalitate deplină a culturii noastre (cele 20 de studii monografice existente fiind parțiale). Capitolul biografic este, pînă astăzi, cea mai amplă investigație cronologică în viața poetului.

Pentru omul de teatru, biobibliografia oferă un tablou complet al editării, difuzării și comentării dramaturgiei poetului. D. Vatamaniuc a depistat 571 de surse

bibliografice privind teatrul lui Blaga. De la studiul lui Tudor Vianu din ziarul „Cuvîntul”, din 1925 (în care Zamolxe și Tulburarea apelor erau văzute ca „simboluri în acțiune”) și pînă la studiul lui George Gană din revista „Teatrul”, din 1967 (în care piesa Anton Pann este pusă sub semnul demoului creației), asupra teatrului lui Blaga s-au pronunțat, în studii sau cronici de referință, condeie dintre cele mai autorizate — Petru Comarnescu, Al. Philippide, Sextil Pușcariu, Perpessicius, Edgar Papu, I. Negoișescu, Ovidiu Papadima...

Un fapt interesant — cel mai viu comentarii în presă, judecînd după bibliografie, le-au stimulat dramele Mășterul Manole (1927), Cruciala copiilor (1930), Avram Iancu (1934).

I. N.

VIRGIL MUNTEANU
K I T S C H

Ideea mi-a venit în serile de teatru din această toamnă, ideea m-a încălzit, fiindcă sint, încerc să fiu, după puterile mele, un iubitor de artă, un iubitor de frumos și, prin reflex, un dușman înverșunat a tot ce ne urîște viața.

Ideea mi-a venit în holurile teatrelor, privind tablourile de pe pereți și standurile de cărți. Iată, mi-am zis, ceea ce era cu ani în urmă un fenomen singular (și, într-o măsură, surprinzător, pentru spectatorii obișnuși), expoziția de pictură, a devenit acum un fenomen aproape general și intrat în obișnuință. Avem expoziții de grafică, de pictură, expoziții de sculptură în lemn, de ceramică și expoziții de carte.

Spectatorul de teatru face, simultan, consum de arte frumoase și răsfoiește cărți. Premiera e și vernisaj.

Mulți pleacă de la teatru și cu o carte sub braț.

Am văzut, înfiptă în rama unui portret de copil, o carte de vizită: „Reținut de... Șoseaua Viilor, Bloc OD₆...”

Nici nu ne dăm seama ce dimensiuni gigantice capătă ideea de democratizare a artei și culturii în această fericită interferență a artelor. O inițiativă, în aparență, cît se poate de obișnuită are semnificația adîncă a reunirii eforturilor tuturor creatorilor de frumos întru educarea maselor.

Cîndva, un cofetar din București avusese ideea să împodobească pereții cofetăriei sale cu picturi. Trebuia să ai apetit pentru cofeturi pentru a gusta și artă: iar prezența pinzelor lui Piliuță printre baclavale avea, să recunoaștem, un gust destul de amar...

Iată că s-au găsit pereți mai potriviți pentru picturi! Bravo, gazdelor!

Ideea care-mi venise mie

în serile de teatru din această toamnă este — să nu mai ocoleș lucrurile, s-o iau de-a dreptul — organizarea unei expoziții pentru combaterea urîtului, Urîtul, prostul-gust, pseudoarta, creația falsă năpădesc ca buruiana, umplu tonetelc, vitrinele și multe dintre căminele noastre. Pe lângă tot ce e frumos și produce vibrație autentică în suflute, se găsesc obiecte care ne jignesc privirea: obiectul kitsch abundă și e ieftin. Fantezia făcătorilor de urît are plafonul jos, dar se răspîndește, pe orizontală, întins, vertiginos și, din păcate, eficient. Pătrunde, adică. Omul și-a făcut casă, și-a mobilat-o, și-a luat televizor, aragaz, mașină de spălat rufe, aspirator, covoare și, pe sfîntă dreptate, mai vrea încă ceva. Mai vrea ceva să-i bucure ochiul. Nu, tot omul știe ce vrea. Nu tot omul știe să aleagă. Pe gustul lui, încă neformat, crud încă, pe șovăiala lui, firească încă, s-a clădit solid industria „kitschitarilor”.

Dacă am aduna o parte din nenorocita lor producție, dacă am așeza-o frumos, ca la expoziție (în holul Teatrului de Comedie, să zicem, unde rîdem, de obicei, de tot ce ne urîște viața și, rîzînd, ne despărțim, nu ?), dacă le-am arăta, explicîndu-le, că e urît și de ce e urît ceea ce văd ei acolo, sînt sigur că mulți ar pleca ochii și apoi ar pleca acasă cu gîndul să înfunde în debara, sau mai adînc, cîte ceva din ce credeau ei, sincer, dealtfel, că face frumos pe perete, pe etajeră, pe noptieră sau în vitrină.

Ce le-am arăta ?

Pești de sticlă cu solzi albaștri și ochii roșii, ciobănei cu privirea timpă, păstoriind mîioare cît casa; cîini de vînaătoare de culoarea oului de rață; lup cu ochi de foc

(acționați cu baterie); struguri, mandarine, banane și mere din material plastic în culori corespunzătoare, margarete, crizanteme, lalele și brîndușe tot din plastic, cu ghiiveciul și pămîntul din același material; Diană cu dulău de ghips; gogoșari în chip de solnițe; tirbușoane cu tors de fată (alt gust are jidveiul !), scobitori ca săbiile (en garde, măsline blestemată !); serviciu de vișinată cu zodiac; serviciu de masă (șase persoane) cu peisaj din Alba Iulia; vază cu Enescu; vază cu Alecsandri; carpetă cu cerb rănit și vînaător fîrios; peretar cu „îngerăși iubiți casa mio păziți”; prunc pe olită de pus pe ușa băii (ca să se știe unde dă ușa !); tablou cu ramă aurie, înfățișînd fazan ucis și pepene spintecat, lângă lampă cu gaz; tablouri înfățișînd țigancă surizătoare, cu sinii revărsați peste posibilitățile ei și ale noastre; lumînărele de spermanțet, cu Barney sau iepuraș; ard înții urechiușe, apoi ochișorii, apoi botișorul...; portofel cu japoneză; cravată tot cu japoneză; abajur cu naiață: cînd aprinzi becul, abajurul se rotește și naiața zvîcnește ritmic din șold; pisică torcătoare, adică pisică în costum maramureșean, cu furcă și fus; tort cu Casa Scînteii; tort cu biserica Trei Ierarhi; tort cu Stadionul Dinamo... lista rămîne deschisă. Te doare capul de proști și de șarlatani.

Ei bine, toate astea, adunate într-o expoziție, prin contribuția benevolă a tuturor militanților contra urîtului, n-am îndoieli că vor spulbera falsă imagine despre frumos a multora dintre privitori. Vom rîde, iar hohotele noastre vor acoperi pînă și suavele acorduri ale muzicii ușoare kitsch, care vor crea ambianța potrivită,

MARGARETE VEGH

Tendințe noi în dramaturgia din R. D. G.

Zilele teatrului din R.D.G., desfășurate, în decembrie 1976, în câteva orașe din țară, au prilejuit publicului românesc întâlnirea, măcar în parte — în câteva dintre tendințele ei directoare —, cu mișcarea teatrală contemporană din țara prietenă.

Între receptarea tradiției și noile creații, între istorie și poezie, trecut și prezent, tematica aleasă, construcția dramatică și soluțiile regizorale ori creațiile actricești oferă coloratul tablou al unui teatru viu, într-un dinamic dialog cu o realitate complexă, neschematică și ireductibilă la simplificări didactice.

Tendințe multiple, aparent — dar numai aparent — contradictorii, pot fi deslușite în creațiile dramatice ale ultimului deceniu. Au fost depășite etapele începutului, când, cu excepția unor reale și durabile succese (Helmuth Baierl, Heiner Müller, Alfred Matusche), piesele se rezumau la expuneri dialogate, pe teme de producție ori de agricultură, când, din tradiția ngitprop ori a pieselor didactice („Lehrstücke“) ale lui Brecht, rămăseseră doar degetul arătător și o anumită elocință și sprinteneală a expunerii, lipsită, aceasta, de patosul incandescent, ca și de poezia cuvintului elevat, atât de dragă teatrului german. S-a modificat, însă, și complexul de probleme cu care teatrul — totuși, „oglinďă“ — avea să se confrunte. Marile hotărîri fuseseră luate; recentul trecut își păstrase avertismentul, dar scutit de obsesia lui, conștiințele noi se formau în mers, nu privind constant în urmă. Iar teatrul consemna dialectica acestui proces.

Am putea afirma că această nouă dramaturgie se naște supunînd tradiția unei noi viziuni, lecția lui Brecht fiind învățată, iar receptarea ei creatoare, aplicată chiar pieselor sale.

Folosind istoria drept „model“ ori pornind de la caractere și situații ale societății contemporane, dramaturgia dezvoltă diferite tendințe, ce ar putea fi, într-o sistematizare cu orice preț, subsumate unei duble căutări

— una, ilustrată de Peter Hacks, cealaltă, de Volker Braun. Primul, Peter Hacks, preia linia și expresia comicului și ale poeziei predilecte teatrului german — de la „Fastnachtspiel“ la poem, de la burlesc la fiorul adevărului filozofic, rostit în versuri patetice — și cîștigă publicul prin prospețimea caracterelor sale, prin siguranța construcției dramatice și, îndeosebi, prin sănătosul umor popular pe care-l practică. Vădit pasionat de istorie, dramaturgul este, în același timp, pătruns — în fiecare dintre situațiile dramatice pe care le înfățișează — de dialectica proceselor istorice, în întreaga lor ramificație de interese, acțiuni și gânduri. Dacă Brecht căuta modele *atitudinale* în situații istorice date, Peter Hacks, continuînd căutările teoretice ale marelui său precursor, găsește adevărul istoriei nu numai în adevărul datelor acestuia, ci și în acela al procesualității ei. O mare încredere în om și, îndeosebi, în posibilitățile sale de înțelegere și de aprofundare caracterizează crezul poetic al dramaturgului. Ultimele sale piese — cu dialoguri seînteietoare, pline de viață, fie că au ca subiect de discuție pe genialul „domn Goethe“, fie că dezbate fundamentala problemă a creației omenirii — comunică direct cu spectatorul, în așa fel încît acesta nici nu simte lipsa unui conflict, ca atare, și participă la tensiunea *cuvîntului*. *Adam și Eva, Conversație în casa Stein despre absența domnului Goethe*, ca și mai vechile piese, *Amfitrion* sau *Omphale*, sînt succese de durată ale scenelor din R.D.G.

Problemele actualității sînt, în mod evident, tratate preferențial în dramaturgia contemporană din R.D.G. Dincolo de situații concrete — aflate fie în munca din uzine, șantiere și cooperative sau uniuni agricole, fie în mediul de viață particulară a muncitorilor sau intelectualilor — se află caractere, tipuri umane individualizate. Dacă Peter Hacks, scriitor de inspirație livresc-culturală, construiește mai puțin caractere și mai mult tipuri (unele, chiar de marionete), Volker Braun, Heiner Müller, Helmuth Sakowski, Rainer Kerndl ori mai tinerii Ulrich Plenzdorf sau Rudi Strahl creează individualități distincte.

Socotit, pe bună dreptate, neconvîngător, teatrul apologetic este respins în favoarea punerii în discuție, deopotrivă, a problemelor grave și constante ale existenței și evoluției umanității, în genere, ca și a celor acute ale actualității. Așa fiind, adevărului contradicțiilor în societatea contemporană rămîne una dintre problemele și dintre sarcinile dramaturgiei; nu, însă, și soluționarea lor simplistă, arbitrară. „Nu este vorba, de aceea, de a indica modul de rezolvare a contradicțiilor (lucru înlînit adesea, mai ales în literatura fantastică), ci de putința lor de a fi rezolvate“ — scria Volker Braun, în 1968.

Utopismul unor indivizi izolați, ale căror visuri despre societate generează comportamente neadaptate la realitatea concretă și,

În final, eșuarea, ori, dimpotrivă, supralicetarea colectivismului și îngrădirea individualității pot fi surse ale unor confruntări puternice dramatice. Nici Paul Bauch, eroul din *Basculanții* de Volker Braun, nici Edgar Wibeau, eroul piesei lui Ulrich Plenzdorf, *Noile suferințe ale tânărului W.*, nu vor fi supuși unei simplificări a conflictului dintre dorința lor febrilă, uneori anarhică, de autoafirmare, și colectivitate. Respinși sau autoizolându-se, amândoi vor evita o standardizare a posibilităților creatoare, dar vor apela la soluții extremiste, refuzându-și, astfel, realizarea, în finalul deschis al pieselor.

Lucrările lui Volker Braun se doresc propuneri teatrale și, în același timp, experimente sociale. El pledează, prin caracterele sale, pentru descoperirea tuturor posibilităților oferite de societatea socialistă individului. Dincolo de problematica proceselor de producție, el descoperă individualități, zbulcium sufleteșc, ireductibil la scheme sau la lozinci.

Procedeele folosite pentru realizarea unui asemenea teatru dinamic — de acțiune sau de dezbateri filozofice, înfățișând biografii individuale sau scene din istorie ori scene parabolice și de feerie — sînt multiple. Helmut Baierl, de pildă, atrage publicul printr-o

tratare liberă, vioaie, cu mult umor și cu reală inventivitate situațională, cu un simț al valorilor și efectelor teatrale, educat la școala lui Brecht; Heiner Müller, dimpotrivă, se impune printr-o construcție dramatică sigură, în care, folosindu-se de procedee cinematografice, alternează planurile istorice cu biografii individuale. Piesa lui Claus Hammel, *Roma sau A doua creație a lumii*, a fost socotită o piesă fără acțiune, menținându-se în sfera dezbaterilor etice și filozofice, creionînd, cu o deosebită atenție, fizionomia morală a personajelor, în tradiția lui Cehov și a lui Gorki.

Uneori, dorința de a crea posibilitatea unor dezbateri deschise cu publicul este de natură a da pieselor un accent didacticist; dar soluții teatrale din ce în ce mai diverse aduc în scenă probleme generale etice ori politice și într-un limbaj parabolic (vezi, de pildă, piesele lui Joachim Knanth).

De inspirație istorică ori de actualitate, într-un limbaj poetic ori filozofic, comedie sau dramă, teatrul contemporan din Republica Democrată Germană cunoaște, desigur, o paletă mult mai bogată, dintre ale cărei culori am evidențiat doar cîteva, care ni s-au părut dominante.

Note

De la o inițiativă

Pentru a da celor peste două milioane de turiști, care au vizitat, în vara lui 1977, litoralul românesc, posibilitatea să se orienteze în bogăția și în varietatea manifestărilor artistice ale stagiunii estivale, Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Constanța și A.R.I.A. — filiala Constanța au luat inițiativa editării unui volum, intitulat, simplu, „Agenda culturală a litoralului”. Criticul de teatru Jean Bădea a alcătuit, cu minuțiozitate, un catalog al concertelor și spectacolelor zilnice, a prezentat muzeele și sălile de expoziție, cluburile, bibliotecile, cinematogra-

fele, locurile de divertisment. Este pentru prima oară cînd turiștii au avut la dispoziție un veritabil ghid artistic. În Agendă, teatrele participante la marele „turnir estival” sînt prezentate pe larg, cu informații privitoare la realizarea și la realizatorii fiecărui spectacol.

Dacă apreciem ca excelentă ideea editării unei asemenea Agende și o aplaudăm din toată inima, formulăm unele rezerve în ce privește două aspecte ale eficienței ei: în primul rînd, faptul că Agenda a apărut cam tîrziu (abia la începutul lunii august); apoi, multe informații nu au mai corespuns realității, fiindcă o serie de teatre din țară (Teatrul „A. Davila” din Pitești, Teatrul Municipal din Ploiești, Teatrul de Nord din Satu Mare), deși contractaseră obligații ferme, fie că, pur și simplu, le-au suspendat,

Folosim prilejul pentru a aminti că înscrierea teatrelor pe afișul stagiunii artistice estivale reprezintă un act de răspundere. Cum spunea Radu Beligan, directorul Teatrului Național din București, „pe litoral, jucăm în fața unui public venit din toată țara, dornic să vadă spectacole bune. Iată de ce socotim că prezența noastră aici ne obligă la o înaltă ținută artistică”. Prima scenă a țării și-a onorat cu prisosință mandatul artistic, efectuînd trei turnee pe litoral, cu cele mai bune spectacole. În acest fel se cuvine să gîndească și să acționeze fiecare colectiv teatral.

...Printre altele, și pentru a îngădui viitoarei ediții a Agendei — pe care o dorim promptă, bogată și interesantă — să apară fără... erată.

Stan Vlad

CRONICĂ DRAMATICĂ

PIESA ROMÂNEASCĂ ÎN PREMIERĂ

TEATRUL NAȚIONAL
DIN CLUJ-NAPOCĂ

AUTOBIOGRAFIE

de Horia Lovinescu

Data premierei : 15 septembrie 1977.
Regia : MĂRIN D. AURELIAN.
Scenografia : OCTAVIAN COSMAN.
Distribuția : CONSTANTIN ADAMO-
VICI (Galeriu Pop) ; LARISA STASE
MUREȘAN (Dina Pop) ; MARIETTA
GASPAR (Raluca Pop) ; EMILIAN
BELCIN (Radu Comșa) ; MONICA
GAGIU MODREANU (Irina) ; ION
TUDORICĂ (Greavu) ; VERA MĂR-
GINEANU (Madam Vătămanu) ; GE-
LU BOGDAN IVAȘCU (Procopiu) ;
GHEORGHE JURCĂ (Alexiu) ; TOTU
COLOMAN (Dogaru) ; PETRU DON-
DOȘ (Un tinăr).

Monica Găgiu Modreanu (Irina) și
Constantin Adamovici (Galeriu Pop)

La scurtă vreme după ce teatrele au jucat *Patima fără sfârșit*, Horia Lovinescu e din nou prezent în actualitatea teatrală : revista noastră a publicat, în vară, piesa *Autobiografie*, teatrele s-au grăbit s-o înscrie în repertoriile lor și, iată, cel mai harnic, Teatrul Național din Cluj-Napoca, are meritul premierei absolute. Mă grăbesc să adaug că sînt mulți ani de cînd acest teatru își deschide stagiunea cu o piesă românească inedită, fapt mai degrabă firesc decît exemplar.

Dar el devine exemplar, pentru că am intrat adine în toamnă și nu toate teatrele au oferit publicului lor premiera acestei stagiuni.

Așadar, noua piesă a lui Horia Lovinescu — *Autobiografie*. E, într-adevăr, o autobiografie, dar o autobiografie de un fel deosebit; nu sinteza faptelor și a atitudinilor esențiale, nu întreg drumul vieții, etapă cu etapă, parcurs de un om, nu expunerea cât mai lucidă și, deci, cât mai obiectivă, a existenței insului într-o colectivitate largă și în cele mai diverse raporturi cu această colectivitate, ci examenul sever și dureros al unei vieți irosite. Bilanțul eșecurilor. Conștiința ratării. Revelația neadevărului existenței sale. Galeriu Pop, pe scurt, Gal, se găsește aproape de amurgul vieții sale, când se produce o prăbușire: una dintre temele de cercetare ale institutului pe care-l conduce e falsă. O dovedește, cu argumente neîndoielnice, tânărul inginer Radu Comșa. Concluzia pune sub semnul întrebării însăși existența acestui institut, din ce în ce mai angajat pe drumul unor cercetări sterile, rupte de viață. Gal e nevoit să-și înainteze demisia. I se oferă un post de șef al unui laborator de pe lângă un mare șantier din țară. Gal acceptă și pornește o serie nouă de cercetări, de asemenea sterile. Strădaniile, soției lui, Dina Pop, îi aduc un post de funcționar într-un minister. Din nou, Gal acceptă. În sfârșit, tânărul inginer Radu Comșa îl cheamă pe șantier, pentru a dezvolta împreună o idee novatoare pe care Gal o abandonase în tinerețe. Gal acceptă iarăși. Acestea sînt faptele: un drum coborîtor, o prăbușire vertiginosă, încheiată fericit cu o salvare de ultimă clipă. Comentariul faptelor, îl face Gal însuși, sub forma unei amare confesiuni. Pulverizarea situației lui sociale de către tânărul Radu Comșa (care e, de fapt, fiul său adoptiv) provoacă nu numai prăbușirea lui Gal, ci și criza de conștiință la care sîntem martori. Ni se înfățișează drama unui om egoist, slab și laș, ratat profesional, drama unui fost viitor om de știință, a unui carierist oportunist. Ni se propun factori meschini, care au determinat traiectoria acestei existențe mohorîte, plină de compromisuri și minciună: o soție pusă pe parvenire, dornică de o platformă socială, indiferent pe ce temei consolidată, o mamă rea, care-și crește fiica în ideea unei căsătorii avantajoase cu un sicilian, un tip uman, sub toate raporturile, reprobabil. Pentru Gal, o căsnicie ratată, menținută pentru aparențe, punctul de sprijin — singur și subred — al unei false platforme, într-o societate în care valorile etice și morale sînt altele. Sigur, examenul de conștiință este sincer și dus pînă la capăt. Gal este necruțător cu sine și cu cei din imediata sa apropiere, lasă chiar impresia că are și o anume voluptate a autoflagelării. Înțelegem procesul căderii lui și destinul lui ne-

norocit ne trezește mila. Dar nu înțelegerea și, în nici un caz, credința în posibila lui reabilitare, pe plan moral. Oamenii din jur au investit în el încredere: în loc să fie definitiv înlăturat, în loc să fie sancționat neiertător, după cum merita, i se încredințează o altă funcție de răspundere și șansa de a se dovedi util. Ce face Gal? Duce o existență triyială, cu chefuri prelungite și cu partide de poker, cu încercări de evadare într-o aventură amoroasă... Alunecarea continuă. Să credem că se va putea redresa? Puțin probabil. Șansele lui Gal s-au epuizat. Singura lui posibilitate de a ne capta interesul rămîne sinceritatea confesiunii sale. Il examinăm rece, lucid, detașat. Il înțelegem, fără să-l iertăm. Gal, soția lui, fiica lui, aparțin altui univers, sînt produsul unor mentalități străine nouă.

În caietul-program al spectacolului de la Teatrul Național din Cluj-Napoca, Horia Lovinescu propune reabilitarea eroului său. Il reabilitează, însă, în contradicție cu textul, cu adevărurile piesei. Se prea poate ca spectacolul (realizat de Marin D. Aurelian) să accentueze această perspectivă. Constantin Adamovici îl interpretează pe Gal fără nuanțe. Profesorul e arogant, răspicat, răstit, tăios. În momentele de singurătate, nu se adună în sine, confesiunile lui au tonul unor declarații. Lipsește chinul, lipsește tortura, lipsește zbuciumul sufleteșc. Falsul savant e o apariție meschină, e dominat de soția lui, care, în interpretarea Larisei Stase Mureșan, e tăioasă și rece ca un vînt de iarnă. Actrița domină, de departe, reprezentația. Constantin Adamovici o urmează docil și, parcă, resemnat. Marietta Gaspar e Raluca, fiica lor, portret semănînd cu mama, cu un final de o trivialitate supărătoare, conținută, dealtfel, în text. Dintre ceilalți interpreți, mai sînt de reținut: Emilian Belcin, interpretul simpatice și sincer al inginerului Radu Comșa; apoi, Monica Găgiu Modreanu, interpreta unei laborante cu atitudini incerte, pendulînd între amorul pentru Gal și redobîndirea demnității personale; în sfârșit, Ion Tudoriecă, interpretul mistuit de boală și înflăcărat de elan al șefului de șantier Greavu. Cei alți interpreți, adică Gelu Bogdan Ivașcu, Vera Mărgineanu, Ion Marian, Gheorghe Jurcă, desenează corect portretele celorlalte personaje, cu funcții secundare și cu date sărace. În cîteva cuvinte, spectacolul nu izbuteste să impună piesa. Accentele cad, egal, pe reușitele și pe neîmplinirile textului. Poate că viitoarele reprezentații care se pregătesc ne vor înfățișa în altă lumină piesa, ale cărei virtuți nu se ridică la exigențele noastre — într-atît de justificate — față de acest prețuit dramaturg.

Virgil Munteanu

CÎȘTIGĂTORUL TREBUIE AJUTAT

de Iosif Naghiu

Data premierei : 12 octombrie 1977.
Regia : ION COJAR. Decorurile :
PAUL BORTNOVSKI. Costumele :
GABRIELA NAZARIE.

Distribuția : ION MARINESCU (Petrescu) ; VALERIA GAGEALOV (Clara) ; MIHAI FOTINO (Onisie) ; CRISTIAN BABEȘ (Poștașul) ; EUGENIA MACI (Vali) ; RADU GHEORGHE (Andrei) ; GHEORGHE VISU (Geo) ; ANATOL SPINU (Bora) ; OVIDIU MOLDOVAN (Luptătorul).

După *Valiza cu fluturi*, Iosif Naghiu își întoarce din nou fața spre actualitate, încercînd a o privi în ochi, cîstit, fără complexe. Drept care propune ca personaj principal pe constructorul Petrescu, om care, de mult timp, lucrează la darea în funcțiune a unui baraj, undeva, în țară (se poate imagina, oare, ceva mai „de actualitate“ ?). În perioada îndelungatei sale absențe, Petrescu a păstrat legătura cu cei de acasă (soție și doi copii) exclusiv în chip epistolar. Acum (la prezentul dramatic al textului, adică), con-

structorul a revenit acasă ; și — ca în orice piesă ce se respectă și imaginează o atare situație — „acasă“, ceva nu este în regulă. Momentele expozitive, de studiu, înfățișează un Petrescu extrem de bine dispus și de logic, bine încălzit de emoția și de bucuria revederii, și o Clara (soția) prinsă de o bucurie cam „serișnită“, cu zîmbete și cu efuziuni ce dau, din capul locului, senzația că ar fi de circumstanță. Mai stă în scenă, în tot acest timp, un al treilea personaj de prim-plan, Onisie, cel mai bun prieten al familiei, mascînd, la rîndu-i, uneori zadarnic, o anume neliniște și agitație. Firește, atmosfera nu întîrzie a se înapși și, pe fondul creșterii tensiunii, dramaturgul se grăbește a face lumină : Clara are de reproșat soțului ei așezarea preocupărilor profesionale înaintea celor familiale. Absența prelungită a capului familiei a dezorganizat-o moral ; Clara pare să se fi refugiat, un timp, într-o solitudine iritată, întreruptă, din cînd în cînd, iar apoi din ce în ce mai des (pînă în pragul unor posibile suspiciuni), de prezența tot mai asiduă a lui Onisie ; copiii au început, la rîndul lor, să judece situația și să-și aroge o independență, dusă, în cazul lui Geo (cel puțin, din cîte aflăm în prima parte a piesei), pînă la limite alarmante. Cine este de vină ? Ce este de făcut ?

Iată întrebările la care caută să răspundă piesa. Evident, Petrescu ar fi, în „simbolică“ lucrării, cîștigătorul din titlu. Și, iarăși, ca în buna tradiție a unei asemenea situații conflictuale (deloc originale), cîștigătorul începe să piardă, ocazie, pentru el, de a se scruta lucid și de a-și reevalua condiția morală. Constructorul din piesa lui Naghiu începe să piardă o sumă de certitudini, mai exact spus, începe să reconsidere o sumă de aspecte, socotite de el, pînă atunci, certitudini. Nu ar fi vorba, așadar, atît despre

Mihai Fotino (Onisie), Ion Marinescu (Petrescu) și Valeria Gagealov (Clara)

schimbarea radicală a unor puncte de vedere, cit despre nuanțarea lor. Motiv pentru care evoluția personajului nu traduce, finalmente, o criză atât de puternică pe cât ar fi dorit-o dramaturgul; ceea ce ne sugerează că, în fond, Petrescu ar avea mai puțin să-și reproșeze decît Clara și Onisie. Mai sinuoasă și mai agitată (psihologicește vorbind) apare „mișcarea” acestora doi. Clara este imaginată pe linia unui voluntarism silit a se consuma în puseuri nervoase, oscilînd între resemnare (ca formă a înțelegerii) și „evaziune” din condiția impusă (ca formă de refuz). Din păcate, personajul este „tăiat” în fețe a căror muchie de întîlnire n-a trecut pe sub o pilă răbdătoare, în stare să o rotunjească. În plus, dramaturgul deplasează, la un moment dat, drama Clarei de pe planul moral pe un plan pur nevrotic, încercînd a justifica mai curînd cu aceste argumente (care coboară, dintr-o dată, meschinizînd-o, într-un fel, drama „legătura” Clarei cu Onisie. Care legătură (iarăși și iarăși în buna tradiție a unor binecunoscute situații dramatice de acest gen) nu constituie, o bună bucată de vreme, decît un „trompe l'oeil”. Se vădește, ulterior — într-o primă fază — că Onisie ar fi declanșat, în absența constructorului, apropierea. Se vădește — într-o a doua fază — că apropierea celor doi nu a depășit limitele prieteniei dinainte, atîta doar că ea s-a consumat mai insistent. În sfîrșit, se mai vădește că, de fapt, nu Onisie (personaj slab, labil sufletește, marcat de eșecul adolescentin față de Clara, într-o competiție în care îl avusese adversar pe Petrescu) a „plusat” prietenia cu soția constructorului, în absența acestuia, ci ea însăși a încercat (în chip rezonabil, dar energic — energia disperării) să „între în viața lui Onisie”.

Pe acest fond conflictual, treptat expus și dezvoltat, învîrtindu-se oarecum în jurul lui însuși în loc de a înainta și de a crește, evoluează, dintr-un anume moment, și copiii (Geo și Vali), care ni se înfățișează cu totul altfel decît fuseseră prezentați, în prima parte, de Clara; înțit, la apariția lor, senzația este că s-a sărit un act. În special Geo, căruia tot ce i se poate reproșa este — cum să zic? — juvenilitatea limbajului, altfel, băiatul dovedindu-se mai rezonabil și mai *raisonneur* decît mințile ușor înfierbîntate ale celor trei maturi, un fel de catalizator al soluției, urmîndu-și, în final, tatăl, pe șantier. Asta, pentru că Petrescu, cîștigătorul, mai primește o lovitură, de natură a-i pune la încercare rezistența structurilor sufletești: este anunțat că barajul pe care l-a lăsat în urma lui nu funcționează și că, în plus (mașinațiune — se pare), o comisie a început să ancheteze, pe șantier, în legătură cu constructorul.

Vreau să spun, prin urmare, că dramaturgul acumulează coincidențe și evenimente neverosimile (în plan artistic), încercînd a crește tensiunea și a da vină dramei psihologice (din acel punct în care, evident, ea

a început să se învîrtă, secătuită, în jurul ei înseși, cum arătăm) prin intervenții exterioare, soluție ținînd de facilitate. I-aș mai reproșa dramaturgului suficiente ezitări în urmărirea traiectelor interioare ale celor trei personaje principale, pentru ca impresia de pulverizare să funcționeze nu o dată. Dar, mai ales, mi s-a părut ciudat apelul la destule clișee prea bine cunoscute, pe planul construcției și al rezolvărilor. Altfel, însă, în unele secvențe, reîntîlnim acel bine găsit aer „de cameră”, caracteristic pieselor lui Naghiu, momente de sesizantă finețe psihologică și o tensiune a ideilor, puternică, atunci cînd nu e făcută, ci vine din însăși substanța textului. *Cîștigătorul trebuie ajutat* este o piesă interesantă prin ceea ce are incitant în planul ideilor și al dezbaterii morale și, în felul ei, instructivă prin demonstrația (involuntară) că aripa convenționalului mai lasă încă destulă umbră...

La Naționalul bucureștean (unde a fost prezentată în premieră absolută), lucrarea a trecut prin filtrul regizoral al lui Ion Cojar, care a încercat (și a izbutit, zic eu) să echilibreze dinamica interioară, cam oscilantă, a piesei, să găsească un ton general în stare a apropia (nu a concilia) extremele, să declanșeze, logic momentele de fortissimo și să dea consistență pasajelor mai „moi” sau acolo în care dramaturgul se refugiază în metaforă. În special, această alternanță și apoi interferență a planului strict realist (cu excese, chiar, de hiperrealism) cu planul metaforic (acesta din urmă, interesant susținut în text) dă montării cîteva dintre momentele ei de valoare.

În rolul lui Petrescu, Ion Marinescu vine cu o excitatie a tonului, cîștigată, mai mult ea sigur, din alte partituri asemănătoare, jucate în ultimii ani. E o anume degajare în interpretarea sa (chiar și în momentele de forță) care pune un fel de distanță între el și personaj, dînd senzația ciudată, dar de bun efect, că actorul joacă și, în același timp, își comentează eroul. În schimb, Valeria Gagealov (Clara) „între” puternic în rol, este, fără îndoială, cea mai aproape de așa-zisa confundare cu personajul, gest inspirat, fiindcă astfel acesta cîștigă foarte mult în forță temperamentală, ținînd, de multe ori, el singur, ridicat tonusul dezbaterii. Mihai Fotino (Onisie) întregeste terțetul, reușind a intra, pe rînd sau simultan, în relație exactă cu partenerii, fiind un fel de punct de sprijin pentru ei.

Gheorghe Visu (Geo) a jucat cam studențește, după părerea mea, dar — întîmplător sau nu — de data aceasta, faptul nu deranjează prea mult, imaginea personajului (maturitate copilăroasă) parvenind destul de corect; ca și aceea — complementară — oferită, cu blîndă sensibilitate, de Eugenia Maci (Vali). Într-un rol cu desăvîrșire inutil, Radu Gheorghe (Andrei) are haz, iar în cîteva partituri episodice mai apar Anatol Spînu, Cristi-

an Babeș și Ovidiu Moldovan. În sfârșit, ambianța scenografică, semnată de Paul Bortnovski și de Gabriela Nazarie, asigură reprezentăției calm, eleganță și distincție, chiar dacă — la nivelul decorurilor, cel puțin — ea e mai puțin plauzibilă. Asta, firește, doar dacă socotim că, din cînd în cînd, realitatea mai trebuie și copiată, nu doar transfigurată...

Aurel Bădescu

TEATRUL NAȚIONAL
DIN CRAIOVA

PROFESORUL DEMNITATE

de Corneliu Leu

Data premierei : 15 septembrie 1977.

Regia : VALENTINA BALOGH. Scenografia : VASILE BUZ. Ilustrația muzicală : CARMEN PASCULESCU.

Distribuția : IANCU GOANȚĂ (Blănușu) ; LENI PINTEA-HOMEAG (Suzana) ; RADU NEGOESCU (Mihai) ; MIHAELA ARSENESCU (Adela) ; VALERIU DOGABU (Stejărel) ; CONSTANTIN SASSU (Vicele) ; REMUS MĂRGINEANU (Iordache) ; MIHAI CONSTANTINESCU (Iorgulete) ; MIRCEA HADIRCA (Chirvase) ; PAVEL CISU (Maestrul) ; EMIL BOBOGHINĂ (Ziaristul) ; LUCIAN ALBANEZU, VALEB DELLAKEZA, DAN WERNER (Cei trei) ; PETRE ILIESCU-ANATIN (Posacul) ; ANGHEL POPESCU (Un musafir).

Hotărît să-și invite publicul mai des la comedii și preocupat, în mai mare măsură, de conținutul educativ și de actualitatea acestora, Naționalul craiovean a reprezentat, în premieră pe țară, noua piesă a lui Corneliu Leu, *Profesorul. Demnitate*.

Satira la adresa traficului de influență și a parvenirii prin aranjamente de tot soiul, a lipsei de principialitate și de cinste, atunci cînd nu mai e vorba de teoretizarea relațiilor sociale, ci de practica lor, pledoaria pentru respectarea normelor eticii și echității socia-

liste, în sensul punerii de acord a teoriei cu practica, mărturisese, toate, deopotrivă, bunele intenții ale autorului și o anumită acuitate a observației sale sociale. Există, deci, suficiente argumente pentru a socoti oportună alegerea unei lucrări dramatice animate de astfel de probleme, într-un repertoriu teatral care vrea să răspundă efectiv sarcinilor sale educative — formarea conștiinței socialiste a omului nou, afirmarea demnității și a integrității sale morale.

Numai că repertoriile nu se realizează doar în principiu. Simpla abordare a unei teme de actualitate nu este suficientă ; ea se cere susținută de un text artisticeste valoros, cu un conflict dramatic în stare să-l anime cît de cît, cu o acțiune convingătoare, cu o logică — fie ea și elementară — în evoluția personajelor (trecerea acestora de la „negative” la „pozitive”, de pildă, neputînd să fie arbitrară, nici neverosimilă). Caracterul educativ al lucrării nu se va putea realiza, atîta timp cît ceea ce se prezintă pe scenă rămîne artificial și nu e în măsură să convingă. Niciodată, problematica nu se poate substitui valorii artistice. Este clar că autorul și-a dorit nu o comedie oarecare, ci o satiră a năravurilor sociale. Numai că procedeele și mijloacele sale artistice nu sînt la înălțimea intențiilor ; se ezită nu numai în modalitatea de realizare a personajelor — unele, prezentate realist, altele, subliniat caricaturale — ci și în modul de realizare a unuia și aceluiași personaj, printr-o nejustificată schim-

Iancu Goanță (Blănușu) și Leni Pinte-Homeag (Suzana)

bare a registrului dramatic în care este tratat (în special, membrii familiei Blănuș).

Vădit stinjenți în apariții scenice schematice, nediferențiate caracterologic ori sarjate didactic și cam fără umor, actorii se străduiesc, totuși, cu onestitate, să le însuflețească, să le dea căldură și culoare și depășesc chiar, uneori, ariditatea textului; dar nu au cum lupta cu lipsa de autenticitate a întregului. Interpretînd rolul titular — mai generos prin dimensiuni — al profesorului Blănuș (zis și Demnitate), Iancu Goanță dovedește, astfel, o surprinzătoare siguranță scenică în stăpînirea linearității și a rigidității acestui personaj, a „izolării teoretice”, care-l face să fie picat din nori în aranjamentele ce se petrec sub nasul lui, în propria sa casă, cu propria sa familie. Leni Pinthea-Ilomeag, în rolul soției profesorului, construiește un personaj voluntar și tenace, cu nu mai puțină tenacitate proprie. Mihaela Arsenescu reușește, și ea, să fie o prezență agreabilă, în rolul fiicei. Și Radu Negoescu se străduiește să găsească o justificare mai profundă personajului său, Mihai. Dacă nu reușesc pînă la capăt, dacă, pînă la urmă, personajele rămîn, totuși, prea puțin convingătoare, vina nu este a lor. Se mai descurcă, cum pot, Valeriu Dogaru (Stejărel) și Mihai Constantinescu (Iorgulete); dar alți actori de valoare ai teatrului, între care și Constantin Sassu, în Vicele, rămîn handicapați de schematismul textului.

Pe linia strădaniilor de însuflețire a textului se înscriu și eforturile regizoarei Valentina Balogh și ale scenografului Vasile Buz, cu unele încercări notabile de dinamizare a acțiunii și de compunere a grupurilor de personaje, fără ca delimitarea lor netă, din finalul spectacolului, să ne apară mai puțin arbitrară.

Față de piesa anterioară, *Femeia fericită*, scrisul dramatic al lui Corneliu Leu nu se află deloc în progres, cu *Profesorul Demnitate*. Acuitatea observației sale sociale nu se sprijină pe o construcție dramatică riguroasă și consecventă, în măsură a face percutantă această observație în planul expresiei teatrale.

Dorința firească a oricărui autor de a-și vedea piesa pe scenă și dorința, la fel de firească, a teatrului, de a se face ecoul actualității, nu trebuie să ne facă să uităm, totuși, de exigențele scenei unui teatru național. Conducerea colectivă a teatrului, care, neîndoiș, ține la un repertoriu valoros și reprezentativ, apt să asigure eficiența educativă a actului său artistic, s-ar cuveni, poate, să reflecteze mai adînc asupra acestor exigențe.

Victor Parhon

TEATRUL „BULANDRA”

UNDEVA, O LUMINĂ

de Doru Moțoc

Data premierii: 11 iunie 1977.

Regia: VALERIU MOISESCU. Scenografia: HELMUT STURMER.

Distribuția: VIRGIL OGĂȘANU (Benedict Preda-Ben); MIHAELA JUVARA (Ursula Seidelman); MIRCEA DIACONU (Sandu Crăcană); ȘTEFAN BĂNICĂ (Gică Rîmboacă); ȘTEFAN VELNICIUC (Un bărbat cu „Chevrolet”); GEORGE OANCEA (Necunoscutul); LUMINIȚA GHEORGHIU (Doctorița); VALERIA OGĂȘANU (Silvia); DUMITRU DUMITRU (Neagu).

Vilceanul Doru Moțoc, profesor de limba română, debutează pe scena teatrului (după debutul ca scenarist TV) cu oarecare prudență, într-o formulă dramaturgică nu lipsită de farmec. Coerența unei fabule dramatice e păstrată doar în elementaritatea ei, teza textului (datoria oamenilor de a ieși cu căldură sufletească în întîmpinarea semenilor) străbate vizibil acțiunea, încît reiese limpede că autorul s-a pasionat de cu totul altceva decît de o construcție literară propriu-zisă. L-au pasionat caracterele. Observația morală la nivelul personajului, investirea lui cu atribute psihologice precise, manifestarea directă a personalității — iată tot atîtea intenții realizate ale autorului. Cît privește formula dramaturgică, ea nu este insolită. Un spațiu oarecare (aici, o stație de benzină pe o șosea) este locul de adunare, intenționată sau întîmplătoare, a unor oameni pe care destinul îi înlăntuie o clipă, îi constrînge să se exprime, pentru ca, apoi, să-i risipească — cu cîștig moral pentru cei mai mulți — la rosturile lor.

Majoritatea personajelor din benzinărie sînt animate de dorința, viu exprimată, de a se realiza moral, de a întîmpina „undeva, o lumină”, adică de a spera, îndreptățit, în ideal, în împlinirea lui, dată fiecărui om cu rat sufletește. Ben, băiatul lovit nedrept în cariera ce se anunța strălucită, Silvia, fata debusolată, doctorița, cu elanurile patetice ale începutului de drum, Gică Rîmboacă, ascunzînd sub limbajul argotic o umanitate profundă, au în comun sensibilitatea pentru „lumina” ce trebuie să se aprindă, vestin-

de lămanul visat. Liman pentru care luptă, pentru care se păstrează oameni întregi, pentru care ajută și riscă.

Spectatorului i se oferă, așadar, mai puțin o „piesă“, ci o suită de chipuri morale dezinvolt gândite. Cum portretul scenic este un bun exercițiu pentru dezvoltarea unui puternic conflict, găsim justificată dorința lui Doru Moțoc, de a lucra întâi, atent, personajul, rezervind viitorului construcțiile scenice substanțiale.

E ceea ce a înțeles deplin și regizorul Valeriu Moisesescu. În majoritate, actorii aleși de el au predispoziție pentru portret, sondând cu pasiune tipologiile. Virgil Ogășanu înfățișează tristețea reținută a fostului medicinist, „autoexilat“ la stația PECO, pentru calmare sufletească și contemplație. Speranța sa înfloreste ori de câte ori simte în interlocutor avinturi nobile. Ogășanu conferă personajului chiar o predispoziție lirică, jucându-i cu finețe însingurările și elanurile, manifestate alternativ, proprii omului ce se caută. Silvia Valeriei Ogășanu e un personaj destul de schematic, pe care actrița îl parcurge modest, accentuându-i doar stările. Fata care simte primejdia blazării într-o legătură fără orizont caută „iubirea“, după formula cunoscută a intuiției, transformată, după două acte, în certitudine. Realizat din câteva linii ferme este portretul doctoriței, cu ideal atins, acționând în spiritul nobilei misiuni. Luminița Gheorghiu a făcut exact ceea ce trebuie. Mircea Diaconu este, cu siguranță, revelația spectacolului. Agentul de circulație Sandu Crăcană, tip savuros de om robust, cu automatisme necesare într-o meserie a vigilenței, are candorile omului de la țară și un fond puternic de bunătate. Actorul l-a portretizat cu virtuozitate stilistică. Ștefan Bănică a fost distribuit într-un rol obișnuit pentru el — o pușlama simpatică, cu durități, dar, cu tot aerul bufon al comportării, și cu lirism, gata de sacrificiu. Siguranța lui Bănică în jocul unui asemenea tip de eroi place, cu îndreptățire. Un „necunoscut“, pus și el în situația de a acționa, alături de ceilalți, pentru salvarea unui om, lasă să se întrevadă identitatea unui încercat activist de partid, cu un copleșitor fond de umanitate, încălzind, pur și simplu, sufletele celor din jur. Este, după personajul Crăcană, o altă reușită portretistică a piesei, la care a contribuit și actorul George Oancea. O nemișă turistă nemțoaică joacă Mihaela Juvara, redându-i, cu subtilitate, emoția în fața nenorocirii. Un cinic, carierist prin vocație, a întruchipat Ștefan Velnicu.

Cu toate aceste personaje, cu toți acești actori, buni, Valeriu Moisesescu a lucrat atent, preocupat, cum spuneam, să le precizeze scenele identitățile. Scenografia lui Helmut Stürmer (interiorul stației PECO) este de strictă funcționalitate. Exprimate alert, într-o limbă îngrijită, cu simplitate ce înfăță, personajele lui Doru Moțoc dovedesc că autorul lor înțelege matur oamenii și viața. Așteptăm cu

Virgil Ogășanu (Benedict Preda), Ștefan Bănică (Gică Rîmboacă) și Mircea Diaconu (Sandu Crăcană)

justificat interes construcția dramatică, de tensionată coeziune, pe care, sigur, Doru Moțoc poate s-o realizeze.

Ionuț Niculescu

TEATRUL EVREIESC DE STAT

ȘOMAJ FĂRĂ RASĂ

după Alexandru Sahia

În deceniul al patrulea — nuvela lui Sahia e scrisă în 1936 — maladiile cronice ale societății capitaliste treceau printr-o fază de activizare; printre ele, șomajul lua o formă acută, evoluția lui lentă, subreptică, prezentând acum aspecte pe cât de tragice, pe atât de spectaculoase. Grefate și pe fondul diversiunii antisemite, manifestările paroxistice ale fenomenului, duse pînă la cazurile-limită, nu se putea să nu-l solicite pe condeierul militant care a fost redactorul „Bluzelor al-

O inspirată adaptare scenică a nuvelei, într-un musical evocator

"bastre". Astfel, Leib Goldenberg, evreu, falitul „negustor al calicimii”, caută zadarnic de lucru, de câteva luni — cu alte cuvinte, e șomer. Acasă îi plîng de foame soția și cinci copii („cînd i-a făcut?”) — cel mai mare, Simon, e tuberculos, din care boală va și muri. Vecinul și prietenul lui, Haralamb Oanță, arian, e. așijderea, șomer. Dar, de la o vreme, acesta din urmă începe a-l ocoli, determinîndu-l pe Leib să creadă că vecinul lui s-a făcut „un antisemit”. Adevărul e.

însă, altul : nevoit, pentru a cîștiga bani, să recurgă, ca și Leib, dealtfel, la un expedient pe care îl socoate degradant. Oanță îl evită, de rușine. Întîlnirea celor doi, în chiar exercițiul ridicolei lor profesiuni, clarifică situația, iar concluzia e chiar tipărită în finalul povestirii : „Dar cum-aș putea eu să te urăsc pentru că ești evreu?... Ura asta, Leib, este tot o născocire (de fapt : *ficțiune, plămuiture-n.n.*) a bogăților”.

Un pasionat și valoros cineast (am numit pe Savel Stîpuț), ispitit de aspectele specifice ale textului literar, a avut, pare-se, inițiativa creării unui scenariu de film, care, preluat de harnicul și talentatul George Teodorescu, și sprijinit pe muzica lui Adalbert Winkler, a devenit *Șomaj fără rasă*, musical-ul ce se joacă astăzi la T.E.S.

Spre a-l aduce la luminile rampei, autorii spectacolului au valorificat sugestiile izvorului, operînd, cu această ocazie, și unele mutații, obișnuite în asemenea cazuri și aproape deloc supărătoare : astfel, lui Oanță i s-a coborît vîrsta pînă la aceea a adolescenței, prag la care tot autorii spectacolului au fost nevoiți s-o înalțe pe Haia, fiica cea mai mică a lui Leib, în textul literar, impuberă și jucîndu-se cu păpușile, astfel încît între cei doi să se poată închea o zguduitoare poveste de dragoste, de două ori zguduitoare, pentru că Leib (precum Manasse al lui Ronetti Roman) nu poate concepe un ginere ne-evreu ; și, apoi, pentru că din nelegitimata idilă rezultă un copil, care (precum pe tatăl Anei Glanetașului) îl obligă pe Leib să consimtă, totuși, la căsătorie, exprimîndu-și el, concret, consimțămîntul, prin cumpărarea (cam prematură, totuși, devreme ce fătul n-are nici trei luni) unui cărucior.

Data premierei : 6 octombrie 1977.

Versiunea scenică și regia : GEORGE TEODORESCU. Scenografia : MIHAELA DEMETRIADE.

Distribuția : RUDY ROSENFELD (Leib) ; TRICY ABRAMOVICI (Haia) ; RUHELE HELLER SCHAPIRA (Sura) ; ION PODOLEANU (Simon) ; ADRIAN MANDEL, EMIL SCHMIDT (Oanță) ; MANO RIPPEL (Zalman) ; SAMUEL FISCHLER (Iscovici, Domnul Horovitz, Negustorul bătrîn) ; LEONIE WALDMAN-ELIAD (Doamna Horovitz) ; LENA MORARU (Coca Horovitz) ; LUCIA MAIER (Croitoarea, O muncitoare, O mamă) ; SONIA GURMAN (Franzelărița) ; SAMY GODRICH (Ambulantul, Un portărel) ; BEBE BERCOVICI (Negustorul chel, Un portărel, Vasile) ; BENNO POPPKER (Moș Costache, Domnul cu flori) ; DAN SCHLANGER (Un muncitor) ; IRINA DALL (O muncitoare) ; MARIETTA NEUMANN, NUȘA PONGRATZ-STOLERU (Doamne).

Sînt, repet, toate acestea, operații curente la asemenea gen de adaptări, menite să sporească dramatismul sau, dacă vrei, melodramatismul unei povestiri înduioșătoare, în speță, mai degrabă prin naivitatea ei liniară decît prin cine știe ce complicații de factură tragică. Important e că ele au fost efectuate într-un spirit ce nu contravine autorului „Ploii din iunie” și „Cîmpiei de sînge a Mărășeștilor” și că nu depășesc limitele, admise de convenția teatrului cîntat, ale bunului-gust. Pe scurt, spectacolul, prin ritmul lui susținut, prin încercarea, destul de izbucnită, de evocare a Bucureștilor epocii (citatele muzicale din Elly Roman : „Ilona”, „Două viori” și „Ce-i al meu, al meu rămîne”, foarte utile), prin muzica inspirată, place.

În rolul lui Leib, Rudy Rosenfeld a creat un personaj convingător, poate, prea convingător, atunci cînd, potrivit-se textului literar, care spune, la un moment dat, „calei anapoda... are un mers de om speriat și mai mult aleargă”, ne oferă un joc de scenă mai aproape de un Fedia Protasov, al regretatului Critico, decît de comportarea unui biet șomer ; o prezentă, ca întotdeauna, mai mult decît agreabilă, a fost Tricy Abramovici (Haia), într-un rol în care n-a prea avut multe de făcut : veteran al scenei din strada Iuliu Barasch, Mano Rippel și-a impus, și aici, într-un rol episodic, personalitatea artistică ; Adrian Mandel (Oanță), Ruhele Heller Schapira (Sura) și toți ceilalți componenți ai distribuției, mina sigură a regizorului George Teodorescu, scenografia Mihaelei Demetriade, baletul Adinei Cezar și al lui Sergiu Anghel merită, deopotrivă, încă o dată, toată admirația pentru pasiunea cu care se dăruiesc scenei unui teatru la care întotdeauna se găsește (fără nici o îndreptățire)... un bilet în plus.

Radu Albala •

„Piatră la rinichi” pe scena teatrului din Oradea : o montare fluentă și ritmată, mîinzind pe efecte comice...

TEATRUL DE STAT DIN ORADEA
—SECȚIA ROMÂNĂ

PIATRĂ LA RINICHI

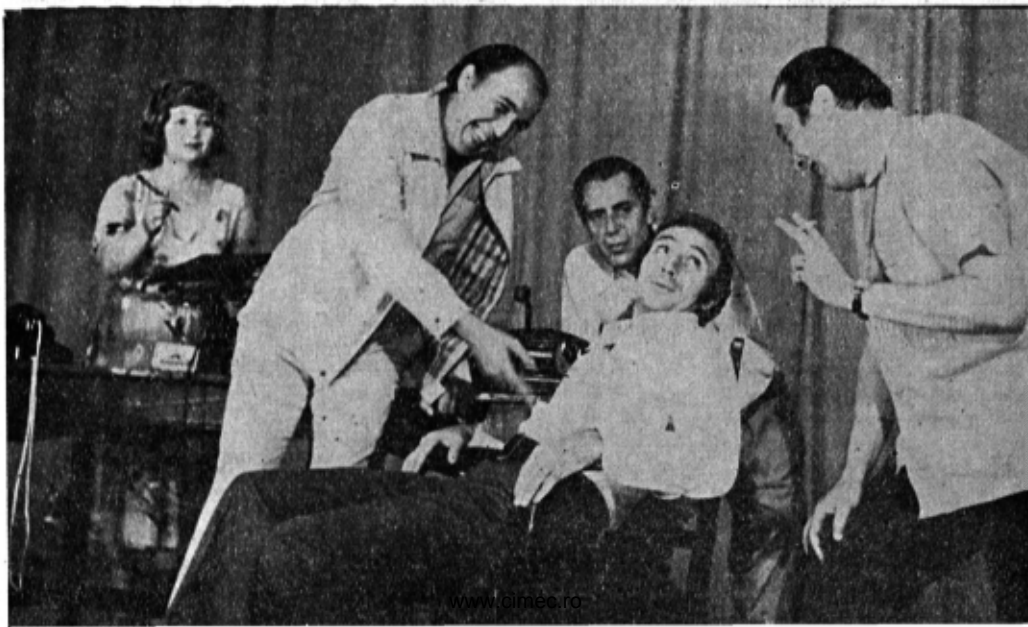
de Paul Everac

Data premierei : 15 septembrie 1977.

Regia : SZOMBATI GILLE OTTO.
Scenografia : BIRO I. GEZA.

Distribuția : ION ABRUDAN (Virgil Urechiatu) ; ION MÎINEA (Farfuz) ; NICOLAE TOMA (Hărăbaie) ; GRIG SCHITCU (Strungă) ; MARCEL SEGARCEANU (Doctorul Ranchiș) ; MARCEL POPA (Roșcovă) ; ION MARTIN (Viorel Scurtuleț) ; MARIANA VASILE (Cmelia Străcșineanu) ; OLIMPIA MÎINEA (Mardare) ; ALLA TAUTU (Doctorița Odobică) ; DOINA URLĂTEANU (Sora medicală) ; ANCA MIȚRE-CIHIRILĂ (Pica) ; FLORENȚA MANEA (Geta Plăcintă).

Subiectul (mai corect spus, motivul) piesei *Piatră la rinichi* de Paul Everac nu este nici foarte nou, nici foarte original. Ceea ce, dealtfel, nici nu are prea mare importanță, deoarece motivele și subiectele se tot împru-

mută, de mai bine de două mii de ani, fără ea, prin aceasta, literatura dramatică și teatrul să fi avut ceva de pierdut.

Cu greu am putea stabili paternitatea certă a unui subiect în care tiranul (ori, în varianta lui mai nouă, directorul abuziv) s-a înconjurat de o clică de profitori slugarnici, corupți și fără scrupule, prin care manevrează o adevărată rețea de servicii și contraservicii personale, în detrimentul, vădit, al obștii. El poate să taie și să spânzure în cetate (sau în întreprindere ori centrală), după bunul lui plac (și ca pe propria lui moșie sau feudă), până când spiritul de dreptate al celui năpăstuit capătă curajul de a-și striga nemulțumirea și de a se revolta. Revolta celui personaj din partea căruia, ne-am fi așteptat cel mai puțin la așa ceva (legile teatrului cer nu numai ca „mielul” să „turbeze”, ci și ca „preotul”, să zicem, să devină un „discipol al diavolului”) dobândește sprijinul celorlalți oameni cinstiți și drepți, astfel încât tirania e detronată și moștenitorul legitim își recapătă sceptrul (adică, directorul rău e destituit și în locul lui va veni unul bun). Nu lipsește nici povestea de dragoste, care se adaugă în cantități, combinații chimice și limite morale specifice epocii, fata fiind mereu alături de tânărul erou, stimulându-l în lupta sa pentru dreptate, în timp ce, într-o formă sau alta și din diverse motive, personajele servind puterii tiranice se opun fericirii lor. În ciuda acestei scheme, pe care foarte mulți autori, conștienți sau nu, o respectă, piesele de teatru în care o putem regăsi continuă să ne intereseze și să ne apară ca noi și originale; bineînțeles, în măsura în care autorii nu rămân tributari schemei, ci o depășesc, prin autenticitatea substanței și prin noutatea ideilor.

Din acest punct de vedere, ar fi de remarcant faptul că piesa lui Paul Everac, chiar dacă seamănă cu alte comedii, cunoscute, nu datorează nimic, în mod special, vreuneia dintre ele. Autorul își tratează subiectul liber de orice constrângere. Scriitura e alertă, cinematografică, replica e suculentă și virulent satirică, comedia revărsându-se din belșug, în tușe groase (alunecând însă, uneori, în tente vulgare sau în aluzii licențioase).

Se cuvine să subliniem, totodată, că autorul are în vedere condamnarea nu numai a profitorilor, ci și a pasivității și a docilității celor cinstiți, pasivitate care favorizează existența abuzurilor. Funcționarea normală a organismului depinde de eliminarea „pietrei la rinichi” care poate să apară și pe plan social (corupție, trafic de influență, abuz de putere ș.a.m.d.), eliminare condiționată, la rîndul ei, de eliminarea „pietrei la rinichi” individuale (pasivitate, frică, lipsă de combativitate — combativitate fără de care democrația se golește de conținut). Mai ales prin acest aspect al mesajului ei, prin pleoara pentru o puternică opinie de masă împotriva celor ce încearcă să se sustragă de la aplicarea în viață a principiilor și normelor eticii și

cehitații socialiste, căutînd, totodată, să frîneze continua democratizare a vieții noastre sociale, piesa lui Paul Everac e mai „la zi” decît multe altele și poate fi cu atît mai oportună în repertoriul unui teatru preocupat să răspundă sarcinilor sale educaționale.

Un astfel de repertoriu este și cel al Teatrului de Stat din Oradea, care și-a deschis stagiunea la 15 septembrie, la Alesd, fără ca reparațiile de la sediu să-l împiedice să-și onoreze la timp și cum se cuvine obligațiile. Spectacolul cu piesa lui Paul Everac, realizat în premieră pe țară, de regizorul Szombati Gille Otto, în decorurile ostentativ caricaturale ale lui Biro Géza, subliniază dimensiunile hiperbolice ale satirei și are, în general, fluenta și ritmul necesare comediei.

Ion Mîinea, în rolul grobianului director Farfuz, își întuiește exact personajul, odios, deopotrivă, prin lipsa de scrupule și prin inteligența cu care urmărește fiecare mutare posibilă, în rețeaua sa de relații, prin rapiditatea cu care-și „schimbă părul” ca să-și păstreze „năravul”; interpretarea sa este centrul de greutate al spectacolului. Ar fi fost de dorit ca replica să i-o dea, cu aceeași pregnanță scenică, Urechiatu, tînărul modest care se revoltă, interpretat de Ion Abrudan cu convingere, dar nu destul de convingător.

Contururi caricaturale cam îngroșate realizează Nicolae Toma (Ilărabaie), Grig Schiteu (Strungă), Olimpia Mîinea (contabila Mardare) și Marcel Segărceanu (doctorul Ranchiș), ultimii doi, cu un exces de teatralitate cam desuetă, care nu aparține doar personajelor. O bună interpretare a fetei din schema conflictuală amintită (în cazul dat, fata e... proaspăt divorțată, răspuns la abuzurile ce se petrec, cîteodată, și pe planul vieții de familie) se datorează actriței Mariana Vasile. Cuplul pe care îl face cu Ion Abrudan nu are, totuși, strălucirea vitalității și a tineretii, pe care a intenționat-o autorul.

Deși *Piatră la rinichi* e scrisă cu vervă, imaginînd scene și situații scenice de mare virtuozitate, cu replici excelente, spectacolul n-a putut evita unele lungimi.

Interpretate destul de corect, unele personaje secundare, ca doctorița Odobică (Alla Tăutu) și secretara Pica (Anca Miere-Chirilă), nu capătă suficient relief scenic, datorită partiturilor cam sărace. În schimb, personajul Geta Plăcintă l-a preocupat mai mult pe autor; mai generos, rolul e bine acoperit de către Florența Manca.

Nesatisfăcător rezolvat rămîne momentul important al solidarizării muncitorești din timpul ședinței care are loc în final, regia fiind și ea mai atentă, aici, la efectele comice decît la fondul problemelor care se pun. Este și motivul pentru care spectacolul, în ansamblu onorabil, nemulțumește uneori printr-o subliniere prea apăsată a ceea ce s-ar fi cuvenit să fie estompat.

Piatra la rinichi demonstrează încă o dată că Paul Everac se simte în largul lui nu numai în drama socială sau în cea de inspirație istorică, ci și în comedia satirică de actualitate. Totuși, în comedie, scriitorul se cam lasă furat de pitorescul grosier al unor personaje și n-a dat încă piesa pe care sîntem îndreptățiți să o așteptăm.

Victor Parhon

TEATRUL TINERETULUI DIN PIATRA NEAMȚ

VIETI PARALELE

de Ovidiu Genaru

Data premierei : 15 septembrie 1977.
Regia : EDUARD COVALI. Scenografia : VASILE JURJE. Ilustrația muzicală : IOAN TEODOR.

Distribuția : EUGENIA BALAURE (Meri) ; CARMEN PETRESCU (Liz) ; TRAIAN PĂRLOG (Feneșan) ; FLO-RIN MĂCELARU (Alexandru) ; VA-LENTIN URITESCU (Bazil).

Noul text de teatru al poetului Ovidiu Genaru, publicat, dealtfel, și în revista noastră, sub titlul *Viața particulară*, se afla, de mai multă vreme, în atenția Teatrului Tineretului din Piatra Neamț, și a fost chiar îmbușătățit prin colaborarea dintre secretariatul literar al teatrului și autor. Dar nu posibilele diferențe de replică dintre textul tipărit și cel jucat ne interesează în această cronică, ci spectacolul realizat de regizorul Eduard Covali și de trupa de actori din Piatra Neamț.

Ne interesează, mai întîi, un spectacol semnat de Eduard Covali, pentru că realizările de pînă acum ale acestui om de teatru l-au definit ca pe un îndrăgostit de lumea fabuloasă a basmului (pe care a reinviat-o nu numai ea director de scenă, ci și ca autor de text) și ca pe un sensibil lector al operelor romantice. Dar, dacă, tematic, Eduard Covali pare să prefere problematica vîrstelor juvenile, estetica teatrală pe care o slujește acest regizor dovedește un spirit larg, cultivat, îmbinînd modalități, să zicem, renaștentiste, cu altele, acut moderne, nu în scopul de a epata printr-o montare de regizor, ci urmărind, dimpotrivă, să realizeze un spectacol al actorilor, prin actori.

Noul text dramatic al lui Genaru abordează problema tinerilor debusolați, oprindu-se la cazul particular al unei familii compuse din trei persoane : tatăl, directorul unei uzine din provincie, mama, păstrînd nostalgia poziției sociale burgheze, și fiul, aflat la vîrsta opțiunii și a destinului profesional. Anumite elemente de viață duc la înstrăinarea reciprocă a membrilor acestei familii, la acele *vieți paralele*, stinghere și înstingerite.

Ceea ce ne-a surprins este faptul că Eduard Covali, altădată atent la cadrul (și la mesajul) scenografic al spectacolului, nu a mai contat, de astă dată, pe acest foarte important personaj. Din stimă, probabil, pentru autorul textului, regizorul nu a mai solicitat imaginația scenografului Vasile Jurje, care, comod, s-a rezumat la indicațiile autorului și nu ne-a prezentat nici o idee originală, care să pună în valoare ambițioasa temă a piesei. În schimb, bun cunoscător al posibilităților trupei de actori, Covali a știut să conceapă o distribuție bună, chiar foarte bună. Prin distribuirea actriței Carmen Petrescu în (aparent) ușuratică Liz — fata care va influența hotărîtor metamorfoza etică a tînrului, abia ieșit din adolescență, Alexandru — sau a actorului Valentin Uritescu, în rolul (aparent) alienatului mintal Bazil — fratele doamnei Meri Feneșan, alt personaj lucid al piesei — Eduard Covali și-a asigurat „mo-

Confruntare finală între tată și fiu. În scenă, Eugenia Balaur (Meri), Florin Măcelaru (Alexandru), Traian Părlog (Feneșan) și Valentin Uritescu (Bazil)

În prim-plan, Carmen Petrescu (Liz) și Valentin Uritescu. În planul doi, Florin Măclăru

torul" spectacolului, pentru că, deși aceștia apar ca personaje adiacente (problema etică fiind aceea a tovarășului director Feneșan, a soției sale, Meri, și a fiului lor, Alexandru), de fapt, adevăratele prim-planuri ale textului și, desigur, ale spectacolului sînt tocmai Liz și Bazil.

Ceea ce impresionează, de pildă, la Valentin Uritescu este tocmai gama bogată de mijloace scenice pe care le posedă. Tristetea secretă a omului care vede adevărul este înțreținută de Valentin Uritescu nu numai prin tehnica pauzei, prin așa-zisele replici mute, ci și prin modalitățile tradiționale ale comediei. Stîngăcia lui comică conține o mare durere. Privirea, gestul, capătă, la Valentin Uritescu, un balans original între plînsul surd și risul zgometos.

Rolul foarte greu, niciodată liniar, al actriței Carmen Petrescu a fost bine dus pînă la capăt. Ușoarele stridente aparțin mai degrabă textului decît actriței, care are acel simț, special ce face legătura dintre lumea scenei și aceea a spectatorilor. Ea știe să joace un rol, dar și să se joace, pe sine însăși, în rol.

Ca întotdeauna, Eugenia Balaure își stăpînește, cu demnitate profesională, personajul. Meri este, prin Eugenia Balaure, un personaj autentic, care, conform destinului său, este dezvăluit pînă la prăbușirea în sine, pe măsură ce adevărul vieții i se relevă.

Mai puțin interesați ni s-au părut tatăl și fiul, în interpretarea actorilor Traian Pârlog și Florin Măclăru, poate, pentru că rolurile

nu le-au oferit elementele necesare unei reale întreprinderi actoricești.

Recenta premieră absolută de la Piatra Neamț nu este, însă, expresia absolută a posibilităților trupei de actori, nici ale regizorului, nici chiar ale autorului.

Paul Tutungiu

TEATRUL DRAMATIC
„BACOVIA” DIN BACĂU

24 DE ORE DIN VIAȚA UNUI GENIU

de Mihai Sabin

Data premierei : 15 septembrie 1977.

Regia : CRISTIAN PEPINO. Scenografia : DECEBAL SCRIBA. Ilustrația muzicală : CRISTIAN PEPINO.

Distribuția : DUMITRU LAZAR-FULGA (Ginju) ; MONICA BOBDE-
IANU-FULGA (Olga) ; ROMEO MU-
ȘTEANU (Iulian) ; CONSTANȚA
ZMEU (Melania) ; CONSTANTIN MA-
NEA (Răcaru) ; FLORIN BLĂNĂ-
RESCU (Bunescu) ; MIRCEA CREȚU
(Titus).

Punînd, în scenă această piesă a regretatului poet Mihai Sabin, băcăuanii nu au împlinit numai un pios act în *memoriam* ; ei au făcut și o foarte bună alegere repertorială, pentru deschiderea — în actualitate — a stagiunii. Într-adevăr, *24 de ore din viața unui geniu* este un eseu dramatic care se ocupă de statutul omului în societatea noastră socialistă, de relația dintre personalitatea prominentă și grupul din care s-a detașat, și pledează pentru frumusețea lumii așa-zis anonime, lumea celor care, undeva, în provincie, se realizează prin fapta modestă, dar demnă. Teatrul care abordează problemele conștiinței cunoaște, în literatura noastră nouă, o reală dezvoltare ; mai puțini scriitori se raliază, însă, la formula eseuului dramatic. Mihai Sabin a optat pentru teatrul eseistic, poate și pentru că, după o experi-

ență fructificată în câteva volume de poezie, obișnuit cu metafora, deci, cu înțelesurile exprimate lapidar, s-a simțit mai la îndemână într-o astfel de modalitate a dramei. Pentru cine a urmărit drumul în dramaturgie al poetului Mihai Sabin — debutul pe scena Teatrului din Bacău, în stagiunea 1973—1974 (*Totul într-o noapte*), piesele tipărite (*Întoarcerea lui Ulysse* și *Adio, doctore*), cărora li se adaugă *Baricada bătrânilor fericiți* și manuscrisul recent descoperit, *Final de mare montare* — este clar că acest scriitor evolua către o dramaturgie originală, condamnând conformismul, osificarea și raporturile false dintre oameni.

Titus, geniul din piesa în premieră la Bacău, trăiește drama celui ce-și descoperă, brusc, imperfecțiunea, bă, mai mult, faptul că viața îi poate oferi și o altfel de ipostază, o altfel de relație cu semenii. Titlurile de profesor doctor și de academician, atât de amețitoare atunci când le etalezi în provincie, îl mortifică, îi creează sentimentul că a devenit obiect de muzeu, un exponat fixat într-o vitrină. Cadrul ales este chiar un muzeu de științe naturale, în care predomină păsările împăiate și fluturii, mai ales fluturii. Muzeograful, colecționari prin profesie, etnologii, sînt concurați, la rîndul lor, de un foarte interesant personaj, doctorul Bunescu, de asemenea colecționar conștiincios; dar speciile pe care le caută el sînt altele: „Am o marc slabiciune pentru persoanele care au reușit în viață”, declară acesta.

Sosirea vestitului Titus, a acestui „norocos”, cu o strălucită carieră științifică, este un eveniment. Invitația pe care directorul muzeului i-o face savantului Titus, pentru „24 de ore în provincie”, se transformă într-o luptă între așa-zisișii nerealizați, pe de o parte, și personalitatea de prestigiu internațional, pe de alta. De fapt, Titus venise nu pentru a-și etala, în fața colegilor de facultate, laurii de om ieșit din comun, ci pentru a încerca să refacă o legătură sentimentală, întreruptă nemotivat, între el și Olga. Încercarea nu reușește, viața a răsturnat relațiile, a modificat punctele de vedere. Pentru că toți, celălalt muzeograf, Gînju, sau doctorul Bunescu (care se intitulează și el „un fel de muzeograf”), sau Olga, sau chiar cel care-l invitase, fostul său coleg de facultate, Iulian, adică, acum director, păstrează un ton de agresivitate politicoasă, uneori cinică. Titus Bujoreanu — autor de lucrări traduse în zece limbi și viitor academician, cum îl numește, ostentativ, Gînju — asistă, astfel, neputincios, la demistificarea sa, la „înfluturarea” sa. „Ceea ce vedeți, spune Gînju, sînt fluturii. Ei trăiesc numai 24 de ore. Larva fluturului se numește omidă...”

Dar Sabin nu rămîne numai la accepția metaforică a noțiunii de fluture, ci lărgeste sensul ei în plan uman, dealtfel, reușind să obțină efecte interesante. „Nu e de ajuns să înțelegem că fluturii pot fi diurni și crepusculari. Mai trebuie să înțelegem că viața lor, de 24 de ore, cuprinde și toate ezitățile,

și toate speranțele — comentează Titus. Se pare că această descoperire am făcut-o astăzi, pe cînd încercam să fim fluture”. Sabin merge mai departe cu investigația sa etică și ajunge pînă la negarea sau, mai bine spus, recalificarea valorilor morale. Este vorba de sentimentul invidiei, prezent în relația personajelor cu evasirealizatul Titus. „Crezi că invidia este neapărat un sentiment urît?” — întreabă Iulian. Răspunsul lui Titus, negativ, creează piesei un suport filozofic nou, al generozității creatoare, al înțelegerii umane asupra individului social, luat ca întreg, judecat nu printr-o anume faptă, ci prin rezultatul tuturor faptelor sale. Invidia este considerată și ca un posibil element motor în mecanismul afirmării personalității, și nu, neapărat, ca o soră a detestabilului sentiment care este ura între semenii.

Tînărul regizor Cristian Pepino a încercat să înfățișeze pe scenă, odată cu dezbaterea etică, și evoluția personajelor, de la o stare de conștiință la alta, de la o realitate în sine la altă realitate, pentru sine. Tentat de posibilitatea comediei — pe care, dealtfel, autorul n-a exclus-o — Cristian Pepino a rămas la țărnul dramei; nu, însă, fiindcă n-ar fi avut suficientă imaginație pentru a traversa tot teritoriul ei, ci pentru că tovarășii săi de drum, actorii, nu s-au dovedit suficient de inspirați, cel puțin, în seara cînd am văzut noi spectacolul. Mircea Crețu, în rolul savantului Titus, rămîne străin de drama reală a personajului. Ce folos că Sabin construiește spectacolul de teatru în fața spectatorului, dacă Romeo Mușteanu nu poate alterna, pe scenă, rolul actorului, cu rolul de director romantic? Gînju este întruchipat patetic și nenuanțat de Dumitru Lazăr-Fulga. Constanța Zmeu și Constantin Manea își profesază, însă, cu discernămint meseria de actor, iar Florin Blănărescu sugerează, în rolul doctorului, un machiavelic colecționar de destine.

Paul Tutungiu

TEATRUL DE STAT
DIN TURDA

COTELE APELOR DUNĂRII

de Valentin Munteanu

Data premierei: 15 septembrie 1977.

Regia : AURELIU MANEA. Scenografia : CLARA RACZ-MANEA.

Distribuția : TRAIAN COSTEA (Promet) ; EUGENIA CHIOREANU-JIGA (Maria) ; STELIAN STANCU (Directorul) ; MARIA VORONCA-SMARANDACHE (Inspectoarea) ; VALERIU PREDĂ (Dispecerul) ; STELA FURCOVICI-GĂSPĂREL (Sabina) ; MIHAI IONESCU-VRĂNEȘTI (Paznicul) ; NICOLAE MANOLACHE (Eugen) ; GEORGE BOSSUN (Inginerul-șef) ; PUIU NEAGU (Milițianul) ; NAE FĂGĂDARU (Bătrînul).

Autorul e tânăr. Numele lui, cu circulație încă restrînsă, se leagă de cîteva scenarii pentru radio și televiziune, de cîteva piese într-un act — mult jucate de echipele amatoare — de o piesă reprezentată, fără prea larg ecou, acum cîteva stagiuni, de *Hotel „Zodia gemenilor“*, comedie abilă, cunoscută anul trecut, în sfîrșit, de această dramă cu titlu derutant, *Cotele apelor Dunării*, pe care o prezintă, în premieră pe țară, Teatrul de Stat din Turda.

Este povestea unor căutători de aur, dar nu a unor căutători de aur de legendă, ci a unor mineri din zilele noastre, povestea căutărilor neîntrerupte, a eșecului, a încrederei, a luptei pentru viață. Este, mai presus de toate, povestea solidarității umane în fața amenințării morții.

Undeva, în munții noștri, o mină, auri-feră pare să se fi secătuit. Exploatarea ei a devenit nerentabilă, ar trebui închisă. Singurul care crede în existența unui filon ascuns este Promet, minier din tată în fiu ; și, poate, nu în existența filonului, cît în speranța lui Promet, mai cred directorul minei și tinăra ingineră Sabina. Se produce un accident : cercetînd o galerie abandonată, Promet este surprins de o surprare, izolat, amenințat să piară din lipsă de aer. Toate forțele sînt îndreptate spre salvarea lui. Se pornește un uriaș efort solidar, se sapă, dar, mai ales, i se însuflă speranță. Se duce bătaia cu timpul și cu deznădejdea. Legătura telefonică e singura care-l unește pe cei de la suprafață cu cel din subteran. Și, prin ea, legătura sufletească, a directorului, a so-

Stela Furcovici-Găspărel (Sabina), Stelian Stancu (Directorul) și Traian Costea (Promet)

ției lui Promet, a colegei lui, a dispecerului, a tuturor celor care luptă pentru ca Promet să trăiască ; să vrea să trăiască ; să fie salvat. Această cursă cu timpul, această goană împotriva morții e pe jumătate cîștigată, pe jumătate pierdută : Promet e scos la suprafață, dar directorul moare. Inima lui nu a rezistat suprasolicitării.

E o poveste simplă, despre speranță, despre solidaritate, despre viață și moarte. O poveste cu multă lumină, cu părți de umbră și cu zone cețoase. Promet, căutătorul de comori, are frumusețea omului încrezător în idealul lui, are frumusețea curajului, dar riscă inutil, aruncîndu-se solitar într-o aventură. Trebuie să trăiască această încercare, pentru ca Maria, soția lui, să-l înțeleagă și să-l simtă din nou aproape de sufletul ei. Convingător, efortul tuturor de a-l salva, convingătoare, solidaritatea oamenilor în fața primejdiei ; dar de ce, pentru a face și mai convingătoare ideea că viața e prețuită, trebuie să moară directorul ? Ce tribut se plătește prin moartea acestuia ? Finalul acesta, de un fals tragism, coboară valoarea piesei, care, pînă la căderea cortinei, se menținuse la un înalt nivel de tensiune dramatică.

E surprinzător că Aureliu Manea, regizorul spectacolului, nu a sesizat lipsa de logică și artificialitatea acestei morți, care nu adaugă nimic ideii principale și care nu decurge logic din acțiune. Dacă, însă, facem abstracție de acest moment, spectacolul este impresionant și ridică pe trepte înalte trupa turdeană. Aureliu Manea stabilește exact gradul de tensiune la care se petrece dramatica întîmplare. Un om așteaptă și speră, prizonier al adîncului. Acțiunea se petrece în subteran. La suprafață e doar reflexul acestei lupte. Ceea ce vedem sînt imagini fugare, crîmpeie dintr-o bătaie care se poartă în altă parte. Spațiul larg, deschis spre cer,

pare sorbit de gura puțului de coborîre. Scenografia Clara Racz-Manea îndreaptă, obsedant, atenția către celălalt spațiu, nevăzut, ascuns. Forfota de la suprafață se stinge, totul încemenește cînd, din adînc, răzbate, mult amplificat, glasul lui Promet. Vorbele lui construiesc un univers de evocări, visuri, speranțe, încredere. Nevăzut, înghițit de întunericul galeriei surpate, Promet trăiește în privirile celor care-l aud; timpul se scurge chinuitor de încet, spaima și speranța se învecinează, așteptarea se prelungește, dilatată, parcă, de interludiile cîntate tărăgănat. Impresia generală este de șoc, de limită a rezistenței umane. Lungi tăceri sînt sparte de cuvinte, care capătă o forță de explozie.

Aureliu Manea suprasolicită mijloacele, efectul este puternic, emoționant. L-au urmat, într-o deplină înțelegere și într-un perfect spirit de echipă, Traian Costea (Promet, din adîncul galeriei, pe care, deși nu-l vedem decît o clipă, la sfîrșit, îl simțim prezent tot timpul, calm, încrezător), apoi, Eugenia Chioreanu-Jiga (soția lui, reabilitată) și Stela Furcovi (tînăra ingineră, în ai cărei ochi se reflectă speranța tuturor), Stelian Stancu (directorul, dojenitor și îmbărbătător, totodată), Nicolae Manolache (Eugen, profesor de dans cu aere de cuceritor, accident în existența Mariei), Mihai Ionescu-Vrănăști (un paznic blajin), Puiu Neagu (un milițian înspăimîntat), Nae Făgădaru (un bătrîn cu mințile întunecate), Valeriu Preda (un dispecer emoționat) și Maria Voronca-Smarandache (o inspectoare obtuză). Toți, egal de buni, într-un spectacol care ar fi fost cu totul remarcabil dacă ar fi avut alt final.

Virgil Munteanu

TEATRUL „A. DAVILA”
DIN PITEȘTI

STRADA IUBIRII

de Angela Bocancea

Data premierei: 3 iulie 1977.

Regia și aranjamentele muzicale:
AL. TOCILESCU. Scenografia: CONSTANTIN RUSSU.

Distribuția: HAMDI CERCHEZ,
MARTA SAVCIUC, SORIN ZAVULOVICI,
FLORIN PRETORIAN, NINA ZĂINESCU, EMILIAN CORTEA.

pe lîngă care trecem zorii, dar care dau culoare peisajului nostru întîm. „O răzăstrada dumneavoastră” înseamnă, potrivit textului, o oră de convorbiri cu publicul, spațiul scenografic al „străzii” și secvențele dramaturgice avînd misiunea să declanșeze un dialog. Spectacol tipic „de atelier”, *Strada iubirii* valorifică un material fapție bogat, raisonneur-ul — un gazetar în reportaj — prezentînd scene pe marginea cărora sala glosează cu pasiune. Strada este privită, deci, cu un ochi moral: pisălogii, paraziții, ignoranții, indiferenții sînt prezentați ca „fișe de caracter”, unui public, în majoritate, tînăr, stimulat să dezvăluie, sensuri adînci, de viață adevărată, în opoziție cu „negativele” privite. Această pledoarie pentru moralitate și pentru omenească conduce la un final apoteotic, ce omagiază omul, forțele sale creatoare. Astfel, fiecare stradă poate deveni o „stradă a iubirii”, prin oamenii ei, ce ies cu iubire în întîmpinarea celorlalți semeni.

Regizorul Alexandru Tocilescu și scenograful Constantin Russu au gîndit un spectacol dinamic, cu interferențe muzicale, în măsură să comunice mai limpede mesajul, dealtfel simplu, al textului. Tocilescu are o frenezie gazetărească; spectacolul său seamănă cu o pagină de cotidian, înțesată de reportaje — o pagină al cărei titlu generic nu e dezmînjit de nici un articol. Place, la acest talentat regizor, modalitatea firească de comunicare cu sala, caracterul agitatoric al reprezentației impunînd, în succesiunea scenelor, nervul autentic al frazei directe, fără metaforă, cu tîntă precizie.

Tineri actori — reprezentînd pietoni, publicul străzii — înfățișează cu pasiune diferitele tipuri. Spiritul de echipă este suveran, întreaga trupă intervenind cu argumente, subliniind ideile, entuziasmîndu-se odată cu sala. Hamdi Cerchez, reporterul, cîștigă prietenia publicului prin naturalitate; el improvizează cu fantezie subiecte de discuție, conduce abil desfășurarea spectacolului. Marta Savciuc reține atenția prin cîteva crochiuri portretistice (al mătușii, îndeosebi), actrița dovedind aplicație pentru rolurile mici. Sorin Zavulovici dă o probă de aleasă sensibilitate actoricească, în ipostaza de tată. Nina Zăinescu, Emilian Cortea, Florin Pretorian întregesc o trupă entuziasată, care se apropie, cu fiecare spectacol mai mult, de public, vorbindu-i, „de la om la om”, despre multe și mărunte lucruri ce interesează existența noastră cotidiană.

Un spectacol unde se întrebă și se răspunde, cu plăcere vădită, sincer, direct, deci, omenește.

Ionuț Niculescu

Angela Bocancea a scris un reportaj dramatic despre tumultul străzii, despre numeroasele mari și mici evenimente cotidiene,

TEATRUL MUNICIPAL
„MARIA FILOTTI” DIN BRĂILA

SICILIANA

de Aurel Baranga

Ruxandra Petru (Fifi) și Bujor Macrin (Bebe)

Data premierei: 15 septembrie 1977.
Regia: DUMITRU DINULESCU.
Scenografia: VICTOR CRETULESCU.
Distribuția: NICOLAE BUDESCU (Tache); ANA CRISTI, ZOE MUSCAN (Jeny); BUJOR MACRIN (Bebe); MIȘU BENEĂ (Nichi); NICOLAE CIOCOIU (Anton); RUXANDRA PETRU (Fifi); NICOLAE ȚĂRANU (Tibi); MARILENA NEGRU (Muchi); JENI DUMITRESCU (Tinca).

Revăzînd, azi, *Siciliana*, nu-ți vine să crezi că la premiera absolută a putut isca o ade-vărată „bataille d'Hernani”. Citînd, nu cu mult timp în urmă, în „Flacăra”, relatarea disputei (desfășurată acum șaisprezece ani), aveam senzația că urmăresc o proză fantastică, aproape incredibilă. Din fericire, însă, ecurile polemicii s-au stins imediat, *Siciliei* i-au urmat o sumedenie de lucrări curajoase sociale, iar comedia a cunoscut un răsunător succes de public, jucîndu-se, numai la Teatrul „Vasilescu”, de șapte ani încoace, fără întrerupere. Nu mă îndoiesc că și pe scena brăileană va face o serie lungă de reprezentatii.

Inspirată dintr-un caz real (real în 1960, dar posibil și în 1977), comedia nu se dezvoltă pe o singură coordonată; în afara biciiurii unor mentalități reprobabile (nepotismul, refuzul unor absolvenți de a se duce la locul de muncă repartizat, căsătoriile de conveniență, reciproc avantajoase), ea conține, pe lângă suculente momente comice, și momente lirice. Mai trebuie spus că piesa este plină de acțiuni imprevizibile (Fifi, inițiatora „siciliei” matrimoniale, sfîrșește prin a fi o doctoriță conștiințioasă, stabilîndu-se la țară; Nichi, prietenul cel mai bun al lui Bebe, nu stă prea mult pe gînduri cînd i se ivește ocazia să-i „sufle” iubita; de asemeni, abia sosită în casa unchiului ei, pe care nu l-a văzut de zece ani, Fifi îi anunță acestuia, senină, căsătoria cu vărul ei ș.a.m.d.).

Montînd pe scena brăileană *Siciliana* (prin „scena brăileană” înțelegînd nu scena teatrului — care se află în renovare —, ci aceea a clubului „Progresul”), regizorul Dumitru Dinulescu a fost preocupat mai puțin de nuanțele lirice ale farsei și mai mult de cele satirice; atît el, cît și interpreții spec-

tacolului, au realizat personajele în tușă groasă, unele, chiar caricaturală. Excepție a făcut doar Ruxandra Petru (Fifi), care s-a menținut — așa cum i-o cerea și personajul — pe linia unei caracterizări ferite de ostentație. Alături de ea, Mișu Benea a știut să fie un Nikaloe micalit, pus pe șotii, un bun mînuitor al tehnicii distanțării. Haz au avut și Bujor Macrin (Bebe), Nicolae Budescu (Tache), Nicolae Ciocoiu (Anton), Nicolae Țăranu (Tibi), Jeni Dumitrescu (Tinca), unii, însă, păreau cîteodată că nu-și mai urmăresc partenerii, așteptînd doar să intre-n replică și să-și primească porția de aplauze.

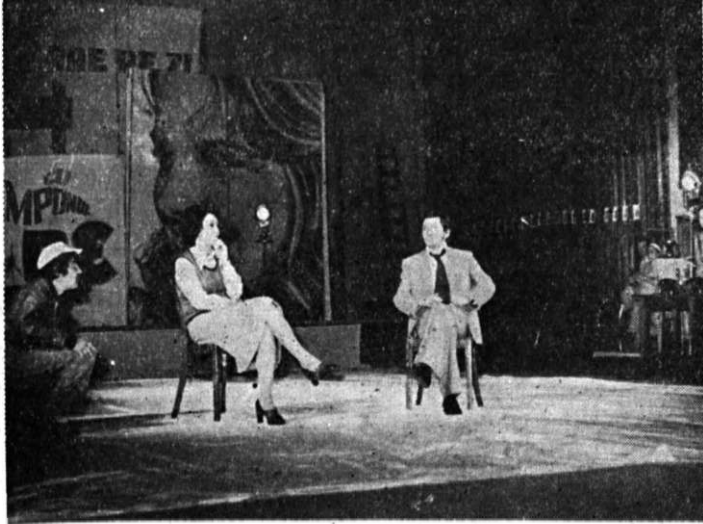
Bogdan Ulmu

TEATRUL DRAMATIC
DIN BRAȘOV

INTERVIU

de Ecaterina Oproiu

Ne aducem aminte de varietatea modalităților de montare a piesei *Nu sînt Turnul Eiffel*; deschisă ca un evantai, ca o floare cu petalele răsfrînte, ea oferea regizorilor posibilitatea de a pune în valoare, în n variantă, nucleul viu al substanței dramatice, drumul de maturizare a eternei perechi. El și Ea. Era o trecere de la romantismul vieții la realismul vieții. Cea de-a doua piesă nu cred că mai oferă aceste n posibilități; *Interviu* e aprofundarea maturității eternei perechi și raportarea ei la condiția femeii în zilele noastre, în societatea noastră. Piesa nu se mai deschide ca o floare. Caracterul ei

Cuplul protagoniștilor, într-o scenă de platou TV : Paula Ionescu (Reportera) și Mircea Andreescu (Reporterul)

este polemic. Ne interesează mai puțin cum spune, ci ne concentrăm asupra felului cum citim ceea ce spune. Există, însă, posibilitatea de a accentua o latură sau alta a polemicii și de a evidențiat ceva mai mult sugestivitatea contextului.

Către aceste două posibilități se orientează, cu efecte meritorii, spectacolul regizat de Anca Ovanez, la Brașov. Un prim pas : deschiderea spre public și implicarea publicului în polemică. Reportera începe spectacolul interviuând câteva persoane din sală : Cum vă numiți ? Sînteți căsătorit ? Ce părere aveți despre egalitatea femeii cu bărbatul ?... Prototipurile interviuate, apoi, în spectacol, ar putea fi oricare dintre noi.

Al doilea pas : integrarea contextului în care se petrece acțiunea într-o structură sugestivă. Platoul de televiziune, cu animația lui specifică, cu oamenii lui, angrenați într-o cursă de stăpînire a timpului, cu ritmul lui, sincopat și febril, nu e numai o localizare în spațiu, ci un plan în replică pentru acțiunea principală, pentru polemica principală, unde vocabularul strict specific, apelurile, indicațiile, destinele schițate printr-o

simplă exclamație; capătă rang de comentariu spontan și animat. Și cel puțin una dintre replicile acestui plan, care revine, ca un leitmotiv, pe parcursul reprezentației, are mai multe nuanțe — cînd practică și severă, cînd simbolică și aproape tristă : „pierdem spațiul...”. În animarea acestui plan, regizoarea a avut inteligenți colaboratori în actrița Maya Indrieș (Tuți de la pupitrul) și în scenograful George Doroșenco, care a găsit soluții inspirate pentru marcarea unui cadru care nu e numai, tehnicește, specific televiziunii, ci particularizează, prin convenții simple, o lume și lumea.

Al treilea pas : particularizarea cuplului și a polemicii propriu-zise. Regizoarea și-a ales pentru Reportera și Reporter doi interpreți cu temperament, ca să zică așa, combativ — Paula Ionescu și Mircea Andreescu. Prezența lor accentuează sugestia luptei individului pentru autodepășire și pentru depășirea condiției sale, a prejudecăților, a resemnării, a renunțării, are un aspect mai pronunțat dramatic decît liric. E un cuplu care nu apasă pe latura subiectivă a contradicțiilor schițate, ci urmărește deosebirile de sens, de motivație, le pune în valoare, cu exactitate și cu pregnanță. Vocile lor n-au nuanțe, au ecou. Paula Ionescu creează, cu seriozitate, un personaj implicat în actualitate, cu dîrzenia celui ce-și impune îndrăzneală, exigență, perseverență. Mircea Andreescu compune un personaj lucid și scrutaător. Paula Ionescu are vigoare și tristețe. Mircea Andreescu are exactitate și umor. Maturizarea cuplului, maturizarea concepției sale este o linie bine marcată în evoluția scenică a acestor doi interpreți, care au, ei înșiși, o maturitate a jocului, orientat spre esențe și adevăr. Dintre celelalte portrete, rămînem cu imaginea forței dramatice a Virginiei Itta Marcu (Primărița) și, odată cu ea, a compoziției, de originală savoare, a lui Costache Babii (Sîngăciu), cu imaginea naturaleței, de o oarecare nostalgie, a Mariei Ruxandra Dobre (O femeie la fin) și a modului viguros și colorat prin care și-a desenat Geta Grapă prezența (Sudorița).

Data premierei : 15 octombrie 1977.
Regia : ANCA OVANEZ. Scenografia : GEORGE DOROȘENCO.

Distribuția : PAULA IONESCU (Reportera) ; MIRCEA ANDREESCU (Reporterul) ; MIHAI BALAS-JUJUCA (Secundul) ; MAYA INDRIEȘ (Tuți de la pupitrul) ; GETA GRAPĂ (Sudorița) ; LUMINIȚA BLĂNARU (Nutița) ; MELANIA NICULESCU, COCA BLOOS (Cateluta) ; MARIA RUXANDRA DOBRE (O femeie la fin) ; ZOE MARIA ALBANI (Avocata) ; VIRGINIA ITTA MARCU (Primărița) ; COSTACHE BABII (Sîngăciu) ; MIHAI MINDRUȚIU, GEORGHE DAMIAN (Vladimir) ; DOINA POPESCU, ECATERINA DAMIAN (Sora lui Vladimir).

Cu acești trei pași, întregul spectacol al Anelei Ovanez, deschis spre publicul pe care-l implică, ajunge, sigur și cu ecouri scontate, la esențe și la adevăr.

Constantin Paraschivescu

TEATRUL DE STAT DIN TURDA

CHIRIȚA ÎN PROVINCIE

de Vasile Alecsandri

O Chiriță cochetă și plină de nuri (Maria Voronca-Smarandache) și un Leonaș dezinvolt (Stelian Stancu)

Data premierei: 24 februarie 1977.
Regia: STELIAN STANCU. Scenografia: GHEORGHE MATEI.

Distribuția: MARIA VORONCA-SMARANDACHE (Cucoana Chiriță); NAE FĂGĂDARU (Grigori Birzoi); VICTOR PETEANU (Guliță); EUGENIA CHIOREANU-JIGA (Luluța); FRANCISCA LUKA (Safta); MIHAI IONESCU-VRĂNEȘTI (Domnu' Șarl); STELIAN STANCU (Leonaș); PUIU NEAGU (Ion); STELA FURCOVICI-GĂȘPAREL (Ioana).

Am văzut, la multe luni după premieră, *Chirița în provincie*. Am văzut spectacolul în condiții în care, din păcate, căutăm mai rar să cunoaștem viața teatrelor noastre: l-am văzut, după un drum de peste o sută de kilometri cu autobuzul teatrului, la Abrud, printre mineri. Copiii acestora constituiau majoritatea voios gălăgioasă a spectatorilor. Altele, decât la sediu, condițiile scenei cit o cutie, deși au stîmjenit vizibil mișcarea interpreților, așezarea lor în spațiu, nu au coborît temperatura generală a spectacolului, nu au afectat dispoziția de joc, vioiciunea, ritmul iute.

Fără a se distinge printr-o concepție regizorală inedită, fără a încerca să arate altceva decât ne-a lăsat buna tradiție a spectacolelor moldovene cu această piesă, reprezentarea turdeană este plăcută, agreabilă, accesibilă. Este mai mult decât îmbucurător să constatăi că, deși au trecut cinci pătrare de veac de cînd a fost scrisă, această comedie cu muzică, pe drept cuvînt recunoscută ca

principală precursoră a comediei românești clasice, își păstrează întreaga ei vigoare, de document al moravurilor epocii, de satiră îndreptată împotriva năravurilor pe care societatea timpului le-a generat și întreținut.

Spectacolul a fost pus în scenă de către actorul Stelian Stancu, fără explozii de inventivitate sau pretenții de originalitate, dar cu acuratețe, cu deplină cursivitate, cu moderație în rezolvarea momentelor-comice, cu echilibru și pondere în desenul satiric al personajelor. Nu se solicită excesiv latura caricaturală, deși nimic din substanța comică nu se pierde. Întreg spectacolul e un joc, voios, agrementat, un joc cu cîntece, cum cere piesa, impresia de pe urmă fiind luminoasă, tonică: isprăvniceul și isprăvniceasa sînt pedepsiți, Leonaș face dreptate, lecția lui usturătoare, aplicată pungășilor și parvenitismului, e primită, de micii spectatori, cu bucurie. Plac, în spectacol, Maria Voronca-Smarandache, interpreta Cucoanei Chiriță, mamă vajnică, isprăvniceasă aprigă și rea, îndrăgostită galeșă, gîngurind caraghios cînd e curtată, stropindu-se aspru cînd dă porunci, cu gesturi tăioase de stăpîină sau cu unduiri cochetă de femeie plină de nuri. Leonaș e Stelian Stancu, tînăr plăcut, plin de șterenie, dezinvolt în travestiuri. Grigori Birzoi, bătrînel potlogar, e creionat, cu siguranță, de Nae Făgădaru. Luluța, orfana îndrăgostită, e interpretată cu grație de Eugenia Chioreanu-Jiga. Răzgîliatul Guliță e interpretat cu sinceritate, dar cu unele stîngăcii, de un debutant, Victor Peteanu. Mihai Ionescu-Vrănești îl înfățișează pe 'Domnu' Șarl, cu ifose franțuzite, cu multă siguranță și într-un registru comic de cea

mai bună calitate. Două apariții de haz autentic, în portrete cu tușă mai groasă, dar de bun-gust, au Stela Furcovici-Găspărel și, mai ales, Puiu Neagu.

Privită cu ochiul exigenței maxime, raportată la valoarea generală a spectacolului contemporan, reprezentarea turdeană cu piesa *Chirița în provincie* este, s-o spunem fără ocolișuri, modestă. Dar este necesară și se dovedește utilă în răspindirea valorilor clasice, ca ilustrare, dacă vreți, a lecțiilor despre literatura română, ilustrare — cum am putut verifica — foarte bine primită de spectatorii de vîrstă școlară și de părinții lor. Cu meritul respectului pentru munca lor, cu virtutea modestiei, interpretii din colectivul turdean însoțesc fericit strădaniile fratelui mai vîrstnic, Naționalul clujean, activitatea lor în zona geografică dovedindu-se complementară.

Virgil Munteanu

TEATRUL DRAMATIC DIN GALAȚI

VIFORUL

de Barbu Șt. Delavrancea

Data premierei: 1 octombrie 1977.

Regia: NICOLAE SCARLAT. Scenografia: DAN JITIANU. Ilustrația muzicală: ANA MARIA UNGUREANU.

Distribuția: ȘTEFAN HAGIMĂ (Ștefăniță Vodă); DIMITRIE BITANG (Luca Arbore); MARCEL HIRJOGHE (Logofătul Troțușanu); ALEXANDRU NĂSTASE (Vornicul Carabău); LUCIAN TEMELIE (Postelnicul Cosma Șearpe, Episcopul); GHEORGHE V. GHEORGHE (Vistiernicul Ieremia); GRIG DRISTARU (Pircălabul Petrică); LEONARD CALEA (Pircălabul Condrea); VLAD VASILIU (Pircălabul Balos); FLORIN DUMBRĂVĂ (Spătarul Hrană); EUGEN POPESCU COSMIN (Comisul Toma Căteleanu); ȘERBAN BOGDAN (biv. Vel Logofătul Iase, Toader); AURELIAN GEORGESCU (biv. Vel Postelnicul Luca Cîrje, Nichita); RADU GHEORGHE JIPA (Cătălin); MITICA IANCU (Mogirdici); DAN ANDREI BUBULICI (Tușulea Moghilă); IOANA CITTA BACIU (Doamna Tana); STELA POPESCU TEMELIE (Oana); CARMEN MARIA STRUJAC (Contele Irmsky); LENI ȘTEFĂNESCU (Niculina).

Cu reprezentarea *Viforului*, Teatrul din Galați readuce în discuție unul dintre cele mai controversate texte ale dramaturgiei noastre clasice. Multe lănci au fost rupte pentru sau împotriva celei de-a doua piese a trilogiei lui Delavrancea; comentatorii ei, la data premierei și în anii ce au urmat, au contestat sau au susținut dreptul scriitorului de a modifica datele istoriei, au definit piesa ca pe „una dintre operele mari ale literaturii noastre” (Nicolae Iorga), au considerat-o „cea mai teatrală” creație a lui Delavrancea (Liviu Rebreanu) sau, dimpotrivă, au acuzat-o de „nesuferită afectare” (George Călinescu), de o foarte proastă construcție a personajelor (Mihail Dragomirescu) ori, cum este cazul lui Ilarie Chendi, au respins-o cu totul, fără drept de apel.

Se știe că portretul eroului principal, ca domn imatur, de o cruzime mergînd pînă la patologic, mareat de un complex de inferioritate față de bunicul său, Ștefan cel Mare, nu corespunde realității, după cum nici boierii, în frunte cu Luca Arbore, prezentați ca pilde de patriotism, ca victime inocente ale unui voievod scelerat, nu se împacă exact cu adevărul istoric. În ultimii ani — pornindu-se de la textul lui Delavrancea — s-a încercat, scenic, o reabilitare, potrivită cu adevărul istoric, a lui Ștefăniță, o restabilire a termenilor reali ai conflictului său cu boierii. O tentativă în acest sens, nu lipsită de merite, a făcut Constantin Dinischiotu, cu spectacolul montat acum cîțiva ani, la Pitești, a repetat-o Ioan Ieremia, la Timișoara; o asemenea încercare ne propune Nicolae Scarlat, în prezenta stagiune, în montarea de la Teatrul din Galați.

Un punct de pornire excelent, în această direcție, îl constituie cadrul scenografic semnat de Dan Jitianu. Pereți reci, cenușii, formînd nesfîrșite coridoare, numeroase uși, în permanentă mișcare, prin care se strecoară, ca niște umbre, siluetele celor care ascultă, care spionează. Ștefăniță nu este, deci, înconjurat de boieri cinstiți, ce-și exprimă fără ascunziș, gîndurile, ci de conspiratori care înțeleg să facă o politică a lor, nu a țării, nu a domnului. În aceleași culori cu decorul sînt concepute costumele boierilor; aceștia, drapați în cenușiu, formează un ansamblu, un bloc amenințător.

Regizorul Nicolae Scarlat a eliminat din text elementele de ordin patologic în configurarea eroului (accesul de epilepsie, de pildă), a reconsiderat, în termenii amintiți, relația dintre domn și boieri, privindu-i pe aceștia uniți în hotărîrea de a guverna ei, conform interesului lor, și în continuare, după ce Ștefăniță a ajuns la vîrsta majoratului. Spectacolul, în general, bine direcționat, păcătuiește, însă, prin înconsecvență: pune accentul pe conflictul de idei, pe înfruntarea politică, dar nu rezistă tentației — de coloratură estradistică — de a aduce un urs în scenă (textul preciza că ursul „mormăie și s-apropie”, nu că saltă vesel printre inter-

Ștefăniță (Ștefan Hagimă), în fața boierilor conspiratori

preți); Ștefăniță, după cum spuneam, este privit nu ca un despot setos de sînge, ci ca un continuator al politicii lui Ștefan cel Mare, în efortul de centralizare a puterii în stat; dar se accentuează mult starea sa de permanentă și, adesea, excesivă nervozitate; grupul boierilor este privit ca o prezență ostilă, primejdioasă, dar unul dintre aceștia, vistiernicul Sima (jucat de Gheorghe V. Gheorghe), este tratat (fără legătură cu textul) în cheia comediei, devenind un bătrînel surd, amuzant și inofensiv.

Rolul dificil (cu atât mai dificil cu cît presupune o reconsiderare a datelor furnizate de text) al lui Ștefăniță a fost încredințat, într-o bună idee de distribuție, unui foarte tînăr actor, Ștefan Hagimă. Nu lipsită de neîmpliniri, de unele exagerări — unele ținînd de concepția regizorală — interpretarea se recomandă, totuși, prin siguranța liniilor de contur, prin trăirea vie, „în forță”, a patimii care-l animă pe voievodul prea grabnic înlaturat din luptă.

În noua optică asupra piesei, Moghilă, interpretat de Dan Andrei Bubulici, nu mai este complicele, ci tovarășul de nădejde al domnului, nu mai e unealtă a crimei, ci armă care pedepsește; deosebire de esență, pe care actorul o intuiește și o redă cu expresivă sobrietate. Neașteptată este distribuția lui Dimitrie Bitang, actor de comedie prin excelență, în rolul lui Luca Arbore; neașteptată, însă justificată de realizarea unui Arbore așezat, cu vorbă înțeleaptă, dar cu un fond de duritate, cu îndîrjirea reținută, dar puternică, a marelui feudal în conflict cu tronul. Un rol de un comic colorat, prea colorat, realizează Mitică Iancu; o bună schiță umoristică (în măsura în care se acceptă această dimensiune a rolului) se datorează lui Gheorghe V. Gheorghe. Mai notăm, din foarte numeroasa distribuție, pe Ioana Citta Baci, în rolul unei doamne Tana cam monocorde, și pe Stela Popescu Temelie, a cărei Oană este mai mult plîngăreată decît dramatică.

Cristina Constantiniu-Dumitrescu

TEATRUL MIC

OMUL-CONTINUAȚI SĂ PUNEȚI ÎNTREBĂRI

spectacol de poezie

Data premierei: 4 octombrie 1977.

Scenariul: ADA D'ALBON. Regia: LAURENTIU AZIMIOARA. Scenografia: MIHAI MĂDESCU. Muzica: CORNELIU CEZAR. Coregrafia: ADINA CEZAR.

Distribuția: LEOPOLDINA BĂLANUȚĂ, DAN CONDURACHE, MIHAI DINVALE, ILEANA DUNĂREANU, DOINA FAĞADARU, CARMEN GALIN, MONICA GHIUȚĂ, TATIANA IEKEL, PETRE MORARU, LUCIAN MUSCUREL, PAPIL PANDURU, IOANA PAVELESCU, ELENA POP, MITICĂ POPESCU, MAGDA POPOVICI, VASILE PUPEZA, DOINA ȘERBAN, ANDI ȘTEFANESCU.

Stagiunea Teatrului Mic a debutat cu recitalul Leopoldinei Bălanuță, *Meșterul Manole*, distins cu Premiul I la prima ediție a Festivalului „Cîntarea României”. Iată că, în zilele premergătoare lansării celei de-a doua ediții a Festivalului, Teatrul Mic ne-a invitat la un nou spectacol de poezie: *Omul — continuați să puneți întrebări*.

Interesul manifestat de public în seara premierei (și nu mă îndoiesc că spectacolul va repurta același succes și în continuare) este semnul vădit al unei sensibilități față de poezie, pe care, mai ales în zilele noastre, publicul o manifestă constant, ea și, pe de altă parte, semnul dorinței actorilor de a-și înfrumuseța virtuțile expresive și al celei a teatrului de a depăși formulele stereotipe ale repertoriului.

Așa cum se poate înțelege chiar din titlu, spectacolul de la Teatrul Mic urmărește să stabilească un dialog viu și direct cu publicul, asupra unor probleme fundamentale ale existenței. Au fost aleși, în acest scop, 46 de poeți iluștri — de la noi și de pe întreg pământul — cu lucrări de recunoscută valoare, unele dintre ele, cunoscute și mult recitate, în ultima vreme, precum și cu o seamă de poeme uitate sau mai puțin cunoscute, dar nu mai puțin apte a emoționa. Ada d'Albon a alcătuit, cu discernămint ideologic, cu inteligență și cu sensibilitate, un scenariu-montaj congruent și convingător, deschis unei captivante dezbateri politico-agitatorice, privind rostul omului pe lume, comportamentul său individual și în colectivitate, idealul său moral și social. Teme poetice de căpătii — patriotice, filozofice, de dragoste — au fost îmbrățișate cu pasiune de realizatorii spectacolului. Ei s-au angajat, într-o avîntată pornire tinerească, să dăruiască publicului bucuria contactului cu ceea ce au spus despre Om, în sublime parabole și în tulburătoare metafore, Eminescu și Yeats, Arghezi, Blaga și Shakespeare, Maikovski și Jebeleanu, Whitman și Geo Dumitrescu, Prévert și Nina Cassian, Nichita Stănescu, Evtuşenko, Păunescu și Sorescu, Pirvan și Topîrceanu, Gorki, Brecht, D. Solomon etc., etc.

Teatral, dar simplu, realizat de Laurențiu Azimioară într-o largă gamă de mijloace

Sus, Leopoldina Bălanuță, demonstrînd convingător teatralitatea poeziei. Jos, întreaga echipă, într-un moment de recital colectiv

— de la interpretarea cuvîntului, ca atare, la cîntec și dans — spectacolul se distinge prin știința dozării și a armonizării valorilor emoționale, prin sincronizarea cuvîntului cu plastica gestică sau de atitudine, prin urmărirea consecvență și prin sublinierea expresivă a ideii cuprinsă în versuri. Fidel unei modalități teatrale des uzitate (mai ales de către tinerii regizori și chiar de către Laurențiu Azimioară, care a realizat și cu studenții de la I.A.T.C. mai multe spectacole asemănătoare), spectacolul nu poate revendica trăsăturile unei marcate originalități. El se distinge, totuși, prin unele accente noi, prin incandescența cu care se transmit ideile. Antrenantă și ritmată, alternînd ironia cu meditația profundă și cu satira violentă, discreția, cu dezinvoltura, efuziunea, cu interiorizarea, reprezentarea este un exemplu de colaborare creatoare, de muncă colectivă, animată de ceea ce azi ne place atît de mult să numim spirit de echipă.

Desfășurarea spectacolului afirmă, încă o dată, capacitatea actorilor de la Teatrul Mic de a se afirma, deopotrivă, ca entități individuale și ca elemente ce se tolesc în colectiv. E drept, ici, colo, se mai poate înțilni cîte un gest stingaci, cîte o intonație falsă, cîte un vers insuficient valorificat. E drept, i se poate reproșa spectacolului și o anume, obositoare, indecizie în formularea finalului. După comentarea poetică a multor momente expresive (nașterea, dragostea, nun-

ta, bilciul proverbelor), totul pare că vrea să pornească de la început și să transforme în supărătoare redundanță ceea ce, inițial, surprindea prin inventivitate și prin culoare. Sînt reveniri care lungesc și îngreuiază respirația firească și elocvența spectacolului, a cărui substanță nu te poate lăsa, în nici un caz, indiferent.

Azimioară se bizuie, în construirea spectacolului, pe excelentul profesionalism al actorilor, pe virtuozitatea lor, pe capacitatea lor de a realiza rapid, cu sinceritate și cu spontaneitate, mici bijuterii scenice, crochiuri de caracter, de situație, de stare sufletească, dramatice sau comice. Ne gîndim, în primul rînd, la marele talent al Leopoldinei Bălanuță, la farmecul și la puterea ei de a arăta convingător cît de teatrală poate fi poezia. O demonstrație similară fac, dealtfel, și Tatiana Iekel, și Carmen Galin, și Magda Popovici, și Mitică Popescu, și Dan Condurache. Nu i-am amintit aici decît pe cei foarte, foarte buni, dintr-un recital colectiv în care, însă, toți interpreții s-au dovedit a fi dăruți poeziei.

Muzica lui Corneliu Cezar și coregrafia Adinei Cezar s-au dovedit componente active ale jocului actoricesc, puncte esențiale de sprijin în sublinierea mesajului umanist-poetic, al montării și a spiritului ei agitatoric.

Valeria Ducea

Alte premiere

**TEATRUL NAȚIONAL
DIN BUCUREȘTI**

ROMULUS CEL MARE

de Fr. Dürrenmatt

Aplauzele au fost și sînt unanime. Critica teatrală, promptă, și publicul care, interesat, năvălește la *Romulus cel Mare*, au certificat, într-un deplin acord, bucuria de a-l vedea pe Radu Beligan într-o mare creație.

De mult ar fi trebuit Radu Beligan să-l interpreteze pe Romulus, personaj creat de Dürrenmatt parcă anume pentru cunoscutul nostru actor, rol-mănușă, cum se spune, și care era nedrept să-i lipsească din palmares. Jucîndu-l de-abia azi, aducîndu-l abia acum în circuitul culturii noastre artistice, Beligan își răscumpără întîrzierea cu care se prezintă

Data premierei: 29 septembrie 1977.

Regia: SANDA MANU. Scenografia: ION POPESCU-UDRISTE. Versiunea românească: F. NICOLAU și B. ELVIN.

Distribuția: RADU BELIGAN (Romulus Augustus); SIMONA BONDOC (Iulia); TAMARA CREȚULESCU (Rhea); NICOLAE BRANCOMIR (Zenon); GRIGORE GONȚA (Emilian); MARIAN HUDAC (Mares); MIHAI FOTINO (Tulius Rottundus); ALEXANDRU GEORGESCU (Spurius Titus Manma); GHEORGHE CRISTESCU (Bucătarul); MIHAI MĂLAIMARE (Achille); RADU GHEORGHE (Pyramos); CONSTANTIN DINULESCU (Apollonius); MARIN MORARU (Cezar Rupi); GHEORGHE DINICĂ (Odoacru); GHEORGHE VISU (Teodoric).

la această întâlnire mult așteptată și inevitabilă, printr-o *valorare* înedită a rolului, o *majorare* a dimensiunilor personajului, investindu-l cu unele trăsături noi, impunându-i o statură impresionantă. Prima piesă a dramaturgului elvet — reluată, pare-se, de autor, în câteva transcrieri — operă remarcabilă, din familia parabolilor, a scrierilor raționaliste, cu rădăcini în secolul luminilor, folosește cu dezinvoltură instrumentația istorică pentru a cerceta prezentul, minuieste paradoxul și ironia pentru a forța în actualitate. Scrisă în 1949, opera ne descoperă o subtilă ironie la adresa Occidentului și a devitalizării sale, un zâmbet malițios în fața refuzului acestei lumi crepusculare de a privi realitatea lucid și responsabil, așa cum o face Romulus, ultimul împărat roman, ce „*lucerează*” la căderea Romei, conștient de imperativul istoriei. Piesa e impregnată și de ecourile invaziei fasciste — sinistre, în reverberația lor grotescă — alegoria conținută în personajul Teodoric fiind mai mult decât limpede. La lectură, mai ales, *Romulus cel Mare*, „*piesă istorică total neistorică*”, anunță particularitatea stilistică, timbrul unic al interesantului dramaturg care e Friedrich Dürrenmatt, dar, în același timp, amalgamează influențe literare, atitudini antagonice față de filosofia istoriei; demersul ironic de tip Bernard Shaw se aliază cu dialogul aforistic giralducian, umbre de didacticism brechtian se dizolvă în grotesc, în parodie, în farsa tragică pe care, azi, o numim dürrenmattiană. Dar anumite linii ale satirei rămân confuze, luciditatea și perspicacitatea analizei istorice conțin un virtuos simbul sceptic, iar în miezul acestuia descoperim gustul amar al fatalismului istoric, pesimismul atingând margini ale disperării existențiale.

Radu Beligan dă corp și gînd lui Romulus, cel din urmă Cezar, divinus ce se ocupă cu creșterea găinilor — simbolică avicultură, apel la certitudinea mărunțului fapt concret, reconfortant, față de efemeritatea și de cataclisme istorice; încorporînd în personajul său toate trăsăturile, toate liniile și culele chipului dürrenmattian, Religan fi dă, totodată, *pregnanța meditației sale* asupra personajului și asupra istoriei, lumina *experienței sale* intelectuale și sociale. Radu Religan este Romulus-abulicul, făptura neajutorată ce plutește în reverii leneșe; este Romulus-bufonul, histrionul ce-și scoate și-și pune masca, cu simulată, copilăroasă, viclenie, scoțîndu-și anturajul din sărite; cavalierul aforismelor, inimitabil La Rochefoucauld al scenei, lansînd cu rafinată indolență, din virtul buzelor, în cascade de cuvinte ușor nazalizate, vorbe de spirit, care se încreustează în memoria spectatorilor; este marele Romulus, bărbatul candid, uimit de spectacolul vieții; este filosoful obosit de nevrozile ei, conducătorul pătruns de sensul logicii imanente a mersului lumii, omul de stat ce acceptă, ce-și programează, să devină unealta demnă a acestui mers. Dar, mai pre-

Radu Beligan (Romulus) dă spectacolului *pregnanța meditației sale* asupra istoriei (sus); Tamara Crețulescu (Rhea), Marin Moraru (Cezar Ruf) și Simona Bondoc (Iulia), profilați pe decorul lui Ion Popescu-Udriște (jos)

sus de toate — și aici recunoaștem originalitatea personalității creatoare a lui Radu Beligan, în Romulus — el nu lasă închise perspectivele și orizonturile istoriei, cum o face scepticul Dürrenmatt; dimpotrivă, dărmă granițele vizunilor pesimiste și devine, astfel, o întruchipare a intelectualului angajat. Acest Romulus al lui Beligan, mai mult decât cel al lui Dürrenmatt, este un umanist, un cărturar conștient de legitățile istoriei, asumînd-

du-și, în deplină responsabilitate, rolul de „gropar” al imperiului (al imperialismului!), un militant pentru o cauză justă. Protagonistul, în egală măsură om al cuvîntului scris, expune, în caietul-program (ghid util spectatorului, cu un substanțial grupaj de idei și de informații; dar, de ce program doar la *Romulus cel Mare*, și nu și la alte spectacole?), aceste puncte de vedere asupra personajului său. Cuvîntul rostit pe scenă e, însă, mult mai nuanțat, mai subtil transpus, mai mlădios vehiculat decît cel tipărit, și Romulus se, înscris ca o mare creație în galeria rolurilor lui Radu Beligan, iar în spectacologia noastră, ca un puternic argument scenic în demonstrarea atitudinii creatoare față de limitele unor opere importante. Optimismul istoric, concept permanent în cultura românească, a acționat activ și în viziunea spectacologică, în regia echilibrată a Sandei Manu. Evident, viziune susținută și de versiunea literară, semnată de Fl. Nicolau și B. Elvin, text scenic care ține seamă de multiplele variante ale autorului și, poate, și de sugestiile diferiților săi traducători.

Radu Beligan focalizează spectacolul și, de aceea, montarea seamănă, în mare măsură, cu un concert pentru un instrument și orchestră. Problemele de ansamblu sînt, însă, mai puțin rezolvate, detaliile n-au destule accente și nici suficient relief comic, lumina strălucitoare a protagonistului aruncînd umbre lungi asupra celorlalți interpreți. Întîlnim, în această reprezentație, actori de virtuozitate profesională, Nicolae Brancomir, Mihai Fotino, Simona Bondoc, Marian Hudac; numele unor remarcabili interpreți care au jucat pe vremuri mult împreună, configurînd, atunci, un stil: Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Grigore Gonța; lor li se adaugă alții, mai tineri, de personalizat talent, ca: Mihai Mălaimare, Alexandru Georgescu, Gheorghe Visu, Tamara Crețulescu, Radu Gheorghe. Fiecare în parte compune, portretează, se reține intenția tuturor și se întrevede realizarea, totuși, bagheta regizorală n-a stăpînit orchestra, n-a armonizat-o într-o tonalitate dominantă și sunetele se cam pierd...

...Se pierd într-un frumos decor alb, cretoasă ruînă a unei antichități de Pergamon, decor realizat de Ion Popescu-Udriște ca „o pagină albă a unei cărți de istorie, urmînd ca faptele să se înscris în cursul spectacolului”, cum ne spune atît de frumos Sanda Manu, într-un interviu.

Rămîn, însă, pe retină și în auz, imaginea și vocea lui Radu Beligan, silueta lui subțire, în veșmînt lung, alburui, privirea sfredelitoare, trist-ironică și vesel-gravă, de sub fruntea înaltă, străjuită de o despuiață coroană de lauri, și glasul lui, aparte, atît de îndrăgît și atît de popular, rostind adevăruri profunde despre condiția omului responsabil, față de sine și față de lume.

TEATRUL „BULANDRA”

PESCĂRUȘUL

de A. P. Cehov

Data premierei : 5 iulie 1977.

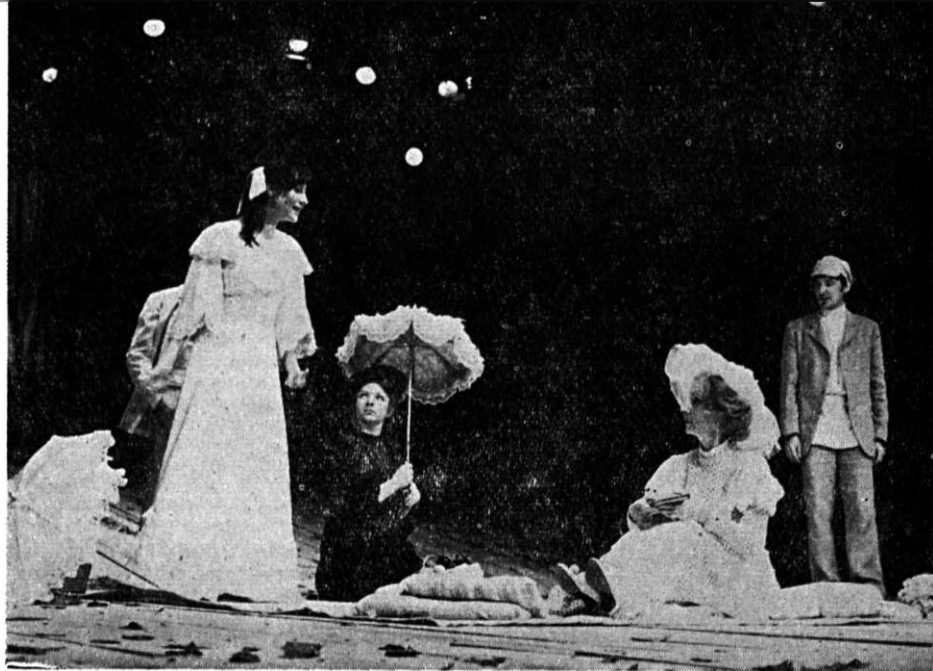
Regia : LIVIU CIULEI. Decor : LIVIU CIULEI. Costume : DORIS JURGEA.

Distribuția : CLODY BEBTOLA (Arkadina); DAN NUȚU, ADRIAN PINTEA (Trepnev); DUMITRU ONOFREI (Sorin); MIHAELA MARINESCU (Zarecinaia); JEAN REDER (Samraev); VALY VOICULESCU-PEPINO (Polina Lumirevna); MARIANA MIHUT, LUMINIȚA GHEORGHIU (Mașa); ION BESOIU (Trigorin); FORY ETTERLE (Dorn); PETRE LUPU (Medvedenko); DOINA MAVRODIN (O fată în casă); CONSTANTIN FLORESCU (Iakov, argat); GEO MĂICĂNESCU (Un bucătar).

Oare, cum sfîrșește piesa lui Konstantin Gavrilovici Trepnev? Demonstrația „formelor noi”, căutate cu febrilitate de fiul consacratei Arkadina, făcută cu tulburare și sfială de Zarecinaia, pe mica scenă improvizată, a fost întreruptă cu indiferență, cu opacă și frivolă nepăsare, de exponenții „formelor vechi”, de cei care se complac în „rutină și prejudecată”. Peste doi ani, în scurtă întrevedere Trepnev-Zarecinaia — scenă care condensează, într-una dintre cele mai dense și mai tulburătoare pagini din dramaturgia lumii, o relație eternă, inextricabilă legătură dragoste-ură, între cel iubit și cel ce iubește, scenă în care ficțiunea se opune realității, visul, trăirii, arta, vieții, iluziile, experienței, idealul, cunoașterii, scenă a cărei concluzie, extrasă de „pescărușul” care a supraviețuit nimicirii sale, a devenit tema multor tomuri de bibliografie cehoviană („Acum știu, înțeleg...” că în ceea ce facem noi, ori că am juca pe scenă, ori că am scrie, principalul nu e gloria, nu e strălucirea... ci puterea noastră de a îndura... cînd mă gîndesc la chemarea mea, nu mă mai tem de viață”) — Nina reia poemul, dar îl întrerupe și pleacă: a doua zi, trebuie să joace, are spectacol la Eleț; Konstantin nu ne spune sfîrșitul, după ieșirea Ninei, el își rupe manuscrisele și se împușcă.

Trepnev, intrat, de curînd, în circuitul unei recunoașteri publice, era, cu adevărat, talentat, un creator de forme noi, viguroase, sau, rotat, un parazit, cum l-a insultat vene-

rabila sa mamă, actriță ce joacă „în piese nătinge și fără duh“, dar e primită cu ovații de către studenți? Zarecinaia are, într-adevăr, talent sau e ispitită de chemările gloriei? Trigorin este un scriitor mediocru, o celebritate răsuflată, adulată în provincie, un cabotin al simfămintelor, vulgar curtezan, sau poartă această mască groasă și urită pentru a-și ascunde și apăra sensibilitatea? În tinerețea sa, Trigorin n-a fost, oare, aidoma lui Treplev? Și Konstantin nu se sinucide, oare, de teamă să nu devină un Trigorin?

Pescărușul, piesă intitulată de Cehov „comedie“, numită de Nemirovici-Dancenko (al doilea regizor al ei) „tragedie“, a intrat în conștiința lumii moderne ca o operă-manifest, ca o piesă categorială, suport pentru variate direcții estetice. *Pescărușul* a fost unul dintre terenurile pe care s-au desfășurat mari bătălii stilistice, a fost — și poate fi, în continuare — analizată din variate unghiuri; reprezentată în chei antagonice, polimea operei rămâne, în continuare, deschisă... Este *Pescărușul* o „comedie“ despre creatorii autentici și cei veleitari? Este *Pescărușul* o „dramă“ a incompatibilității dintre aspirație și realitate? O comedie a existenței? O dramă a conștiinței? Cehov declară că piesa are „un singur decor (vederea spre lac), multe discuții despre literatură, puțină acțiune și cinci puduri de dragoste“. „Subiectul din *Pescărușul* e de natură estetică“ — nota Călinescu. Toate personajele piesei vorbesc despre artă sau trăiesc prin și pentru ea. Cele periferice mărturisesc refuzul, neîmpliniri, consilierul Sorin a dorit să fie „literat“, are chiar un subiect de navelă, administratorul Șamraev e un „fanatic“ al teatrului, deține un adevărat album de

Montarea e o demonstrație de tehnică a artei actorului... În imaginea de sus, Mihaela Marinescu (Zarecinaia), Mariana Mihuț (Mașa), Clody Bertola (Arkadina) și Petre Lupu (Medvedenko). Jos, Mariana Mihuț, Jean Reder (Șamraev), Forj Etterle (Dorn) și Ion Besoiu (Trigorin)

amintiri artistice, iar marele ivartet Arkadina-Trigorin-Zarecinaia-Treplev ipostaziază, pe planuri secante, atitudini etice și estetice și complementare, și divergente, definind poziția unor generații diferite în eterna bătaie dintre „les anciens et les modernes”.

Ca piesă-dezbateră despre artă, *Pescărușul* conține o puternică pledoarie etică, incriminând creația ca formă de evaziune din realitate, ca joc gratuit într-o autonomie a esteticului, și amendează vizarea celebrității, a mondenității, în raport cu demnitatea condiției artistului. Redusă, schematic, doar la acest nivel al „tezei”, *Pescărușul* n-ar mai fi, însă, o capodoperă și, mai ales, o capodoperă incitantă pentru generații de interpreți. Comedie dură, *Pescărușul* propulsează personaje grotești, eroi degradați, ce par să parodieze înaltele probleme dezbătute minimalizându-și dramele, prin trăirea comică a unei realități terne și nedismulate; actele lor, ca și în *Trei surori*, anulează reverberația cuvintelor. Între nesfârșitele discuții și controverse despre artă, teatru, literatură (*personajele* referindu-se, printre altele, la *personajele* marii literaturi ruse și universale — Trigorin, la Poprișcin, Treplev, la morarul din *Rusalka*, Arkadina, la o eroină din Maupassant, toți, la Turgheniev și la Tolstoi, adevărat joc de oglinzi ogindite, cu autorul ascuns în spate, ca în *La Meninas*) și *existența reală* se cascadează prăpastie; particularitatea operei cehoviene se instalează în golul dintre aceste tărimuri, tragicomedia infiltrându-se în incapacitatea eroului cehovian de a-și asuma și trăi drama, care ajunge la noi subțiată, derizorie. De aici, și inimitabila complexitate stilistică, de aici, dificultatea captării sunetului exact, de aici, ambiguitatea personajelor și subtila alunecare pe elaptele altor registre. Tot Călinescu observa: „Fără o interpretare inteligentă, inefabilul plictisului dramatizat poate să deruteze pe spectatorul care nu e la nivelul ideilor tratate. *Pescărușul* a suferit la început o cădere”.

Nu e simplu să judecăm *Pescărușul* Teatrului „Bulandra”, atât de mult așteptat de noi. În contextul acestei stagiuni, de sporită responsabilitate culturală, montarea aduce elementul de continuitate, propriu repertoriului Teatrului „Bulandra”, programatic alcătuit, valorile de permanență ale teatrului universal fiind una dintre dimensiunile sale. *Pescărușul* lui Liviu Ciulei continuă, totodată, opera de înnoire stilistică în tratarea dramaturgiei cehoviene, antrepriză cu teime nice rezultate în teatrul nostru, și sporește colecția scenică Cehov, din care s-au „tipărit” remarcabile reprezentații, ca *Livada cu vișini*, *Trei surori*, *Unchiul Vanea*. Firește, pe un teren deja pregătit, asanat de exegeze critice și de spectacole-etalon, la unison cu concluzii elaborate pe multe scene ale lumii privitoare la *decehvizarea* teatrului cehovian, *Pescă-*

rușul lui Ciulei, nu mai surprinde. Registrul montării e ridicolul grotesc și în această lumină — albă și constantă (chiar până la monotonie) — sint decupate, în contururi necrutătoare, toate personajele piesei.

Liviu Ciulei, eminent pedagog al actorului, s-a oprit, în această nouă lectură, mai ales asupra personajelor, dându-le dimensiuni noi, explotând laturi inedite, fixind, în detalii de comportament, esențe tipologice, socotind că aici se găsește sursa noilor sensuri ale comediei. Spectacolul etalează câteva studii de rol ireproșabile. Dintr-un anume punct de vedere, montarea *Pescărușului* este chiar o demonstrație de tehnică a artei actorului, fiindcă, fără excepție, toți interpreții demonstrează travaliu în compoziții, rigoare în relaționări. Distribuția, previzibilă pentru câteva roluri (Clody Bertola, Fory Etterle), aduce unele elemente de surpriză (Ion Besoiu, Mariana Mișu) și, totodată, dă cu autoritate cale liberă debutanților, opunând deliberat consacraților actori Clody Bertola și Ion Besoiu (cuplul Arkadina-Trigorin) pe tinerii Mihaela Marinescu și Adrian Pintea (Zarecinaia-Treplev), cu toate stângăciile și cruditățile tinereții neexperimentate. Distribuția operează o primă demonstrație a vi-zuinii.

Clody Bertola, desăvârșită, superbă Arkadina, are toată strălucirea, sănătatea, grația, cochetăria, ridicolul, penibilul, jalnicul triumf al vedetei și al femeii inconștiente de mărginirea și de stupiditatea în care se scaldă, trăsături esențializate într-o adevărată stare poetică. Prin Ion Besoiu, regizorul îl nimicește pe Trigorin, desenând grosolănia interioară a unui scriitor-fante de duzină, sfărăiturile unui făcător de producții literare, pescar pasionat și amant placid, anulând cu hotărâre orice întrebări legate de existență și de conștiința eroului, eludând subtilitățile liniilor interferente sau demarcatoare. Aceleași linii tranșante o desenează pe Mașa. Mariana Mișu se dezlănțuie, cu frîne pătimaș strunite, în rolul femeii refuzate, ostentativ cer-nite; dar, spre deosebire de Besoiu, Mariana Mișu joacă cu frenezie schița grotescă a personajului, netemându-se de caricatură, de violentarea imaginii, și această totală implicare dă rolului dramatism, un mister sub-textual. În alt registru, al ridicolului delicat, al comicului candid, Petre Lupu îl impune pe Medvedenko ca pe un mare personaj, iar relația chinuitoare dintre Mașa și învățător se sustrage din infuzia de comic, arătându-se *obiectiv* dramatică, într-un pur balans cehovian. Fory Etterle s-a instalat, cu eleganță dezinvoltură, în al său doctor Dorn, personaj șarmant, coleopteră fermecătoare și caraghioasă din insectarul cehovian, care, prin modul de a-și evita dramele personale, comentându-le pe ale altora, sintetizează o întreagă categorie de eroi cehovieni: prota-

goniştii cuvintului, dezertorii gestului. Excelent e Fory Etterle în aparté, moment de încercare pentru convenţia teatrului de azi, rezolvat cu măiestrie, ceea ce nu putem spune despre alţi actori, puşi, în spectacol, în aceeaşi situaţie. O compoziţie impecabilă realizează Dumitru Onofrei, în lunaticul, zaharisitul consilier Sorin; plonjind fără reticente în apele sarcasmului, personajul său pare imens, gogolian. Valy Voiculescu-Pepino (Polina Andreevna) şi Jean Reder (Samraev) completează, cu un joc echilibrat, marginile tabloului, punctînd nuanţele necesare, deşi interpretarea lor se înscrie, mai degrabă, în elipsele tradiţionalului stil cehovian. Deficienţi stilistic şi vădit neacomodaţi cu particularităţile modului de joc practicat pe scenele de la „Bulandra“, Adrian Pintea (Trepnev) şi Mihaela Marinescu (Zarecinaia) aduc, dincolo de realele lor calităţi, dincolo de o interpretare studentească exemplară, impresia studiului de rol, a proiectului-examen. Talentul remarcabil şi inteligenţa scenică a studentului-actor Adrian Pintea au fost prematur puse la încercare cu rolul lui Trepnev. Performanţa sa, foarte bună pentru scena „Casan-drei“, pare, aici, minoră, micuţă. E păcat. Mihaela Marinescu, concentrată vizibil pe „tehnica“ rolului, pe exuberanţa mişcării, rafinat compusă, preocupată de modularea glasului, adînc, de contraltă, pierde din vedere substanţa personajului, ideea demonstrată prin acesta. Imaturitatea acestor două personaje — pol magnetic al piesei —, cu dorinţe şi gânduri, cu ambiţii şi planuri nemărturisite la timp, iscînd, astfel, drama sau comedia, candoarea lor, ridicolă în impactul cu rutina şi cu trivialitatea interioară, confortabilă, a adulţilor, s-au dovedit sarcini scenice prea dificile pentru tinerii actori, neexperimentaţi în a desena lipsa de experienţă a eroilor.

Se pierd şi alte idei din spectacol, lansate la început, părăsite pe parcurs, montarea modificîndu-şi, în partea a doua, registrul, grotescul declarat subţindu-se, treptat, într-o structură stilistică amorfă, cam lipsită de expresie. De aceea, numeroasele întrebări ale piesei rămîn fără răspuns şi spectacolul nu ne tulbură, nu ne incită, nu ne revoltă, nu ne nelinişteşte, nu ne întreabă, nu ne convinge, aşa cum am fi dorit şi aşteptat. Decorul este frumos şi, dincolo de frumos, aţîţător şi misterios. Banal, pe scena pe trei sferturi înconjurată de spectatori, oferind celor ce stau pe laterale senzaţia unui contact direct cu actorul, cu recuzita, cu mobilele, puţine, lipsite parcă de semnificaţii, decorul îşi schimbă proporţiile şi sensurile, privit din faţă. Planul lung, înclinat, ce vine spre sală, podeaua cu frunze veştede, „lacul“ ce sclipeşte, palid, în fundal, schimbîndu-şi ne-

conţinut reflexiv, iradiază sentimente şi stări. Un decor cu dublă funcţie, ce, simultan, iluzionează şi demistifică, poetizează şi prozaizează, oferind diferite căi de acces la polivalenţa piesei. Un decor de reală exprimare regizorală, iscălit, fireşte, de Liviu Ciulei.

Mira Iosif

TEATRUL „NOTTARA“

■ JUCĂTORII DE CĂRȚI

de N. V. Gogol

■ URSUL

de A. P. Cehov

Data premierei : 26 septembrie 1977.

Regia : GEORGE RAFAEL. Decorul : CONSTANTIN RUSSU. Costume : LIDIA RADIAN. Versiunea românească : AL. KIRIȚESCU şi ADA T. PIETRARI (JUCĂTORII DE CĂRȚI) ; MIHAIL SORBUL şi AL. TOSCANI (URSL).

Distribuţia (JUCĂTORII DE CĂRȚI) : ŞTEFAN IORDACHE (Iharev) ; GEORGE NEGOCESCU (Gavriuşa) ; ION IGOROV (Alexei) ; CONSTANTIN GU-RIȚĂ (Crugel) ; ION PUNEA (Svohnev) ; VICTOR ŞTRENGARU (Utesitelni) ; VAL. SÂNDULESCU (Glov) ; RĂZVAN IONESCU (Glov-junior) ; GEORGE CONSTANTIN şi SANDU STICLARU (Zamubraskin).

Distribuţia (URSL) : MELANIA CIRJE (Popova) ; ŞTEFAN IORDACHE (Smirnov) ; GEORGE NEGOCESCU (Luka).

La aproape 25 de ani de la premieră, însoţită, după cite ştim, de un mare succes, *Jucătorii de cărţi* a lui Gogol revine pe scena Teatrului „Nottara“, încărcată, pentru unii dintre noi, pe de o parte, de amintirea unei formidabile distribuţii comice (care-i cuprindea atunci pe Constantin Ramadan, Vladimir Maximilian, George Trestian, Florin

Un nou spectacol-coupé, pe scena Teatrului „Nottara“. Sus, moment din „Jucătorii de cărți“ de N. V. Gogol; jos, cuplul din „Ursul“ de A. P. Cehov, interpretat de Melania Cirje și Ștefan Iordache

Scărlătescu). pe de alta, de amintirea unei unități literar-stilistice în privința selecției repertoriale. Completat, atunci, tot cu o partitură gogoliană — cu excelența bijuterie dramatică *Căsătoria* — spectacolul, desfășurat pe scena cea mare a teatrului, în două vizțiuni regizorale diferite, stătea sub semnul unui numitor comun : autorul.

Urmărind drumul frumoasei tradiții a spectacolului compus, pe care Teatrul „Nottara“ o cultivă, programatic, cu o nobilă aspirație și ambiție, *Jucătorii*, azi strămutată pe scena mică a Studioului, se găsește în fața unui alt punct de vedere : unitatea stilistică în spectacol. De data aceasta, autorii sînt diferiți, iar regizorul, unul și același. Gogol apare acum însoțit de Cehov, de mult îndrăgita și mult jucată sa comedie : *Ursul*. Asocierea n-a implicat, după cum s-a putut vedea, mari

riscuri. Tot o admirabilă schiță de moravuri din marea frescă a dramaturgiei realist-critice ruse ; tot o descriere cu accente satirice a modului de viață al nobilimii ruse, lipsite de ideal moral și social, de autenticitate, cu eroi ridicoli, într-o lume care se falsifică ; tot un joc paradoxal al pasiunilor, cu alternanțe, puternic contrastante, între aparențe și esențe, generatoare de umor, dar și de amărăciune. Deosebirea e, desigur, mai ales, de ton, de nuanțe, de timbru, de spirit. În timp ce Gogol incriminează cu vehemență sarcastică, chiar cu cruzime, Cehov operează cu ironie filigranată, cu maliție. Încredințate aceluiași regizor, George Rafael, cele două texte au „suportat“ înlăturarea unor eventuale neaderențe stilistice. A mai existat, zic eu, o premisă favorabilă unității stilistice a spectacolului : distribuirea lui Ștefan Iordache în cei doi piloni de susținere ai textelor : Iharev (*Jucătorii*) și Smirnov (*Ursul*). Rafael a semnat regia *Jucătorilor* și acum un sfert de veac, așa că, cel puțin în privința primei părți a spectacolului, mizăm pe succes sigur. Am văzut spectacolul. Speranțele ne-au fost doar pe jumătate împlinite și, paradoxal, tocmai acolo unde nu ne așteptam. *Jucătorii*, în ciuda experienței cîștigate de George Rafael la prima sa montare, ne-a dezamăgit. Reprezentația seamănă cu un rezumat expus în pripă, cu o citire la suprafață, care nu scoate din adîncuri sensurile tragice ale grotescului gogolian.

Există, în caietul-program al spectacolului, o mărturisire a regizorului privind concepția de ansamblu a montării, extrem de intere-

santă : „Două comedii alarmante — pline de vitalitate — în transparența cărora citesc „Suflete moarte“. În imaginea scenică nu transpare nimic din această interesantă poziție teoretică. Nimic alarmant, nimic tulburător, nimic din grotescul fabulos, din fiorul împins pînă la marginea tragicului. Reprezentația se desfășoară banal și monoton, cu momente de umor șablon, cu cîteva, foarte rare, tresăriri de vitalitate, de incisivitate satirică. Esența tulburătoare a textului gogolian a fost diluată și risipită într-o înșurire de imagini vetuste, inexpresive, cenușii. Pecetea acestei inexpresivității o dă, în primul rînd, scenografia. Decorul (Constantin Russu) este indiferent, urit, fără amănunte revelatorii pentru mediu, pentru atmosferă.

În ceea ce privește interpretarea actoricească, și aici, „jucătorii“ de azi rămîn resistanțieri, aproape în unanimitate. Remarcabilul actor Ștefan Iordache pare să nu-și găsească, în Iharev, condiția sa de performanță, de creație armonioasă și echilibrată, contopirea organică dintre trăire și reprezentare. Actorul joacă ilustrativ, uscat și rece, creația se convertește într-o demonstrație tehnică, lipsită de viață, de strălucire, de profunzime. Iharev apare ca un mic escroc fără putere distrugătoare. Personajul reușește să provoace risul, dar nu îngrijorează, nu ne pune pe gînduri. Destinul dramatic al lui Iharev, exponent al categoriei nobililor parazitari, devorat de patima banului și a aventurii, a riscului, care eșuează lamentabil, elamînd sarcasm nedreptatea de a fi „mai puțin șiret“ decît al nu dobîndește, în actuala versiune, valoarea simbolică, semnificațiile generalizatoare ale fenomenului satirizat de scriitor.

Apariția explozivă a lui George Constantin, care umple pentru un moment spațiul scenic, aducînd cu el o undă de înfiorare comică, sugerează întrucîtva pecetea realist-metaforică a stilului gogolian și tonalitatea specifică la care ne așteptam.

Momentele de șoc oferite prin introducerea unei servitoare, care deschide și închide spectacolul, intrînd, în final, într-o dubioasă relație cu Iharev, mi s-a părut infidelă textului gogolian, diminuîndu-i virulența satirei.

Deși departe, și ea, de a sugera ceva din fiorul „Sufletelor moarte“, partea a doua a spectacolului mi s-a părut și mie, ca și altora, mai bună și mai interesantă, cu cîteva accente de invenție comică, autentice. Surprinzător, ceea ce s-a pierdut din virulență și din incisivitate la Gogol s-a adăugat în mod creator la Cehov. Rezultatul e îmbucurător. Exploatarea în adîncime, cu luciditate critică, a țintelor satirice, a conferit *Ursului* o tentă de culoare proaspătă și vie. Prin mijloace parodice expresive, existența eroilor, redusă la absurde prefăcătorii, și itinerariile lor psihologice contrastante dobîdesc un pregnant relief ; prin invenție comică, prin variații de ritm, prin bruscarea comportamentului individual al actorilor, stîrniți să surprindă și să rețină vitalitatea textului. Și Ștefan Iordache și Melania Cîrje au fost www.cimec.ro

admirabil conduși spre portretizări de un haz viguros, dezvăluind, cu o ușoară distanțare, dinamica interioară a personajelor, realizînd, fiecare în parte, o remarcabilă creație.

Și aici, ca și în prima parte a spectacolului, l-am reținut pe George Negoescu, pentru cele două chipuri ale servitorilor : Gavrușa și Luka, cel dintîi reprezentînd omenia, cel de-al doilea — în contrast — dezumanizarea.

Valeria Ducea

Notă

Anacronism și gratuitate

În virtutea ideii că o operă mare, cu un conținut profund, esențial, poartă cu sine trăsături generale valabile — în timp și spațiu — ale naturii umane, am început să ne obișnuim cu Shakespeare jucat în *blue jeans* și cu Plant, în frac. Am încercat, deci, ca, în spectacolul cu *A douăsprezecea noapte*, pus în scenă, la Teatrul din Galați, de George Rada, să înțelegem care intenție regizorală se exprimă în demonstrația de judo-luptă cu bite, a prințului Orsino, care idee a textului se concretizează în pijamaua cu floricele a lui Sir Toby. În costumația sumară — pînă la pericolul degerării — a aristocratei Olivia sau în uniforme de soldați americani în Vietnam, arborate de suita lui Orsino. Motivații de ordin artistic nu există (sau sînt deosebit de greu de înțeles), anacronismul nu este folosit ca mijloc de expresie, fiindcă nu e susținut regizoral în nici un chip ; nu ne rămîne decît să credem că tot acest bric-à-brac a fost gîndit de autorii spectacolului ca o nostimă gratuitate. Gratuitate este, dar măcar nostimă...

Spectacolul se cere, totuși, luat în seamă, pentru că, prin surpriză, în acest context, actorii au luat textul foarte în serios, l-au jucat cu credință și cu evidentă plăcere. Am remarcat în distribuție pe Dan Andrei Bubuțel, un Orsino desenat cu eleganță, cu o notă de ușoară autoironie, pe Liliana Lupan, împlinind cu farmec și cu prospețime trăsăturile Violetei, pe Dimitrie Bitang, autor al unui Sir Andrew nițel buimac, incapabil să se trezească de-a binelea, pe Ștefan Hagimă, un bufon al cărui umor e acordat pe tonul causticității, pe Gheorghe V. Gheorghe, un Sir Toby de un comic exploziv, foarte colorat, pe Alexandru Năstase, cu o demnitate înghețată, țepăună, în Malvolio, pe Viorica Hodel și pe Marga Georgescu, cu un bun desen al rolurilor, deși, poate, cu prea puține accente, la prima, și cu prea multe, la cea de-a doua.

Gr. C. D.

În general, i-au solicitat sensibilitatea și au demonstrat finețe și simț al măsurii, dar care, să recunoaștem, nu i-au pus la încercare, cu adevărat, resursele artistice. Spectacolele de poezie ale Teatrului „Bulandra” și emisiunile Televiziunii indică în Valeria Ogășanu o actriță preocupată de arta spunerii versurilor.

În acest început de stagiune, Valeria Ogășanu repetă, alternativ, rolul Polia din *Micii burghezi* de Maxim Gorki, în regia lui Ioan Taub, și în spectacolul de poezie *Lăliile* de Marin Sorescu.

„Sînt fericită că am început din nou să repet, fiindcă astfel am continuitate în muncă, mă simt prezentă în activitatea teatrului; repetițiile, ziua, și spectacolele, aproape în fiecare seară, îmi creează acea ritmicitate esențială pentru existența actorului. Nu mă împac cu timpii morți; consider că este util, indiferent de importanța ori de lungimea rolurilor, să fiu în permanență în contact cu scena.

În al doilea rînd, sînt bucuroasă că repet într-o asemenea piesă, alături de unii dintre cei mai valoroși actori din colectivul teatrului (Victor Rebengiuc, Gina Patrichi, Petre Gheorgbiu, Mariana Mihut, Iea Matache, Rodica Suciu, Mihai Mereuță, Florian Pittiș, Maria Gligor, Gelu Colceag și alții). Într-o asemenea echipă, nu am decît de cîștigat, de învățat.

Despre Polia, aș avea multe de spus. Deocamdată, i-am înțeles locul, ponderea, în această piesă în care există atîtea roluri mari și însemnate. În ciuda faptului că nu are «mult text», Polia este un personaj important, prin permanenta sa prezență în scenă.

După cum se știe, *Micii burghezi* este o piesă sumbră. În atmosfera tensionată, care se simte de la ridicarea cortinei, această Polia, cu calmul ei, cu credința ei în bine și în frumos, în iubire curată și împărtășită, în oameni și în calitățile lor, reprezintă o oază de sănătate morală și de inocență. Pentru ea, totul e simplu și clar. Iubirea ei statornică pentru Nil îi dă puterea, în final, de a se rupe, fără regrete, din această casă; la plecare, ea spune lucrurilor pe nume, rostind adevărurile cele mai crude, cu curajul caracteristic omului care crede, din toată ființa lui, într-un ideal.

Pornind de la faptul că, după aparență, Polia e considerată prostituată și caraghioasă, iar în final uluiește, devenind un personaj la fel de dramatic ca și celelalte, îmi caut argumente teatrale spre a susține această evoluție. Iubesc rolul și cred în el.”

VIITORUL ROL

VALERIA OGĂȘANU

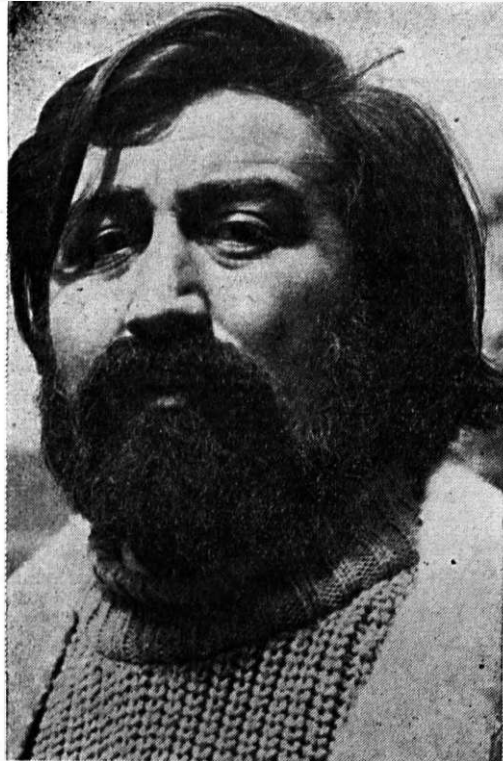
Elevă a maestrului Moni Ghelerter, Valeria Ogășanu rămîne fidelă, pare-se, atît din înclinație proprie, cît și datorită rolurilor jucate, stilului de teatru preferat de profesorul ei: un teatru grațios, delicat și tîndru, în care comicul are surdină, drama e estompată, iar actorul e discret. A debutat cu rolul Dona Elenă din *Castiliana* de Lope de Vega, la Teatrul Național, în 1969, apoi a devenit ingenua consacrată a trupei Teatrului „Bulandra”, distribuită în *Maude Riordan* (*Harfa de iarbă* de Truman Capote), *Eugénie* (*Puricele în ureche* de Feydeau), *Domnișoara de Belle-Isle* de Dumas, *Dina* (*Valentin și Valentina* de Roșcin), *Gena* (*Titanic-vals* de Tudor Mușatescu), *Isabela* (*Răceala* de Marin Sorescu), *Clara* (*Pygmalion* de G. B. Shaw), *Silvia* (*Undeva, o lumină* de Doru Moțoc) — roluri care,

CORNEL NICOARĂ

Cornel Nicoară a absolvit Institutul de teatru „I. L. Caragiale” în 1965, când a fost repartizat la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț; de-a lungul acestor ani, îi întâlnim, cu regularitate, numele pe afișele acestui teatru, căruia i-a rămas credincios. Actorul s-a impus publicului prin roluri dificile și diverse, dintre care amintim: Wangel (*Femeia mării* de Henrik Ibsen); Franklin (*Arden din Kent*); Răzvan (*Răzvan și Vidra* de B. P. Hasdeu); Gralla (*Act venețian* de Camil Petrescu); Nero (*Britannicus* de Jean Racine); Noe (*Arca bunei speranțe* de I. D. Sirbu); Roș Împărat (*Harap Alb*, prelucrare de Zoe Anghel Stanca, după Ion Creangă); Vasile Vasile (*Sfântul Mitică Blajinu* de Aurel Baranga); Eronim Orzea (*Ștafeta nevăzută* de Paul Everac); Brăncescu (*Ultima oră* de Mihail Sebastian); Vania (*Mere pentru Eva* de Gabriel Arout, după A. P. Cehov); Michel Olandezul (*Înimă rece* de Eduard Covali, după W. Hauff); Capulet (*Romeo și Julieta* de William Shakespeare); Moșul (*Matca* de Marin Sorescu); Generalul Lew Wallace (*Dosarul Andersonville* de Saul Levitt); Dergaciov (*Vara trecută la Ciulimsk* de Alexandr Vampilov); Tom Moody (*Băiatul de aur* de Clifford Odets); Riborasta (*Muntele* de D. R. Popescu) ș.a.

„Drumul în teatru” al unui actor dotat, harnic și ambițios, cum este Cornel Nicoară, seamănă cu o ascensiune: toate calitățile sînt solicitate — răbdarea, tenacitatea, dăruirea de sine. Talent robust, viguros, Cornel Nicoară a dorit să urce „pe cont propriu”, nu s-a lăsat influențat de nici unul dintre tiparele aflate la îndemîna oricărui actor tînăr; în majoritatea rolurilor interpretate, el a dovedit o înzestrare deosebită pentru compoziție. Viitorul rol, pe care îl lucrează cu deosebit interes și entuziasm, este, de asemenea, o compoziție: Falstaff din *Nevestele vesele din Windsor* de Shakespeare.

„După părerea mea, comedia *Nevestele vesele din Windsor* ocupă, între comediiile lui Shakespeare, un loc special. Poezia și lirismul, pecetea geniului marelui Will, însoțesc aici intenția principală a dramaturgului, care, de data aceasta, ține să se amuze (și să amuze) pe seama unor fapte și moravuri ale unei lumi prozaice — mediul provincial burghez englez. Marcat, în ochii lui Shakespeare, de prostie și de frivolitate, acest mediu pendulează între ridicol și grotesc, mîmează ilar înalta societate. Personajul

se încadrează perfect în această frescă. Falstaff nu mai e nebulos înțelept, tovarășul, întru petreceri și războaie, al capetelor încoronate; e doar o fantoșă lăudăroasă, pornită pe demonstrații decisive.

Trec peste ispititoare locuri comune («rolul mi se pare complex și dificil», «Shakespeare, această piatră de încercare...», «această creație în cadrul carierei mele actoricești...»), menționînd doar un singur punct de referință: un expert în materie afirma că, numai în actul întâi al acestei piese, există mai multă viață și mișcare decît în toată literatura germană. Colaborarea cu regizorul Alexandru Tocilescu mă face să sper că *Nevestele vesele din Windsor* va fi unul dintre spectacolele de echipă caracteristice Teatrului Tineretului din Piatra Neamț, continuînd seria Zigger-Zagger, Răfuiala, Slugă la doi stăpîni. Scenografia va fi semnată de François Pamfil; din distribuție, iată cîteva nume: Virginia Rogin, Carmen Petrescu, Eugenia Balaure-Apostol, Valentin Uritescu. Partitura (spectacolul fiind și muzical) aparține lui Nicu Alifantis”.

T.E.S.

în

Republica
Democrată
Germană

„Aflat pentru prima oară în turneu într-o țară din Europa și jucând tocmai aici, la Berlin, ansamblul Teatrului Evreiesc din București aduce cu sine dovada eforturilor politicii culturale socialiste, de a prezenta varietatea și bogăția artei umane. Ne-am întâlnit cu artiști care, încă în anii '50, în patria lor socialistă, în afară de folclor, au jucat în limba idiș pe Brecht, Schiller, Lessing și Büchner, deschizând astfel calea înțelegerii”.

(NEUES DEUTSCHLAND)

„Seară aceasta n-a fost o seară de teatru obișnuit! A fost o seară în care se simboliza puterea de a supraviețui a unei vechi culturi. Teatrul Evreiesc de Stat din București este cel mai vechi teatru evreiesc din lume care joacă în limba idiș. (...) În viziunea scenică a lui Franz Auerbach, vechea legendă dramatică Dibuk dobândește o nouă strălucire. În spectacol, nimic nu este imitație din folclor. Totul are un efect autentic nemijlocit. O lume, aproape, de basm, așa cum o cunoaștem din picturile lui Chagall. Se simte că acest ansamblu, mai ales membrii săi

Prestigioase ecouri internaționale vin să reconfirme prețuirea de care se bucură, peste hotare, în ochii publicului și ai criticii, arta teatrală din țara noastră.

Nu de mult, la „Theater im Palast der Republik“ din capitala R.D.G. (singurul teatru ce-și continuă activitatea și în lunile de vară), s-a desfășurat turneul Teatrului Evreiesc de Stat din București. Cele șase reprezentații, cu *Firul de aur* de Israil Berecovi, *Dibuk* de S. Anski și *Tevie lăptarul* (dramatizare de Benno Popliker, după Șalom Alechem), au fost primite cu viu interes, cu entuziasm.

Anunțat cu mult înainte de sosirea trupei, ca „un eveniment ieșit din comun“, ca „un prilej neobișnuit de întâlnire cu limba și cultura idiș“, turneul T.E.S. a suscitat atenția opiniei publice germane și s-a afirmat ca un real și important succes.

Iată câteva extrase din aprecierile critice apărute în presă, elocvente, în această direcție.

mai în vîrstă, au crescut și s-au dezvoltat în buna tradiție a teatrului evreiesc. A evidenția realizări individuale ar fi nedrept, în cazul de față. Impresia generală a acestei mărețe seri de teatru este fascinantă și de neuitat.”

(Heinz Kersten, RADIO, BERLIN VEST)

„Revista muzical-literară *Firul de aur* i-a impresionat foarte mult pe spectatorii de la „Theater im Palast“. Un spectacol foarte amuzant, plin de vervă, dar nu numai atât. A fost mult mai mult! Evocînd istoria acestui teatru, s-a evocat istoria evreilor din România, a fost evidențiată puterea culturii idiș. Acest teatru este considerat ca o arcă în care au găsit adăpost nu numai actorii, muzicienii, dramaturgii evrei, ci și publicul. Teatrul Evreiesc de Stat din România posedă actori multilaterali înzestrați: spectacolul ne-a oferit posibilitatea de a cunoaște fructul mare și frumos pe care l-a rodit „Pomul verde“ al Teatrului Evreiesc. Este o întâlnire unică, cu un teatru care are de spus ceva de durată.”

(K. L. Kerhardt, NEUE ZEIT)

„Tevie Lăptarul, ultima piesă a unui repertoriu bine chibzuit, cuprinzător, ne-a permis să aruncăm o privire asupra activității Teatrului Evreiesc de Stat din București. Dramatizarea lui Benno Popliker, ca și regia lui Adrian Lupu, scot în evidență relațiile sociale, redînd o imagine reală a evreilor asupriți în Europa, la întretăierea a două veacuri.

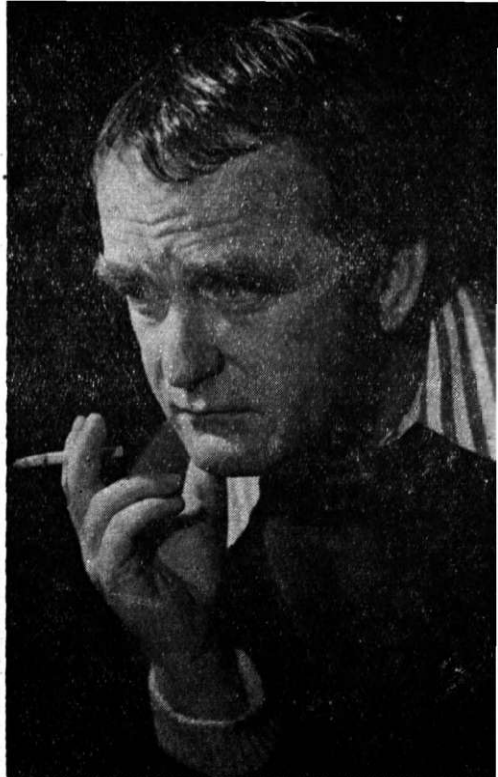
Aplauzele deosebite de la sfîrșitul spectacolului s-au adresat lui Samuel Fischler, interpretul lui Tevie, care a redat în mod convingător multilateralitatea și contradicțiile acestei figuri umane. Ansamblul posedă artiști de valoare internațională, ca Seidy Glück, Abram Neimark, Leonie Waldman-Eliad, Manno Rippel, comici înînsăcuți ca Rudy Rosenfeld și Bebe Berecovi și tineri artiști talentați ca Tricy Abramovici. Cu toții se simt continuatorii culturii poporului lor și își îndeplinesc cu cinste această misiune, angajați în peisajul cultural al României socialiste”.

(Hans Uslar, NEUES DEUTSCHLAND)

Echinox

piesă în două părți
de

Leonida Teodorescu

Personajele

NANU
DUDU
FABIAN
BELCOT
PLUTONIERUL CUCUVEA

MAIORUL
TEODORA
PRIMUL BĂRBAT
AL DOILEA BĂRBAT
VOCEA DE BAS („TANTI AGLAIA“)

PARTEA I

1

Intineric. Un fascicul de lumină apare brusc și se plimbă pe scenă. Nu se vede decât cortina; în mijlocul cortinei atîrnă un felinar stins. Zgomotul ploii. Pași care se apropie. O mașină claronează de trei ori. Fasciculul de lumină se reîntoarce la mij-

locul cortinei. Sub felinarul stins se află Nanu.

NANU (cuiva care nu se vede) : Psst ! Mîinile sus ! (Izbucnește în ris.) Eu sint. Nanu. Vîno cu gologanu'. Ce zici de versurile astea ? (Fasciculul de lumină se stinge brusc. Pașii s-au oprit ; rîzînd. Ce faci ? Ești nebun ? Stai ! (Zgomotul unei lovituri. Un geamăt lung.) Capul... s-a dus dracului capul meu... m-ai... de ce... nu pricep.

(Zgomotul unei noi lăvituri. Un horcăit. O trecere de lumină. Nanu se prăbușește sub felinar. Se aud niște pași care se îndepărtează în fugă. Intuneric.)

2

Lumină. O cameră elegant mobilată: fotolii de piele, o masă joasă, covor moale. În trei dintre fotolii stau Fabian, Dudu și Belcot. Al patrulea fotoliu e liber. Fabian bate darabana. Fabian se oprește pentru o clipă, apoi reia darabana.

DUDU (afirmativ): Ne-au arestat. (Fabian se oprește din nou. Se uită la Dudu. Explicativ.) Ne-au arestat. Asta e. Ce-au, dom'le, cu noi? Unde e morala?

BELCOT: Vorbește mai încet. Nu e nevoie să te audă toată miliția.

DUDU: Crezi că au pus microfoane aici? Parcă e salon, fir-ar al dracului să fie. Auzi, dom'le, fotolii de piele. N-am crezut asta. Că au la miliție fotolii de piele. Și, zici că au pus microfoane aici?

BELCOT: Ca să te audă pe dumneata? Crezi că nu țiți destul de tare?

DUDU: Mie nu mi-e frică! De nimeni! În venele mele curge sînge de erou! În vene sau în artere? Nevastă-mea e la maternitate. Și trebuie să nască. Dintr-o clipă în alta. Vă dați seama ce-i pe capul meu?

FABIAN: Pss... Mai ai copii?

DUDU: Hahaha! N-am. N-am deloc.

FABIAN: Ei, fugi... E primul?

DUDU: Primul. Primul de tot.

FABIAN: Hai, că ești grozav. Pe cuvîntul meu că ești grozav. Știi ce trebuie să faci? Cînd ți-apare țiîncul? Te proptești de un pom și strigi: ajutor! Și dă unu' peste tine. Ca să te scape de belea. Îi spui frumos: salut, maestre, îl bagi într-o circumă și-i dai de bătut. Pînă începe să clămpăne. Din urechi.

DUDU: Cine știe ce moacă o fi.

FABIAN: N-ai caracter. Pe cuvîntul meu că n-ai caracter. Gîndește-te la ăla micu'.

DUDU: Hahaha! Dacă e băiat, fi zic Valeriu, dacă e fată, fi zic Magdalena. Sau Monalisa? Ce zici? Hahaha! Îi zic cum vreau. El se naște, iar eu îi zic cum vreau. Chiar primul? Și, dacă suferă de inimă? Sau de ficat? Și n-are voie să bea? Cine o să clămpăne?

BELCOT: Au drept să ne țină patrușopt de ore.

DUDU: Patrușopt?

BELCOT: Exact. Sistem arestați de o oră. Au mai rămas patrușeci și șapte.

FABIAN: Hai, că ești nemaipomenit. Pe cuvîntul meu că ești nemaipomenit. Cum o să fie patrușopt? Peste vreo șase ore-mi pleacă avionul.

BELCOT: Ești pilot?

FABIAN (explicativ): Mă cheamă Fabian.

BELCOT (n-a sesizat explicația): Îmi pare bine. Belcot.

DUDU: Dudu. Asta e numele meu. Adică, nevastă-mea naște, iar eu stau aici, ca o momîie?

FABIAN: Poate, să dau un telefon la federație? Ce zici, tată de copii?

BELCOT: Federația cui?

DUDU: N-auzi, că-l cheamă Fabian?!

BELCOT: Și, ce-i cu asta?

DUDU: Ce dracu', n-ai auzit de Fabian? Chiar așa? În halul ăsta am ajuns?

BELCOT: Fabian? N-am auzit de Fabian.

FABIAN (ride, amuzat): Hai, că te-a încuiat.

DUDU (revărsare de entuziasm): Picior de pașpo carate! Senzația secolului! Uraganul Balcanilor! A opta minune!

BELCOT: El? Dumneata ești a opta minune?

FABIAN (puțin incurcat, puțin plictisit): Trebuie să scrie și ziariștii ăștia eeva.

BELCOT (stupefiat): Ziariștii?

FABIAN: Italienii. Ei umblă cu chestiile astea.

DUDU: Prințul Carpaților!

BELCOT (în limita uimirii): Italienii?

FABIAN: Asta au zis-o nemții. Așa cred. Sau olandezii.

BELCOT: Cum? Nemții sau olandezii?

DUDU: Englezii! Aseultă-mă pe mine. Mă jur pe ce vrei. Facem un pariu? Îl știu și pe ăla care a zis. Mike... ăăă... Mike, Mike... Zi, dom'le, Mike și mai cum? Că m-am și întrebat. De unde o fi știut englezul de prinți?

BELCOT: Nu înțeleg nimic. Dumneata ești un prinț de sînge?

DUDU: Pursînge!

(În clipa aceasta, cineva a ciocănit în ușă și s-a făcut liniște.)

FABIAN: A ciocănit cineva.

BELCOT: Cred că e o greșeală. La ușă asta n-a ciocănit nimeni. Niciodată.

(Ușa se deschide brusc. Cei trei au tăcut. Un timp, nu intră nimeni. Pe urmă apare în aer un pat pliant. Patul se răsucesce puțin și se oprește. În fine, începe să intre în cameră, trăgînd după el un plutonier, trecut bine de prima tinerețe. Plutonierul mai ține niște lucruri în cealaltă mîndă și, din pricina asta, își menține cu destulă greutate echilibrul. Reușește, totuși, să ia poziție de drepti în fața lui Fabian.)

PLUTONIERUL (voce răgușită de om îmbătrinit în slujbă): Să trăiască prințul Carpaților!

BELCOT: Și asta?

PLUTONIERUL: Îmi dați voie să mă prezint! Sint plutonierul Cucueva. Îmi pare rău. Dar n-am un nume prea grozav.

FABIAN: E minunat. Pe cuvîntul meu, e minunat.

PLUTONIERUL (fericit): Să trăiți!

FABIAN: Salut, maestre. Hai, că ești formidabil. Pe cuvîntul meu că ești formidabil. Cum o mai duci cu sănătatea?

PLUTONIERUL (lăsînd, stupefiat, patul pliant): Ordonati?

FABIAN: Cum o mai duci cu sănătatea? Tensiunea și alte chestii de astea?

PLUTONIERUL (după ce controlează dacă patul pliant i se sprijină bine de picior, ton intim și fericit): Prea multe chile, înțelegeți? Vreo cinșpe, douăș' de chile în plus. Da' parecă poți să te iei după doctori? Azi zice unu' așa, poimîine zice altu' că e albastră, iar tu mai pui vreo două, trei chile pe tine. Mi-a zis unu' și de puncte. Cică, dacă nu înghiți puncte, slăbești. N-am înghițit puncte, da' am mai pus vreo trei chile pe mine.

FABIAN: Hai, că ești bun. Pe cuvîntul meu, că ești bun.

PLUTONIERUL (brusc, pe un ton solemn): Să trăiți. Că așa a spus tovarășu' colonel. Să vă aduc patu' pliant, oranjada și biscuiții. (Plutonierul, după o matură chibzuință, ia patul pliant, împinge puțin fotoliul lui Dudu, cu Dudu cu tot, pune, cu totul neașteptat, mai întîi, biscuiții și oranjada pe masă, iar apoi, aproape cu voluptate, așază patul pliant.)

DUDU: Ce faci, nene? Îmi pui patul pe picior? Nu vrei să mi-l pui și pe burtă?

PLUTONIERUL (ca să zică și el ceva): Pardon. (Din nou, vocea solemnă dinainte.) Pentru orele unspe. Treizeci de minute de odihnă, un pabar de oranjadă și trei biscuiți. V-am adus o juma' de chil, ca să aveți de unde alege. Că le-a ales și vînzătorul. Bucată cu bucată. (Tipînd, aproape în disperare.) Să trăiască prințul Carpaților!

FABIAN: Hai, că m-ai emoționat. Mai am puțin și-o să plîng ca o babă.

PLUTONIERUL (aproape șoptit): V-am adus un pachet. Englezești. Știu că fumați pe ascuns. Nimeni nu știe nimic. Care află ceva, să vină la mine. (Pune țigările pe masă.)

FABIAN: Să ți le plătesc. Astea costă o groază de bani.

PLUTONIERUL: Maestre! Nu-mi amăriți bătrînețile! Vă rog din suflet. Să le fumați sănătos.

FABIAN: N-o să-ți amărăsc bătrînețile. Ai vreo dorință? Hai, că e grozav, să ai vreo dorință. Una mare de tot.

PLUTONIERUL: O dorință? Eu? Serios?

Dacă am eu vreo dorință?

FABIAN: Hai, că mi-ai face o bucurie. Zi. **PLUTONIERUL**: O serisoare, maestre. Trei rînduri. De la dumneavoastră. Pentru mine. Mă, tu, ăla și ăla, Cucueva, sau cum dracu-ți mai zice, uite că-ți scrie Fabian.

FABIAN: Din Spania? E bine?

PLUTONIERUL: Hahaha! Serios? Hahaha! Maestre! Îi ucid! O să vină toți la mine. Ca la pomană! Hahaha! Uitați adresa mea. Numele, pronumele și inițiala completă a tatălui. Să trăiți, să înfloriți, dar să nu îmbătrîniți! (O poziție solemnă de drepti, pași de paradă, o oprire bruscă în fața ușii, executată ca la carte. Plutonierul se întoarce încet. Acum e un om bătrîn și disperat; aproape ca o rugăciune.) Și să vă ajute Dumnezeu să nu fiți vinovat. Că cu altă speranță nu mai am.

BELCOT: Vinovat de ce?

PLUTONIERUL (voce sugrumată): Nu știu! Nu știu! (Trîntește ușa și pleacă. Liniste.)

FABIAN: Știe cineva ceva?

BELCOT: Nu.

DUDU: Nici eu. Stau și mă uit ca prostu'.

BELCOT: Cine ești dumneata, Fabian?

DUDU: Ce dracu', dom'le, n-ai auzit de fotbal? El e fotbalist. Fabian. Cel mai mare fotbalist al nostru. Unii zic că și al Europei. Știi cum bagă golurile? E de groază. Pur și simplu, de groază. Dacă nu joacă în Spania, ne-am ars.

BELCOT: Acolo îți pleacă avionul?

FABIAN: Da. Sferturi de finală.

BELCOT: Sferturi de ce?

DUDU: Ce dracu', dom'le, habar n-ai de nimic? Ești analfabet de tot? Doamne, iartă-mă.

BELCOT: Știi, eu n-am prea făcut sport. Cînd am fost tînăr, am învățat foarte mult. Părinții mei au fost niște oameni exigenți. Au ținut mult să știu o grămadă de lucruri. Și n-am avut timp de sport. Și nici de fete. Poate, de asta sint singur.

FABIAN: Și acum?

BELCOT: Și acum.

FABIAN: Ce ești acum?

BELCOT: Avocat.

FABIAN: Avocat?

BELCOT: Da.

FABIAN: Asta e tot? Iartă-mă. Vreau să spun că e o chestie formidabilă să fii avocat. Dar eu n-am avut de-a face cu avocații. Vreau să spun că... Sint niște tipi formidabili!

BELCOT: Am înțeles. Ai vrut să știi dacă merită să te lipsești de atîtea, ca să ajungi avocat. Nu știu. Nu știu ce să spun.

DUDU : Iarăși ?

3

(Ușa se deschide. O clipă. nu apare nimeni. Apoi, apare maiorul. E îmbrăcat civil. Se oprește în prag. Se uită prin cameră. E ceva care nu-i place. Îndreptindu-se spre patul pliant.)

MAIORUL : Mă scuzați că vă deranjez. (Mai degrabă bombănind.) Nu știu cine a avut ideea cu patul ăsta. (Stringind patul pliant.) Nu se lipește deloc, nu-i așa ? Mai ales de fotolii. Are cineva nevoie de el ? Așa m-am gândit și eu. Că n-are nimeni nevoie, vreau să spun. Asta e situația. Să-l scot, naibii, pe coridor. Pe urmă, vedem noi ce facem. Îmi dați voie ? (Îl scoate, într-adevăr, izbind tot ce întilnește în cale. Reapare, triumfător.) Nu s-a spart nimic ? Slavă Domnului. (Pe același ton.) Bună dimineața. (Nu-i răspunde nimeni.) Sînt maiorul Dumitriu. Asta e situația. Îmi dați voie să stau jos ? Mulțumesc. Cred că am uitat ceva. Ah, da. Cu mine veți avea de-a face. Eu sînt anchetatorul.

BELCOT : Anchetatorul ?

MAIORUL : Nu plouă ? Nu plouă încă ? Trebuia să plouă, de vreo două ore. Nu luați loc, maestre Fabian ?

FABIAN : Prefer să stau în picioare.

MAIORUL : Prefer să stați jos.

FABIAN : Minunat. Hai, că e tare, chestia asta. M-a cuprins entuziasmul.

MAIORUL : Nu cred să țină mult. Entuziasmul, vreau să spun. (Sună telefonul.) Da. (Pauză.) Da. (Pauză.) Da. (Pauză.) E-n regulă. Deconectați aparatul. (Pune telefonul în furcă.) Dumneavoastră sunteți George Belcot, nu-i așa ? N-ați fost fahir ? Hahaha ! Flerul, vreau să spun. Flerul e nemaipomenit. La dumneavoastră. E o calomnie, nu-i așa ? Procesul de mine. Aia, cu plagiatul.

BELCOT : De unde știți ?

MAIORUL : Habar n-am. Îl apărați pe Demostene. Una, la mină. Nu apărați escroci. Două, la mină. Adică, nu e vorba de plagiat, vreau să spun. Trei, la mină. Atunci, e o calomnie. Patru, la mină. Și, dumneavoastră ? Constantin Dudu ?

DUDU : Trebuie să nască. Nevastă-mea. Și...

MAIORUL : La noapte. Probabil.

FABIAN : Pe mine mă cheamă Fabian. Dacă asta vă spune ceva.

MAIORUL : Îi cunoașteți toți trei pe Nanu, este ? Toți trei, nu-i așa ?

FABIAN : Nanu ?

Intuneric. Acasă la Fabian. Un fascicul de lumină pe mijlocul scenei. Primul bărbat, al doilea bărbat. De undeva se aude o voce : zai-zai, zai-zai. Brusc, izbucnește o muzică foarte ritmată. Zgomote de petrecere. Cei doi bărbați izbucnesc în ris.

Lumină pe artelechinul din stînga. Fabian și Teodora. Cei doi dansează. Se opresc din dans.

TEODORA : Nanu ? Mi-e frică de Nanu.

FABIAN (amuzat) : De mine nu ți-e frică ?

TEODORA : L-ai văzut cum zîmbește ? Mai întâi, i se întunecă ochii. Pe urmă, i se dilată nările. Parcă ar avea un acces de furie. Și, în clipa aceea, zîmbește. Dar privirea îi rămîne rea. Neagră, înțelegi ? Neagră !

FABIAN (tot amuzat) : S-a îmbătat. Pe cuvîntul meu că s-a îmbătat.

TEODORA : L-ai văzut cum se uită la tine ? Nici nu clipește. Și, pe urmă, întoarce capul. Și începe să clipească des. Des de tot. Bine că nu-l cunosc. Nici nu vreau să-l cunosc. Niciodată. (Fabian izbucnește în ris.) Poți să rizi ? Nu pricep. E ceva, un lucru pe care nu-l pricep. Privește-l !

(Fabian izbucnește în ris. Cei doi încep să danseze. Se apropie de primul și de al doilea bărbat. Acum, fasciculul de lumină cade pe tot grupul de patru.)

FABIAN : Stă singur cuc în camera aia. Și trage din toate sticlele care-i vin la îndemînă. Sigur c-o să clipească. Hai la el.

TEODORA : Mi-e frică.

(Zgomotul de petrecere s-a apropiat. Cîntecul ritmat se aude din ce în ce mai puternic.)

PRIMUL BĂRBAT : Care cîntă acolo ?

AL DOILEA BĂRBAT : E de la bucătărie. Se sparg niște farfurii. Le-a cărat băiatul pînă aici. Și acum dă cu ele de pămînt.

PRIMUL BĂRBAT : Ce faci, Fabian ? Dansezi ? De ziua ta ? Nu ți-e rușine ?

FABIAN : Ești grozav. Pe cuvîntul meu că ești grozav. Eu stau acum pe balcon. Și mă uit la lună. Iar ăla care dansează e stafia ta. Nu vezi că ești beat mort ? Las' că te torn eu. Prieteni ! Lordul a băut o juma' de șpriț !

AL DOILEA BĂRBAT : De ce n-ai băut toată damigeana, domnule ?

PRIMUL BĂRBAT : Și, acasă, ce să iau ? Costumul lui Fabian ? Nu vezi că e ros pe la mîneci ?

AL DOILEA BĂRBAT : Nu știu ce are ăla cu făruriile. Auzi ? Iar e cu zai-zai, zai-zai. Că mă cuprinde și groaza. Cu ce le-o fi cărat ? Cu camionul ?

FABIAN (*incet*) : Hai, Teodora. Nu e nimic. E singur. Mereu a fost așa. I-am spus : hai, că ești grozav. Pe cuvîntul meu că ești grozav. Dar el n-a vrut să mă creadă. Nu știu.

TEODORA : Asta nu pricep. Sinteți prieteni. Tu și Nanu. E o prostie. O mare prostie.

PRIMUL BĂRBAT : Fabian nu dansează. Ce faci, Fabian ? Nu dansezi ? De ziua ta ? Nu ți-e rușine ?

FABIAN : Ești grozav. Pe cuvîntul meu că ești grozav. Nu vezi că dau din picioare ? Ce, ăsta nu-i dans ?

AL DOILEA BĂRBAT : Dar mai poți ? Sau vrei să te ținem ?

FABIAN : Și, pe voi, cine o să vă țină ? Vezi camera aia ? Și, dacă o să ajung acolo ? Ce-o să mai zici ?

TEODORA (*incet*) : De ce ? Lasă-l. Singur. E așa de bine aici. E așa de bine.

(*Fasciculul de lumină îi lasă pe cei patru. Arlechinul din dreapta, Nanu stă într-un fotoliu.*)

Zgomotul petrecerii se depărtează. Se aud doar vocile.)

FABIAN : Unu, doi, trei !

PRIMUL BĂRBAT : Vezi să nu te împiedici de ușă.

FABIAN (*incet*) : Sst ! Nu mai spune nimic. E rușine. Pe cuvîntul meu că e rușine.

TEODORA (*incet*) : Poate. Dar mie mi-e frică. Frică, înțelegi ?

(*Cei doi au apărut lângă Nanu. Nanu îi privește fără să spună nimic.*)

FABIAN : Teodora ! El e Nanu ! Nanu ! Ea e Teodora ! Hai, că sînt tare. Pe cuvîntul meu că sînt tare. Sst ! Nici o vorbă ! Tanti Aglaia ! Teodora se simte prost !

(*Îi răspunde o voce de bas.*)

VOCEA DE BAS : Tu nu te simți prost ? Cîte pahare ?

FABIAN : Trei, tanti Aglaia.

VOCEA DE BAS : O să căpătați tuse măgărească. Asta o să fie cu voi. (*Altcuiva.*) Ia mina de acolo. Că o să spargi sticlele alea și nu știu cum te cheamă, Doamne, iartă-mă. Da' cred că te-am mai văzut undeva. Cînd te-a dat arbitrul ăla roșcat afară. Că i-ai suflat în nas. Și i s-a făcut rău. (*Vocea de bas a apărut lângă cei trei. E un bărbat înalt și foarte bine făcut.*) Iaca paharele. Am pus într-unul

praf de sughițat. Da' nu mai țin minte în care. Da' n-aveți nici o grijă, că l-am adus din Italia. Ei, să beți sănătoși și cu înghițituri mici, ca să nu vă audă vecinii.

TEODORA : Au și copii mici ? Mici, mici, mici ? Atunci, trebuie să rămîi cu noi. Că eu rid ca o pedală. Așa : ha-ha-ha. Cînd beau. Da' știu cum face o pisică beată ? Sughite ca un măgar părăsit. Și iese tot : ha-ha-ha !

VOCEA PRIMULUI BĂRBAT : Tanti Aglaia !

VOCEA DE BAS : Vin, copilul meu, vin ! Iar tu, Teodora, nu mai sta așa aproape de Fabian. C-o să faci zăhărituri. Și-o să creadă lumea că ești de la federație.

TEODORA : Da' știu cum injură un birjar ? Așa : ha-ha-ha !

VOCEA PRIMULUI BĂRBAT : Tanti Aglaia !

VOCEA DE BAS : Of, bătrînețile mele... Iar ți s-a făcut rău ? Ți-am spus cu că trage din sticla aia.

(*Cei trei au rămas singuri. O clipă de tăcere. Nanu se uită la Teodora.*)

FABIAN (*jenat*) : E prea mare balamucul. Este, că e prea mare balamucul ? Și ce, dacă am împlinit douășase de ani ? (*Tot mai jenat.*) Știi că am jucat fotbal cu Nanu ? Hahaha ! Știi cum i se spunea ? Habar n-ai. Pe cuvîntul meu că habar n-ai.

NANU : Du-te dracului.

FABIAN (*și mai jenat*) : Marchizul. Pe cuvîntul meu că i se spunea marchizul. Da' era mai bun ca mine. (*Nu mai știe ce să spună.*) Pe un teren de lingă școală.

NANU (*Teodorei, examinînd-o*) : Nu știu ce să spun. O fi de la natură, n-o fi de la natură... Că, dacă porți corset, e o chestie, iar dacă nu-l porți, e cu totul altceva, nu ? Poate, să te pipăi puțin ? Hm. Sau merge și așa ?

FABIAN (*nu-i vine să creadă ce a auzit*) : Da' tu nu știi că era un teren lingă școală. Da' de școală ți-am spus ?

TEODORA (*în disperare de cauză*) : Tanti Aglaia !

FABIAN : Că Nanu a dat-o pe fizică. Are un cap de aur. Pe cuvîntul meu că e de aur. Iar eu am terminat liceul acum trei luni. Asta e situația.

NANU (*lui Fabian, în treacăt*) : Gura, gloabă nenorocită. (*Teodorei.*) Te măriți cu ăsta ? Sau te culci cu mine ? Că pitecantropu-i tot pitecantrop, nu știu dacă m-ai înțeles. (*Rizînd.*) Ei, asta e... Adică, toți sîntem pitecantropi ? Te culci cu mine ? Sau te măriți cu ăsta ? Asta e tot. Pe urmă-ți explic și restul.

FABIAN (*brusc, foarte calm*) : Te-ai îmbătat. Pe cuvîntul meu că te-ai îmbătat.

TEODORA (*ca pentru ea*) : Tanti Aglaia a început să tușească. Cred c-a răcit. (*Se scutură.*) Ce prostie...

NANU (lui Fabian) : Hahaha ! Asta-ți zici tu, nu-i așa ? Marele Nanu, invidios pe un pitecantrop. Care dă cu piciorul. Ai fost vreodată invidios pe un cal ? Că a luat prea multe premii ? Hahaha ! (Teodora.) E-n regulă ? Nu-ți promit nimic. Ce pot să-ți promit, mai mult decât pe Nanu ?

FABIAN : Ieși afară ! Vreau să spun, du-te acasă. Repede. Ești beat. Nu vezi că ești beat ?

TEODORA (ca pentru ea) : Băieții au pus magnetofonul. Și banda aia veche. Cu multe tangouri.

NANU (lui Fabian) : Ai vrea tu să fii beat. Nu ține... (Teodora.) Sper că n-ai corset. Ar fi o porcărie. Să ai corset. Sau așa ceva. (Lui Fabian.) De ce nu taci ? Nu vezi că ți-e greu să vorbești ? Vrei să leșini ? Hahaha ! Pitecantropul leșinat !

FABIAN : Pitecantrop ? Și ce, dacă sînt pitecantrop ? Ce-ți pasă ție ? Hai, că ești grozav. Pe cuvîntul meu că ești grozav. Și ce-ai vrea să fii ? Adică, maică-mea să muncească și eu să-mi frec fundul la facultate ? Ca să am și eu o diplomă ? Mi-au zis ăia că sînt bun ? Mi-au zis. M-au băgat în națională ? M-au băgat. La șaptespe ani. Și și-a mai tras și maică-mea sufletul. Că nu i-a venit să creadă. Cînd i-am adus prima dată cinci mii acasă. I s-a făcut și frică. A zis că mi-au dat cu împrumut. Și, atunci ? Trăiască pitecantropul ! Mie-mi datorez totul ! Și maică-mea e o doamnă. Stă și se uită la televizor și bea cafea. Du-te dracului...

NANU (Teodora) : Chiar n-ai corset ? Salut.

(Nanu pleacă, Fabian și Teodora rămîn singuri.)

TEODORA : Și mi-a fost frică de el. E caraghios, nu-i așa ?

FABIAN : Sînt un tîmpit. Dar nu pricep de ce. Ce am eu cu ăsta ? Ce-mi pasă mie de Nanu ? Plouă. Cred că plouă.

TEODORA : N-ai șampanie ? Ar fi bine să bem o sticlă de șampanie. Poate, chiar două.

FABIAN : Pentru ce ?

4

Intuneric. Liniște.

Lumină. Camera. Fabian bate darabana.

MAIORUL : Îl cunoașteți pe Nanu, este ?
Toți trei, nu-i așa ?

FABIAN : Nanu ?

MAIORUL : Da. Nanu.

FABIAN : Am fost prieteni. Din copilărie.

Poate, nu chiar din copilărie. El e mai mare ca mine. Cu trei sau patru ani.

MAIORUL : Bine.

FABIAN : Adică ?

MAIORUL : Bine.

FABIAN : Nu-nțeleg.

MAIORUL : Poate. Să te-audă Dumnezeu.

Ilahaha ! Cred că nu trebuia să rid. Îl cunoaște toată lumea pe Nanu ?

BELCOT : De puțină vreme. Eu, vreau să spun. Mă rog, am auzit de el. De Fabian n-am auzit. Probabil că e scandalos. Dar de Nanu am auzit. Îl cunosc, însă, de puțină vreme. Și cam accidental. Vreau să spun că m-a căutat într-o zi. Deși nu ne cunoșteam.

DUDU : Fabian ! Îl cunoști pe Nanu ?

MAIORUL : Dar pe urmă-mi trece. Chiar în momentul ăla. Cînd începe să plouă. E ciudat.

BELCOT : Ciudat ?

MAIORUL : Ciudat. Ca Nanu să caute pe cineva.

FABIAN : Ce-i cu Nanu ?

MAIORUL : Hai, că e tare, asta ! Întrebarea dumitale, vreau să spun.

FABIAN : Ce-i cu Nanu ?

MAIORUL : O mai ții mult așa ?

FABIAN : Ce-i cu Nanu ?

MAIORUL : Mda. Nu putea să plouă ? Nimic. Vreau să spun, că nu mai e nimic. Cu Nanu. Nanu e mort.

DUDU : Cum, adică, mort ? Așa, deodată ? Și, eu ? Adică, nevastă-mea naște și eu...

FABIAN : Stai puțin, tată de copii. Cum dracu', dom'le ? Nu pricep nimic. Pe cuvîntul meu că nu pricep nimic. Mda. Poate-i alt Nanu ?

MAIORUL : Nu e. Îmi pare rău.

FABIAN : Poftim ?

MAIORUL : Nu-nțelegi ?

FABIAN : Ce dracu', dom'le...

DUDU : Și, eu ? Adică, nu știu, înțelegi ?

MAIORUL : Iar mi s-a uscat gura. Și nu ajută. Dacă beau ceva. Să vă spună avocatul George Belcot. Avocații le știu pe toate.

FABIAN : Și, atunci, pentru ce dracu' ai tăcut pînă acum ?

BELCOT : N-am fost întrebat.

FABIAN : Și, acum, ce mai vrei ? Să-ți cînt o romanță ?

BELCOT : Nu mai vreau nimic. Nanu a fost asasinat. Acum două zile.

Acasă la Belcot.

Intineric. O pendulă bate, greu, de șase ori. Fascicul de lumină pe arlechinul din stînga. Două fotolii vechi și comode. În fotolii stau Nanu și Belcot.

NANU : Șase ? Al dracului, șase ăsta. Nu pot să-l sufăr.

BELCOT : Un număr ca oricare altul.

NANU : Nu-mi place cifra. Nu numărul. Numerele sînt schimbătoare. Cifrele sînt veșnice. Dar pendula asta e de prost-gust.

BELCOT : E o piesă de familie. Cred că are aproape o sută de ani.

NANU : O sută de ani de prost-gust.

BELCOT : Cred că nu te pricepi prea bine la pendule.

NANU : Mă pricep foarte bine. Într-o vreme, m-au preocupat pendulele. Și am citit tot ce e în legătură cu pendulele.

BELCOT : Cu mecanismele.

NANU : Cu pendulele. Sper că m-am exprimat destul de clar. De fapt, în camera asta n-ar trebui să fie pendulă. Face prea mult zgomot. Și mai și hîrlie. De ce n-o arunci la gunoi ? Ei ?

BELCOT : Poftim ?

NANU : Ei ?

BELCOT : Nu-nțeleg. A, pendula. Mie-mi place.

NANU : Nu mă interesează pendula. Și nici dacă-ți place sau nu.

BELCOT : Nu-nțeleg nimic. Ce dorești ?

NANU : Ți-am spus la telefon. De cite ori trebuie să-ți spun un lucru atît de simplu ? Nu știu cît e onorariul dumatile. Dar ți-l plătesc triplu.

BELCOT : Un savant, plin de bani ? Asta e o noutate pentru mine.

NANU : Cred că nu e singura. E de ajuns să faci cîteva duzini de invenții ca să te umpli de bani.

BELCOT : Duzini ?

NANU : Întoideaua înțelegi așa de greu ? Sau faci o excepție pentru mine ? Ei ?

BELCOT : La ce-ți trebuie o consultație juridică ? Zici că ai cîteva duzini de invenții. Atunci, ești informat.

NANU : Mda... Și ți-a mers vestea că ești un avocat mare. Îmi închipui cum trebuie să fie ălalți. Mai mititei. Ți-am spus ceva de invenții, la telefon ?

BELCOT : Dar ce mi-ai spus ?

NANU : Dumnezeuule... E fără leac. Ți-am spus de o descoperire. Iar nu de niște prăpădite de invenții. De o mare descoperire. E clar ? Statutul juridic, sau așa ceva. Ceva care să apere descoperirea. O mare descoperire, dacă poți să pricepi chestia asta.

BELCOT : Juridic, nu există descoperiri mari. Sau mici. Există descoperiri — și atîta tot.

NANU : Nu fi prost. Cred că nu se cade să-ți spun așa. De la prima întîlnire.

BELCOT : Cred și eu.

NANU : Îmi cer scuze. E-n regulă. Acum, mă întorc și zic. Vreau să-mi fie apărată. Juridic. Descoperirea. Să n-o poată fura nimeni. Înțelegi ? Fura. Cunoaști vreo teorie de geniu ? Să zicem... Ce să zicem ? Teoria relativității. Ei, uite așa ceva. Poți să aperi ? O chestie atît de mon-struoasă ?

BELCOT : Ai făcut dumneata așa ceva ?

NANU : Altfel, la ce mi-aș pierde vremea aici ?

(Pendula bate o singură dată. E un sunet prelung, aproape un vaiet, care se stinge brusc.)

BELCOT : Cred că înțeleg.

NANU : Slavă Domnului.

BELCOT : Nu știu. E vorba de lucrarea pe care o faci cu Mihu ?

NANU : S-a și auzit ?

BELCOT : Am un tic. Îmi place mai întîi să știu. Și pe urmă să stau de vorbă.

NANU (*ușor absent*) : Bravo. Nu-mi place chestia asta.

BELCOT : Preferai un avocat naiv, nu-i așa ?

NANU : Mă lasă rece. Cum sînt avocații. Am simțit eu ceva. E cam frig aici.

BELCOT : Îmi place focul de lemne. Nu pot să sufăr caloriferele.

NANU : Și pendula asta blestemată... Mai am nevoie de o lună. Sau de o lună jumate. Și, atunci, lucrarea mea o să fie gata. Poate, prea tîrziu.

BELCOT : Nu-nțeleg.

NANU : Iarăși ? Nu-mi place că s-a auzit de lucrarea mea. Ce dracu'... E atît de simplu. Înseamnă că a trecut la fapte. Își pregătește terenul, sau așa ceva. E clar ?

BELCOT : Nu e asta.

NANU : Dar ce e ?

BELCOT : Lucrarea mea. Așa ai spus ?

NANU : Și cum ai fi vrut să spun ?

BELCOT : Lucrarea noastră. În cel mai fericit caz.

NANU : Hopa ! Hai, că ești tare. Foarte tare. Adică, a mea și a dumatile ?

BELCOT : Nu m-ai înțeles. N-are importanță. Adică, ce vrei ? Să ai niște acte în regulă că lucrarea e a dumatile ? Așa e ?

NANU : Da.

BELCOT : Înainte ca lucrarea să devină publică ? Așa e ?

NANU : Da.

BELCOT : De ce ?

NANU : Există un pericol. Ca lucrarea mea să fie furată. Ar fi un motiv, nu-i așa ?

BELCOT : De cine ?

(Pendula bate de două ori. Primul sunet e clar și scurt. Al doilea e un vaiet.)

NANU : De Mihu. E un fel de asistent de-al meu. Au vrut să-l dea afară. Dar mi s-a făcut milă de el. Și l-am oprit. E

singurul care știe de lucrare. Nu e chiar tot. E prea timpit pentru asta. Dar mai știe cîte ceva. A și început să acționeze, nu-i așa? Exact cum m-am gîndit. Mai întîi răspindește un zvon. Sînt periculoși. Idioții aștia. Au o violenție de fiară. Mi-e teamă de el. Ca să fiu sincer. Poate, e-o prostie.

BELCOT: Mai există un pericol.

NANU: Încă unul? Nu m-am gîndit. Ce dracu' mai poate să fie?

BELCOT: Nu e clar?

NANU: Ce să fie clar? Nu-nțeleg nimic.

BELCOT: Observ. Ai momente cînd înțelegi foarte greu.

NANU: Lasă asta. Care e pericolul?

BELCOT: Ca lucrarea să fie furată.

NANU: Ești prost? Sau te prefaci?

BELCOT: Ca lucrarea să fie furată. Lui Mihu. De dumneata.

NANU (*incet*): Ești nebun?

BELCOT: Nu. Dar cred că dumneata nu ești decît o firmă. Iar tot restul e Mihu.

NANU: Te-a plătit scump pentru asta?

BELCOT: Ai aranjat să fie dat afară. Ca să ai prilejul să fii generos. Și să pui gheara pe Mihu. Restul e un joc de copii. Angajezi un avocat, îl acuzi pe Mihu de furt și devii genial. E drăguț. Tac, pac, și-ai devenit genial. Hahaha!

Intuneric.

Undeva, departe, se aud bătăile pendulei. Bătăile pendulei se sting.

6

Liniște. Cineva bate darabana.

Lumină. Camera.

BELCOT: Nanu a fost asasinat. Acum două zile.

FABIAN: De unde știi?

BELCOT: Sînt avocat.

FABIAN: Hai, că ești tare. Pe cuvîntul meu că ești tare. Vine miliția la voi, nu? Și vă zice: uite, maestre, a mai fost omorît unu'.

MAIORUL: Poate, să beau, totuși? Un pic de citronadă. Dar o să fie și mai rău. Nu s-a făcut nici un secret. Din crima asta.

FABIAN: De ce?

MAIORUL: Cum?

FABIAN: Nimic. Ce sări așa la mine?

MAIORUL: Din entuziasm. Mi-a plăcut înțelegerea asta: de ce. Te interesează mult secretele, nu-i așa?

FABIAN: Ești formidabil. Pe cuvîntul meu că ești formidabil. Cu vrei de la mine? Ai pătît vreodată chestia asta? Să fii prieten cu unu'. Hai, să nu ne încurcăm. Ai fost prieten. Sau l-ai cunoscut bine. E tot un drac. Poate. Și, pe urmă, s-auzi c-a fost asasinat. Atunci, ce vrei de la mine?

MAIORUL: Merge. Nici nu-i prea rău. Ca logică. A picurat? N-a picurat nimic.

DUDU: Așa e?

MAIORUL: Ce anume?

DUDU: A fost asasinat? Acum două zile?

MAIORUL: Da. Pe la nouă seara. Ploua. Atunci, ploua.

DUDU: Acum două zile?

MAIORUL: Da.

DUDU: Iar eu am fost în circiumă. Și am băut ca un porc. Poate, nu chiar ca un porc. Dar am băut o grămadă. Mai întîi, am ras niște coniacuri. Și, pe urmă, am băut și vreo două sticle de vin.

MAIORUL: Trei.

DUDU: Trei? Poate c-au fost și trei. Dracu' le mai știe. Că am băut pentru ăla micu'. Și ca nașterea să fie ușoară. Mai erau încă vreo patru microbiști cu mine.

MAIORUL: Cinci.

DUDU: Cinci? Poate c-au fost și cinci. Va să zică, eu beam. În circiuma aia nenorocită. „Oituz“, sau cum îi zice? „Oituz“. Iar ăla-l omora pe Nanu.

MAIORUL: E-n regulă.

DUDU: Poftim?

FABIAN: Ia taci puțin. C-o să te îmbolnăvești de lumbago. Ce-i în regulă?

MAIORUL: Bravo, Dudule. Bravo, bătrîne. Îmi dai voie să-ți spun bătrîne? Nu te superi? Mulțumesc. N-ai probleme. Gata. Ai un alibi.

FABIAN: Ce are?

MAIORUL: Un alibi.

BELCOT: Un alibi? Pentru Nanu?

MAIORUL: Da.

7

Intr-o cabană.

Intuneric. Fascicul de lumină pe arlechinul din stînga. La masă stau Nanu și Dudu. Zgomotul ploii, acompaniat de un foșnet de copaci. Prin zgomotul ploii și al copacilor se aude, tot mai distinct, zgomotul unei mașini.

DUDU: Mai vine cineva.

NANU: Poate.

DUDU: N-ai auzit?

NANU: Mașina?

DUDU: Mașina.

NANU: Mai sînt niște cabane. Mai sus.

DUDU: N-am știut de ele.

NANU: Sînt patru. Pe partea stîngă. După ce treci de pădure. Așezate în scară. Și mai este una. Pe dreapta. Trebuie să treci un pod de lemn. Cu barele sculptate.

DUDU: Sculptate?

NANU: A stat un sculptor pe-aici. Vreo trei-patru luni. Și, de cîte ori ajungea la pod, lucra puțin la barele alea. Pînă la urmă, le-a terminat.

DUDU : Cum dracu', de-ai găsit cabana asta?
NANU : Am găsit-o. Hai, că e tare. Nu prea se vede de pe șosea, este ?
DUDU : Eu n-am văzut-o. Și vii des pe-aici ?
NANU : Cînd plouă. Toamna sau primăvara. Mai ales toamna. Plouă frumos aici.
DUDU : Tot dracu' ăla e. Mie nu-mi place ploaia.
NANU : Serios ?
DUDU : Îmi place cînd e cald tare. Să mă duc la ștrand. Și să beau o bere.

(Zgomotul mașinii se depărtează).

NANU : Noroc.
DUDU : Noroc. Nanu ?
NANU : Da.
DUDU : De ce m-ai adus aici ?
NANU : S-auzi și tu. Cum plouă. Cum plouă toamna.
DUDU : Puteam s-aud și acasă.
NANU : Acolo e altfel de ploaie.
DUDU : Mda. Nu pricep nimic. Ascultă.
NANU : Da.
DUDU : Dacă eu aș fi Nanu...
NANU : Da.
DUDU : Iar tu ai fi Dudu...
NANU : Da.
DUDU : Eu n-aș avea de-a face cu tine.
NANU (rîzînd ușor) : Ești un caraghios.
Mie-mi place. Să stai cu tine.
DUDU : Că, ce sînt eu, pe lângă tine ? Un vierme nenorocit. Un gîndac.

NANU : Termină.
DUDU : Să termin ? Hahaha ! Abia am început ! Trebuie să-mi descarc și eu sufletul, odată și odată. Că sînt și eu om ! Dar și gîngăniile astea sînt fel de fel. Că și omul e o gînganie. Dacă stai s-o ici științifice.
NANU : Vorbește mai încet. Nu se mai aude ploaia.
DUDU : Mai încet ? Trebuie să urlu ! Să m-audă tot omu' ! Ascultă-mă. Nanule. Ascultă-mă bine. Stai să mai beau ceva. Noroc.

NANU : Poate, nu mai bei !
DUDU : Mai beau. Trebuie să mai beau. Ca să am curaj. Să spun adevărul. Că e greu, mă. Pe cuvîntul meu că e greu. Încă o gură și gata. Pot să-i dau drumu' ? Noroc.

NANU : Dacă ții neapărat. Noroc.
DUDU : Nu te uiți cu scîrbă la mine. Asta e : *nu te uiți*. Crezi că nu știu ? Așa zici tu ? Că habar n-am ? Ce sînt eu ? Unu' care șterge praful-n laborator. Și mai apasă un buton, două. Spanac ! Ca să nu zic altfel. Un gîndac. Care se tîrăște pe lingă o călimară. Din care curge aur. Și care calcă și el eu băgare de seamă. Ca să nu-și bage picioarele în aur.

NANU : A trecut o mașină.
DUDU : Poftim ?
NANU : A trecut o mașină. Pe podul de lemn.

DUDU : Mă-nvîrtesc, dar nu-mi vine să pun mina pe adevăr. Poate, să mai

ceva ? Noroc. Ce ești tu, pentru mine ? Asta vreau să zic. Ai fost student și ai cunoscut un nenorocit de laborant. Pe urmă, ai ajuns mare. Și l-ai tras pe laborant de păr. L-ai tîrît pe nenorocit după tine. L-ai făcut om. Adică, laborant-șef. Leafă mare. Ai vorbit cu directoru'. Și mi-a dat și casă. Tu ești Dumnezeuul nostru. Așa zice nevastă-mea. Zici că e prea mult ? Nu e. Să mă ia dracu', dacă te mint. Nu e asta.

NANU : Nu-nțeleg.

DUDU : Ce nu-nțelegi ?

NANU : Gata ? Nu mai plouă ?

DUDU : M-ai adus la institut. M-ai făcut laborant-șef. Mi-ai dat casă. Înțeleg. Ai aruncat o grămadă de aur. Într-o grămadă de... Nu pot să zic vorba asta. Pentru că e vorba de mine. Dar îmi ești prieten. Și, asta nu-nțeleg. De ce ? Cum poți fi prieten cu un nenorocit ca mine ? Cu o gînganie. Stai să mai beau puțin. Noroc.

NANU : Parecă nu se mai aude.

DUDU : Cum ? Nu-nțeleg. N-are nici o importanță. Auru-i aur. M-ai îmbrăcat în aur. Moral și material. Dar îmi ești prieten. Singurul meu prieten. Și, asta nu-nțeleg. Nu pentru că sînt timpit. Nimeni nu poate să-nțeleagă. Un geniu, prieten cu un laborant-șef. Făcut de el laborant-șef. Nici nu trebuia să te uiți la mine. Trebuia să-mi dai cîte una peste bot. Din cînd în cînd. Asta e tot. Și-mi ești prieten ! Tu, mie ! Hahaha ! Rid ca un dobitoc. O gînganie nenorocită. Prieten cu Nanu ! Marele Nanu !

NANU : Tu mai auzi cum plouă ?

DUDU : Poftim ?

NANU : Mai auzi cum plouă ?

DUDU : Las-o dracului de ploaie.

NANU : Nu se mai aude. Poate că s-a oprit. Păcat.

DUDU : Asta e ! Să cînt ceva. Hahaha ! De mahala, mă. Vai de sufletul nostru... Nu-l știi ? (Cîntă.)

E un gîndac bătut de ploi
(Și mult mai rar de grindină).
Gîndacu-i leoaică de noroi
(Și mult mai rar de grindină),

De sus tot curg găleți de ploi
(Și mult mai rar de grindină),
Se umple lumea de noroi
(Și mult mai rar de grindină),

Ce bine e să scapi de ploi
(Și mult mai rar de grindină),
Că tot te umpli de noroi
(Și mult mai rar de grindină).

Fir-ar al dracului de cîntec...

(Dudu se scoală în picioare. Intuneric.)

NANU : Ce faci ? Ce, ești nebun ?

Zgomotul unei lovituri. Se sparge ceva de

PARTEA a II-a

1

Înțineric.

NANU : Ce faci ? Ce, ești nebun ?

(Zgomotul unei lovituri. Se sparge ceva de sticlă.

Liniște. Cineva bate darabana. Lumină. Camera.)

BELCOT : Un alibi ? Pentru Nanu ?

MAIORUL : Da. Ai scăpat de balamuc, bătrine. Mi-ai dat voie să-ți spun așa, este ?

DUDU : Poftim ?

MAIORUL : Ai fost la o petrecere. La „Oituz“. Între șapte și unșpe. Așa e ?

DUDU : Am băut pentru ăla micu'. Și ca nașterea să fie ușoară.

MAIORUL : Mă-ntreb dacă o să plouă. Astăzi. Tot trebuie să pornească. Și, nimic. O fi vreo păcăleală ?

DUDU : Ce alibi ?

MAIORUL : E o poveste încurcată. De asta v-am și adus. Pe toți trei. Aici.

FABIAN : Hai, că mi-a plăcut asta. Pe cuvântul meu că mi-a plăcut. Pe mine mă așteaptă meciul cu Spania. Iar eu trebuie să descure o poveste. Alte bancuri mai știi ?

MAIORUL : Bancuri ? ăsta e banc ?

FABIAN : Dar ce e ?

MAIORUL : O crimă. Ați aflat. Dacă nu mă-nșel. Nanu a fost asasinat. Acum două zile. E greu aerul. Întotdeauna e greu. Când trebuie să plouă. Și se tot amină, dracului... Asasinul se află aici. În camera asta. E unul dintre voi trei. Asta e povestea. Îți place ? Îți place povestea, Fabian ?

BELCOT : Unul dintre noi trei ?

MAIORUL : Am dreptul să vă rețin. Patruzeci și opt de ore. Și am să vă rețin. Îmi pare rău de cei doi. Pe care am să-i rețin degeaba. Dar trebuie să fiu sigur. Că n-o să scape. Asasinul. N-o să scape. E clar ?

FABIAN : Și meciul cu Spania ?

MAIORUL : Și, dacă ești dumneata asasinul ?

FABIAN : Asasinul ?

MAIORUL : Am spus : *dacă*. Ce vrei să-ți mai spun ? Treiștrei la sută ?

FABIAN : Hai, că e tare. Pe cuvântul meu că e tare. Treiștrei la sută. Și mai e și *dacă* ăsta. Patrușopt de ore ?

BELCOT : V-am spus eu. De la-nceput. Mai avem de stat.

MAIORUL : Nu se știe. Mare porcărie e cu ploaia asta.

DUDU : Nevastă-mea trebuie să nască. Și mi-a spus că moare. Dacă nu mă vede. Înainte de naștere. E o superstiție. Sau ceva mistic. Ea nu prea e științifică. Nevastă-mea, vreau să spun. E casieră. La cinematograful ăla. „Gioconda“.

MAIORUL : Am vorbit cu doctorul. O să ne anunțe. Când se va apropia momentul. Și-o să te duci acolo. Escortat. De trei oameni. Să nu încerci să fugi. ăsta e sfatul meu. Vor trage fără somație.

DUDU (*încet*) : În mine ? Și nevastă-mea ce-o să zică ?

MAIORUL : N-o să zică nimic. N-o să știe cine sînt cei trei.

DUDU : În mine... Da' ce, sînt prost ? Să fug ? Bine că mi-ai spus. A ! Hahaha ! Am un alibi. Așa ați spus ! C-am un alibi ! Hahaha ! E clar ? Unu' din ăștia doi l-a omorît pe Nanu ! Asasinule ! Nu eu ! Nu eu ! Eu am fost la „Oituz“ ! Am băut ca un porc. Hahaha ! Ca un porc ! Pe cuvântul meu. Porcul porcilor ! Eu am fost porcul porcilor ! Sînt curat ! Sînt liber !

FABIAN : Nu mai țipa. C-o să te-mbolnăvești de oreion.

DUDU : Ce ?

FABIAN : Sau de hernie de disc.

DUDU : A ! Ți-e frică ! Este, că ți-e frică ? Cincizeci la sută. Ai grijă ! Ți-a crescut procentul.

MAIORUL : Lasă-l naibii de alibi. De alibiuri ne arde nouă ?

DUDU : Am fost la „Oituz“. La circiumă ! Am băut ca un porc ! Hahaha ! Am și amestecat !

MAIORUL : Hai să vorbim despre altceva. ăsta e un lucru sfînt. Iar a dat tremurul peste mine. Și mi s-a uscat și gura. Și, dacă n-o să plouă ?

DUDU : Ca un porc. Pe cuvîntul meu. Ca porcu'... Da ! Am cinci martori. Cinci bucăți ! E, domn Belcot ? Hai, că ești avocat. Trebuie să mă aperi. Poate că scap.

MAIORUL : Lasă-l pe domn Belcot.

DUDU : Am nevoie de avocat.

BELCOT : N-am timp.

MAIORUL : La ce-ți trebuie avocat ?

DUDU : Am băut ca un porc !

MAIORUL : Am înțeles. Ai băut ca un porc.

Văd că ții mult la chestia asta.

DUDU : Alibiul.

MAIORUL : Lasă-l naibii de alibi. Ți-am mai spus. De ce să ne pierdem vremea de pomană ?

DUDU : Să vă spună domn Belcot !

BELCOT : N-am băut cu dumneata.

DUDU : Așa ! Criminalilor ! Vreți să-l îngropați pe Dudu ! Că e cinstit ! Faceți un atentat ! Mamă ! Dar eu am alibi ! Cinci bucăți ! Că am băut cu ei ! Tot timp ! Minut cu minut ! Hahaha ! V-am ars !

MAIORUL : Tot timpul ?

DUDU : Tot timpul ! Ți pare rău, nu ? Hahaha ! Mă doare-n cot.

MAIORUL : Minți. Îmi pare rău că trebuie s-o spun.

BELCOT : Poftim ?

MAIORUL : Minte. Îmi pare rău că trebuie s-o spun. Ai lipsit o oră și un sfert. Între opt și jumătate și zece fără un sfert. Exact în timpul cînd a fost omorît Nanu. Și nu e frumos să minți. Ospătarul trebuia să plece. Dar știa că dumneata plătești. Și te-a așteptat. Și, cum ai venit, ți-a făcut plata. Mai ții minte ?

DUDU : Da.

MAIORUL : Vezi ? Poți să-mi spui și mie pe unde ai umblat ?

DUDU : Pot. Am fost imoral. Înțelegi ? Nevastă-mea e la maternitate. Iar eu ? M-am luat după o pusi. Că am ieșit să iau aer. Care simțeam, dacă mai beau un coniac, of, Doamne... A dracului, băutura asta. Rea. Da' și bună. Că trece o pusi. Avea ceva de satană. Mai ales la... n-am vorbe, înțelegi ? Eu, haț după ea, și dă-i din tranca-fleanca. Ea, nimic, și pe urmă...

MAIORUL : Și zici că asta e un alibi ?

DUDU : Eu ? Am zis eu așa ceva ?

BELCOT : Nici eu n-am alibi.

MAIORUL : Știu. Trebuia să mergeți la un concert. Aveți abonament la Filarmonică. Dar nu v-ați mai dus. Ați rămas acasă. În ultimii ani, vi s-a întîmplat destul de des. Să renunțați la concerte. Și să rămîneți acasă. Singur. Dacă nu mă-nșel.

BELCOT : E o poveste încurcată.

MAIORUL : Presupun. Și nu e cazul să mi-o spuneți acum.

BELCOT : Nu e.

FABIAN : Iar eu am fost în parc. M-am plimbat pînă la douășpe.

DUDU : Pe ploaie ? Hahaha ! N-ai făcut și plajă ?

MAIORUL : Așa face. Înaintea unui meci mare. Se plimbă. Noaptea. Prin ploaie. Cînd plouă. Acum, nu plouă. Dar asta nu e un alibi.

FABIAN : Nu e. Mai ales că m-am și plimbat pe lingă locul crimei.

MAIORUL : Te-ai plimbat în parcul Ioanid ?

FABIAN : Da. Și, pe urmă, am fost la „Oituz“. Am băut un coniac. Nu știu de ce. Ploua. De asta. De altceva. Nu interesează pe nimeni de ce. De ce am băut. Pe urmă, am mîncat ceva. Și am băut un pahar de vin. Și, pe urmă, încă unul.

MAIORUL : Nu l-ai văzut pe Dudu ?

DUDU : Minte.

FABIAN : „Oituz“ are niște niște. Și eu nu mă uit la nimeni. Nu vreau să fiu recunoscut.

MAIORUL : Bine faci. N-aveți nici un alibi. Știam că n-aveți nici un alibi.

FABIAN : S-a dus meciul cu Spania.

MAIORUL : Poate. Mai sînt cîteva ore. Pînă pleacă avionul.

BELCOT : Cîteva ore ? Asta e tot ce vă trebuie ?

MAIORUL : Poate. Vă gîndiți la proces ?

BELCOT : Procesul e mîine.

MAIORUL : Îl cîștigați ?

BELCOT : Aia trei au uitat de niște scri-sori. Acolo scrie clar. Că habar n-au avut de roman. Romanul i-a și surprins. Deci, n-a fost scris de nici unul dintre ei.

MAIORUL : Au uitat ? De scrisori ?

BELCOT : Altfel, le-ar fi distrus. Sînt niște tipuri de duzină. Niște găinari. Nici măcar nu și-au imaginat. Proporțiile scandalului. Scrisorile le-am găsit în arhiva unei reviste literare.

MAIORUL : Ați simțit asta ? Că există probe ?

BELCOT : Am simțit că sînt găinari. Niște probe există întotdeauna. E o chestie de rutină. Să dai de ele. Este ?

MAIORUL : Curios.

BELCOT : Ce anume ?

MAIORUL : Sînteți un om foarte ordonat. Și organizat. Aproape rigid. Se pare că asta nu place femeilor. La dumneavoastră. Și, totuși, mergeți pe intuiție.

BELCOT : E o poveste veche.

MAIORUL : Încurcată ?

BELCOT : Încurcată. S-o lăsăm baltă.

MAIORUL : E-n regulă. Unul dintre dumneavoastră trei l-a omorît pe Nanu. Există o dovadă. Dar dovada nu e probă. Și nu există nici un mobil. Vizibil. Pentru nici unul. Dintre dumneavoastră trei. Fișie aerul. A început să fișie aerul. Poate c-o să plouă. Păcat. Păcat că l-a omorît pe Nanu. Cel care l-a omorît. Veți rămîne aici.

BELCOT : Într-o cameră ?

MAIORUL : Da.

BELCOT : Toți trei ?

MAIORUL : Da.

BELCOT : De ce ?
MAIORUL : Pentru că doi dintre dumneavoastră știu. Că sînt nevinovați. Și, poate că mă ajută. Să-l descopăr pe asasin. Vă salut. (Maiorul se întoarce brusc și pleacă.)

2

Liniește, Fabian bate darabana. Se oprește. Se uită la Belcot.

FABIAN : Nu-ți mai plac concertele ?
BELCOT : Nu.
FABIAN : Păcat.
BELCOT : Poate. Eram la mare. Într-o vară. Era pe la zece dimineața. Stăteam la debarcader. Și mă uitam cum plouă. Era o ploaie nenorocită. Măruntă. Și deasă. Și se auzea fiștiul mașinilor. În fine. De atunci, nu pot să sufăr muzica.
DUDU : Mie-mi place să zdrăngăne ceva.
BELCOT : Ești un om fericit. Asta e clar.
DUDU : Eu ? Hahaha ! Sint tragic. Dar știi ce tragic sint ? Te-apucă groaza. Fabian !
FABIAN : Zi domnu' Fabian, că nu-ți fac nimic. În cel mai rău caz, maestre.

DUDU : Hahaha ! Ești tare ! Hahaha ! Voi l-ați omorît pe Nanu ! Criminalilor ! Ce-s prost ? Dudu nu e prost ! Dudu știe tot ! Dudu vede tot ! Și mușcă ! Adică, eu n-am văzut, nu ? Că maioru' făcea şușumușu cu voi. Că unu' e avocat, că altu' e mare, că dă-i cu muzica. Iar eu să fiu criminalu', nu ? Nu ! Vă omor !

FABIAN : Deodată, sau pe rînd ?
DUDU : Cum ?
BELCOT : Lasă-l, Fabian.
DUDU : Pe mine ? Ajutor !
FABIAN : Ce zbieri, mă ? Ai limbrici ?
DUDU : Mie-e frică de voi. Că nu știu care e criminalu'.

BELCOT : Poate că ești dumneata.
DUDU : Exclus. Domn Fabian !
FABIAN : Ce vrei ?
DUDU : Ai fost prieten cu Nanu ?
FABIAN : Am fost. Și, ce-i cu asta ?
DUDU : Ciudat.

FABIAN : Ce-i ciudat ? Că am fost prieteni ?
N-ai avut niciodată meningită ?
DUDU : Nu. Dar am auzit că e o boală grea. Nu e la cap ? E la cap. Știi că lui Nanu îi plăcea fotbalu' ?
FABIAN : Am jucat împreună. Cînd eram puști.

DUDU : Ciudat. Foarte ciudat.
FABIAN : Zi odată și termină. Că iar încep să strănuți.
DUDU : Nanu mergea la meciuri. Și, din cînd în cînd, mă lua și pe mine. Că, altfel, mergeam singur. Eu singur și el singur. Dar, din cînd în cînd, mă lua cu

el. Și după meci mergeam la circiumă. Și ziceam cum a fost cu golu' ăla. Sau cu arbitru'. Și vorbeam mult de tine. De dumneata, vreau să zic.

BELCOT : Dumneata sau Nanu ?
DUDU : Amîndoi. Că la fotbal mă pricep și eu. Sint microbist de cînd mă știu. Și Nanu zicea că, dom'le, formidabil e Fabian ăsta. Și formidabil și extraordinar. Și că e cel mai bun din Europa.

FABIAN : A zis el asta ?
DUDU : Să mă trăsnească, dacă te mint. Dar nu mi-a spus că te cunoaște. Niciodată !
Înțelegi ? Niciodată. Pricepi ceva ? Că eu nu pricep nimic.

BELCOT : Sst !
DUDU : Ce e ?
BELCOT : Vine cineva.
DUDU : Umlă o grămadă. Pe coridorul ăsta.
FABIAN : Nu umblă nimeni.
DUDU : Nimeni ? Ei, cum dracu'...
BELCOT : Nu umblă nimeni. E cineva. care vine la noi.
DUDU : Al patrulea ? O fi și un al patrulea. L-or fi găsit acum.
BELCOT : Nu-ți face iluzii.
FABIAN : Crezi că au aflat ?
BELCOT : Poate.
DUDU : Cine e criminalu' ? Care ești criminal, mă ?

3

Pașii se opresc. Ușa se deschide. Un moment de tăcere. Dudu izbucnește în ris : în cameră intră plutonierul.

DUDU : A venit criminalu' ! ăsta e criminalu' ! Inghite victimele și-și umflă burta. Hahaha ! Rid prea mult. De ce dracu' oi fi rîzînd așa de mult ?

PLUTONIERUL : Taci, mă, moacă. (Ton solemn.) Am primit ordin să vă păzesc. Asta e situația. Trebuie să vă păzesc.

DUDU : Ne omoară ?
PLUTONIERUL : Cine să vă omoare ?

DUDU : Criminalu' !
PLUTONIERUL : Care criminal ?

DUDU : ăla.
PLUTONIERUL : ăla ?

DUDU : ăla.
PLUTONIERUL : N-oi fi tu ? ăla. Tfu, Doamne, iartă-mă. Că n-am voie să vorbesc despre asta. Mai bine să tăcem. dracului, din gură. Nici așa nu e bine. Domn Fabian !

FABIAN : Da.
PLUTONIERUL : N-ați mîncat biscuiți.
FABIAN : Nu mi-e foame.
PLUTONIERUL : Nici oranjada n-ați băut-o.
Dar regimu' ?
FABIAN : Dă-l dracu' de regim.

PLUTONIERUL : Da. Înțeleg. E greu aici, nu-i așa ? Poate, vă întindeți un pic ? Odiuhua e mama... Vorbesc și cu ea o babă. Zi, mă, ăla, care ești criminal. Că stau doi oameni din cauza ta aici. Ei, drăcia dracului... Criminal, domnule... Uf ! Iar am dat din gură. Și mi-a spus maioru' : stai și taci. Păzește-i și gata. (Lui Dudu.) Să nu rizi ! Dudu sau cum te cheamă.

DUDU : De ris îmi arde... Îmi tremură creierii de frică.

PLUTONIERUL : Frică ? E grozavă frica asta. Dar ce pot să-ți zic ? Dacă ești tu criminalu' ? Tfu ! Iar dau din gură. Sst. Liniște. Adică, nu. Fiecare poate să spună ce vrea. În afară de mine.

DUDU : Mi s-a făcut frică. Nu știu de ce dracu'. Dar mi s-a făcut frică. Dar am un avocat aici. Și, avocatul o să mă apere. Ce-i aia că n-ai timp ? Avocatul trebuie să aibă timp. Ei, comedie... Îți dau bani ! Cît vrei ! (Început de tocmală.) Cît vrei ?

BELCOT : Ce vrei să fac cu banii dumitale ?

PLUTONIERUL : Cum ? Tfu ! Iar mă bag în vorbă. E bine să ai o grămadă de bani.

DUDU : Îi dai pe femei.

BELCOT : Femeile mă obosesc.

FABIAN : Te obosesc ? Nu m-am gândit niciodată la asta. Că femeile pot să te obosească.

BELCOT : Era să fac o mare porcărie. Am vrut să mă las. De avocatură. Tot atunci. Când am fost la mare. Și am stat la debarcader. Pe ploaia aia mărunță. Înțelegi ?

FABIAN : Îmi place când plouă.

PLUTONIERUL : Și la meciuri ? Ce te faci la meciuri ?

FABIAN : Îmi place să mă plimb prin ploaie. În noaptea aia m-am plimbat mult. Când a fost omorît. Nanu. Era o ploaie deasă. Un felinar avea geamul spart. Geamul dinspre lac.

BELCOT : Lingă podețul de lemn ?

FABIAN : L-ai văzut ?

BELCOT : E spart de vreo lună.

FABIAN : Hai, că e tare. Pe cuvîntul meu că e tare. Îți place parcul Ioanid ?

BELCOT : Stau prin apropiere.

FABIAN : Mda. Înțeleg.

DUDU : Domn Belcot ! Mă aperi ? Hai, că te rog. Pe cuvîntul meu că te rog.

PLUTONIERUL : Mai taci din gură. Mai lasă-i și pe alții.

DUDU : Dumneata să nu mă-nveți pe mine. Că eu sînt laborant-șef. Să-ți intre bine-n cap. Că pot să-ți fac și o bucurie. Ei, comedie... Domn Belcot ! Mă aperi ?

PLUTONIERUL (lui Belcot) : Nu-l apăra, dom'le. Dă-l dracu'. (Lui Dudu.) Pardon, mă. Că n-am voie să vorbesc așa.

DUDU : Mă aperi, domn Belcot ?

BELCOT : De ce să te apăr ?

DUDU : De ce ? Stai, că-ți explic. Mii și milioane de oameni au luptat pentru libertate. S-a vărsat și sînge și s-au făcut fel de fel de chestii. Iar Dudu să fie închis ? Unde e dreptatea ?

BELCOT : Ce zici că e avocatul ? Un scut ?

DUDU : O pavăză !

BELCOT : E o sabie !

PLUTONIERUL : Pss... Mai zi o dată. Hai, că pe asta n-am mai auzit-o.

BELCOT (rîzind ușor) : Ești un caraghios. Dar asta e situația. N-ai mai auzit-o. Nici n-aveai de unde. Am fost și eu un scut. Și veneau tot felul de gunoaie. La mine. Să-i salvez.

DUDU : Ai avut mulți clienți ?

BELCOT : Clienți ? Fie și clienți. (Ride ușor.) Poate că ai dreptate. Am avut destui. Veneau cu haita, să-i salvez.

FABIAN : Și ceilalți avocați ? Aia nu-i salvau ?

BELCOT : Ceilalți îi apărau. Eu îi salvam. Înțelegi ? Dar s-a întîmplat povestea aia de la mare. Eram la Mamaia. O vacanță de vreo săptămînă. Acolo m-a găsit unu'. Nu contează cum îl chema. Țin minte că era un bărbat înalt și suplu. Era îmbrăcat cu un pulover alb. Și avea niște pantaloni albaștri. Și era palid. Avea ceva special. În culoarea feței. Parcă s-ar fi frecat mult cu zăpadă. S-a apropiat de mine și mi-a spus atît : „Salvează-mă”. Stăteam singur. Pe o terasă. Și beam ceva. Nu mai țin minte ce. N-am știut nici a doua zi ce am băut. Era întuneric. Acolo unde stăteam. Era la patru, cîinci pași de mine. Cînd l-am văzut. S-a apropiat de mine și mi-a spus : „Salvează-mă”. Încet. Și, poate, chiar calm. Nu știu.

FABIAN : L-ai salvat ?

BELCOT : Nu.

FABIAN : Păcat.

PLUTONIERUL : E, nici dumnealui nu poate să le facă pe toate.

DUDU : L-ai spus : nu vreau ?

BELCOT : Nu i-am spus nimic. L-am lăsat să vorbească.

FABIAN : A vorbit mult ?

BELCOT : Nu prea. Cunoșteam cazul. Și nu prea l-am auzit. Îi ascultam vocea. Simteam că trebuie să-i ascult vocea. Avea niște sunete speciale. Un fel de murmur. L-am promis că-i răspund a doua zi. La prînz. A doua zi, a început să plouă. Și m-am dus dimineața la debarcader. Pe drum m-am oprit. Lingă un pîlc de copaci. Mă opream mereu lingă pîlcul acela de copaci. Sînt niște tei. Lingă tei era trasă o mașină a „Salvării”. Da. Știi, cutiile alea pe roți. Doi sanitari ajutau o femeie să se urce în mașină. Abia se ținea. M-am și întrebat : de ce n-o pun pe targă ? Abia scăpase de moarte. O tentativă de omor. Pe urmă, l-am văzut și pe criminal. Avea cătușe la mîini, și era escortat de doi mili-

țieni. Îi chema... N-are importanță cum îl chema. Îl salvasem, pe vremuri. Fusese vorba tot de o tentativă de omor. Eu l-am salvat. Femeia tocmai se urca în mașina „Salvării“. Femeia pe care a vrut s-o omoare. Dar în mașină parcă s-a muiat. Și un sanitar a luat-o în brațe. Poate că leșinase. Pe urmă, m-am dus la debarcader. Eram singur și nu auzeam decît ploaia. Și fișitul mașinilor. Îmi suna tot timpul în cap vocea lui. A bărbatului acela înalt și suplu. Cel care venise în ajun la mine și-mi spusese atît: „Salvează-mă“. Îmi suna tot timpul în cap vocea lui. De atunci, nu pot să sufăr muzica. Am simțit că vocea lui îmi vorbește. Și mi-am dat seama că e vinovat. Și că trebuie să-l condamn. Pînă atunci, nu m-a interesat asta. Dacă e vinovat sau nu. Mă interesa să salvez. Dar, atunci, parcă s-a rupt ceva în mine. Și m-am întreb: ce salvez? Pentru ce salvez? Pe cine? De cine?

FABIAN: Ce a făcut?

BELCOT: O crimă.

DUDU: Și el?

BELCOT: Și el.

PLUTONIERUL: Da' mulți criminali ai cunoscut, dom'le.

BELCOT: Veneau la mine. Să-i salvez.

FABIAN: Și a venit și el.

BELCOT: Și a venit și el. Cunoșteam victima. Oarecum. Era vorba de o femeie. Tot de o femeie. Dar de o altfel de femeie. O văzusem din cînd în cînd la Ateneu. Se gîdea întotdeauna la ceva. Și te privea într-un fel anume. Și nu puteai să-ți dai seama de un lucru: ce culoare aveau ochii ei. Poate că aveau altă culoare decît sîntem obișnuiți. Am vrut să mă apropiu și să-i spun... Dar nu știam ce dracu' să-i spun. Poate că m-aș fi apropiat, cîndva, de ea. Și aș fi găsit niște vorbe. Dar nu s-a mai putut. A fost găsită pe fundul unei bărci. În Cîșmigiu. Strînsă de gît. Destul de trist, nu-i așa? Mă întrebam mereu: ce salvez? Pentru ce salvez? Pe cine? De cine?

FABIAN: Și, ce-ai făcut?

BELCOT: Am fost avocatul acuzării. M-am oferit singur. Pe gratis. Și individul a fost condamnat.

FABIAN: La moarte?

BELCOT: La moarte.

DUDU: Dumnezeu!... La asta te condamni?

Pentru o crimă. La moarte?

BELCOT: Nu întotdeauna.

FABIAN: Cum zici că arăta? Bărbatul acela.

BELCOT: Înalt și zvelt. Îmbrăcat cu un pulover alb. Și cu niște pantaloni albaștri. Și era palid.

FABIAN: Palid?

BELCOT: Da. Palid.

FABIAN: Ai fi putut să-l salvezi?

BELCOT: Da.

FABIAN: Și n-ai vrut?

BELCOT: Ce să salvez? Pentru ce să salvez? Pe cine? De cine?

FABIAN: Păcat. Mai trăia și acum. Hai, că e grozav să trăiești. Pe cuvîntul meu că e grozav.

BELCOT: Este.

FABIAN: Este?

BELCOT: Este.

FABIAN: Dar u-ai vrut să-l salvezi.

BELCOT: Nu.

FABIAN: Nu.

BELCOT: Trebuie să faci dreptate. Oricît ar costa.

PLUTONIERUL: Mai dă-o dracului de dreptate. Ce, prețul nu contează?

BELCOT: Nu. Un avocat nu trebuie să apere. Trebuie să condamne. Întotdeauna e ceva care trebuie să fie condamnat. Asta e dreptatea. O sabie.

DUDU: Brr... Da' grozav ești, dom'le! Să mă ferească Dumnezeu să am nevoie de dumneata.

BELCOT: Să te ferească.

FABIAN: Acum, vin și te-ntreb. Ca un prost. Fă-te că plouă. Dacă e prea mare prostia. Prostia mea, vreau să spun. Nanu. Pe Nanu l-ai ajutat?

DUDU: Ești tare, maestre.

PLUTONIERUL: Așa face și pe teren. Să mă trîsnească, dacă te mint. Prinț, mă, ce vrei... Prințu-i prinț.

BELCOT: Nanu?

FABIAN: Nanu.

BELCOT: Nanu e un nemernic.

DUDU: Poate.

PLUTONIERUL: Taci, mă. De morți? Așa vorbești tu de morți? Măgarule... Pardon, mă. Că n-am voie.

FABIAN: Te-a făcut om, mă.

DUDU: Dar prețu'? La asta nu te gîndești?

FABIAN: Hai, că l-ai și plătit. Zi-o și pe asta. Că l-ai plătit tu pe Nanu. Hai, că pe asta n-am auzit-o încă.

DUDU: Și dacă e adevărat? Că a trăit cu nevastă-mea? De asta ce mai zici? Ți-ar conveni?

FABIAN: Mie? Hai. că ești grozav. Pe cuvîntul meu că ești grozav. Sau ești prost. Și dai din gură să te afli în treabă.

BELCOT: N-am auzit de asta.

DUDU: Da' ce, parcă a auzit cineva? Ce, Nanu e prost? Și, ce e nevastă-mea, pentru el? Una, acolo. Da' am simțit eu ceva. Da' ca a zis că nu-i așa. Că nu-i place Nanu. Minte. Și mă bagă la bănueli. Cum 'dracu' să nu-i placă? Adică, eu îi plac și Nanu, nu? Dar copilul e al meu. Hahaha! Precis că e al meu! Nanu a lipsit două luni din țară! Hahaha!

PLUTONIERUL: Mai și rîzi.

DUDU: Rid? De unde știi că rid?

FABIAN: Rîzi. Asta e o mare porcărie. Că rîzi.

BELCOT: Nu cred. E o chestie prea mărunță pentru el. Familia lui Dudu. Spănac.

DUDU : Adică, mie poate să-mi placă ne-
vastă-mea, da ? Iar lui Nanu — nu ?
PLUTONIERUL : Sst ! Gura !
BELCOT : A pregătit o mare lovitură. Nanu,
vreau să spun. A aranjat ca Mihiu să fie
dat afară.
DUDU : Mihiu e un timpit.
BELCOT : Nu te supăra. Dar cred că dum-
neata ești un timpit.
DUDU : Serios ?
BELCOT : Nanu a aranjat să fie dat afară.
Pe urmă, tot el l-a apărât. Pe urmă, a
lansat zvonul că Mihiu e prost. Și că-l
ține de milă. Dar l-a urmărit foarte
atent. Mihiu a făcut o descoperire de ge-
niu. Și Nanu a dat lovitura cea mare.
Cînd lucrarea era pe terminate. A spus
că i-e frică de Mihiu. Că Mihiu vrea să-i
fure lucrarea. Și a venit la mine. Să-mi
ceară asistență juridică. O mică escroche-
rie, nu-i așa ? Și te transformai în geniu.
L-am lăsat să vorbească. Și l-am ascultat.
Vocea ! Vocea, înțelegi ! În rest, știam
totul. M-am informat. Intotdeauna mă in-
formez. Ca să nu mă ia prin surprindere.
Vreun detaliu.
FABIAN : Și, ce-ai făcut ?
BELCOT : Aproape nimic. Nu știu dacă se
poate face ceva. Cred că Mihiu a pierdut
partida. Nu există nici o dovadă, nimic.
FABIAN : Nimic ?
BELCOT : Nimic. În afară de vocea lui
Nanu. Care-mi spune totul. Mie. Dar asta
nu e o probă. În justiție.
PLUTONIERUL : Nu e. O fi bine ? N-o fi
bine ?
BELCOT : Păcat de Mihiu. Poate că e seli-
pirea vieții lui. Și acum va trăi ca o
umbră. Umbra propriei sale opere. Cam
pompos, nu-i așa ? Nu știu cum s-o spun
mai simplu.
FABIAN : Nanu ? Ascultă, maestre. Nanu a
fost un tip formidabil. Pe cuvîntul meu
c-a fost un tip formidabil. Toată viața
lui. Ascultă-mă pe mine. I-a înnebunit
pe profesori. Băieții ziceau că știe mai
mult decît ăla de matematică.
BELCOT : Fleacuri.
FABIAN : Cum, fleacuri ? Să fii formidabil
e un fleac ? Ai încercat vreodată chestia
asta ? El a fost. Tare. Foarte tare.
BELCOT : Fleacuri. Din zece mii de elevi
formidabili, iese un cercetător. Și ăla, de
duzină.
FABIAN : A fost și în străinătate. La tot
felul de chestii. Congrese, reuniuni, înțe-
legi ? A fost tare. N-ai ce-i face. Foarte
tare. Eu n-am fost niciodată așa. Și nici
n-am să fiu. De ce să te mint.
BELCOT : Fleacuri. Vin cu miile la con-
gres. Dintre care, vreo cîteva sute dau din
gură. Țin comunicări, asta vreau să spun.
Sute ! Mihiu n-a fost la nici un congres.
Și la nici un simpozion.

FABIAN : Nicăieri ?

BELCOT : Nicăieri. Trebuia să plece. O dată
sau de două ori. Și a plecat Nanu. În
locul lui.

FABIAN : Precis ?

DUDU : Precis. Asta știu și eu. L-au șters.
Cică, de ce să plece un timpit. Și a
plecat Nanu.

PLUTONIERUL : Mda. Mă bag și eu ca
musca-n... să zicem, lapte. Că nu e bine
să-l vorbești de rău. Pe mortu' ăsta. Pe
Nanu. Dar, zic și eu. Îmi permiteți ?

FABIAN : Zi.

PLUTONIERUL : Așa. Bun. ăla a fost un
nemernic. Nanu. Da' dacă n-a fost ? Acu',
invers. A fost, dom'le, nemernic. Dar și
lucrarea a fost a lui. Ce, nu s-a mai vă-
zut ? Putea ?

BELCOT : Putea.

PLUTONIERUL : Atunci ?

BELCOT : N-a fost.

PLUTONIERUL : Așa zici dumneata ?

BELCOT : Da.

PLUTONIERUL : Iar eu zic altfel.

BELCOT : Nu contează ce zici dumneata.

PLUTONIERUL : Cum ?

BELCOT : Nu contează ce zici dumneata. Și
nu e bine să te bagi în vorbă. Cînd nu
cunoști obiectul.

PLUTONIERUL : Da. M-ai pus la punct. Așa
se zice, nu ? Ești dat dracu'. Iar eu sînt
prost. Dar unu' din voi trei e criminalu'.

DUDU : Taci ! M-am liniștit și eu puțin...
Nu vroau ! Nu vreau crimă ! Taci ! De ce
ne-au închis într-o cameră ? ! De ce nu
ne-au închis în trei ?

FABIAN : Sst ! Nu mai urla. O să faci colici
la burtă. Zi, plutoniere. Că ai mîncă-
rime.

PLUTONIERUL : Ce să mai zic ? L-a omorît
careva din voi. E bine ? Și l-a lăsat
acolo. În ploaie. Cu teasta făcută praf.
Pe treptele alea nenorocite. Și avea și in-
terese, nemernicu'. Asasinu'. Și, pentru
interesu' ăsta, a omorît un om. Geniu,
negeniu, da' l-a omorît. Și acu' mai vor-
biți și de altceva. Că m-am săturat.

BELCOT : Nu respecti ordinele maiorului,
amice.

PLUTONIERUL : Și, ce-ți pasă ? Pe mine
mă beșteleşte. Și, ce te doare ? Dar tot
am să-i cer ceva maiorului. Să-l păzesc
eu pe criminal. Cînd o să-l aducă la in-
terogatoriu. Și la proces. Care ești cri-
minal, mă ? Gura ! Vine maioru' ! Drepti !
Nu. Nu trebuie să stați drepti. Stați cum
vreți. Asta e nenorocirea. (Răcind.) Ai
înțeles, mă ?

(*Linște. Se aud pași rari. Pașii se apropie
încet.*)

DUDU : Maioru' ? Vine maioru' ?

Pașii s-au apropiat și mai mult. S-au oprit. Ușa se deschide încet. În pragul ușii e maiorul. Plutonierul ia imediat poziția de drepti.

PLUTONIERUL (răcnind) : *Tovarășe maior ! Plutonieru' Cucuvea raportează !*

MAIORUL (intrînd în cameră) : *Lasă. Ce să mai raportezi ? A început să plouă. Dar tot mai am gura uscată. Hahaha ! Trece greu porcăria asta.*

PLUTONIERUL : *Plutonieru' Cucuvea raportează !*

MAIORUL (o voce, brusc, obosită) : *Nu mai e nevoie.*

PLUTONIERUL : *Deloc ?*

MAIORUL : *Deloc.*

PLUTONIERUL : *Care e criminalu' ?*

MAIORUL : *Poftim ?*

DUDU : *Criminalu' ! Dumnezeuule...*

MAIORUL (plutonierului) : *Ești liber.*

PLUTONIERUL : *Îmi permiteți să nu fiu liber ?*

MAIORUL : *De ce ?*

PLUTONIERUL : *Nu știu. Vreau să rămîn.*

MAIORUL : *La ce-ți trebuie ?*

DUDU : *Criminalu' ! Dumnezeuule...*

PLUTONIERUL : *Chiar. La ce-mi trebuie ?*

Dar nu pot să plec.

MAIORUL : *Lingă Nanu s-a găsit o chitanță. De la dentist. Ploaia a șters totul. Aproape tot. În afară de primele trei cifre. S-au dat patru asemenea chitanțe. Al patrulea nu-l cunoaște pe Nanu.*

DUDU : *Minte. De unde știi ? Ei, drăcia dracului... Pe toate le știi ? Și, dacă e o femeie ? Dacă ăla a trăit cu ea ?*

MAIORUL : *Este. Dacă este, este. E o femeie. Dar e plecată în străinătate. A plecat cu o săptămînă înainte de crimă.*

DUDU : *A dracului muiere...*

MAIORUL : *Se mai putea face o analiză. Riscantă. Putea să distrugă chitanța. Și să nu aflăm nimic. Sau să aflăm numărul. Tot numărul. Riscul era foarte mare. Asta a fost.*

FABIAN : *Și, s-a distrus ? S-a distrus chitanța ?*

MAIORUL : *Cucuvea !*

PLUTONIERUL : *Ordonati !*

MAIORUL : *Treci lingă fereastră.*

FABIAN : *S-a distrus ?*

MAIORUL : *Nu. Și am aflat și restul numărului.*

DUDU : *Nu se poate...*

MAIORUL : *Ba da. Chitanța e a femeii.*

BELCOT : *A femeii ?*

DUDU : *Atunci ? Nu e nici un criminal ! Hahaha ! Hai, că e tare, bancu'.*

MAIORUL : *Nu e nici un banc. Criminalul e amantul femeii. De asta nu și-a dat seama de pierderea chitanței. Asta a fost*

greu să aflăm. În rest, a fost o chestiune de rutină. Cucuvea !

PLUTONIERUL : *Nu fuge el... Știți ce-i aia o cucuvea ?*

MAIORUL : *Pe fereastră asta, nu fugi. Pe fereastră asta, te sinucizi.*

PLUTONIERUL : *Și ce dacă ? Am înțeles. Sinuciderea interzică.*

FABIAN : *Ți-e greu să spui, maestre ?*

MAIORUL : *Da. Auzi cum plouă ?*

FABIAN : *Asta e situația.*

MAIORUL : *Este. Ce porcărie...*

(Fabian începe să bată darabana.)

PLUTONIERUL : *Plouă. Parșivă e ploaia asta.*

MAIORUL : *Gata. Asta e situația. Fabian.*

FABIAN : *Eu ?*

MAIORUL : *Da.*

DUDU : *Asasinule ! Porcule ! Am scăpat. Vino să-ți dau două palme ! Hahaha !*

MAIORUL : *Fabian !*

FABIAN : *Da.*

MAIORUL : *Ia-ți biletul de avion. Pentru mîine dimineață.*

DUDU : *Stai ! El e asasinu'. Puneți mina pe el !*

MAIORUL (continuă, calm) : *Dacă-l pierzi pe cel de discară.*

FABIAN : *Mai stau puțin, înțelegi ? Hai, că nu prea-mi vine să vorbesc. Dar trebuie să spun și eu la revedere. Celuilalt.*

PLUTONIERUL : *Ce ? Ordonati ? Hahaha ! Ești liber, băiete ! Ești liber ! Mi-a fost frică, domnule. Pe cuvîntul meu că mi-a fost frică. Ce frică mi-a fost... Că... Păcat de el, de priîț. Hai să te pup, băiete, FABIAN : Lasă, bătrîne. Nu e nici o bucurie. Există un criminal, înțelegi ? Asta e nenorocirea.*

MAIORUL : *Belcot.*

BELCOT : *Da.*

DUDU : *Și eu ? Dudu ? De ce n-ai zis Dudu ? Și, după aia, Belcot ? Cu mine ce e ? Ce-aveți cu mine ? Ei doi, primii, și eu, la urmă ? Fabian ! Salvează-mă ! Omorâ-i !*

MAIORUL : *Belcot.*

BELCOT : *E clar.*

DUDU : *Și eu ? De ce, eu ? Eu ce să fac ? MAIORUL : Ești liber.*

DUDU : *Liber ? Hahaha ! Știu eu ce-i aia liber ! Lăsați-mă-n pace ! Ce vreți de la mine ?*

MAIORUL : *Nu vrem nimic. Ești liber.*

DUDU : *Hahaha ! Și criminalu' ? Crezi că-s prost ? Cine e criminalu' ?*

BELCOT : *Eu.*

MAIORUL : *Belcot.*

DUDU : *Belcot ?*

MAIORUL : *Belcot.*

DUDU : *Nenorocitul ! Bestie ! Vino, mă, să-ți dau două palme ! L-ai omorît pe Nanu ! Pe prietenul meu, Nanu. Nanule ! Unde ești, Nanule ? Ce să mă fac cu ăsta ? Că el te-a omorît ! Te-a răpît de lingă mine ! Bestie nenorocită ! Asasinule ! Vino să te scuip !*

FABIAN : Tac!, măi. Vierme.

DUDU : Tovarășu' maior! Vreți să-l scuip ?

Sau să-i dau două palme ?

MAIORUL : Ieși afară.

DUDU : Nu ies. E bine, că nu ies ? Ce, mi-e frică de voi ? Hahaha ! Mie ? Lui Dudu ! Nu mi-e frică de nimeni ! De nimeni ! Plee ! - Că sint curat ! Cel mai curat om din lume ! Vă las dracului ! Hahaha !

Dudu iese în fugă din cameră.

5

Linște, Fabian bate darabana.

FABIAN : L-ai omorît pe Nanu ?

BELCOT : Da.

FABIAN : De ce, bătrîne ? De ce ?

BELCOT : Pentru Mihui.

MAIORUL : Acum plouă tare. Mărunt și des. Nu credeam să mai plouă.

BELCOT : Am salvat un geniu. De un ticălos. Poate iese ceva, din asta. Nu știu. Dar trebuia s-o fac. Trebuia ! Trebuie să existe o dreptate.

PLUTONIERUL : Plouă. Parșivă e ploaia asta. Măruntă și deasă.

FABIAN : Am vrut să mă îmbăt. Mi-a venit, deodată. În seara aia. La „Oituz“. Credeam că e din altceva. Dar mi s-a făcut greață. După primul pahar de vin. L-am băut și pe al doilea. Și n-am mai vrut nimic. Am vrut să mă-nțorc în cantonament. Și să-i aud pe băieți. Cum joacă table.

PLUTONIERUL : Plouă. Nu trebuia să plouă. Astăzi.

MAIORUL (plutonierului) : Știi tu...

BELCOT : Nanu era o lipitoare. Pe un creier de geniu. Lipitoarea am strivit-o. Și, poate, am salvat și geniul. Nu știu. N-are importanță. Dreptatea e o sabie. Și atîta tot.

MAIORUL : Cucuvea !

PLUTONIERUL : Dracu' s-o ia de ploaie.

MAIORUL : Pune-i cătușele.

BELCOT : Nu e nevoie.

MAIORUL : Ești asasin. Nu știu dacă ai băgat de seamă.

BELCOT : N-am băgat de seamă. Dar n-are nici o importanță.

PLUTONIERUL : Mîinile. Intinde-ți mîinile. Cum ai cere de pomană.

BELCOT : N-are nici o importanță. (Își întinde mîinile. Plutonierul îi pune cătușele.) Nici o importanță. I-am dat o înțînire. Lui Nanu. I-am spus că am aflat tot adevărul despre Mihui. Nanu a aris. A crezut că m-a tras pe sfoară.

FABIAN : Am fost prieteni. În copilărie. Și, poate, și mai tîrziu. N-are nici o importanță. Ce-a fost pe urmă. Că, acum, ce pe urmă să mai fie ? Ce pe urmă ?

BELCOT : Am aminat de două ori înțînirea. Am așteptat ploaia. E bună și ploaia asta, nu-i așa ? Mai șterge o urmă. Face și ea o treabă. Și ploaia a venit. L-am lăsat să mă aștepte. Un sfert de ceas. L-am lovit de două ori. Cu un fișic de monede. Monede de trei lei. Prinse cu o sîrmă. A doua oară, i-am spart țeasta. Țeasta aia blestemată. După asta, am aruncat sîrma. Și am cheltuit banii. I-am băut. Erau douăzeci de monede. Șaptescinci de lei. Am avut ghinion. Cu chitanța. N-are nici o importanță. Nu mi-am căutat norocul. Am făcut dreptate.

FABIAN : L-ai omorît pe Nanu. Cred că e caraghios. Abia acum îmi dau seama. Că Nanu e mort. Hai, că e tare. Pe cuvîntul meu că e tare.

BELCOT : A murit prea tîrziu. Îmi pare rău. Nu l-am cunoscut mai înainte. Păcat.

MAIORUL : Pentru Mihui ?

BELCOT : În fașă ! Să-l fi omorît în fașă. Să știi dinainte, nu ? Ce-o să iasă din ținei. Și, pe netrebnici să-i omori în fașă. Și, în cetate, nu va intra nimic pîn-gărit și nimeni care e datat cu spurcăciunea și cu minciuna.

FABIAN : Ești tare. Și dumneata ești tare. Foarte tare.

MAIORUL : Pentru Mihui ?

BELCOT : Ce vrei de la mine ? Mihui e un simbol. Vorbesc ca un idiot. Un geniu. Care trebuie salvat.

MAIORUL : N-ai ce să salvezi. Mihui e o mediocritate. Și un găinar. Îți place chestia asta ? N-ai observat o chichiță. Nanu nu suportă personalitățile. Nici măcar pe Fabian. Cu eare a fost prieten, din copilărie. Făcea crize. Aproape, niște crize de isterie. Dar avea o slăbiciune. Pentru mediocrități. Gîndește-te la Dudu. Mihui e o altă variantă.

FABIAN : Uneori, nu clipea deloc. Pe urmă, clipea foarte des. Al dracului, pe urmă asta.

BELCOT (maiorului) : Mai știi multe bancuri ?

MAIORUL : Cîte vrei. Am făcut tot felul de cercetări. Mihui habar n-are de lucrare. Nu știe nimic. Aproape nimic. Nanu l-a cărat o dată la munte. Și i-a povestit ceva, acolo. Și cred că tot acolo a avut Nanu bănuiala asta. Că Mihui vrea să-i fure lucrarea. Nanu a lucrat complet singur, și l-a apucat frica de Mihui. Un fel de groază. Pentru că mai e ceva. Adevărul e că Nanu era prea obosit. Lucrase prea mult. În ultimii patru-cinci ani. A făcut un fel de astenie. O formă ceva mai complicată. I se părea că Mihui are tot felul de complici. Cred că a bănuțit-o și pe Teodora. Sint aproape sigur de asta.

Cabana. Intineric. Lumina, pe arlechinul din stînga, La o masă stau Nanu și Teodora. Foșnet de brazi.

TEODORA : Aici vii să ascuți ploaia ?

NANU : Da. Știi care e tot chichirezul ?

Să nu fie numai ploaia. Să mai fie ceva.
Cel mai bine e să fie foșnetul de cauciucuri. Știi romanța asta ?

TEODORA : Care ?

NANU (*fredonează încet*) :

Acoperișul negru, lăcuit de ceață,
Mînjit pe lingă coș de-o pată de perdea,
O umbră zdrențuită alunecă pe tablă
Și-un foșnet de mașină frînează undeva.

Acoperișuri albe mișcate-ușor de ceață,
Plutesc fără burlane prin aeru-nghețat.
Și le privește atent, prin geam, o lampă
verde
Și le urmează-un zgomot de pas înnegurat.

O umbră zdrențuită alunecă prin ceață
Și-un coș uitat pînă cer se învelește-n
fum.

Strivind lumina-n geam se uită-o lampă
verde

Și-un foșnet de mașină alunecă pe drum.

Îți place ?

TEODORA : Ești cam trist.

NANU : Poate.

TEODORA : Și eu sînt puțin tristă. Deși
n-am nici un motiv. Am vrut foarte
mult să vin în cabana asta. Dar nu m-ai
adus niciodată.

NANU : Ai vrut ?

TEODORA : Da.

NANU : Păcat.

TEODORA : Păcat ? De ce e păcat ?

NANU : Așa. Am spus și eu o vorbă. Poate
că e mai bine că nu plouă.

TEODORA : Și nu se aude nici foșnetul de
cauciucuri. Numai foșnetul de brazi.

NANU : Îmi place. Cum foșnesc brazii. Noaptea.

TEODORA : Eram sigură că-ți place. Nu
știu de ce. N-aveam nici un motiv, nu-i
așa ?

NANU : Poate.

TEODORA : Poate.

NANU : Mai bem ceva ?

TEODORA : Vrei ?

NANU : Vreau.

TEODORA : Noroc.

NANU : Noroc, Teodora. Să fii fericită.

TEODORA : Poate că sînt. Și nu știu. Uneori se-ntîmplă asta. Să n-ai habar.

NANU : Da. Se-ntîmplă. Bine că nu plouă.

N-am nici un chef de ploaie.

TEODORA : Nanu.

NANU : Da.

TEODORA : Spune.

NANU : Ce să spun ?

TEODORA : Ce ai de spus.

NANU : Ce am de spus... Chiar vrei să știi ?

TEODORA : Nu.

NANU : Atunci ?

TEODORA : Tot ai să-mi spui.

NANU : Din păcate... Poate, să mai stăm puțin ? Și să tăcem ?

TEODORA : De ce ?

NANU : Au fost niște tăceri plăcute. Între noi.

TEODORA : Au fost ?

NANU : Da.

TEODORA : Înțeleg. Asta e o seară de adio ?

NANU : Da.

TEODORA : De adio ?

NANU : Da.

TEODORA : Păcat.

NANU : Păcat.

TEODORA : Nu-nteleg.

NANU : Lucrarea. Lucrarea a pus capăt la toate.

TEODORA : Am simțit ceva. Cînd te-am văzut la Fabian. Că există o nenorocire. Care s-a ascuns undeva. Și care-și va scoate capul. Și va începe să urle.

NANU : Mi-e frică, înțelegi ? E o chestie scirboasă. Mi-e frică de Mihu. E un cretin, e adevărat. Dar știi ce-i asta : viclenie de cretin ? E ceva înspăimîntător. Un fel de coșmar. Ceva care te cuprinde. Încet, încet. Trebuie să fii singur, absolut singur. Altfel, mă-nghite. Pentru că face ce vrea din ceilalți. Din cei care mă-nconjoară. Toți îmi devin dușmani. Fără să-și dea seama de asta. Și trebuie să mă lupt. Să dau în niște oameni nevinovați. Și nu vreau să fac asta. Am și început să te bănuiesc.

TEODORA : Pe mine ?

NANU : E caraghios, nu-i așa ? Dar Mihu poate să te folosească și tu habar să n-ai. Eu cum i-am vorbit de lucrare ? Habar n-am. Te rog să mă crezi. Habar n-am. Viclenia de cretin. Cretinii trebuie să trăiască din ceva. Și, atunci, trăiesc din ceilalți. E un coșmar. Am vrut să renunț la lucrare. Să-l las dracului să mi-o fure. Dar n-am putut. Probabil că sînt slab. Mai bem ceva ?

TEODORA : Da.

NANU : Noroc, Teodora.

TEODORA : Noroc. Mult noroc.

NANU : Îmi pare rău. Îmi pare rău că ți-am purtat ghinion.

TEODORA : N-are de ce să-ți pară rău. Cît a fost, a fost frumos. Vreau să te rog ceva.

NANU : Spune.

TEODORA : Să nu mai vorbim de asta. De despărțire. Vrei ?

NANU : Vreau.

TEODORA : Să petrecem seara așa... Ca și cum nu s-ar fi întimplat nimic.

NANU : Crezi că se poate ?

TEODORA : Să-ncrecăm. Nu merităm noi doi o seară frumoasă ?

*Intineric. Liniște.
Lumină. Camera. Fabian bate darabana.*

MAIORUL : I-a cam fost frică de Mihu. Chiar groază. Un fel de groază. I se părea că Mihu are tot felul de complici. Cred c-a bănuț-o și pe Teodora. Sint aproape sigur de asta. Nanu n-a avut noroc cu protejării săi. Și Dudu a lansat un zvon. Că Nanu trăiește cu nevastă-sa. BELCOT : Dudu e un idiot.

MAIORUL : Și Mihu, ce crezi că este ? L-ai omorît degeaba. Înțelegi ? Degeaba ! Taci !

BELCOT : Ti-e frică ?

PLUTONIERUL : Gura ! N-auzi ce spune tovarășul maior ? Ei, drăcia dracului...

MAIORUL : O crimă este o crimă. Oricum ar fi fost o crimă. Chiar dacă Nanu ar fi fost un ticălos. Nu te-a rugat nimeni să faci dreptate. Omorînd oameni. Și nu mă interesează cum auzi dumneata vocile. BELCOT : Pentru că ești un primitiv. Și nu prea avem ce vorbi. Noi doi.

MAIORUL : Dar Nanu a fost un geniu. Și ce-mi pasă mie de sentimentele dumitale ? Ai distrus un geniu. I-ai zdrobit capul. Cu un fișic de monede de trei lei.

BELCOT : Capul.

MAIORUL : Poftim ?

BELCOT : Capul. Ce te uști la mine ? N-am nici un fel de halucinații. Capul. Asta a strigat Nanu, înainte de a muri : s-a dus dracului capul meu. Așa a spus. S-a dus dracului capul meu.

FABIAN : Așa a spus ?

BELCOT : Da. A horcăit. S-a dus dracului capul meu. Mi s-a părut ciudat. Dar m-am gândit că l-a durut. Și că de asta a spus-o. De durere. Dar îi părea rău de cap. Îi părea rău că i s-a dus dracului capul. Capul lui de geniu. Mda.

MAIORUL : Aș fi putut să nu-ți spun nimic. Să las toate astea pentru proces. Dar n-am vrut. Am vrut să știi totul. Ca să ai niște nopți de coșmar.

BELCOT : De coșmar ?

MAIORUL : Ai vrut să ai drept de viață și de moarte. Să fii și judecător și procuror și tot restul. Un fel de Dumnezeu. Dumnezeu Belcot. Mai întâi, ai salvat o groază de nemernici. Asta, ce crezi că a fost ? O binefacere ? Tot o crimă. Pe urmă, ai hotărît că dreptatea e o sabie. Și că trebuie să fii judecător. Dar și asta îți s-a părut prea puțin. Și, atunci, ai hotărît să fii și călău. Și, mai târziu ? Ce-ai fi vrut, mai târziu ?

BELCOT : Călău ? Așa ai spus ? Călău ?

MAIORUL : Nu-ți place cuvîntul ?

BELCOT : Niște nopți de coșmar... Asta e prețul ?

MAIORUL : Pînă la execuție. Numai pînă la execuție. Speranța asta o mai am și eu. Că ai să fii condamnat la moarte. BELCOT : La moarte ? Asta e tot ? MAIORUL : Ti-e frică ? E o ploaie parșivă, totuși. Așa cred.

BELCOT : Nu mi-e frică de nimic. Niciodată nu mi-a fost frică de nimic. Poate că e un fel de boală. Nu contează.

FABIAN : Și Nanu e mort. Dintr-o greșeală. A zis Belcot că e altu'. Cred că nu pricep ceva. Dar nu știu ce dracu' nu pricep.

BELCOT (*incet*) : Dreptatea e o sabie și atîta tot. Știăm că, odată și odată, trebuie să greșesc. Poate că am fost obosit. Nu contează.

FABIAN : Ai fost obosit, și de asta ? De asta l-ai omorît ?

BELCOT : Sst ! Uite, și acum îmi sună-n cap vocea lui Nanu. E vinovat ! Nanu e vinovat ! Dacă nu cu Mihu, cu altceva ! Dovediți-mi voie că Nanu n-a fost vinovat ! Cu nimic ! Niciodată ! Omul trebuie să-și dovedească nevinovăția ! Și Nanu n-a putut ! N-a putut ! Mda. Mai plouă, plutonier ? Mda. Să mergem, plutonier. Și, în cetate nu va intra nimic pîngărit și nimeni care e dedat cu spurcăciunea și cu minciuna.

MAIORUL : Iartă-mă că te-nterup.

BELCOT : Eu ?

MAIORUL : Da. Am uitat să-ți spun ceva.

BELCOT : Mie ?

MAIORUL : Da.

BELCOT : Ce ?

MAIORUL : Nu ți s-a părut, în ultima vreme, că Nanu era mai vesel ?

BELCOT : Ba da. Sigur. A început să se bucure. Plesnea de bucurie, nemernicul. Se întîlncea cu mine și punea mîna pe descoperirea lui Mihu. Hahaha ! Era nemaipomenit de deștept. Mai avea puțin și punea mîna pe diploma de geniu. Hahaha !

MAIORUL : Nu de asta.

FABIAN : Ce — nu de asta ?

MAIORUL : Nu de asta era vesel.

BELCOT : Crezi că nu e un motiv de bucurie ? (*Ride scurt.*)

MAIORUL : Nu știu. Dar nu de asta era vesel.

BELCOT : Ei, nu...

MAIORUL : Nu.

BELCOT : Dar de ce ?

MAIORUL : Scăpase de o grijă. De grija descoperirii. Asta e ultimul lucru pe care vreau să-l spun. A scăpat de grija descoperirii și s-a simțit eliberat. Putea să trăiască normal. Pentru că descoperirea lui fusese un eșec. Un eșec, înțelegi ?

BELCOT : Hahaha !

MAIORUL : Nu rîde. A fost un eșec total. Dar Nanu nu și-a bătut capul cu asta. Știa că e normal. Ca, din cînd în cînd, să ai cîte un eșec. Spunea că se aștepta de mult la chestia asta. La eșec. Iar dumneata l-ai omorît degeaba. Degeaba ! Înțelegi ?

BELCOT : Degeaba ?
MAIORUL : Degeaba.
BELCOT : Nu ! Avea el o vină ! Tot avea el o vină !

MAIORUL : Ți-e frică.

BELCOT : Mie ?

MAIORUL : Ți-e frică de moarte.

BELCOT : De moarte ? Asta e tot ? Hahaha !

MAIORUL : Cucueva !

PLUTONIERUL : Ordonati !

MAIORUL (obosit, încet) : Ia-l.

BELCOT : Unde ? În celulă ? Și, acolo, să stau singur ? Știi că nu-mi place asta ? În ultima vreme. Să stau singur. N-am chef. Aș mai sta puțin aici. Am cătușe, nu-i așa ? Nu pot să fac nimic. Mai stăm de vorbă. Am citit foarte mult. Și pot să vă povestesc o mulțime de chestii. De care habar n-aveți. Foarte interesante. Ii dau drumul ?

FABIAN : Și, Nanu ? E mort.

BELCOT : Dar eu sînt viu ! Viu ! N-am chef să stau în celulă. Că e o cameră închisă, înțelegi ? De asta. N-am nici un chef. Ce dracu', dom'le. Nu pricepeți nimic ?

MAIORUL : Ia-l.

PLUTONIERUL : Mișcă !

BELCOT : Poate, să fumăm o țigară ? Ce-ai zice de o țigară ? Fabian are niște țigări englezești. Sînt foarte bune. Pe cuvîntul meu că sînt foarte bune. N-am pipă. Altfel, fumam pipă. Ce faci, plutonier ! Mă-mpingi ?

PLUTONIERUL : Te-mping.

BELCOT : Tovarășu' maior ! Plutonierul Cucueva mă-mpinge !

PLUTONIERUL : Mișcă !

MAIORUL : Zi și tu altfel.

PLUTONIERUL : Altfel ? Mai frumos ? Mult mai frumos ? Drepti ! Nu. Nu e bine. Marș ! Iar nu e bine. Asasinule... Doamne, Dumnezeuule... Asasinu'...

Vorbînd, plutonierul îl împinge pe Belcot din cameră, Belcot i se supune, automat. Cei doi ies din cameră.

8

Brusc, se aude vocea lui Belcot. La început, tare, apoi, din ce în ce mai încet.

BELCOT : Nu vreau. Nu vreau ! Nu vreau !

(Liniste.)

MAIORUL : Să deschid fereastra. Să mirosim și noi puțin ploaia.

(Maiorul deschide fereastra. Zgomotul ploii năvălește, iar puțin mai tirziu se aude și fișitul mașinilor.)

FABIAN : Nanu a terminat cu Teodora. Acum vreo lună. Pe urmă, s-au mai întâlnit de cîteva ori. Și, pe urmă, s-a terminat de tot.

MAIORUL : Te-ai întâlnit cu Teodora, nu-i așa ? În seara aia. Cînd a fost omorît Nanu.

FABIAN : Mi-a telefonat la cantonament. N-am vrut să vin. Hai, că e grozav. Pe cuvîntul meu că e grozav. Ce dracu' să mai vorbim ? Dar m-am dus.

MAIORUL : Poate că e mai bine să lăsăm asta ?

FABIAN : Putem să și lăsăm. Mai întîi n-am recunoscut-o. Era și îmbrăcată altfel.

MAIORUL : I-a fost frică de Teodora. I-a fost frică de toți. De cînd a început povestea cu Mihu. Numai de Dudu nu i-a fost frică. Și de Belcot. Nanu a acuzat-o de tot felul de prostii.

FABIAN : Mi-a spus. Mi-a spus o grămadă de chestii. Păcat. De Teodora. Mi-a plăcut. De ce să te mint ?

MAIORUL : Poate că nu e cazul să-ți pară rău.

FABIAN : Hai, că ești tare. Ești foarte tare. Dar n-ai băgat de seamă o chestie. Nu știu cum să-ți zic. Adică, nu prea-mi vine. Chestia-i că nu se poate întotdeauna, înțelegi ? Nu se poate. Întotdeauna. Să-l pui pe om la încercare. Din cînd în cînd, are și el o bubă. Ceva. Și, atunci, nu rezistă. Și dă chix. Sau chiar se duce dracului. Înțelegi ? Au unii noroc. Și nu-i încearcă nimeni cînd sînt slabi. *(După o pauză.)* Ai crezut că eu ?

MAIORUL : Am crezut că Dudu. Dar n-a fost așa. A fost Belcot. Valiza te așteaptă. La aeroport. Uite cheia. De la seif.

FABIAN : Cum a zis ?

MAIORUL : Belcot ?

FABIAN : Belcot.

MAIORUL : Și, în cetate nu va intra nimic pingărit și nimeni care e dedat cu spurcăciunea și cu minciuna. Îți place ?

FABIAN : Îmi place.

MAIORUL : Și mie. Asta e nenorocirea.

FABIAN : Hai, că e grozav. Pe cuvîntul meu că e grozav. Ce-a ieșit. *(Urlînd.)* Ce-a ieșit ! *(Aproape gemînd.)* Ce poate să iasă din niște vorbe...

Zgomotul ploii se aude foarte puternic. Aproape de tot răsună un clazon. O dată. De două ori. De trei ori.

PAUL TUTUNGIU : O convorbire cu Ștefan Berciu . . . p. 40

I. N. : Teatrul în „Biobibliografia Lucian Blaga“ . . . p. 41

Semnal

VIRGIL MUNTEANU : Kitsch . . . . . p. 42

Meridiane

MARGARETE VEGII : Tendințe noi în dramaturgia din
R.D.G. . . . . p. 43

STAN VLAD : De la o inițiativă . . . . . p. 44

CRONICA DRAMATICĂ — Semnează : RADU ALBALA,
AUREL BĂDESCU, CRISTINA CONSTANTINIU-
DUMITRESCU, VALERIA DUCEA, MIRA IOSIF,
VIRGIL MUNTEANU, IONUȚ NICULESCU, CON-
STANTIN PARASCHIVESCU, VICTOR PARHON,
PAUL TUTUNGIU, BOGDAN ULMU . . . p. 45

Viitorul rol

MARIA MARIN : Valeria Ogășanu și Cornel Nicoară . . p. 74

Succese românești peste hotare

T.E.S. în Republica Democrată Germană . . . . . p. 76

ECHINOX

piesă în două părți

de LEONIDA TEODORESCU

. . . p. 77

Credeți că numai un buletin meteorologic
poate să vă convingă că sezonul rece a sosit ?
Și comerțul poate s-o facă !

Priviți o vitrină, intrați în magazinele de
specialitate ale comerțului de stat și vă veți
convinge imediat și după articolele vestimen-
tare.

Un bogat și variat sortiment de :
TRICOTAJE : pulovere, scampolouri, bluze ;
LENJERIE pentru interior ; țesături din
PNA, lână și mătase ;
INCĂLȚĂMINTE cu fețe din piei naturale
și sintetice, articole de marochinărie și ga-
lanterie

MODELE NOI !

DESENE MODERNE !

**COLORIT SPECIFIC SEZO-
NULUI !**